

Серія «Усі уроки в початковій школі»
Заснована у 2006 році

М. О. Володарська, О. М. Пілаєва, А. О. Рудакова

Усі уроки МАТЕМАТИКИ 1

Книга скачана с сайта <http://e kniga.in.ua>

Издательская группа «Основа» —
«Электронные книги»

Харків
Видавнича група «Основа»
2012

УДК 37.016
ББК 74.263
В67

Володарська М. О., Пілаєва О. М., Рудакова А. О.
В67 Усі уроки математики. 1 клас — X. : Вид. група «Основа»,
2012 — 479, [1] с. : табл. — (Серія «Усі уроки в початковій
школі»).

ISBN 978-617-00-1308-8.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування та докладні розробки уроків математики в 1 класі, складені відповідно до вимог нової навчальної програми (К. : Освіта, 2012) та з урахуванням психолого-педагогічних особливостей розвитку учнів 6-річного віку.

Дидактичні та інтелектуальні ігри, завдання з логічним навантаженням, зразки наочно-дидактичного матеріалу, карток для індивідуальної роботи, фізкультхвилинки — усе це відрізняє запропонований посібник від традиційних планів-конспектів та надає можливість їх використання вчителями, які працюють за різними підручниками.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016
ББК 74.263

ISBN 978-617-00-1308-8

© Володарська М. О., Пілаєва О. М.,
Рудакова А. О., 2012
© ТОВ «Видавничка група «Основа», 2012

ЗМІСТ

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ	13
---	----

ВЛАСТИВОСТІ ПРЕДМЕТІВ. ЧИСЛА ПЕРШОГО ДЕСЯТКА. ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ. ВЕЛИЧИНИ

Урок 1. Лічба предметів, їх розміщення в просторі і кількісне порівняння. Порівняння предметів за розміром. Підготовчі вправи до написання цифр	21
Урок 2. Порядкова лічба. Поняття «зліва — направо», «справа — наліво», «усі», «решта», «кожний», «найвищий — найнижчий». Підготовка до написання цифр	24
Урок 3. Лічба предметів. Поняття «стільки ж», «більше — менше», «зверху — знизу», «справа — зліва», «порівню». Написання паличок	27
Урок 4. Один і багато. Число і цифра. Зіставлення цифри і числа предметів. Написання елементів цифр 1 і 2	30
Урок 5. Число і цифра 1	33
Урок 6. Число і цифра 2	36
Урок 7. Числа 1 і 2. Поняття «найдовший — найкоротший», «найширший — найвужчий»	39
Урок 8. Порівняння чисел 1 і 2. Знаки «більше», «менше», «дорівнює»	41
Урок 9. Число і цифра 3. Порівняння чисел у межах 3. Написання цифри 3. Порівняння довжини і товщини предметів	43
Урок 10. Склад числа 3. Прямі і криві лінії. Трикутник	47
Урок 11. Число і цифра 4. Написання цифри 4. Порівняння чисел у межах 4.	51
Урок 12. Склад числа 4. Чотирикутник. Розпізнавання геометричних фігур. Написання цифр. Порівняння чисел у межах 4.	53

Урок 13. Число і цифра 5. Написання цифри 5. Порівняння чисел у межах 5. Попереднє і наступне число. Порядкова і кількісна лічба	56
Урок 14. Порівняння чисел у межах 5. Попереднє і наступне число. Склад числа 5. П'ятикутник	60
Урок 15. Ознайомлення з дією додавання. Знак «плюс». Складання прикладів на додавання за предметними малюнками. Поняття «на», «над», «під». Порівняння за віком («молодий — старий»).	63
Урок 16. Число і цифра 6. Написання цифри 6. Порівняння чисел у межах 6. Складання і читання прикладів на додавання.	66
Урок 17. Склад числа 6. Шестикутник. Складання і читання прикладів на додавання. Розпізнавання многокутників	69
Урок 18. Число і цифра 7. Написання цифри 7. Порівняння чисел у межах 7. Складання і розв'язування прикладів	72
Урок 19. Склад числа 7. Дні тижня	77
Урок 20. Перетин прямих. Точка. Відрізок. Порівняння відрізків завдовжки	79
Урок 21. Число і цифра 8. Написання цифри 8. Порівняння чисел у межах 8. Додавання трьох доданків.	84
Урок 22. Склад числа 8. Складання прикладів на додавання. Вимірювання довжини відрізків. Сантиметр	87
Урок 23. Число і цифра 9. Написання цифри 9. Порівняння чисел у межах 9. Складання прикладів на додавання	92
Урок 24. Склад числа 9. Порівняння чисел. Читання нерівностей. Складання і розв'язування прикладів на додавання	95
Урок 25. Число і цифра 10. Запис числа 10 двома цифрами. Порівняння чисел у межах 10. Складання і розв'язування прикладів	98
Урок 26. Склад числа 10. Послідовність чисел у межах 10. Складання прикладів за малюнками. Розпізнавання геометричних фігур	102

Урок 27. Ознайомлення з термінами «доданок» і «сума». Додавання за допомогою числового відрізка. Складання прикладів на додавання	105
Урок 28. Ознайомлення з дією віднімання. Знак «мінус». Складання прикладів на віднімання	109
Урок 29. Зв'язок дій додавання і віднімання. Складання прикладів на віднімання з прикладів на додавання. Вимірювання довжини відрізків	113
Урок 30. Число і цифра 0. Послідовність чисел від 0 до 10. Написання цифри 0	117
Урок 31. Послідовність чисел від 0 до 10. Віднімання рівних чисел. Додавання і віднімання нуля. Складання прикладів на віднімання з прикладу на додавання	119
Урок 32. Ознайомлення з поняттям «задача». Складання і розв'язування задач на знаходження суми й остачі	123
Урок 33. Складання і розв'язування задачі за малюнком. Підсумок за розділом	128
Урок 34. Перевірна робота № 1	131

ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ В МЕЖАХ 10. СКЛАДАННЯ ТАБЛИЦІ ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ. ЗАДАЧІ

Урок 35. Складання таблиць додавання і віднімання числа 1. Розв'язування прикладів виду $7 + 1 + 1$; $7 - 1 - 1$. . .	134
Урок 36. Складання таблиць додавання і віднімання числа 2. Порівняння виразу і числа	137
Урок 37. Збільшення і зменшення числа на кілька одиниць. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 2. Порівняння виразу і числа . . .	140
Урок 38. Складання таблиць додавання і віднімання числа 3. Задачі на збільшення і зменшення числа на кілька одиниць	143
Урок 39. Складання задачі, яка містить поняття «стільки ж». Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 3. Вимірювання довжини відрізків	146
Урок 40. Складання таблиць додавання і віднімання числа 4. Побудова відрізків. Кругові приклади.	149

Урок 41.	Задачі на знаходження суми й остачі. Вимірювання довжини сторін многокутника, побудова чотирикутника за зразком	152
Урок 42.	Складання таблиць додавання і віднімання числа 5. Задачі на збільшення і зменшення числа на кілька одиниць	155
Урок 43.	Різницеve порівняння чисел. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 5	158
Урок 44.	Складання таблиць додавання і віднімання числа 6. Задача на різницеve порівняння	160
Урок 45.	Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 6. Розв'язування і порівняння задач на знаходження суми і на збільшення числа на кілька одиниць	163
Урок 46.	Складання таблиць додавання і віднімання числа 7. Задачі на знаходження суми й остачі	166
Урок 47.	Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 7. Порівняння числових значень виразів	169
Урок 48.	Складання таблиць додавання і віднімання чисел 8 і 9. Різницеve порівняння довжини відрізків. Задача на знаходження невідомого доданка	171
Урок 49.	Літр. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання. Задача на знаходження остачі	174
Урок 50.	Кілограм. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10. Порівняння виразу і числа. Підготовка до розв'язування задач на дві дії	179
Урок 51.	Додавання і віднімання по одному і частинами. Задачі на знаходження невідомого доданка і суми	183
Урок 52.	Переставна властивість додавання. Задачі та вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10	186
Урок 53.	Перевірна робота № 2	190
 ЧИСЛА 11 – 20. ВЕЛИЧИНИ		
Урок 54.	Десяток. Утворення числа 10	193
Урок 55.	Десяток. Утворення і назви чисел другого десятка. Нумерація чисел у межах 20.	195

Урок 56.	Лічба предметів у межах 20. Порівняння чисел. Вправи на знаходження невідомого доданка. Розв'язування задач. Побудова відрізків.	199
Урок 57.	Лічба предметів у межах 20. Дециметр. Вимірювання відрізків. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10	202
Урок 58.	Лічба предметів у межах 20. Побудова відрізків. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10. Додавання і віднімання частинами	206
Урок 59.	Позначення чисел другого десятка цифрами. Вимірювання довжини відрізків	208
Урок 60.	Утворення чисел другого десятка з десятка й одиниць. Вправи і завдання на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10. Вправи і задачі на повторення понять «літр», «сантиметр», «дециметр»	211
Урок 61.	Письмова нумерація чисел 11 – 20. Задача на зменшення числа на кілька одиниць	214
Урок 62.	Задача на дві дії. Ламана лінія	217
Урок 63.	Письмова нумерація чисел 11 – 20, їх порівняння. Задача на знаходження невідомого доданка	221
Урок 64.	Назви чисел при відніманні. Додавання і віднімання виду: $10 + 4$; $14 - 4$; $14 - 10$	223
Урок 65.	Назви чисел при відніманні. Порівняння чисел і виразів. Розв'язування задач на знаходження остачі і на зменшення числа на кілька одиниць. Вимірювання відрізків у дециметрах і сантиметрах	227
Урок 66.	Лічба в межах 20. Попереднє й наступне число. Додавання і віднімання виду $16 + 1$; $17 - 1$. Розв'язування задач	229
Урок 67.	Лічба в межах 20. Розв'язування прикладів і задач. Порівняння чисел і виразів.	232
Урок 68.	Вправи на додавання і віднімання в межах 20. Задачі на знаходження невідомого доданка	236
Урок 69.	Вправи і завдання з нумерації чисел другого десятка на додавання і віднімання в межах 20	239

Урок 70.	Лічба в межах 20. Розв'язування прикладів і задач на віднімання. Розпізнавання трикутників. Вимірювання і порівняння довжин відрізків	242
Урок 71.	Доповнення чисел до 10. Узагальнена таблиця додавання і віднімання в межах 10	245
Урок 72.	Додавання, віднімання чисел частинами. Задачі на знаходження невідомого доданка, на різницеве порівняння чисел.	249
Урок 73.	Лічба в межах 20. Додавання і віднімання чисел частинами	252
Урок 74.	Перевірна робота № 3	254

ТАБЛИЧНЕ ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ ДЕСЯТОК

Урок 75.	Таблиця додавання числа 2. Задача на різницеве порівняння чисел.	258
Урок 76.	Таблиця віднімання числа 2. Складання і розв'язування задач на одну дію	261
Урок 77.	Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 2	264
Урок 78.	Таблиця додавання числа 3. Задачі на знаходження суми і невідомого доданка.	266
Урок 79.	Таблиця віднімання числа 3. Розв'язування прикладів і задач	270
Урок 80.	Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 3	273
Урок 81.	Таблиця додавання числа 4. Задачі на збільшення числа на кілька одиниць і на знаходження остачі	276
Урок 82.	Таблиця віднімання числа 4. Складання прикладів за шкалою лінійки. Розпізнавання многокутників	280
Урок 83.	Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 4. Порівняння задач на знаходження суми і на збільшення числа на кілька одиниць	282
Урок 84.	Таблиця додавання числа 5. Складання прикладів за числовою шкалою. Складання і розв'язування задач за малюнком	285
Урок 85.	Таблиця віднімання числа 5. Підготовча робота до розв'язування задач на дві дії	289

Урок 86. Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 5	292
Урок 87. Таблиця додавання числа 6. Задачі, до яких поставлено два запитання	294
Урок 88. Таблиця віднімання числа 6. Попереднє ознайомлення із задачами на знаходження невідомого зменшуваного	297
Урок 89. Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 6	301
Урок 90. Вправи і задачі на засвоєння вивчених таблиць додавання і віднімання. Задача, до якої поставлено два запитання	303
Урок 91. Таблиця додавання числа 7. Попереднє ознайомлення із задачею на знаходження невідомого від'ємника	306
Урок 92. Таблиця віднімання числа 7. Задачі на зменшення числа на кілька одиниць. Розпізнавання многокутників	309
Урок 93. Повторення вивченого. Доповнення задачі. Порівняння іменованих чисел	313
Урок 94. Таблиця додавання числа 8. Задача, до якої поставлено два запитання	315
Урок 95. Таблиця віднімання числа 8. Розв'язування задач	319
Урок 96. Вправи і задачі на засвоєння вивчених таблиць додавання і віднімання	322
Урок 97. Таблиця додавання числа 9. Задача на знаходження зменшуваного.	324
Урок 98. Таблиця віднімання числа 9. Розв'язування задач на додавання і віднімання.	328
Урок 99. Повторення вивченого матеріалу. Куб. Куля. Вправи і задачі на додавання і віднімання в межах 20	332
Урок 100. Перевірна робота № 4	335
Урок 101. Вирази зі змінною. Позначення змінної буквою. Розв'язування і порівняння простих задач	337
Урок 102. Периметр чотирикутника. Розв'язування задач за даним планом	341
Урок 103. Периметр трикутника. Розв'язування задач двома способами (ознайомлення)	344

Урок 104. Вирази з дужками. Порядок виконання дій у виразах, що містять дужки. Задачі на дві дії . . .	349
Урок 105. Знаходження значень виразів з дужками. Розв'язування задач на дві дії	353
НУМЕРАЦІЯ ЧИСЕЛ ВІД 21 ДО 100	
Урок 106. Утворення і назви чисел від 21 до 39. Розв'язування складених задач	359
Урок 107. Утворення і назви чисел від 40 до 89. Знаходження значень виразів, що містять дужки. Розв'язування складених задач	363
Урок 108. Утворення і назви чисел від 90 до 100. Складання виразів на дві дії за текстовою умовою.	366
Урок 109. Лічба десятками. Утворення чисел з десятків та одиниць. Творча робота над задачею	370
Урок 110. Порівняння чисел і виразів із застосуванням знаків «більше», «менше». Сантиметр, дециметр, метр. Вимірювання метром.	373
Урок 111. Письмова нумерація чисел першої сотні: читання чисел, записаних у нумераційній таблиці. Порівняння виразів і числа. Знаходження значень виразів на дві дії	377
Урок 112. Письмова нумерація, запис чисел у нумераційну таблицю. Таблиця чисел першої сотні. Визначення числа десятків у двоцифровому числі. Порівняння чисел.	380
Урок 113. Письмова нумерація: запис чисел під диктовку. Знаходження значень виразів та їх порівняння	384
Урок 114. Читання, запис і порівняння чисел. Одноцифрові і двоцифрові числа. Попереднє й наступне число до даного. Додавання й віднімання одиниці. Ознайомлення з гривнею.	387
Урок 115. Випадки додавання й віднімання, пов'язані з нумерацією. Кут. Кути многокутника. Творча робота над задачею	391
Урок 116. Закріплення випадків додавання й віднімання, пов'язаних з нумерацією чисел. Види кутів. Прямий кут. Задачі на знаходження третього доданка	396

Урок 117. Додавання й віднімання розрядних чисел другого розряду (<i>круглих десятків</i>). Розв'язування простих і складених задач.	401
Урок 118. Розв'язування прикладів і задач на додавання й віднімання круглих десятків. Задачі на знаходження третього доданка. Складання виразів за текстовою умовою. Творча робота над задачею	405
Урок 119. Прямокутник. Задачі на знаходження третього доданка. Знаходження числових значень буквених виразів. Календар. Час. Одиниці часу — доба, місяць, рік	408
Урок 120. Розв'язування задач на дві дії складанням виразу (<i>ознайомлення</i>). Повторення вивченого матеріалу	412
Урок 121. Година і хвилина. Знаходження числових значень буквених виразів. Задачі на знаходження третього доданка.	416
Урок 122. Повторення й закріплення вивченого матеріалу.	420
Урок 123. Перевірна робота № 5	422
ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ ДВОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ ДЕСЯТОК	
Урок 124. Додавання й віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток. Загальний випадок. Задачі на дві дії	427
Урок 125. Додавання двоцифрових чисел без переходу через десяток. Задачі, які двічі містять відношення «на... більше» (<i>«менше»</i>). Поняття «довжина» і «ширина» прямокутника	430
Урок 126. Застосування загального правила додавання двоцифрових чисел до випадку обчислень виду: $50 + 30$; $54 + 3$. Виконання учнями короткого запису задачі у зошиті. Порівняння довжин відрізків	434
Урок 127. Застосування загального правила додавання двоцифрових чисел до обчислень виду: $20 + 47$; $2 + 47$. Розв'язування задач складанням виразу.	437
Урок 128. Квадрат. Периметр квадрата. Застосування різних способів знаходження суми двоцифрових чисел.	440

Урок 129. Числові вирази. Складання задач за розв'язком. . . .	445
Урок 130. Віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток (<i>загальний випадок</i>).	450
Урок 131. Віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток (<i>закріплення</i>). Задачі на дві дії, у яких потрібно результат першої дії порівняти з одним із даних задачі	454
Урок 132. Застосування загального правила віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток до обчислень виду: $79 - 40$; $79 - 4$. Складання задач за малюнками	458
Урок 133. Закріплення вивченого. Побудова квадрата на папері у клітинку. Знаходження периметра квадрата	462
Урок 134. Задачі на знаходження невідомого від'ємника. Закріплення вивченого матеріалу	465
Урок 135. Перевірна робота № 6	469
Урок 136. Узагальнення й систематизація знань учнів	472
ЛІТЕРАТУРА	475

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
Властивості предметів. Числа першого десятка. Геометричні фігури. Величини		
1	Лічба предметів, їх розміщення в просторі і кількісне порівняння. Порівняння предметів за розміром. Підготовчі вправи до написання цифр	
2	Порядкова лічба. Поняття «зліва — направо», «справа — наліво», «усі», «решта», «кожний», «найвищий — найнижчий». Підготовка до написання цифр	
3	Лічба предметів. Поняття «стільки ж», «більше — менше», «зверху — знизу», «справа — зліва», «порівну». Написання паличок	
4	Один і багато. Число і цифра. Зіставлення цифри і числа предметів. Написання елементів цифр 1 і 2	
5	Число і цифра 1	
6	Число і цифра 2	
7	Числа 1 і 2. Поняття «найдовший — найкоротший», «найширший — найвузчий»	
8	Порівняння чисел 1 і 2. Знаки «більше», «менше», «дорівнює»	
9	Число і цифра 3. Порівняння чисел у межах 3. Написання цифри 3. Порівняння довжини і товщини предметів	
10	Склад числа 3. Прямі і криві лінії. Трикутник	
11	Число і цифра 4. Написання цифри 4. Порівняння чисел у межах 4	
12	Склад числа 4. Чотирикутник. Розпізнавання геометричних фігур. Написання цифр. Порівняння чисел у межах 4	
13	Число і цифра 5. Написання цифри 5. Порівняння чисел у межах 5. Попереднє і наступне число. Порядкова і кількісна лічба	
14	Порівняння чисел у межах 5. Попереднє і наступне число. Склад числа 5. П'ятикутник	

№ з/п	Тема уроку	Дата
15	Ознайомлення з дією додавання. Знак «плюс». Складання прикладів на додавання за предметними малюнками. Поняття «на», «над», «під». Порівняння за віком (« <i>молодий</i> — <i>старий</i> »)	
16	Число і цифра 6. Написання цифри 6. Порівняння чисел у межах 6. Складання і читання прикладів на додавання	
17	Склад числа 6. Шестикутник. Складання і читання прикладів на додавання. Розпізнавання многокутників	
18	Число і цифра 7. Написання цифри 7. Порівняння чисел у межах 7. Складання і розв'язування прикладів	
19	Склад числа 7. Дні тижня	
20	Перетин прямих. Точка. Відрізок. Порівняння відрізків завдовжки	
21	Число і цифра 8. Написання цифри 8. Порівняння чисел у межах 8. Додавання трьох доданків	
22	Склад числа 8. Складання прикладів на додавання. Вимірювання довжини відрізків. Сантиметр	
23	Число і цифра 9. Написання цифри 9. Порівняння чисел у межах 9. Складання прикладів на додавання	
24	Склад числа 9. Порівняння чисел. Читання нерівностей. Складання і розв'язування прикладів на додавання	
25	Число і цифра 10. Запис числа 10 двома цифрами. Порівняння чисел у межах 10. Складання і розв'язування прикладів	
26	Склад числа 10. Послідовність чисел у межах 10. Складання прикладів за малюнками. Розпізнавання геометричних фігур	
27	Ознайомлення з термінами «доданок» і «сума». Додавання за допомогою числового відрізка. Складання прикладів на додавання	
28	Ознайомлення з дією віднімання. Знак «мінус». Складання прикладів на віднімання	
29	Зв'язок дій додавання і віднімання. Складання прикладів на віднімання з прикладів на додавання. Вимірювання довжини відрізків	
30	Число і цифра 0. Послідовність чисел від 0 до 10. Написання цифри 0	
31	Послідовність чисел від 0 до 10. Віднімання рівних чисел. Додавання і віднімання нуля. Складання прикладів на віднімання з прикладу на додавання	

№ з/п	Тема уроку	Дата
32	Ознайомлення з поняттям «задача». Складання і розв'язування задач на знаходження суми й остачі	
33	Складання і розв'язування задачі за малюнком. Підсумок за розділом	
34	Перевірна робота № 1	
Додавання і віднімання в межах 10. Складання таблиці додавання і віднімання. Задачі		
35	Складання таблиць додавання і віднімання числа 1. Розв'язування прикладів виду $7 + 1 + 1$; $7 - 1 - 1$	
36	Складання таблиць додавання і віднімання числа 2. Порівняння виразу і числа	
37	Збільшення і зменшення числа на кілька одиниць. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 2. Порівняння виразу і числа	
38	Складання таблиць додавання і віднімання числа 3. Задачі на збільшення і зменшення числа на кілька одиниць	
39	Складання задачі, яка містить поняття «стільки ж». Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 3. Вимірювання довжини відрізків	
40	Складання таблиць додавання і віднімання числа 4. Побудова відрізків. Кругові приклади	
41	Задачі на знаходження суми й остачі. Вимірювання довжини сторін многокутника, побудова чотирикутника за зразком	
42	Складання таблиць додавання і віднімання числа 5. Задачі на збільшення і зменшення числа на кілька одиниць	
43	Різницеве порівняння чисел. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 5	
44	Складання таблиць додавання і віднімання числа 6. Задача на різницеве порівняння	
45	Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 6. Розв'язування і порівняння задач на знаходження суми і на збільшення числа на кілька одиниць	
46	Складання таблиць додавання і віднімання числа 7. Задачі на знаходження суми й остачі	
47	Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 7. Порівняння числових значень виразів	
48	Складання таблиць додавання і віднімання чисел 8 і 9. Різницеве порівняння довжини відрізків. Задача на знаходження невідомого доданка	

№ з/п	Тема уроку	Дата
49	Літр. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання. Задача на знаходження остачі	
50	Кілограм. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10. Порівняння виразу і числа. Підготовка до розв'язування задач на дві дії	
51	Додавання і віднімання по одному і частинами. Задачі на знаходження невідомого доданка і суми	
52	Переставна властивість додавання. Задачі та вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10	
53	Перевірна робота № 2	
Числа 11 – 20. Величини		
54	Десяток. Утворення числа 10	
55	Десяток. Утворення і назви чисел другого десятка. Нумерація чисел у межах 20	
56	Лічба предметів у межах 20. Порівняння чисел. Вправи на знаходження невідомого доданка. Розв'язування задач. Побудова відрізків	
57	Лічба предметів у межах 20. Дециметр. Вимірювання відрізків. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10	
58	Лічба предметів у межах 20. Побудова відрізків. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10. Додавання і віднімання частинами	
59	Позначення чисел другого десятка цифрами. Вимірювання довжини відрізків	
60	Утворення чисел другого десятка з десятка й одиниць. Вправи і завдання на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10. Вправи і задачі на повторення понять «літр», «сантиметр», «дециметр»	
61	Письмова нумерація чисел 11 – 20. Задача на зменшення числа на кілька одиниць	
62	Задача на дві дії. Ламана лінія	
63	Письмова нумерація чисел 11 – 20, їх порівняння. Задача на знаходження невідомого доданка	
64	Назви чисел при відніманні. Додавання і віднімання виду: $10 + 4$; $14 - 4$; $14 - 10$	
65	Назви чисел при відніманні. Порівняння чисел і виразів. Розв'язування задач на знаходження остачі і на зменшення числа на кілька одиниць. Вимірювання відрізків у дециметрах і сантиметрах	

№ з/п	Тема уроку	Дата
66	Лічба в межах 20. Попереднє й наступне число. Додавання і віднімання виду $16 + 1$; $17 - 1$. Розв'язування задач	
67	Лічба в межах 20. Розв'язування прикладів і задач. Порівняння чисел і виразів	
68	Вправи на додавання і віднімання в межах 20. Задачі на знаходження невідомого доданка	
69	Вправи і завдання з нумерації чисел другого десятка на додавання і віднімання в межах 20	
70	Лічба в межах 20. Розв'язування прикладів і задач на віднімання. Розпізнавання трикутників. Вимірювання і порівняння довжин відрізків	
71	Доповнення чисел до 10. Узагальнена таблиця додавання і віднімання в межах 10	
72	Додавання, віднімання чисел частинами. Задачі на знаходження невідомого доданка, на різницеве порівняння чисел	
73	Лічба в межах 20. Додавання і віднімання чисел частинами	
74	Перевірна робота № 3	
Табличне додавання і віднімання з переходом через десяток		
75	Таблиця додавання числа 2. Задача на різницеве порівняння чисел	
76	Таблиця віднімання числа 2. Складання і розв'язування задач на одну дію	
77	Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 2	
78	Таблиця додавання числа 3. Задачі на знаходження суми і невідомого доданка	
79	Таблиця віднімання числа 3. Розв'язування прикладів і задач	
80	Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 3	
81	Таблиця додавання числа 4. Задачі на збільшення числа на кілька одиниць і на знаходження остачі	
82	Таблиця віднімання числа 4. Складання прикладів за шкалою лінійки. Розпізнавання багатокутників	
83	Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 4. Порівняння задач на знаходження суми і на збільшення числа на кілька одиниць	
84	Таблиця додавання числа 5. Складання прикладів за числовою шкалою. Складання і розв'язування задач за малюнком	

№ з/п	Тема уроку	Дата
85	Таблиця віднімання числа 5. Підготовча робота до розв'язування задач на дві дії	
86	Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 5	
87	Таблиця додавання числа 6. Задачі, до яких поставлено два запитання	
88	Таблиця віднімання числа 6. Попереднє ознайомлення із задачами на знаходження невідомого зменшуваного	
89	Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 6	
90	Вправи і задачі на засвоєння вивчених таблиць додавання і віднімання. Задача, до якої поставлено два запитання	
91	Таблиця додавання числа 7. Попереднє ознайомлення із задачею на знаходження невідомого від'ємника	
92	Таблиця віднімання числа 7. Задачі на зменшення числа на кілька одиниць. Розпізнавання многокутників	
93	Повторення вивченого. Доповнення задачі. Порівняння іменованих чисел	
94	Таблиця додавання числа 8. Задача, до якої поставлено два запитання	
95	Таблиця віднімання числа 8. Розв'язування задач	
96	Вправи і задачі на засвоєння вивчених таблиць додавання і віднімання	
97	Таблиця додавання числа 9. Задача на знаходження зменшуваного	
98	Таблиця віднімання числа 9. Розв'язування задач на додавання і віднімання	
99	Повторення вивченого матеріалу. Куб. Куля. Вправи і задачі на додавання і віднімання в межах 20	
100	Перевірна робота № 4	
101	Вирази зі змінною. Позначення змінної буквою. Розв'язування і порівняння простих задач	
102	Периметр чотирикутника. Розв'язування задач за даним планом	
103	Периметр трикутника. Розв'язування задач двома способами (ознайомлення)	
104	Вирази з дужками. Порядок виконання дій у виразах, що містять дужки. Задачі на дві дії	
105	Знаходження значень виразів з дужками. Розв'язування задач на дві дії	

№ з/п	Тема уроку	Дата
Нумерація чисел від 21 до 100		
106	Утворення і назви чисел від 21 до 39. Розв'язування складених задач	
107	Утворення і назви чисел від 40 до 89. Знаходження значень виразів, що містять дужки. Розв'язування складених задач	
108	Утворення і назви чисел від 90 до 100. Складання виразів на дві дії за текстовою умовою	
109	Лічба десятками. Утворення чисел з десятків та одиниць. Творча робота над задачею	
110	Порівняння чисел і виразів із застосуванням знаків «більше», «менше». Сантиметр, дециметр, метр. Вимірювання метром	
111	Письмова нумерація чисел першої сотні: читання чисел, записаних у нумераційній таблиці. Порівняння виразів і числа. Знаходження значень виразів на дві дії	
112	Письмова нумерація, запис чисел у нумераційну таблицю. Таблиця чисел першої сотні. Визначення числа десятків у двоцифровому числі. Порівняння чисел	
113	Письмова нумерація: запис чисел під диктовку. Знаходження значень виразів та їх порівняння	
114	Читання, запис і порівняння чисел. Одноцифрові і двоцифрові числа. Попереднє й наступне число до даного. Додавання й віднімання одиниці. Ознайомлення з гривнею	
115	Випадки додавання й віднімання, пов'язані з нумерацією. Кут. Кути многокутника. Творча робота над задачею	
116	Закріплення випадків додавання й віднімання, пов'язаних з нумерацією чисел. Види кутів. Прямий кут. Задачі на знаходження третього доданка	
117	Додавання й віднімання розрядних чисел другого розряду (<i>круглих десятків</i>). Розв'язування простих і складених задач	
118	Розв'язування прикладів і задач на додавання й віднімання круглих десятків. Задачі на знаходження третього доданка. Складання виразів за текстовою умовою. Творча робота над задачею	
119	Прямокутник. Задачі на знаходження третього доданка. Знаходження числових значень буквених виразів. Календар. Час. Одиниці часу — доба, місяць, рік	
120	Розв'язування задач на дві дії складанням виразу (<i>ознайомлення</i>). Повторення вивченого матеріалу	
121	Година і хвилина. Знаходження числових значень буквених виразів. Задачі на знаходження третього доданка	

№ з/п	Тема уроку	Дата
122	Повторення й закріплення вивченого	
123	Перевірна робота № 5	
Додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток		
124	Додавання й віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток. Загальний випадок. Задачі на дві дії	
125	Додавання двоцифрових чисел без переходу через десяток. Задачі, які двічі містять відношення «на... більше» («менше»). Поняття «довжина» і «ширина» прямокутника	
126	Застосування загального правила додавання двоцифрових чисел до випадку обчислень виду: $50 + 30$; $54 + 3$. Виконання учнями короткого запису задачі у зошиті. Порівняння довжин відрізків	
127	Застосування загального правила додавання двоцифрових чисел до обчислень виду: $20 + 47$; $2 + 47$. Розв'язування задач складанням виразу	
128	Квадрат. Периметр квадрата. Застосування різних способів знаходження суми двоцифрових чисел	
129	Числові вирази. Складання задач за розв'язком	
130	Віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток (загальний випадок)	
131	Віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток (закріплення). Задачі на дві дії, у яких потрібно результат першої дії порівняти з одним із даних задачі	
132	Застосування загального правила віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток до обчислень виду: $79 - 40$; $79 - 4$. Складання задач за малюнками	
133	Закріплення вивченого. Побудова квадрата на папері у клітинку. Знаходження периметра квадрата	
134	Задачі на знаходження невідомого від'ємника. Закріплення вивченого матеріалу	
135	Перевірна робота № 6	
136	Узагальнення й систематизація знань учнів	

ВЛАСТИВОСТІ ПРЕДМЕТІВ. ЧИСЛА ПЕРШОГО ДЕСЯТКА. ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ. ВЕЛИЧИНИ

Урок 1

Тема. Лічба предметів, їх розміщення в просторі і кількісне порівняння. Порівняння предметів за розміром. Підготовчі вправи до написання цифр

Мета: ознайомити дітей з предметом математика; закріпити уявлення про розташування предметів у просторі з використанням слів «зліва», «справа», «внизу», «вгорі»; учити дітей порівнювати предмети за розміром; вправляти їх у лічбі предметів; розвивати увагу, уміння слухати; вправляти в написанні елементів цифр; виховувати інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок —
Розпочавсь урок.

II. Вступна бесіда

— Сьогодні у вас перший урок математики. Це цікава і важлива наука. Вона потрібна всім людям.

І сувора, й солов'їна
Математика — країна,
Праця тут іде завзята,
Вмій лиш спритно рахувати.
Вмій ділити, віднімати,
Множить швидко й додавати.
Вмій кмітливо все збагнути,
Першим в відповіді бути.
Ледарів у нас немає
Хто руки не піднімає?!
Вирушаємо у путь —
Нас цікаві речі ждуть.

— А шлях до країни Математики нелегкий. І попливемо ми туди на казковому кораблику.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Лічба предметів

На дошці — малюнок кораблика з кишеньками для тварин.

— Капітан кораблика — козеня. Поміститися на кораблику може тільки 10 тварин.

— Як ви вважаєте, чому? (*Якщо взяти більше пасажирів, кораблик потоне, і наші друзі не потраплять до школи.*)

— Пропоную відповісти, яких тварин могло взяти із собою козеня.

2 Робота над загадками

Діти відгадують, а вчитель вставляє тварин в кишеньки.

- Гострі кігті має —
В подушки ховає. (*Кошеня*)
- Мале, забавненьке воно, у дворі гуляє,
Або підійде під вікно, хлібця дожидає.
Буває, з двору як чкурне, шукать його — робота.
Або здивується воно, що перед ним — ворота! (*Теля*)
- Колобка я з'їла, до зайця в хату сіла,
Вовкові сестричка, а звать мене... (*лисичка*).
- Хвіст гачком,
Ніс п'ятачком. (*Порося*)
- Купалося, купалося —
Сухим залилося. (*Каченя*)
- Голодна — мукає, сита — жує,
Всім дітям молоко дає. (*Корова*)
- Сама мала, шубка пухка,
З гілки на гілку стрибає,
Шишки, горішки збирає. (*Білочка*)
- Я — вухатий ваш дружок,
В мене сірий кожушок,
Куций хвостик, довгі вуса,
Я усіх-усіх боюся. (*Зайчик*)
- Хто на двох ногах стрибає,
Діток з сумки не виймає? (*Кенгуру*)

— Порахуйте, скільки всього тварин? (10)

— Скільки пасажирів? (9)

— Скільки капітанів? (1)

3 Гра на увагу «День — ніч»

— Запам'ятайте тварин на кораблику. «Ніч» — заплющте оченята. (*Учитель прибирає 1 малюнок.*) «День» — розплющте оченята. Яка тварина зникла?

» Фізкультхвилинка

Вранці встав гусак на лапки,
Приготувався до зарядки.

Повернувся вліво, вправо,
Присідання зробив вправно,
Дзьобиком почистив пух
І за парту знову — плюх!

4 Гра «Скільки?»

Учитель показує ромашку. Ставить мітку на одній з пелюсток. Діти починають лічбу.

— Скільки пелюсток? (10)

Учитель ставить мітку на іншому місті. Діти починають лічбу.

— Скільки пелюсток? (10)

Учитель відриває по 1 пелюстці. Діти лічать.

— Скільки пелюсток? (10)

— А у кого вийшло менше? Чому?

— Наступного разу будьте уважніше.

5 Гра «Порівняй предмети»

Учитель показує предмет, діти дають йому характеристику.

— Олівець — тонкий, канат — товстий, слон — великий, мураха — маленька, огірок — довгий, сірник — короткий.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра «Склади візерунок»

У дітей — три круги — зелений, жовтий, червоний і два квадрати — синій, оранжевий.

Робота виконується під диктовку вчителя.

— Покладіть кружечки так, щоб угорі був червоний круг, а жовтий — між червоним і зеленим. Праворуч від жовтого круга покладіть синій квадрат, ліворуч — оранжевий квадрат.

Вийшла квіточка.

— Подивіться, як розташовані кружечки.

— Який колір зверху? посередині? внизу?

— Де можна побачити одночасно все ці три кольори? (На світлофорі)

— Що позначає червоний колір? жовтий? зелений?

► Фізкультхвилинка

Сів метелик на травичку (Присісти.)

І рахує рахівничку,

Раз, два, три — (Рухи руками, як крильцями.)

ти, метелику, лети.

2 Вправління у написанні елементів цифр

— Незабаром у зошитах ми писатимемо цифри, записуватимемо приклади і задачі. Виконаємо тренувальні вправи. (Учитель пише на дошці.)

► Вправа 1

— Напишіть 1 паличку. (/)

— Відступіть 2 клітинки і напишіть 2 палички. (//)

— Відступіть 2 клітинки і напишіть 3 палички — і так до кінця ряду.

► Вправа 2. Графічний диктант

2 клітинки вгору, 2 праворуч, 1 вниз, 2 ліворуч. (*Прапорець*)

3 Весела лічилка

Раз — ялинка,

Два — дубок.

Три — березовий гайок,

А чотири — це травиця.

П'ять — мурашка трудівниця.

Шість — колючий їжачок.

Сім — грибок боровичок.

Вісім — білка.

Дев'ять — пташка.

Десять — квіточка ромашка.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Діти, пригадаймо, які завдання ми виконували на уроці?

— Ми лічили? Ми гралися? Малювали?

— Вам сподобався урок? Тоді до нових зустрічей у країні Математики!

Урок 2

Тема. Порядкова лічба. Поняття «зліва — направо», «справа — наліво», «усі», «решта», «кожний», «найвищий — найнижчий». Підготовка до написання цифр

Мета: вчити лічбі в прямому та зворотньому порядку вперед і назад, використовуючи порядкові числівники; ознайомити дітей з розміщенням предметів у просторі з використанням слів «зліва — направо», «справа — наліво»; уточнити значення понять «усі» «решта», «кожний», «найвищий — найнижчий»; вправляти в написанні елементів цифр; виховувати акуратність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Весела лічба

- Півень злетів на тин,
А там півник ще один.
Скільки півників усіх?
Полічіть швиденько їх!

- Підігріла чайка чайник,
Запросила дев'ять чайок.
«Приходьте всі на чай!»
Скільки чайок, відповідай!

2 Лічба від 1 до 10 в прямому і зворотньому порядку

3 Повторення лічилки «Раз — ялинка, два — дубок»

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Порядкова лічба

На дошці — малюнок ріпки і героїв казки.

— Посадив дід ріпку. Виросла ріпка велика-превелика. І вирішив дід викопати ріпку.

— Хто першим прийшов витягувати ріпку?

— Хто другим?

— Хто третім? І так далі.

Учитель виставляє малюнки героїв казки. Діти рахують їх за вчителем: «Перший — дід, друга — бабця...».

2 Геометричний матеріал

Лічба геометричних фігур зліва направо.

— Скільки окремо трикутників і чотирикутників?

— Скільки всього трикутників і чотирикутників?

— На якому місці стоять кружечки?

► Фізкультхвилинка

Де право, де ліво —
Де ліво, де право?
Легко вам я відповім!
Ось права рука,
Вона слухняна і міцна.
Правою я ложку тримаю,
Песика за мотузку воджу.
Права м'ячик підкидає,
А ліва їй допомагає.

3 Бесіда про птахів

На дошці — малюнки пташок: лелека, горобець, сорока, синичка.

— Порахуйте птахів «зліва — направо», а потім «справа — наліво» (перша — лелека, другий — горобець...)

Висновок. Кількість предметів не залежить від напрямку лічби. Якщо напрям лічби не вказаний, то рахують «зліва — направо».

- Діти, а які з цих птахів відлітають у теплі краї? (*Лелека*)
- Скільки лелек на малюнку? (*Одна*)
- А на якому місці вона стоїть, якщо вважати «зліва — направо»? (*На першому*)
- Які птахи залишаються зимувати? Назвіть їх.
- Тоді говорять так: «Усі птахи, крім лелеки, зимують у нас», або «Лелека — перелітний птах, а решта — неперелітні».

4 Гра «Закінчи речення»

- У кожної пташки є дзьоб.
- У кожної пташки є... (*крила, лапки, очі, пір'я...*).
- Усі пташки вміють... (*літати*).

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра «Хто найнижчий»

Учитель виставляє на дошці предметні малюнки.

В цирк прийшла руда лисиця,
Слон, папуга і тигриця,
Мишка й зайчик куцохвіст.
Хто найнижчий був на зріст?

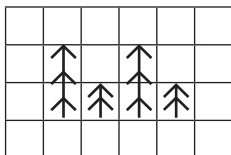
- Хто прийшов у цирк першим?
- Хто — другим?
- Хто — третім?
- Скільки всього звірів?
- Хто з них найвищий?
- Хто з них найнижчий?
- Назвіть звірів від найвищого до найнижчого.
- Між якими тваринами стоїть мишка?

► Фізкультхвилинка

Трава — низенька-низенька,	(<i>Присісти.</i>)
Дерева високі-високі.	(<i>Потягнутися.</i>)
Вітер дерева колише, гойдає,	(<i>Нахилити тулуб</i>
То вправо, то вліво хитає.	<i>вліво-вправо,</i>
То вперед, то назад,	<i>вперед-назад.</i>)
То вниз нахилає.	

2 Підготовка до написання цифр

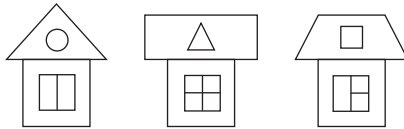
Учні малюють ялиночки, чергуючи високі і низькі.

► **Графічний диктант**

3 клітинки праворуч, 1 по діагоналі ліворуч униз, 1 ліворуч, 1 по діагоналі ліворуч вгору, 2 вниз, 3 праворуч, 2 вгору. (*Конверт*)

3 Гра «Порівняй будиночки»

— Якою фігурою зображений дах першого будиночка? другого? третього?

— Якою фігурою зображені віконця першого будиночка? другого? третього?

— Скільки скелець має вікно в першому будиночку? у другому? у третьому?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

Учитель виставляє малюнки: фрукти і 1 овоч. Діти лічать зліва направо, використовуючи порядкову лічбу.

— Скільки фруктів?

— Скільки овочів?

— Закінчіть речення: «Всі окрім моркви, — ...» (*фрукти*); «Морква — це овоч, а решта — ...».

Урок 3

Тема. Лічба предметів. Поняття «стільки ж», «більше — менше», «зверху — знизу», «справа — зліва», «порівну». Написання паличок

Мета: вчити порівнювати групи предметів за кількістю на основі встановлення взаємно-однозначної відповідності; закріпити поняття «більше — менше», «порівну», «зверху — знизу», «справа — зліва»; формувати навички лічби; вправляти в написанні елементів цифр; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Весела лічба

- Три веселі киці
Гralись у травиці.
Рижик теж до них прибіг —
Скільки кошенят усіх?

- В клас зайшов Мишко,
А за ним Петько,
А за ним Марина,
Потім ще Ярина,
А за нею Гнат.
Скільки всіх малят?

2 Гра «Курка і курчата»

Учитель вистукує певну кількість разів, а діти викладають цю кількість на парті з паличок.

3 Гра «Не позіхай — число називай»

Від 1 до 10; від 3 до 7; від 5 до 10.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Робота на основі наочності

На дошці — плакат, на якому зображений теремок з тваринами.

Стоїть у полі теремок, теремок.
Він ані низенький, ані високий.

- Хто на верхньому поверсі живе? (*Півень*)
- А хто — між котом і зайцем? (*Жаба*)
- Хто над жабкою? (*Вовк*)
- Хто живе праворуч від зайця? (*Мишка*)
- Хто живе зліва від жабки? (*Кішка*)
- Хто — під лисичкою живе? (*Зайчик*)
- Хто живе на нижньому поверсі? (*Кішка, жабка, зайчик, мишка*)

2 Ознайомлення з поняттям «більше — менше», «порівну». Гра «Чарівні фігурки»

- Покладіть у верхньому ряду 5 трикутників.
- Покладіть у нижньому ряду 4 кружечки.
- Чи однакова кількість трикутників і кружечків у верхньому і нижньому ряду? (*Ні*)
- Чого менше?
- Чого більше?
- Покладіть у верхньому ряду 6 квадратиків.
- Покладіть у нижньому ряду 6 кружечків.
- Чи однакова кількість квадратиків і кружечків у верхньому і нижньому ряду? (*Так*)
- Тоді говорять, що квадратиків стільки ж скільки і кружечків, кружечків стільки ж скільки і квадратиків.

► **Фізкультхвилинка**

Учні повторюють рухи за вчителем.

Раз — піднятись, підтягнутись,
Два — зігнутись, розігнутись,
Три — в долоні три плеска,
Головою три кивка.
На чотири — руки ширше.
П'ять — руками помахати,
Шість — за парти знову сісти.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра «Дітки на гілки»

Беруть участь 2 групи дітей: 1-ша група тримає по гілці дерева (*дуб, каштан, сосна*); 2-га група тримає плід (*жолудь, шишка, каштан*).

Команда вчителя: «Дітки, знайдіть свої гілки!»

Кожен шукає свою пару.

Висновок. Діток стільки ж, скільки і гілок; або діток і гілок порівну.

Під час гри перевірити правильність з'єднання пар.

2 Графічний диктант

— Відступи 1 клітинку зліва, 5 клітинок зверху, постав точку і починай малювати.

1 клітинку праворуч, 1 клітинку вгору, 1 клітинку праворуч, 1 клітинку вниз, 1 клітинку праворуч, 1 клітинку вгору, 1 клітинку праворуч, 1 клітинку вниз і так до кінця рядка.

► **Пальчикова гімнастика**

Давай-но пальці рахувать:
Один, два, три, чотири, п'ять,
Один, два, три, чотири, п'ять —
Десять пальців, дві руки —
Це твої помічники.

Ю. Соколова

3 Гра на увагу

Учитель виконує на дошці кольоровою крейдою, а учні — в зошитах кольоровими олівцями.

— Пропустіть зверху від графічного диктанту 4 клітинки. Посередині ряду обведіть клітинку червоним олівцем. Над нею намалюйте 3 зелених палички, під нею — 4 жовті. Праворуч від клітинки намалюйте 2 синіх кружечка, зліва — 5 коричневих кружечків.

4 Геометричний матеріал

На дошці — малюнок.

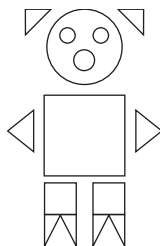
— Скільки трикутників? (9)

— Скільки квадратів? (3)

— Чого більше?

— Скільки кружечків? (3)

— Що можна сказати про квадрати і кружечки? (Порівню)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Ми лічили? (Так)

— Ми писали? (Так)

— Ми гралися? (Так)

— Позналилися зі словами «більше — менше» «стільки ж», вчилися порівнювати предмети.

— Повторили поняття «зверху — знизу», «справа — зліва».

— Що ви бачите в класі зверху? А знизу? А справа? А зліва?

Урок 4

Тема. Один і багато. Число і цифра. Зіставлення цифри і числа предметів. Написання елементів цифр 1 і 2

Мета: уточнити значення понять «один» і «багато»; учти співвідносити число і кількість предметів; розвивати вміння показувати один предмет і багато; ознайомити дітей з поняттями «число» і «цифра»; розвивати навички написання елементів цифр; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Повторення вивченого матеріалу****1 Весела лічба**

- Четверо гусенят і двоє каченят
В озері плавають, голосно кричать.
А ну, полічи хутчіш —
Скільки всього у воді малюків?
- Мама булочки спекла,
По одній всім роздала.
Галі, Наді і Юркові,
І пухнастому котові,
Дідусеві і бабусі,
І малесенькій Катрусі.
Доки котик позіхав —
Песик булочку украв.

— Скільки булочок роздала матуся?

2 Гра «Не позіхай, продовжуй»

Учитель починає, учні поодинці продовжують лічбу ланцюжком.
Лічба від 1 до 5; від 6 до 10; від 2 до 8.

3 Лічба предметів. Гра «Чарівні фігурки»

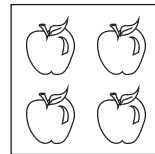
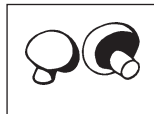
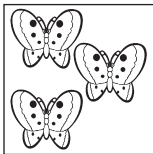
— Викладіть у першому рядку — 5 квадратиків, а в другому — 4 кружечки.

- Чого більше квадратиків чи кружечків?
- Що треба зробити, щоб їх стало порівну?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Робота з демонстраційним матеріалом

Учитель показує на дошці предметні малюнки.

- Скільки різних предметів намальовано?
- Яких предметів поодинці? по два?
- А яких багато?

2 Гра «Один — багато»

— Яких предметів у класі поодинці? А яких багато?

► Фізкультхвилинка

Раз, два — дерева.
Три, чотири — вийшли звірі.
П'ять, шість — пада лист.
Сім, вісім — птахи в лісі.
Дев'ять, десять — це сонечки
Підняли червоні личка.

3 Ознайомлення з поняттями «число» і «цифра»

Учитель виставляє на дошці геометричні фігури.

- Скільки червоних кружечків? жовтих? зелених?
- Кожне число має свою назву. Для позначення чисел на письмі є спеціальні знаки — цифри. Під одним кружечком ставимо цифру 1. Під двома кружечками ставимо цифру 2 і т. д.

4 Гра «Оплески»

Учитель показує по черзі предметні малюнки з різною кількістю предметів. Діти рахують предмети мовчки і за сигналом учителя

плескають у долоні стільки разів, скільки предметів на малюнку, а потім на віялах показують відповідну цифру.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Логічне завдання

- У кожного з п'яти цуценят є біла пляма на лобі. Чи є біла пляма на лобі у третього цуценяти?
- У норі блищало 6 очей. Скільки вовків сиділо в норі?

2 Гра «Знайди помилку»

- Незнайко записав ряд цифр 1; 3; 5; 2; 4.
- Чи в правильній послідовності поставлені цифри?
- Виправте помилку.

3 Робота над загадкою

- Порожні поля, мокне земля,
Дощ поливає, коли це буває? (*Восени*)

На дощі — 2 кошики.

— Подивіться, що принесла нам осінь у першому кошику.

(2 яблучка, 1 груша, 3 сливки.)

— Скільки фруктів принесла осінь? (*Багато*)

— А грушок? (*Одна*)

Діти роблять висновок: фруктів у кошику багато, а грушок — одна.

— Подивимося, що принесла нам осінь у другому кошику.

(1 морквина, 3 картоплини, 2 цибулини)

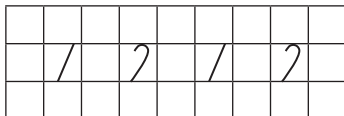
— Скільки овочів принесла осінь? (*Багато*)

— Скільки морквин? (*Одна*)

Діти роблять висновок: овочів у кошику багато, а морквина — одна.

4 Підготовчі вправи до написання елементів цифр

У зошитах у клітинку діти пишуть елементи цифри 1 і 2.

► Пальчикова гімнастика

Цей пальчик хоче спати.
Цей пальчик в ліжку ліг.
Цей пальчик трохи подрімав.
Цей пальчик уже заснув.
Цей — міцно, міцно спить.
Тихіше, тихіше, не шуміть.
Пальчики ви не будіть.

Ранок ясний прийде,
Сонце червоне зійде,
Будуть пташки щебетати,
Будуть пальчики вставати!

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Що ми сьогодні робили на уроці?
- Ми слухали? (*Так*)
- Ми відповідали? (*Так*)
- Ми рахували? (*Так*)
- Намалюйте в зошиті сонечко, яке відповідає вашому настрою на уроці.
- Якщо ви впоралися з усіма завданнями, ваше сонечко посміхається.
- Якщо вам було складно, ваше сонечко сумує.

Урок 5

Тема. Число і цифра 1

Мета: ознайомити дітей з числом 1 і цифрою 1; учити писати цифру 1, зіставляти цифру і число; формувати навички усної лічби; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок,
Всіх покликав на урок.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба «Ланцюжок»

Від 5 до 10; від 9 до 2; від 7 до 1; від 3 до 8.

2 Порядкова лічба днів тижня

Перший — понеділок, другий — вівторок і т. д.

3 Гра «Чарівне віяло»

Учитель плескає в долоні певну кількість разів. Діти показують відповідну цифру.

4 Гра «Дощик»

На дошці намальовані хмаринки, на них написані цифри.

Під хмаринками діти малюють відповідну кількість краплинок дощу.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Вступне слово вчителя

— Що позначає число 1? Давайте поміркуємо: один зошит, один олівець, одна квітка, одне яблуко. Це багато чи мало? Напевно, це мало.

А зараз прислухайтеся до слів: *один, самотній, один-однісінький на всьому білому світі.*

Це людина, у якої немає близьких: ні батьків, ні братів, ні сестер.

Як живеться самотній людині? Так, складно і страшно. Отже, один — означає мало.

А зараз подивимося на це число з іншого боку. Хто для нас найдорожчий? Це наша мама. І у кожного вона тільки одна. Ми з вами живемо на планеті Земля — і це наш єдиний будинок, і у кожного з нас одна Батьківщина — місце, де ми народилися.

А зараз подивіться на небо. Що ви там бачите?

Правильно, Сонце, яке зігріває нас своїми ніжними променями, небо, яке манить глибиною своєї синяви. І Сонце у нас одне, і небо — теж.

Отже, одна у людини мама, одна Земля, на якій живемо, одне Сонце, одна Батьківщина.

А що для нас означають ці слова? А означають вони дуже багато.

2 Ознайомлення з друкованою і рукописною цифрою 1

— На що вона схожа? (*Стріла, олівець, цвях*)

Ось один, чи одиниця, —
І тонка, й пряма, як спиця.

С. Маршак

3 Робота в парах

Учитель роздає дітям картки.

Знайди всі цифри 1 та обведи їх.

☐	А	★	1	2	+	Б	1	○	◇	★	3	И
○	5	1	В	∧	4	◇	=	<	6	1	☐	Г
☐	7	+	Б	1	★	☐	9	1	И	○	В	1

► **Фізкультхвилинка**

Учні повторюють рухи за вчителем.

Раз — піднятись, підтягнутись,
 Два — зігнулись, розігнулись,
 Три — в долоні три плеска,
 Головою три кивка.
 На чотири — руки ширше.
 П'ять — руками помахати,
 Шість — за парти знову сісти.

4 Написання цифри 1

► **Пояснення вчителя**

— Цифра 1 складається з двох елементів: короткої і довгої похилих ліній. Перший елемент починаємо писати трохи вище за середину клітинки і ведемо коротку похилу лінію у верхній правий кут. Не відриваючи руки, пишемо вниз довгу пряму похилу лінію до середини нижньої сторони клітинки.

► **Імітація написання цифри 1 в повітрі**

«І — раз, і — два, і — три».

«І» — підняти руку, «раз» — руку опустити.

► **Написання цифри 1 в зошиті**

► **Пальчикова гімнастика «Ми писали, ми писали...»**

По черзі ритмічно стискаємо і розтискаємо пальці рук.

5 Гра «Міркуємо разом»

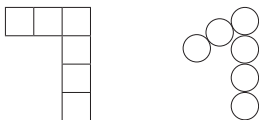
— Червона Шапочка зібралася в гості до бабусі. Вона може піти пішки, сісти на автомобіль або полетіти на літаку. Що обере Червона Шапочка, щоб швидше дістатися до бабусі? Чому?

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра «Цифровий конструктор»

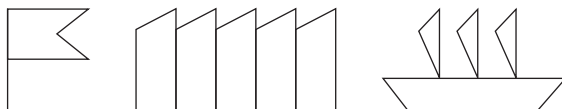
— Викладіть цифру 1 з геометричних фігур.

Наприклад:

2 Гра «Хованки»

— Де сховалася цифра 1?

3 Ребус

V. Підсумок уроку. Рефлексія

В кенгуру сумує син,
 Бо у мами він один.
 Сумно місяць поглядає —
 В нього братика немає.
 А у сонця є сестрички —
 І щасливе в нього личко:
 Ясні зірочки малі
 Веселять його вгорі.

Л. Савчук

- Ми рахували?
- Ми писали?
- Яку цифру вивчали?
- Оцініть свою роботу в зошиті сонечком.

Урок 6

Тема. Число і цифра 2

Мета: вчити виділяти групи предметів, які характеризуються числом 2; ознайомити дітей з утворенням числа 2; учти писати цифру 2; ознайомити з монетами вартістю 1 к., 2 к.; формувати навички усної лічби; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Весела лічба

Добрий лікар Айболить
 Склавши руки не сидить.
 Черга вже на лікування:
 «Я за вами», «Хто останній?»
 Всі проходять — два шпаки,
 Три корови, два вовки,
 І ведмідь, і черв'ячок,
 І поранений жучок.
 Добрий лікар Айболить
 Хворихвилікує вмить.

— Скільки тварин прийшло лікуватися до лікаря?
— Хто був першим? (*Першими — 2 шпаки, другими — 3 корови...*)

2 Гра «Яке число пропущене»

Учитель називає числа, пропускаючи одне з них. Діти показують на віялах пропущене число.

3 Усна лічба. «Ланцюжок»

Пряма і зворотна лічба: від 4 до 9; від 10 до 7; від 8 до 4; від 6 до 1.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Робота над загадкою

- Два кінця, два кільця, а всередині — цвях. (*Ножиці*)
— Яке число почули в загадці? (2)
— Чого буває тільки по два? (*Рук, ніг, очей, вух*)
— А ще говорять, коли речей по два — пара.
— Які пари предметів ви знаєте? (*Капці, лижі, ковзани.*)

2 Ознайомлення з друкованою і рукописною цифрою 2

— На кого вона схожа?

Пливе лебідь у ставку,
Вигнув шию він тонку,
Хвостик вгору припідняв,
Цифру 2 нам показав.

3 Робота з набірним полотном

В лісі білочка жила і грибок нам принесла.
А за нею їжачок, теж приніс один грибок.

- Як отримали число два?
- Число два позначається цифрою 2.

► **Фізкультхвилинка**

Сірий зайчик сів і жде,
Спритно вухками пряде.
Зимно зайчику стояти,
Треба трошки пострибати.
Скік-скік, скік-скік.

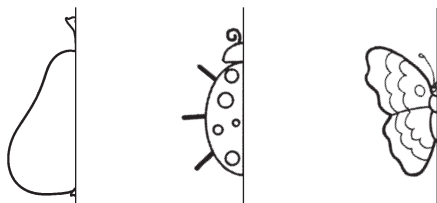
4 Написання цифри 2

- 1) Пояснення і показ учителем на дошці.
- 2) Написання цифри в повітрі.
- 3) Написання цифри в зошиті.

5 Ознайомлення з монетами вартістю 1 к., 2 к.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра «Домалюй дзеркальне відображення предмета»

2 Робота в парах. Геометричний матеріал

Один учень бере два сині квадратики. Другий учень бере два червоні квадратики.

Завдання. Покладіть свої квадратики на парті так, щоб утворилися прямокутники.

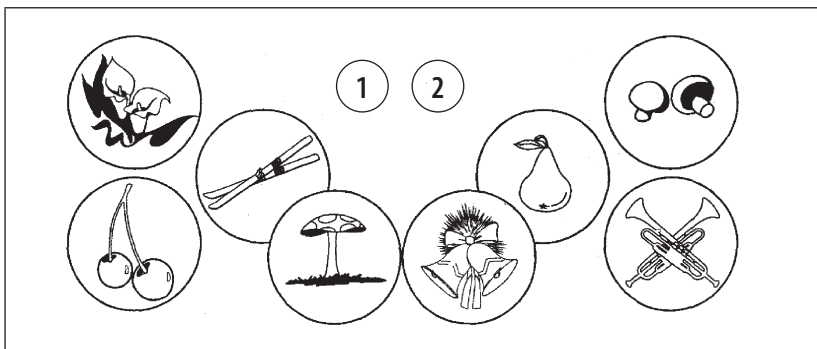
— Як ви вважаєте, чи рівні між собою червоний і синій прямокутники?

— Спробуйте перевірити. (*Перевірка способом накладання.*)

► Пальчикова гімнастика «Рахуємо пальчики»

Голосно рахуємо пальчики і при цьому загинаємо їх.

3 Самостійна робота. «Дивися не позіхай, кількість предметів і цифру правильно сполучай» (за картками)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Ми рахували?

— Ми писали?

— Яку цифру вивчали?

— Оцініть свою роботу в зошиті сонечком.

Урок 7

Тема. Числа 1 і 2. Поняття «найдовший — найкоротший», «найширший — найвужчий»

Мета: ознайомити дітей з властивостями предметів «найдовший — найкоротший», «найширший — найвужчий»; закріплювати вміння зіставляти групи предметів і числа; формувати обчислювальні навички; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Весела лічба

Юра рибку впіймав,
Гриць — картоплі накопав,
Тато із кринички
Витягнув водички.
А маленька Юля
Принесла цибулі,
Кропу і петрушки, —
Зварить мама юшку.

— Скільки у мами помічників?

2 Лічба предметів. Гра «Чарівні фігурки»

Учитель показує картку з цифрою, а діти викладають відповідну кількість фігурок.

3 Логічне завдання

— У бабусі є онук Микола, кішка Мурка, цуценя Булька. Скільки онуків у бабусі?

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота над загадкою

• Довгі вуха, куций хвіст,
Невеличкий сам на зріст.
На городі побував,
Там капустку пожував.
Довгі лапки: скік та скік.
Ми погнались — він утік. (*Засць*)

— Які вуха у зайця? А хвостик?

2 Робота зі смужками з паперу. Вправа на зіставлення предметів завдовжки

— Порівняйте! (*У дітей лежать три смужки: зелена — найдовша; жовта — середня; червона — найкоротша*).

— Скільки у вас смужок? (3)

- Чим вони відрізняються? (*Кольором, довжиною*)
- Першою покладіть найдовшу смужку. Якого вона кольору?
- Другою покладіть найкоротшу смужку. Якого вона кольору?
- А що можна сказати про жовту смужку?
- Як можна перевірити, що червона смужка коротша за зелену?

(*Накласти одну на іншу.*)

- Отже, тоді кажуть, що зелена смужка — найдовша.
- Накладіть зелену смужку на жовту.
- Яка більше? (*Зелена*)
- Отже, тоді кажуть, що жовта смужка — найкоротша.

► Фізкультхвилинка

Раз, два — всі присіли,
Потім вгору підлетіли.
Три, чотири — нахилились,
Із струмочка гарно вмились.
П'ять, шість — всі веселі
Крутимось на каруселі.
Сім, вісім — в поїзд сіли,
Ніжками потупотіли.

3 Вправа на зіставлення предметів завширшки

Проводиться аналогічно до зіставлення предметів завширшки. (*Учні беруть два аркуші різної ширини і накладають їх один на одний.*)

4 Цікава вправа «Ширше — вужче»

— Хвіст твій, брат, вузький та малий.
Ну, а мій широкий та пухнастий.
Подивився Вовк на Лиса
Та й промовив:
— Хвіст широкий твій, це так.
Та легко з нірки його дістать
І мисливцеві віддять.

- Чим хвалився Лис?
- Який хвіст у Лиса?
- А у Вовка?

5 Зіставлення групи предметів і числа. Гра «Мовчанка»

На питання вчителя «Скільки?», діти, дивлячись на малюнок, мовчки рахують предмети і показують відповідну цифру на віялі.

IV. Робота в зошиті

1 Графічний диктант

1 клітинка по діагоналі праворуч униз, 2 праворуч, 1 по діагоналі праворуч угору, 2 ліворуч, 2 вгору, 2 по діагоналі ліворуч униз, 1 праворуч. (*Кораблик*)

► Пальчикова гімнастика

Черепашки-костомашки
В теплій хатці проживають.
То висовують голівку,
То назад її ховають.

*(Ручки затиснути в кулачки,
постукуємо по парті.)
(Вказівний палець витягуємо
вперед, назад.)*

2 Написання цифр 1 і 2

- Скільки сонечок у небі?
- Напишіть рядок цифри 1.
- Скільки очей у дітей?
- Скільки вушок у дітей?
- Скільки ручок у дітей?
- Скільки ніжок у дітей?
- Напишіть рядок цифри 2.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Ми рахували?
- Ми писали?
- Які цифри повторювали?
- Оцініть свою роботу в зошиті сонечком.

Урок 8

Тема. Порівняння чисел 1 і 2. Знаки «більше», «менше», «дорівнює»

Мета: учити порівнювати групи предметів і відповідні числа. Познайомити зі знаками «>», «<», «=»; удосконалювати обчислювальні навички; розвивати увагу; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба «Не позіхай, продовжуй»

Лічба від 1 до 6; від 3 до 8; від 7 до 2; від 5 до 9; від 8 до 3.

2 Гра «Добери стільки ж»

Учитель показує групу предметів, а діти викладають відповідну кількість геометричних фігур.

3 Весела лічба

- Півник вибрався на тин,
А за ним іще один.
Скільки півників усіх?
Полічіть-но швидше їх.

- Два кілечка у руці.
Два загострені кінці.
Все це цвяшком закріпили.
Скільки ножиць налічили?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Гра «Чарівні фігурки» (робота з індивідуальним матеріалом)

- Покладіть на парту 1 кружечок і 2 квадрати.
- Чого менше?

Вимовляємо: кружечків менше, ніж квадратів.

- Тепер покладіть 2 трикутники і 1 квадрат.
- Чого більше?

Вимовляємо: трикутників більше, ніж квадратів.

- Тепер покладіть 3 квадрати і 3 кружечки.
- Що можна сказати про кількість фігурок праворуч і ліворуч?

Вимовляємо: квадратів і трикутників порівну.

► Фізкультхвилинка

Встаньте, діти, посміхніться,
Землі нашій уклоніться
За хороший день вчорашній.
І до сонця потягніться,
В різні боки похиліться.
Веретеном покрутіться.
Раз — присядьте, два — присядьте,
І на місце тихо сядьте.

2 Робота з набірним полотном

- Скільки їжачків ліворуч? Скільки — праворуч? Де менше?
- Яке число менше — 1 чи 2?
- У математиці для порівняння чисел використовують спеціальні знаки. Слово «менше» позначають знаком «<». (*Учитель виставляє на дошці картку $\boxed{<}$.*)

— Запис $1 < 2$ читаємо так: «Один менше двох». (*Діти повторюють уголос.*)

- Скільки зайчиків ліворуч? Скільки праворуч? Де більше? Яке число більше — один чи два?

— Слово «більше» позначають знаком «>». (*Учитель виставляє на дошці картку $\boxed{>}$.*)

— Запис $2 > 1$ читаємо так: «Два більше одного». (*Діти повторюють уголос.*)

- Скільки лисичок ліворуч? Скільки праворуч? Що можна сказати про їх кількість? (*Однаково*)

— Слова *однаково*, або *порівну*, позначають знаком «=». (Учитель виставляє на дошці картку $\boxed{=}$.)

Запис $1 = 1$ читаємо так: «Один дорівнює одному».

IV. Робота в зошиті

1 Написання знаків $>$, $<$, $=$ (1 рядок)

2 «Конкурс красунь». Написання цифр 1; 2

3 Порівняння груп предметів. Читання записів $2 > 1$; $1 = 1$; $1 < 2$. Запис у зошиті

► Пальчикова гімнастика «Гра на музичних інструментах»

Імітація пальцями гри на музичних інструментах: піаніно, сопілка.

V. Цікава математика

1 Загадки

- Один говорить, двоє слухають, а двоє дивляться. (*Рот, вуха, очі*)
- Один з трубою тягне всіх за собою. (*Потяг і вагони*)
 - Між двох світил
Я посередині один. (*Очі, ніс*)

2 Логічна вправа

На яблуні достигли шишки.
Дві віддам я ведмедикові,
Три — лисичці,
Дві — їжакам.
Скільки шишок я віддам?

(*Жодної, на яблуні шишки не ростуть.*)

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- Ми рахували?
- Ми писали?
- Предмети порівнювали?
- Які знаки запам'ятали?
- Оцініть свою роботу на уроці.

(*Діти малюють сонечко в зошиті.*)

Урок 9

Тема. Число і цифра 3. Порівняння чисел у межах 3. Написання цифри 3. Порівняння довжини і товщини предметів

Мета: ввести поняття число «три», ознайомити з написанням цифри 3; учити порівнювати предмети завдовжки і завтовшки, використовуючи слова «тонкий — товстий», «короткий — довгий»; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Увага, друзі,
Ось пролунав дзвінок.
Сідайте всі зручніше —
Почнем скоріш урок!

II. Повторення вивченого матеріалу

— Розповім вам дуже стисло:
До мене з'явилися поросятка,
Три брати з однієї відомої казки.
Ну як, достатньо підказки?
Старання свої прикладемо,
У проблемах розібратися їм допоможемо.
Наф-Наф побудував будинок з цегли.
Будував він багато днів і ночей.
Давайте допоможемо йому порахувати,
Бо на вулиці почало вже холодати.

(Пряма лічба від 1 до 10.)

— Нумо, хлоп'ятка й дівчатка,
А тепер — у зворотньому порядку.

(Зворотна лічба від 10 до 1.)

► Гра «Не позіхай продовжуй»

Лічба від 4 до 9; від 8 до 10; від 6 до 1; від 9 до 3.

— Ніф-Ніф поросятко думати не став,
Він свій будиночок із соломи зібрав.
Ліг на галявині, витягнув ніжки.
Бачить — ростуть квіти біля доріжки.
Не може Ніф-Ніф квіти порахувать.
Давайте дітки йому допомагать!
Ніф-Ніф розводить руками — як бути?
На які групи можна квіти розбити?

(1-й ряд розбиває квіти за кольором; 2-й ряд розбиває квіти за розміром; 3-й ряд розбиває квіти за формою.)

III. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Гра «Упізнай дерево»**

Зустрічайте всі: братик Нуф-Нуф,
Дуже не схожий на братів своїх двох.
Він дуже довго шукав і гілки краці вибирав.

— Назвіть дерева, гілки яких представлені на дошці. *(Сосна, береза, ялина)*

- Яка гілка зайва. Швидше скажіть! (*Береза*)
- Хором дружно повторіть: «Скільки всього гілок?» (3)
- Допомогли ми поросяткам чи ні?
- Скільки було братів, говори!
- Ну, звичайно, братів було три.

2 Ознайомлення з друкованою і рукописною цифрою 3

Трійка — третій із значків,
Складений із двох гачків.

3 Робота з набірним полотном

— Скільки півників ліворуч? Скільки півників праворуч? Як отримали число 3?

► **Фізкультхвилинка**

Трое поросят йдуть по доріжці,
Швидко біжать їх короткі ніжки.
Бачать навколо одну красу,
Метеликів ловлять вони на льоту.
Раптом вовка силует промайнув у кущах.
Брати присіли й сховалися. Ах!
Обхитрили вовка знову.
Тихо! Тихше! Тихіше!
Відпочили? Сядьте!
До роботи приступайте!

4 Порівняння чисел у межах 3. Гра «Чарівні фігурки» (робота з індивідуальним матеріалом)

- Покладіть один квадрат ліворуч і три квадрати праворуч.
- Де менше? (*Ліворуч*)
- Яке число менше? (1)

Вимовляємо: «Один менше трьох». Позначаємо $1 < 3$ (*запис на дошці*).

- Покладіть три кружечки ліворуч і два кружечки праворуч.
- Де більше? Яке число більше? (3)

Вимовляємо: «Три більше двох». Позначаємо $3 > 2$ (*запис на дошці*).

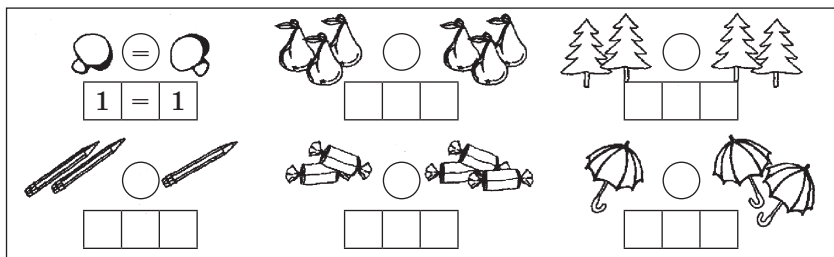
- Покладіть три кружечки і три квадрати.
- Скільки ліворуч? Скільки праворуч? (*Порівну*)

Вимовляємо: «Три дорівнює трьом».

► **Самостійна робота**

Учитель роздає картки.

— Порахуй предмети в кожній групі. Порівняй числа кожної пари.

5 Написання цифри 3

- Пояснення вчителя.
- Написання цифри 3 в зошиті.

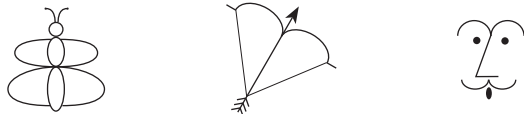
6 Порівняння довжини і товщини предметів (робота за предметними малюнками)

► Фізкультхвилинка

Яблунька красуня у мене в саду.
 Я до неї дуже швидко підійду.
 Гілочку зелену потрясу —
 Яблучко червоне надкшу.
 Ой, як смачно, ням-ням-ням!
 Яблучок нарву і друзям роздам.

IV. Закріплення вивченого матеріалу. Цікава математика

1 Гра «Знайди цифру 3»

2 «Цифра-художниця»

— Спробуємо за допомогою трійки намалювати морські хвилі, коли вони спокійні.

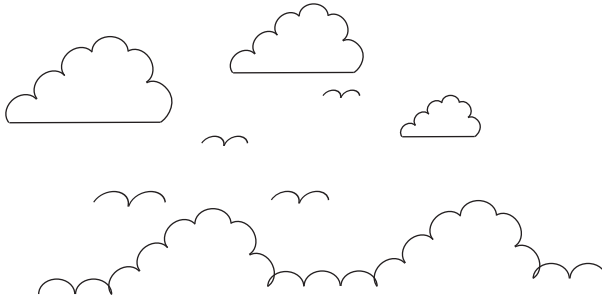
— А зараз покажемо морські хвилі під час бурі.

— Восени, високо в небі, можна побачити журавлиний ключ, який, якщо придивитися, нібито складений з «трійок». Намалюйте його.

— Тепер ми можемо намалювати цілу картину «Море», у якій використаємо цифру 3.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Скільки поросят прийшли до нас у гості?
- Ми їм допомагали?
- Весело рахували?
- А яку цифру писали?
- Отже, ми молодці!

Урок 10

Тема. Склад числа 3. Прямі і криві лінії. Трикутник

Мета: ознайомити дітей зі складом числа 3, трикутником, його елементами; дати поняття про пряму і криву лінію, вчити креслити лінії; розвивати мислення; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок,
Розпочавсь урок.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Весела лічба

- Три веселі киці
Гralись на травиці.
Песик теж до них прибіг.
Скільки котиків усіх?

- На травиці біля хати
Метушаться цуценята.
Двоє білих, наче сніг,
Одне чорне. Скільки всіх?
- В гості йдуть: Марійка,
Подружка Надійка,
Ѕучерявий Петрик —
Веселун й бешкетник,
Щебетуха Леся,
Та рябенький песик,
З іграшкою Гнат...
Скільки всіх малят?

2 Порядкова і кількісна лічба (від 1 до 10)

— Паровозик чекає відправки!

Нумерація — в порядку,
З голови і до хвоста.
Всі вагони на місцях?
Чи нічого не забули?
Всі вагони причепили?
Перший, другий, третій...
Ну, а ви знайшли, малята,
Де стоїть вагон десятий?

- Сусідів трійки спробуємо назвати.
- Яке число стоїть ліворуч від 3?
- Яке число стоїть праворуч від 3?
- Як отримати число 3?
- Про це ми і поговоримо на уроці.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

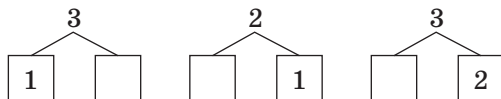
1 Пояснення вчителя. Підготовча робота

На столі 3 вази. Вчитель ставить по 1 квітці у кожную вазу.

- Скільки всього квітів у вазах?
- Як отримали число 3? ($1 + 1 + 1$)
- Три квіточки можна поставити і в 2 вази.
- Як це можна зробити? (Показує один учень.)
- Отже, $1 + 2$, або $2 + 1$.

2 Первинне закріплення

На дошці — запис.

► **Фізкультхвилинка**

Учні повторюють рухи за вчителем.

Раз — піднятись, підтягнутись,
Два — зігнутись, розігнутись,
Три — в долоні три плеска,
Головою три кивка.
На чотири — руки ширше.
П'ять — руками помахать,
Шість — за парти знову сісти.

IV. Геометричний матеріал

1 Ознайомлення з прямими і кривими лініями

Учитель на дошці вивішує плакат.

- Скільки всього прямих ліній?
- Скільки кривих ліній?

2 Розпізнавання на практиці

Учитель кидає мотузок на стіл.

- Яка лінія вийшла? (*Крива лінія*)
- А зараз дівчинка візьме за один кінець мотузки, а хлопчик — за інший кінець мотузки. Натягніть її.
- Яка лінія вийшла? (*Пряма*)

3 Гра «Відгадай, яка лінія?»

- Кольорове коромисло
Через річку повисло.
(*Веселка. Крива лінія*)
- Хто всю ніч по даху б'є та постукує,
Бурмотить і співає, заколисує?
(*Дощ з прямих ліній*)
- Висить сито не людьми звито.
(*Павутина. Крива лінія*)

4 Практична робота в зошиті

— Синім олівцем накресліть пряму лінію, а зеленим — криву.

5 Графічний диктант

— Поставте крапку посередині аркуша. Накресліть від неї 2 клітки вгору, 1 праворуч, 5 вгору, 4 праворуч, 1 вниз, 5 праворуч, 6 вниз, 3 вліво, 2 вгору, 1 ліворуч, 2 вниз, 3 ліворуч, 3 вгору, 1 вліво, 2 вниз, 1 ліворуч, 1 вниз і 1 ліворуч.

- Хто вийшов? (*Слон*)
- Які лінії ви використовували, коли малювали слона?

► Пальчикова гімнастика «Пташки»

- Великі пальці з'єднати в замок, долоні повернути до себе.
- Пальці, які залишилися, стулити і синхронно рухати ними, зображаючи крила птахів.

6 Ознайомлення з трикутником

— Цариця Геометрія завітала до класу. Допоможіть їй! Загубилася фігура з трьома сторонами і трьома кутами.

— Що це за фігура? (*Трикутник*)

Розглядання фігури. Демонстрація учням сторін і кутів трикутника.

— Викладіть на парті трикутник за допомогою паличок для лічби.

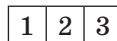
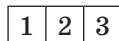
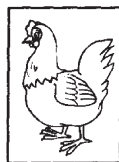
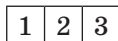
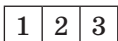
— Скільки паличок використали? Чому?

V. Закріплення вивченого матеріалу. Цікава математика

1 Робота з монетами. Гра «Скільки?»

1 к., 1 к., 1 к., або 2 к. та 1 к.

2 Гра «Третій зайвий»

3 Ребуси

ЕлекЗка ВиЗна АкЗса ВіЗ

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- Про яке число ми говорили на уроці?
- Як можна отримати число 3?
- З якими лініями ми познайомилися?
- Яку фігуру можна скласти з трьох паличок?
- Оцініть свою роботу.
- Намалуйте червоне сонечко, якщо вважаєте, що ви добре працювали і можете тепер допомогти іншим.
- Намалуйте синє сонечко, якщо вважаєте, що вам потрібна допомога і ви щось не зрозуміли.
- Намалуйте жовте сонечко, якщо вважаєте, що вам було важко на уроці.

Урок 11

Тема. Число і цифра 4. Написання цифри 4. Порівняння чисел у межах 4

Мета: ввести поняття число «чотири», познайомити з написанням цифри 4; учити порівнювати предмети; закріплювати вміння співвідносити кількість предметів і число; розвивати мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок,
Всім пора нам на урок,
Встаньте всі рівненько,
Привітаємось гарненько:
«Добрий день!».

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Назви число»

На дошці — ряд чисел 1; 2; 3.

— Назвіть число, яке стоїть в ряду після 2, 1; стоїть в ряду перед числом 3, 2; назвіть сусідів числа 2.

2 Гра «Чарівні кружечки»

На дошці — червоний, жовтий, зелений, синій кружечки.

— Якого кольору кружечок стоїть першим ліворуч? Який кружечок третій ліворуч? Другий праворуч? Другий ліворуч? Яким за рахунком стоїть синій кружечок ліворуч? Праворуч?

3 Гра «Будь уважний»

Учитель показує протягом 1–2 секунд картки з предметами (*не більше 5*). Діти повинні запам'ятати і відповісти, скільки предметів вони запам'ятали і яких.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Підготовча робота

— Сьогодні на уроці ми будемо вивчати нове число і напишемо нову цифру.

Послухайте вірш і дайте відповідь на запитання, поставлене в ньому.

Якось четверо хлоп'ят
Вчотирьох пасли телят.
Раптом один з пастушків
Розмову про лічбу завів:
— Скільки ніжок у стола?

- Скільки лапок у kota?
- Хто готовий відповідь нам дати,
Всім число це назвати?

— Сьогодні на уроці ми будемо вивчати число і цифру 4.

2 Ознайомлення з друкованою і рукописною цифрою 4

- Ось 4 жартівливо
Випинає лікоть вліво.

3 Робота з набірним полотном

- Скільки кошенят ліворуч? Скільки кошенят праворуч?
- Як утворили число 4?

4 Порівняння чисел

— Зараз ми будемо порівнювати число 4 з числами, вивченими раніше.

На магнітній дошці — 4 зайчики і 3 морквини.

— Скільки зайчиків? Скільки морквин? Кого більше? Чому?
(Тому що одному зайчикові не дісталася однієї морквини.)

— Отже, що більше — 4 зайчики або 3 морквини?

Вимовляємо: 4 більше 3. На дошці: $4 > 3$.

— Порівняємо 4 білочки і 2 грибочки.

— Скільки білочок? Скільки грибочків? Кого більше? Чому?

— Що більше 4 білочки або 2 грибочки?

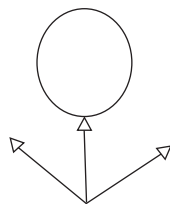
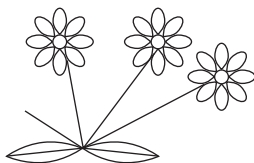
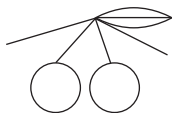
Вимовляємо: 4 більше 2. На дошці: $4 > 2$.

► Фізкультхвилинка

Хлопчики й дівчатка, зробимо зарядку.
Руки вбоки, вгору, вниз,
Раз, два, три — не помились.
У долоні хлоп-хлоп,
І ногами топ-топ.
Мов годинник зробим так:
Тік-так, тік-так.
Тихо сіли на стільці,
Скажу вам: «Молодці!»

5 Первинне закріплення. Робота за картою

— Домалюйте малюнок так, щоб вишень, квіток і кульок стало по чотири.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота в зошиті. Написання цифри 4

- Пояснення і написання вчителем на дошці.
Примітка. Цифру 4 пишемо з відривом руки.
- Написання цифри 4 в повітрі.
- Написання цифри в зошиті.
- Порівняння чисел кожної пари і запис у зошиті.
 $4 > 2$ $4 = 4$ $2 < 4$ $4 > 1$

► Зарядка для очей

2 Гра «Яке число загубилося?»

1 3 4 2 3 41 2 41 2 3

3 Цікаві задачки

- Скільки чобітків Оля купила, щоб кішка лапки не промочила?
- Скільки у тебе ляльок? — запитала я у Катюші. Вона відповідає: «Більше, ніж 3, але менше 5». Скільки ляльок у Катюші?

4 Гра «Живі четвірки»

— Подумайте, на що схожа цифра 4. Наприклад, на людину, яка підняла руку. Спробуємо зобразити це. Встаньте, відведіть праву руку вбік, при цьому зігніть у лікті. Отже, весь наш клас перетворився на живі четвірки!

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Ми рахували?
- Ми писали?
- Яку цифру і число вивчали?
- Оцініть свою роботу в зошиті сонечком.

Урок 12

Тема. Склад числа 4. Чотирикутник. Розпізнавання геометричних фігур. Написання цифр. Порівняння чисел у межах 4

Мета: учити дітей визначати і запам'ятовувати всі випадки складу числа 4; ознайомити з чотирикутником; вправляти в написанні цифр; удосконалювати вміння порівнювати числа в межах 4; розвивати мислення; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Сьогодні у нас незвичайний урок,
Урок-гра, гра не проста.
Ми будемо вчитися граючись.
Я знаю, ви любите пісні і танці,
Але немає нічого цікавішого за казку.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Вступне слово вчителя

— Жили собі чоловік та жінка. І були у них дочка та синочок маленький. Пішли вони на роботу, а дочка забула, що їй наказували: посадила братика під віконце, а сама загралася. Налетіли гуси-лебеді, підхопили хлопчика на крила та й понесли.

— Про яку казку йдеться? Що відбулося далі?

— Давайте допоможемо дівчинці відшукати братика.

Кинулася дівчинка гусей наздоганяти. Бачить — стоїть піч.

— Піч, піч, скажи, куди гуси-лебеді полетіли?

— А ти виконай мої завдання, — тоді скажу.

2 Гра «День — ніч»

На дошці виставлені цифри від 1 до 10.

«Ніч» — діти заплющують очі.

«День» — розплющують і говорять, яка цифра зникла.

3 Гра «Мовчанка» (робота з цифровим віялом)

— Покажіть сусідів числа 2; 3.

— Покажіть число, що стоїть перед числом 3; 4; 2.

— Покажіть число, що стоїть після числа 2; 1; 3.

4 Веселі задачі

- Мчаться на санчатах
Четверо малят.
Троє з них — дівчата.
Скільки всіх хлоп'ят?

- Два м'ячі у Ганни,
Два м'ячі у Валі,
Два та два м'ячі. Малюк!
Скільки їх? Зміркуєш?

- 4 сороки прийшли на уроки.
Одна з сорок не знала урок.
Скільки сорок знало урок?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Ознайомлення зі складом числа 4. Робота з набірним полотном

— Побігла дівчинка далі. Бачить — яблунька. Скажи, куди гуси-лебеді полетіли?

— Порахуй ягідки лісові, та й розклади їх по-різному в кошики, — тоді скажу.

$2 + 2$; $1 + 1 + 1 + 1$; $3 + 1$.

— Біжить дівчинка далі, а там — молочна річка.

Діти (*хором*). Річко-річко, куди гуси-лебеді полетіли?

— Відгадайте фігури, які мені заважають текти, — тоді і скажу.

► **Робота з паличками для лічби. Розпізнавання геометричних фігур**

— За допомогою паличок викладіть трикутник. Скільки паличок використали? Чому?

— Скільки паличок треба взяти, щоб скласти чотирикутник? Чому?

— Такий чотирикутник іще називають *квадратом*.

— Покажи у класі предмети, що мають форму чотирикутника. Учитель виставляє геометричні фігури на дошці.

— Скільки чотирикутників, трикутників, кругів?

— Яких фігур більше? Яких порівну?

► **Фізкультхвилинка**

Хмарка сонечко закрила,
Срібні зірочки зронила.
Ми ті зірки пошукаєм,
На подвір'ї позбираєм.
Пострибаєм зайченятами,
Політаєм пташенятами,
Потанцюємо ми трішки,
Щоб спочили наші ніжки.

— Всі веселі?

— Так!

— Чудово! А — тепер — до праці знову!

— Біжить дівчинка далі, а назустріч їй — Баба Яга.

— Віддам братика, якщо загадку відгадаєте і мене на конкурс красунь візьмете.

- У трьох братів по одній сестрі. Скільки дітей у сім'ї?

► **Гра «Конкурс красунь»**

— Запишіть ряд чисел від 1 до 4. (*Сусіди по парті обмінюються зошитами і визначають цифру, яка написана краще за всіх. Цю цифру позначають короною.*)

► **Зорова гімнастика**

Ось стоїть осінній ліс!

(Виконують кругові рухи очима.)

У нім багато казок і чудес!

(Виконують рухи очима

Зліва — сосни, справа — буки.

вліво — вправо.)

Дятел зверху — туки-туки.

(Виконують рухи очима

Очі ти закрий — відкрий.

вгору — вниз.)

До роботи всі мерщій

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Порівняння предметів

На магнітній дошці — малюнки.

— На конкурсі красунь звірів багато! Розгляньте, кого більше, кого менше?

— Скільки їжаків? (2)

— Скільки півників? (4)

— Кого більше? (Читання запису $2 < 4$.)

— Скільки лисенят? (3)

— Скільки білочок? (1)

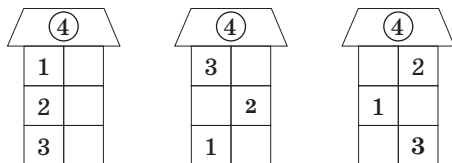
— Кого менше?

Розглянути різні варіанти порівняння тварин. Скласти відповідні нерівності:

$4 > 3$; $3 > 2$; $1 < 4$; $1 < 3$ і т. ін.

2 Гра «Математична естафета»

Учитель обирає три команди, по три учні кожна. Діти передають крейду одне одному і «заселяють» будиночки.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— З вашою допомогою дівчинка виконала всі завдання. А тут і батько з матір'ю прийшли, коробку подарунків принесли.

— Яким для вас був цей урок?

— Що нового дізналися?

— Чого навчилися?

— Що сподобалося?

— Що було складно робити?

Урок 13

Тема. Число і цифра 5. Написання цифри 5. Порівняння чисел у межах 5. Попереднє і наступне число. Порядкова і кількісна лічба

Мета: ознайомити дітей з утворенням числа 5 і цифрою 5; учити писати цифру 5, порівнювати числа в межах 5; ознайомити з поняттями «попереднє» і «наступне» число; вправляти дітей в порядковій і кількісній лічбі; розвивати мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Відпочити ви всі встигли?
А зараз уперед — за справу.
Математика вас чекає.
Починаємо усну лічбу.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Ланцюжок»

Лічба від 1 до 10; від 5 до 1; від 1 до 5; від 5 до 10; від 3 до 6.

2 Гра «Навпаки»

Якщо Антон вищий, ніж Кирило, то Кирило...
Катя сидить праворуч від Ганни, то Ганна сидить...
Якщо Ігор живе далі від школи, ніж Оля, отже, Оля живе...
Якщо сестра старша від брата, то брат...
Якщо буханець хліба дорожчий, ніж батон, то, батон...
Якщо восени холодніше, ніж улітку, тоді влітку...

3 Весела лічба

- На лужку серед лози,
Заховалось дві кози,
А отут стоять ще дві
У густій рясній траві.
Порахуємо гуртом,
Скільки всіх тих кіз разом?
- У клас зайшов Мишко,
А за ним — Петько,
А за ним — Галинка,
А за нею — Яринка,
А позаду — Гнат.
Скільки тут малят?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Вступне слово вчителя

Скільки пальців на руці
Можна стиснуть в кулаці?
Їх неважко полічити:
Раз, два, три, чотири, п'ять!

— Яке число будемо вивчати?

2 Робота за малюнком

На малюнку: 5 квіточок на клумбі, 5 пташок на гілці, 5 мурашок тягнуть соломинку.

- Порахуйте, скільки всього квіточок? пташок? мурашок?
- Що загального для всіх предметів? (*Кількість. Їх по 5.*)

► **Фізкультхвилинка**

Швидко встали, посміхнулись.
Вище-вище підтягнулись.
Нумо, плечі розпряміть,
Підніміть та опустіть.
Вправо, вліво поверніться,
Рук колінами торкніться.
Сіли, встали, сіли, встали
І на місці покружляли.

3 Ознайомлення з друкованою цифрою 5

Ось і вийшла погулять
На папері цифра 5.
Руку вправо простягнула,
Ніжку бубликом зігнула.

4 Робота з набірним полотном

- Скільки метеликів ліворуч? Праворуч? Як отримали число 5?

5 Порівняння чисел у межах 5

— Порівняйте числа кожної пари, використовуючи слова «більше», «менше», «дорівнює» (*на основі матеріалу для лічби*).

$$4 < 5 \qquad 5 > 3 \qquad 5 = 5$$

6 Ознайомлення з рукописною цифрою 5

- Пояснення і показ учителем на дошці.
- Написання цифри в повітрі під рахунок «раз-і, два-і».
- Написання в зошиті.

7 Ознайомлення з поняттям «попереднє» і «наступне» число

На дошці виставлений числовий ряд.

- Назвіть числа від 1 до 5.
- Назвіть найменше число.
- Яке число є наступним?
- Як утворилося число 2?
- Яке число є наступним за 2?
- Як воно утворилося? І так далі.
- Отже, число, яке стоїть за будь-яким числом, називається *на-*

ступним.

- Яке найбільше число?
- Яке число стоїть перед числом 5? 4? 3? 2?

— Отже, число, яке стоїть перед названим числом, називається *попереднім.*

- Назвіть, яке число є наступним до 2; 4?
- Назвіть попереднє число до чисел 5; 2; 3?

► Фізкультхвилинка

Стільки раз ногою тупни,
 Стільки раз в долоні плесни,
 Ми присядем стільки раз
 І нахилимось у той час.
 Підстрибнемо рівно стільки —
 Ну й рахунок, гра та й тільки!

IV. Закріплення вивченого матеріалу

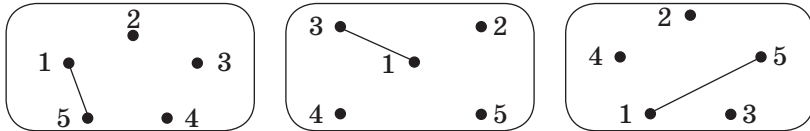
1 Порядкова і кількісна лічба предметів. Робота з дидактичним матеріалом

— Пронумеруйте іграшки справа наліво. Напишіть порядковий номер кожної іграшки.

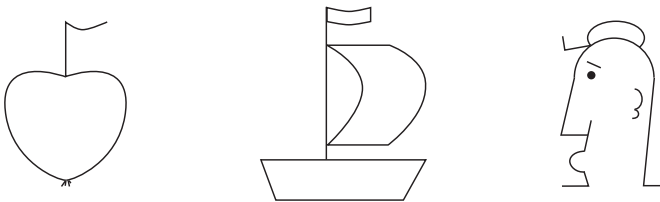

2 Гра «Цифри правильно з'єднай, фігуру відгадай»

По одному учню від кожного ряду виходять до дошки.

3 Гра «Знайди цифру 5»

V. Підсумок уроку. Рефлексія

► Загадка

- Стоїть хлівець на четверо овець,
 А на п'яту — окремо. (Рукавиця)

- Ми рахували?
- Ми писали?
- Яку цифру і число вивчали?
- Оцініть свою роботу в зошиті сонечком.

Урок 14

Тема. Порівняння чисел у межах 5. Попереднє і наступне число. Склад числа 5. П'ятикутник

Мета: закріпити вміння порівнювати числа в межах 5; вправляти дітей у використанні слів «попереднє» і «наступне» число; ознайомити зі складом числа 5, п'ятикутником, монетою вартістю 5 к.; розвивати мислення; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

— Сьогодні у нас, діти, незвичайний урок. До нас прийшов гном з казкової країни і попросив допомогти Чарівниці. Змій Горинич і Баба Яга зачарували її за те, що вона допомагає школярам отримувати нові знання. Тепер їй знадобилася ваша допомога. Чи згодні ви їй допомогти?

— Багато перешкод буде на нашому шляху, але ви не бійтеся. Найголовніше, щоб ви впевнено відповідали і виконували всі завдання, які запропонують Баба Яга і Змій Горинич. Пам'ятайте, що у нас є дуже гарна зброя проти них — це наші знання. Отже, вперед!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Живі цифри»

Учитель роздає учням корони з цифрами.

- Станьте, цифри, по порядку! (1; 2; 3; 4; 5)
- Вийдіть, числа 3; 1; 4; 2.
- Вийдіть, числа, попередні до чисел 5; 3; 2.
- Вийдіть, числа, наступні до чисел 4; 2; 1.
- Вийдіть, сусіди числа 2; 4; 3.
- Молодці! З цим завданням ви добре впоралися.

2 Завдання-жарти

— Перед нами — темний ліс. Щоб не заблукати, ми повинні розв'язати завдання-жарти.

- Двоє грали в шахи 4 години. Скільки годин грав у шахи кожен з них?
- У місто їхала вантажівка. Назустріч їй їхало 3 автомобілі. Скільки всього автомобілів їхало у місто?

- У сім'ї 4 сини. У кожного є сестра. Скільки всього дітей у сім'ї?
- Курка, стоячи на двох ногах, важить 2 кг. Скільки кілограмів важитиме курка, яка стоїть на одній нозі?

3 Гра «Яке число загубилося?»

— Діти, онде видніється будиночок Баби Яги. Щоб пройти повз нього, потрібно виконати завдання.

1 3 5 2 3 5 1 3 4

— Молодці! Це завдання ви виконали добре.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Ознайомлення зі складом числа 5. Робота з набірним полотном

— Ось і закінчився ліс. Але подивіться, яка цікава дорога почалася. Вона складається з двох стежин.

— Скільки грибків на першій стежині? (4)

— Скільки грибків на другій стежині? (1)

— Скільки всього грибків? (5)

— Як отримали це число?

— Отже, з яких двох чисел складається число 5? (4 і 1)

— Виставляємо картки: 4 і 1.

— А далі на стежині ростуть квіти.

— Скільки ромашок? (1)

— Скільки фіалок? (4)

— Скільки всього квітів? (5)

— Отже, 5 складається з 1 і 4.

— Йдемо далі. Скільки пеньочків стоїть на першій стежині? А на другій? Скільки їх усього?

— Отже, число 5 складається з 2 і 3.

— Час відпочити!

► Фізкультхвилинка

Раз, два, три, чотири, п'ять,

Будем пальці рахувать.

Ось цей пальчик — дід,

А цей пальчик — баба.

Ось цей пальчик — тато,

А цей пальчик — мама.

А ось цей пальчик — я.

Ось і вся моя сім'я.

2 Порівняння чисел

— Ми все ближче до замку. Щоб подолати цю частину шляху, порівняємо числа.

Порівняння чисел кожної пари, запис у зошиті. Робота з набірним полотном.

$$5 > 3$$

$$5 = 5$$

$$4 < 5$$

$$4 > 1$$

3 Ознайомлення з монетою вартістю 5 копійок

4 Ознайомлення з п'ятикутником

— Йшли ми, йшли, та й вишли на галявину. Тільки форма у неї дивна!

— Скільки сторін у галявини? (5)

— А кутів? (5)

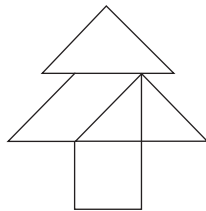
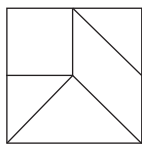
— Як можна назвати цей багатокутник? (П'ятикутник)

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Геометричний матеріал

— Рухаємося далі. Перед нами — річка. Щоб переправитися через неї, необхідно виконати завдання.

— З п'яти геометричних фігур побудуйте ялиночку.

2 Самостійна робота

— Нарешті, починається країна Чарівниці. Але пам'ятайте, ми повинні її звільнити від чар. Подивимося, хто це швидше зробить — хлопчики чи дівчатка.

Хлопчики

$$2 < 4$$

$$3 \square 3$$

$$4 \square 1$$

$$5 \square 2$$

Дівчатка

$$2 = 2$$

$$1 \square 3$$

$$1 \square 5$$

$$4 \square 3$$

Самоперевірка. (Відповіді записані на дошці.)

► Зорова гімнастика

- Баба Яга мружиться на сонці.

В. п. Сидячи на стільці. Міцно замружити очі на 3–5 с, а потім розплющити їх на 3–5 с, (6–8 разів).

- Змій Горинич.

В. п. Сидячи на стільці. Швидке кліпання очима протягом 1–2 хв.

- Гном.
Обертати очима, прагнучи якомога більше побачити по сторонах, 6 разів ліворуч, 6 разів праворуч.
- Баба Яга.
Дивитися вгору, вниз, праворуч, ліворуч не повертаючи голови.
- Чарівниця.
В. п. Сидячи за партою.
а) заплющити очі;
б) масажувати їх круговими рухами пальців (1 хв).

3 Загадки Чарівниці

- На п'яти дротах відпочиває зграя пташок. (*Ноти*)
- П'ять братів — всі на одне ім'я, роками рівні, зростом різні. (*Пальці*)

4 «Для допитливого розуму»

- Ялиночка продовжує рости навіть в 50-градусний мороз, у той час, коли всі інші дерева сплять.
- У світі є жаби-гіганти, маса яких досягає 5 кг, — це жаби-голіафи.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Чого вчилися на уроці?
- Що дізналися нового?
- Що повторили?
- Яке завдання сподобалося найбільше?

Урок 15

Тема. Ознайомлення з дією додавання. Знак «плюс». Складання прикладів на додавання за предметними малюнками. Поняття «на», «над», «під». Порівняння за віком («молодий — старий»)

Мета: ознайомити дітей з дією додавання і знаком «+»; вчити записувати і читати приклади на додавання; ознайомити з поняттями «на», «над», «під»; вправляти в порівнянні чисел у межах 5; розвивати кмітливість; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав, друзі, дзвінок.
Починається урок.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

- Сьогодні на уроці ми подорожуватимемо на чарівному потязі.

Але трапилася біда. Хтось причепив вагони не по порядку.

(Учень виходить, мінняє цифри на вагонах.)

— Скільки вагонів у нашому потязі? (5)

— Покажіть найменше з цих чисел. (Робота з числовими віялами)

— Яке число йде за числом 2; 3?

— А яке перед числом 5; 4.

— Покажіть сусідів числа 2; 3; 4?

— Покажіть найбільше з цих чисел. Вирушаємо в дорогу.

— Наближаємося до станції.

2 Весела лічба

- На травичці біля хати
Метушаться цуценята —
Двоє білих, наче сніг,
Троє чорних.
Скільки всіх?

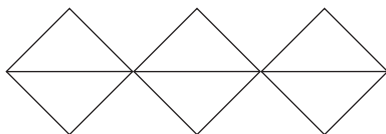
— З яких двох чисел може складатися число 5? ($3 + 2$; $2 + 3$; $4 + 1$)

- — Васю, ти чому сердитий?
— Слив не можу полічити.
П'ять було, одну я з'їв.
Скільки мамі залишив?

— Як можна дістати число 4? ($2 + 2$; $3 + 1$; $1 + 3$)

3 Геометричний матеріал

— А дорога у потязі не проста. (На дошці — малюнок фігури.)

— Порахуйте, скільки на дорозі трикутників? квадратів?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення вчителя

— У першому вагоні їдуть мишки. Перша мишка зібрала на-мисто.

— Скільки синіх намистинок на нитці? (2)

— Скільки зелених? (1)

— Скільки всього? (3)

— Як отримали число 3? (До 2 додали 1.)

— Більше або менше стало нове число?

— У математиці виконання цієї дії можна показати не тільки на намистинках, але й записати за допомогою чисел і знаків.

$2 + 1 = 3$, де знак «+» позначає *додавання*.

Цифру до цифри ми додамо,
Між ними хрестик поставимо.
Намотай собі на вус:
Цей знак в математиці називається «плюс».

Цей знак «=» називається *дорівнює*. Запис $2 + 1 = 3$ називається *прикладом*. Читати цей приклад можна по-різному: два плюс один дорівнює три; до двох додати один, буде три.

► **Фізкультхвилинка**

Всі з-за парти піднялися,
Руки вгору — потяглися!
Вправо-вліво нахилились,
У віконце подивились.
Пострибали, пострибали
І за парти посідали.

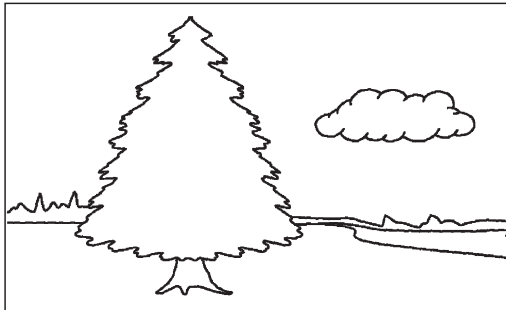
2 **Складання і читання прикладів за малюнками різними способами**

— Їхали ми, їхали і на станцію Прикладів приїхали.

3 **Ознайомлення з поняттями «на», «над», «під»**

► **Робота в парах**

— Домалюйте!

на
ялинці

під
ялинкою

над
хмаркою

попереду
ялинки

4 **Порівняння за віком («молодий — старий»)**

Робота за малюнками.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 **Самостійна робота**

$3 + 2 =$	$3 + 1 =$	$2 + 1 =$
$1 + 2 =$	$1 + 1 =$	$4 + 1 =$

► Пальчикова гімнастика «Комар»

Летить муха навколо вуха — жжж. *(Водимо пальцем навколо вуха.)*
 Летять оси навколо носа — сссс. *(Водимо пальцем навколо носа.)*
 Летить комар, на чоло — оп. *(Пальцем доторкаємося до чола.)*
 А ми його — хлоп, *(Долонькою до чола.)*
 І до вуха — зззз! *(Затискаємо кулачок, підносимо його до вуха.)*

Відпустимо комара? Відпустимо! *(Підносимо кулачок до рота й дмемо на нього, розтискаючи долоньку.)*

2 Станція «Знайко». Логічні завдання

- Щоб одягнути тепло синочків
Не вистачає двох шкарпеточок.
Скільки ж в сім'ї синків,
Коли знайшли ми шість шкарпеток? (4)
- Я до річки йду з будинку,
А назустріч — сто знайомих.
Раптом один зі ста хлоп'ят
Той, що був з сачком в руці,
Повернути вирішив назад.
Скільки нас іде до річки? (2)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Наша подорож добігає кінця.
- Що нового ви дізналися на уроці?
- Що ви вчилися робити?
- Як називається знак додавання?
- Якщо вам було цікаво і легко, намалюйте в зошиті сонечко.
- Якщо вам було нудно і складно, намалюйте в зошиті хмаринку.

Урок 16

Тема. Число і цифра 6. Написання цифри 6. Порівняння чисел у межах 6. Складання і читання прикладів на додавання

Мета: ознайомити учнів з утворенням числа 6 і цифрою 6; учити визначати відносини «менше», «більше», «дорівнює» на основі порівняння груп предметів і на основі знання послідовності чисел натурального ряду; вправляти в складанні прикладів на додавання за предметними малюнками; вчити писати цифру 6; розвивати мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Дзвенить дзвінок —
Починається урок.

— Встаньте рівно. Повторимо правила поведінки на уроці.

- Відповісти хочеш — не кричи, а тільки руку підними.
- Учитель запитає — треба встати, коли він сісти дозволить — сядь.
- Парта — це не ліжко, і на ній не можна лежати.

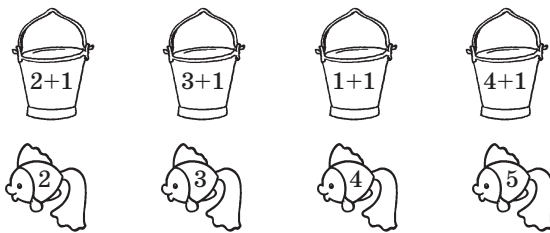
II. Повторення вивченого матеріалу

1 Математичний диктант

Учитель пояснює, що математичний диктант — це завдання, яке учні виконують усно, а відповіді записують письмово, у рядок через кому. Відповіді до першого математичного диктанту вчитель пише на дошці разом з учнями.

- Запишіть цифру 5.
- Запишіть «сусідів» числа 2.
- Запишіть попереднє число до числа 3.
- Запишіть наступне число до числа 4.
- Запишіть цифрою, скільки сторін у чотирикутника.

2 Гра «Злови рибку»

3 Гра «Віднови числовий ряд»

2 4 1 3 1 2 4

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Вступне слово вчителя

5 ялинок і дубок
Заглядають у яроч.
Полічи-но, скільки всіх!
5 ялинок і дубок...
— Шість! — всміхається синоч.

— Яке число будемо вивчати? (6)

2 Робота за предметними малюнками

На дошці — малюнки: 6 ведмежат, 6 лисенят, 6 їжачків.

- Порахуйте, скільки всього ведмежат, лисенят, їжачків.
- Що загального для всіх цих предметів? (Кількість, їх 6.)

3 Ознайомлення з друкованою цифрою 6

Цифра шість — немов замок:
Знизу круг — вгорі гачок.

► Фізкультхвилинка

Треба дружно всім нам встати,
Фізкультпаузу почати.
Руки вгору, руки вниз,
На сусіда подивись,
І зроби чотири кроки —
Заморились на уроках.
Вище руки підніміть,
І спокійно опустіть.
Нахиліться, розігніться,
Станьте прямо, усміхніться.
Плесніть, діти, кілька раз...
За роботу, все гаразд!

4 Робота з набірним полотном

— Скільки кошенят ліворуч? Скільки праворуч? Як отримали число 6?

5 Ознайомлення з рукописною цифрою 6

Проводиться аналогічно до написання попередніх цифр. Звернути увагу дітей на те, що написання цифри 6 виконується без відриву руки.

Письмо цифри 6 у зошиті.

6 Порівняння чисел у межах 6 (за предметними малюнками)

— Порівняйте числа кожної пари, використовуючи слова «більше», «менше», «дорівнює». Запишіть у зошиті нерівності:

$$6 > 3 \qquad 1 < 6 \qquad 6 = 6$$

7 Складання і читання прикладів на додавання. Робота з числовим рядом

— Назвіть числа від 1 до 6. Чому число 6 стоїть у самому кінці? (Тому що воно більше від усіх попередніх чисел.)

— Щоб отримати кожне наступне число, необхідно до попереднього додати 1.

— Складемо приклади на додавання, дивлячись на цей ряд.

Складання прикладів під керівництвом учителя, запис їх на дошці і в зошиті.

$$\begin{array}{lll} 1 + 1 = 2 & 3 + 1 = 4 & 5 + 1 = 6 \\ 2 + 1 = 3 & 4 + 1 = 5 & \end{array}$$

— Дивлячись на цей ряд, можна порівнювати числа. (Учитель указкою показує пари чисел, а учні усно складають нерівності.)

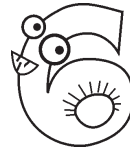
► Пальчикова гімнастика «Замок»

На дверях висить замок!
Хто б його відкрити зміг?
Потягнули,
Покрутили,
Постукали
І — відкрили!

(Руки в замку.)
(Пальці тягнемо, не розтискаючи.)
(Потягнули.)
(Обертаємо руки.)
(Стукаємо ребром долонь.)
(Руки розтискаємо.)

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра «Знайди цифру 6»

2 Робота над загадками

- Шість ніг, 2 голови, один хвіст. Хто це? (*Вершник на коні.*)
 - Чорний, та не крук.
 - Рогатий, та не бик.
 - Шість ніг без копит.
 - Летить, дзижчить,
 - впаде — землю риє. (*Жук*)

3 Логічні задачі

- У парку 6 лавок. Дві пофарбували. Скільки лавок стояло в парку? (6)
- Від чого качка плаває? (*Від берега*)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- З яким числом ознайомилися?
- Назвіть 6 імен дівчаток.
- Назвіть 6 імен хлопчиків.

Урок 17

Тема. Склад числа 6. Шестикутник. Складання і читання прикладів на додавання. Розпізнавання многокутників

Мета: вправляти учнів у складанні різних випадків складу числа 6; ознайомити з шестикутником; формувати обчислювальні навички, уміння складати, читати і записувати приклади на додавання; розвивати мислення; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Всім, всім добрий день!
Геть з дороги, наша лінь.
Не заважай трудитися,
Не заважай учитися!

II. Повторення вивченого матеріалу**1 Весела лічба**

— Леопольд — не просто кіт,
У нього повно справ.
На рибалку він пішов —
Було відмінне полювання:
Умить потрапили на гачок
Щука, 2 йоржі і ляц,
Карасик і окунець.

— Скільки риб зловив наш кіт? (6)

2 Гра «Заблукало число»

1; 3; 5; 2; 4; 6.

3 Лічба предметів у межах 6. Гра «Мовчанка»

- Назвіть число попереднє до чисел 3; 5.
- Назвіть наступні числа до чисел 1; 4.
- Назвіть сусідів чисел 4; 2.

III. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Склад числа 6**

Учитель читає вірші, діти відповідають на питання *скільки?*, потім на дошці виставляються малюнки. Діти за ними складають приклади.

- У садок до годівниці
Прилетіли 3 синиці,
Потім — ще 3 птиці.
Скільки птиць на годівниці? ($3 + 3 = 6$)
- Каже мати квочка:
— В мене 2 синочка і 4 дочки.
Скільки ж діточок у квочки? ($4 + 2 = 6$)
- П'ять квіточок у Даші,
І ще одну дав Саша.
Хто тут може полічити,
Скільки буде 5 та 1? ($5 + 1 = 6$)

► **Фізкультхвилинка**

Вранці часу я не гаю,
На зарядку вибігаю.
Марширую, присідаю,
Легко бігаю, стрибая.
І не стомлююсь ні трішки,
Бо я дужі маю ніжки.

2 Гра «Чарівні фігурки»

Повторення складу числа 6. Запис прикладів у зошиті.

$$\begin{array}{lll} 6 = 1 + 5 & 6 = 3 + 3 & 6 = 5 + 1 \\ 6 = 2 + 4 & 6 = 4 + 2 & \end{array}$$

3 Геометричний матеріал. Ознайомлення з шестикутником

— За допомогою паличок викладіть п'ятикутник. Скільки паличок використали? Чому?

— За допомогою паличок викладіть шестикутник. Скільки паличок використали? Чому?

4 Складання, читання і запис прикладів на додавання за предметними малюнками

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Самостійна робота

$$\begin{array}{lll} 5 + 1 = \square & 3 + 1 = \square & 3 + 2 = \square \\ 6 = \square + \square & 6 = \square + \square & 1 + 3 = \square \end{array}$$

► **Фізкультхвилинка**

На галявині два жуки	(Танцюємо, ручки на поясі.)
Танцювали гопака:	(Топаемо правою ніжною.)
Правою ніжною топ, топ!	(Топаемо лівою ніжною.)
Лівою ніжною топ, топ!	
Ручки вгору, вгору, вгору!	(Встаємо навшипиньки,
Хто підніме вище за всіх?	тягнемось вгору.)

2 Гра «Кіт та мишки»

— Кіт вийшов на полювання. Він хоче зловити мишей — якомога більше. Допоможіть мишенятам сховатися в нірки!

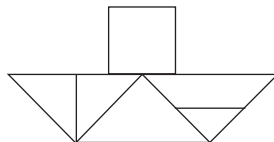
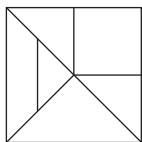
4

5

6

3 Гра «Юний кораблебудівник»

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Що сподобалося на уроці?
 - Яке число повторювали на уроці?
 - З яких двох чисел воно може складатися? Заповніть віконця.
- $5 + \square = 6$ $3 + \square = 6$ $4 + \square = 6$

Урок 18

Тема. Число і цифра 7. Написання цифри 7. Порівняння чисел у межах 7. Складання і розв'язування прикладів

Мета: ввести поняття числа «сім», познайомити з написанням цифри 7; учити порівнювати предмети; закріплювати вміння співвідносити кількість предметів і число; вправляти в лічбі предметів; узагальнити вміння записувати й розв'язувати приклади на додавання; розвивати мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

— *Добрий день, діти! Чуєте, хтось стукає у двері? Давайте подивимося, хто там. Це листоноша, він приніс нам посылку. Подивимося, що в ній? Тут письмо і ключі. Давайте прочитаємо письмо. Здрастуйте, діти!*

Пишуть вам із чарівної країни Математики. У нашому королівстві нещастя: злий чаклун зачарував усіх жителів. Коли настає день, жителі країни не можуть рухатися, тому що не світить корона королеви Математики. Зняти чари з нас можуть тільки діти, які зможуть виконати всі завдання чаклуна. Тому будьте уважні, щоб не припуститися помилок, інакше ви не зможете зняти чари. Допоможіть нам, будь ласка! Ми надсилаємо вам багато ключів, щоб ви змогли відчинити двері нашої країни.

До зустрічі!

Чарівні чоловічки

II. Актуалізація опорних знань учнів

— Вирушаємо в путь. А дорога в нас складна й небезпечна, тому ми всі повинні бути дружними, уважними, допомагати одне одному.

1 Лічба від 1 до 10

- Давайте всі разом полічимо від 1 до 10, від 10 до 1.
- А тепер перший ряд лічить від 1 до 6; другий — від 1 до 7; третій — від 7 до 1.
- Я бачу, що ви вмієте лічити, тому в дорогу вирушаємо всі разом!
- Але що це?

Стоїть красень-теремок,
А на дверях, висить замок.
Це все приказка.
А казка теж коротка.
От, будь ласка,
Вам ключів велика в'язка,
Ключик потрібний ви знайдіть,
І швидко двері відчиніть.

2 Повторення понять «наступне» й «попереднє» число

- Давайте дізнаємось, які номери в наших ключиків.
- Назвіть число, попереднє до числа 2.
- Назвіть число, яке стоїть між числами 1 і 3.
- Назвіть число, наступне до числа 2.
- Назвіть число, попереднє до числа 5.
- Назвіть число, наступне до числа 4. (*Ключі з номерами.*)
- Ми повинні дібрати ключики, щоб при додаванні номерків, які на них написані, утворювалося число 6. (*На замках: 5 і 1; 4 і 2; 2 і 4; 1 і 5; 3 і 3.*)
- Отже, ми дібрали ключики до наших замків, і замочки вже відчинилися.
- Але що це в теремку? Скринька, і теж зачарована. А щоб зняти з неї чари, ми маємо розв'язати задачі чаклуна.

3 Весела лічба

- Білка сушить на мотузці
Два гриби й три морквини.
Прибїг їжачок, забрав грибок,
А зайчата — три морквини.
Що залишилося на мотузці?
- До сірої чаплі на урок
Прилетіло 6 сорок.
А із них лише дві сороки
Приготували уроки.
Скільки ледарів-сорок
Прилетіло на урок?

— Молодці, діти! Ви зняли чари із скриньки, а в ній, подивіться, маршрут, яким ми повинні рухатися. Але Математична країна дуже

далеко. Хто ж нам допоможе до неї дістатися? Ой, ви чуєте, хто це? Це гуси-лебеді. Попросіть їх, щоб вони прийняли нас на свої крила.

Гуси, гуси, гусенята,
Візьміть ви нас на крилята. (Двічі)

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Ознайомлення зі складом числа 7

— Гуси нас почули й прилетіли. Давайте порахуємо їх! (6)
— А маленьке гусеня дуже втомилося й пізніше прилетіло до нас. (Додамо ще одне гусеня.)

— Так скільки стало гусей, діти? (7)

— Як же їх стільки стало? (До 6 додати 1.)

— Отже, щоб дістати число 7, потрібно до 6 додати 1. Число 7, як і всі інші, має свій знак, позначається цифрою 7, «сімкою». (Показ цифри.)

— Це число буде дороговказною зіркою в нашій подорожі. Узагалі число 7 — магічне число. Воно перебуває в гармонії із природою і являє собою 7 квітів веселки, 7 планет, 7 днів тижня, 7 чудес світа. Як число дня народження, 7 символізує секрет, а також знання, які ми так прагнемо одержати сьогодні на уроці.

2 Ознайомлення із друкованою й рукописною цифрою 7

Цифра сім, — як кочерга,
В неї, бач, одна нога.

- Пояснення написання цифри вчителем.

— Цифра сім складається із трьох елементів: хвилястої лінії, великої й маленької палички.

Починаємо писати хвилясту лінію трохи нижче середини верхньої сторони клітинки, доводимо її до верхнього правого кута клітинки, звідти, не відриваючи руки, проводимо основну, похилу паличку до середини нижньої сторони клітинки. Маленька паличка повинна перетнути основну приблизно посередині. Вона повинна бути горизонтальною.

— А зараз напишемо цифру в повітрі (пам'ятаємо про дзеркальне відображення).

- Написання цифри 7 у зошиті.

► Фізкультхвилинка

Гуси сірі летіли.

(Біг на місці,

Так, летіли. Так, летіли

рухи руками, як крильми.)

І присіли, посиділи,

Та й знову полетіли,

(Продовження бігу.)

А потім знову присіли.

(Знову біг.)

Ігрову вправу повторити 2–3 рази.

3 Гра «Не помились» (робота із кружечками)

— Перед тим, як узяти нас на свої крила, гусенята прагнуть погратися. Для цього ви повинні викласти на своїх столах кружечки, кількість яких відповідає цифрі, яку я вам покажу. (*Учитель показує цифри, а діти викладають кружечки.*)

— Тепер ми всі вирушаємо в путь.

4 Порівняння чисел

— І ми приземлилися біля Математичної країни. Але подивіться, не тільки ми приїхали допомогти жителям країни. Тут уже є багато наших друзів, і вони зовсім розгубилися, тому що погано знають математику.

Першим розгубився Незнайко. Злий чаклун сказав, щоб він порівняв кількість будиночків на одній і другій вулицях Математичної країни. І він ніяк не може зрозуміти, де будиночків більше, а де — менше. Давайте йому допоможемо! (*Виставити на набірному полотні дві вулиці будиночків.*)

— Скільки будинків на першій вулиці? (6)

— А на другій? (7)

— На першій вулиці будинків більше або менше, ніж на другій? (*Менше*)

— Отже, $6 < 7$.

— Скільки будиночків стало на першій вулиці? (7) А на другій? (5) На першій вулиці будинків більше або менше, ніж на другій? (*Більше*)

— Отже, $7 > 5$.

5 Лічба у межах 7

— Ми допомогли Незнайкові розв'язати задачу чаклуна, а Мальвіні дісталася ще складніша задача. Чаклун прагне, щоб вона розмістила будиночки відповідно до їх номерів від 1 до 7. Допоможемо їй! (*Від 1 до 7, від 7 до 1*)

— Будинок під яким номером передує будинку під номером 7?

— Будинок під яким номером буде наступним для будинку під номером 6?

— Тож яке число буде попереднім до числа 7? А наступним до числа 6?

— Назвіть попереднє й наступне числа для чисел 3; 5.

— І Мальвіні ми допомогли!

6 Складання й розв'язування прикладів на додавання

— Не може впоратися зі своїми задачами й Буратіно. Він прагне порахувати кількість будинків на вулицях, де він зупинявся.

- Скільки будинків на першій вулиці? (5)
- А на другій? (2)
- Скільки всього будинків? (7)
- Який приклад складемо? ($5 + 2 = 7$)

► Фізкультхвилинка

Ми тупотим ногами:

(Ходьба на місці.)

Туп, туп, туп.

Ми плещемо в долоні:

Хлоп, хлоп, хлоп.

Качаємо головою.

(Нахили голови праворуч, ліворуч.)

Ми руки піднімаємо,

(Руки вгору.)

Ми руки опускаємо,

(Руки вниз.)

Ми руки розведемо,

(Руки в сторони.)

Мов літаки летим.

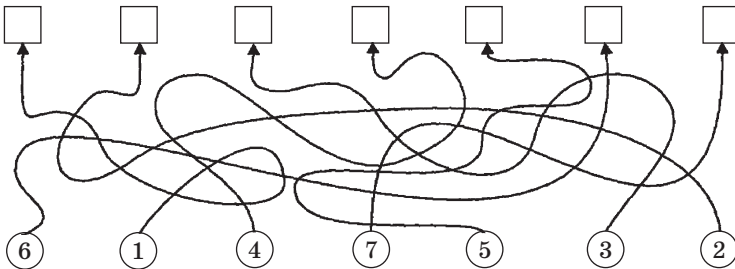
(Руки вниз.)

А потім опускаємо,

За парти всі сідаємо.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра «Знайди кожній цифрі відповідне місце» (робота з дидактичним матеріалом)

2 Гра «Покажи цифру 7 за допомогою руки»

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— А от і замок Чаклуна. Ми виконали всі його завдання і можемо ввійти до замку.

Подивіться, от і корона королеви Математики.

— Тепер давайте розповімо королеві Математики, хто нам допоміг знайти її корону.

— Скільки друзів нам допомагало?

— А кого ми зустріли першим, другим і т. д.?

— З яким числом сьогодні ми ознайомилися?

— А як утворюється число 7?

— Королева Математики дуже задоволена й вдячна вам за ваші знання.

Урок 19

Тема. Склад числа 7. Дні тижня

Мета: розглянути всі варіанти складу числа 7; вчити складати, розв'язувати й записувати приклади на додавання в межах 7; вдосконалювати обчислювальні навички; розвивати мислення; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

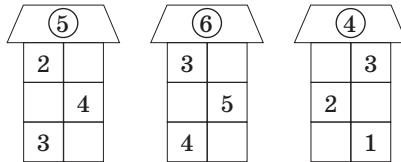
1 Лічба предметів від 1 до 7, від 7 до 1

2 Математичний диктант

- Запишіть числа, наступні до чисел 1; 5.
- Запишіть числа, попередні до чисел 4; 2.
- Запишіть сусідів числа 6.

Один учень працює біля дошки.

3 Гра «Засели будиночки»

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Гра «Чарівні фігурки» (робота з індивідуальним матеріалом)

— Покладіть 7 квадратиків. Відсуньте 1 квадратик убік.

— Скільки квадратиків ліворуч? А скільки праворуч? Як можна дістати число 7?

Діти, відкладаючи по 1 квадратику вбік, називають усі випадки складу числа 7. Учитель записує приклади на дошці, а діти — у зошиті.

2 Складання прикладів на додавання за предметними малюнками

► Фізкультхвилинка

Тік-так, тік-так,
Всі ми робимо ось так.
Руки вгору піднімаєм
І повільно опускаєм.
Один, два, три,
Руки ширше розведи.

3 Ознайомлення з назвами днів тижня

Загадка

- Нас 7 братів.
Роками всі рівні,
На ім'я різні.
Відгадайте, хто ми? (Дні тижня)

- Назвіть хором назви днів тижня.
- Покажіть на числовому віялі цифру, що позначає кількість днів у тижні.
- Цифрою 1 позначений понеділок.
- Який день тижня позначений цифрою 2; 3; 7?

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота з дидактичним матеріалом

— Порівняйте кількість предметів і число.

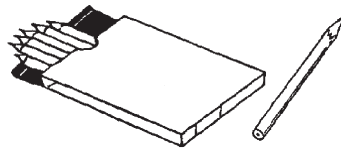
 $>$ ☐ ①	 ☐ ④	 ☐ ③
 ☐ ④	 ☐ ②	 ☐ ④
 ☐ ⑤	 ☐ ⑥	 ☐ ⑤
 ☐ ⑦	 ☐ ⑦	 ☐ ⑦

2 Складання задач на додавання за малюнками (на дошці)

?

	+									(в.)
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	------

?

	+									(ол.)
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	-------

3 Самостійна робота

— Постав знаки «>», «<».

1 2

4 2

5 6

3 2

5 4

6 4

► Пальчикова гімнастика

Ми писали, ми писали.
Наші пальчики втомились.
А тепер ми відпочинем
І писати знову станем.

4 «Коли ми так говоримо?»

- Семеро одного не чекають.
- Сім раз відміряй, а один раз відріж.
- На сьомому небі від щастя.
- Сім верст до небес.
- Сьома вода на киселі.

5 У світі цікавого

— А чи відомо вам, що в жучка сонечка 7 чорних крапок на червоних крильцях? Цікаво, що народжуються ці жучки без крапок. Новонароджене сонечко сидить нерухомо на місці. Поступово одна за іншою починають з'являтися чорні крапки.

Якщо такого жучка змусити рухатися, він поповзе. І крапок у нього на спині буде стільки, скільки встигло з'явитися до того, як жучок почав повзати. Тому ми можемо зустріти сонечко з 3, 4, 5 крапками.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Чого вчилися на уроці?
- Що нового дізналися?
- Що повторили?

Урок 20

Тема. Перетин прямих. Точка. Відрізок. Порівняння відрізків завдовжки

Мета: ознайомити учнів з відрізком, точкою; вчити порівнювати відрізки завдовжки на око; формувати розуміння судження: точка належить прямій; пряма проходить через точку; вправляти в розв'язуванні прикладів на додавання; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Учитель

Увага! Перевір-но, друже!
Готовий ти почати урок?
Все на місці, все в порядку?
Книга, ручка й зошит?
Кольорові олівці

Теж на парту поклади.
І лінійку не забудь!
В математику рушаєм!
Не шуміть, і не крутіться.
Вам умова зрозуміла?

Діти. Так!
Учитель. Це чути мені приємно!
Починаємо урок!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Порядкова лічба

— Сьогодні ми вирушаємо в чудову подорож — у казку! А казка ця не проста, а математична, і її герої люблять виконувати різні математичні завдання. А що це за казка і хто її головний герой, ви дізнаєтеся, якщо правильно розставите числа.

1 2 3 4 5 6 7

Колобок

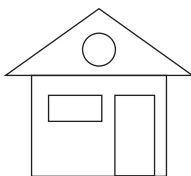
Я — веселе добре коло,
Ваш надійний друг.
Мої очі — це точки,
Мій носик — гачок,
Ручки — лінії прямі,
Ротик — лінія крива.

— Ми маємо допомогти Колобку впоратися із труднощами, які зустрінуться йому на шляху. Зможемо ми це зробити тільки в тому випадку, якщо будемо уважними.

2 Усна лічба

— Жили-були дід та баба. Ось у такому чудовому будиночку.

— З яких геометричних фігур складений будиночок? (*Трикутник, круг, прямокутник*)

— Скільки прямокутників? (3) Скільки кружечків? (1)

— Яких фігур більше — прямокутників чи кружечків? (*Прямокутників*)

— На скільки більше? (*На 2*)

— Складіть нерівність. ($2 > 1$)

3 Весела лічба

— Продовжуємо казку.

— Одного разу дід попрохав бабу спекти йому Колобка. А вона каже: «Я спечу тобі Колобка, якщо ти відгадаєш мої загадки».

- П'ять веселих ведмежат
За малиною в ліс поспішають.
Злякався раптом один
Утік і сліду нема.
Скільки сміливих ведмежат
За малиною в ліс поспішають? (4)
- Їжачок по лісу йшов,
На обід гриби знайшов:
Два під березою,
Один під осикою.
Скільки їх буде
У плетеному кошику? (3)

— Загадки розв'язані — казка триває!

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Ознайомлення з поняттями «пряма лінія», «точка»

— Спекла баба Колобок і поклала його на підвіконня. А Колобок стрибнув на доріжку й покотився. А доріжку він вибрав прямою. І немає в неї ні кінця, ні краю.

Учитель на дошці малює пряму лінію й показує, що вона нескінченна.

— Бігла по цій дорозі курочка й розсипала зернятка.

— На що вони схожі? (*На точки*)

— Одні точки належать прямій лінії, а інші — не належать.

— Порахуйте, скільки крапок належить прямій лінії? А скільки — ні?

— Котиться наш Колобок і бачить, що його пряма дорога перетинається з іншою прямою дорогою в одній точці. Це перетин двох прямих ліній.

2 Ознайомлення з поняттям «відрізок»

Двоє учнів виходять до дошки й натягують мотузочку.

— Яка лінія вийшла? (*Пряма*)

— Тепер ми зав'яжемо вузлики. Ми відрізали вузликами частину прямої.

— Що в нас вийшло? (*Відрізок*)

Відрізок — це частина прямої лінії.

— Щоб розрізнити їх на малюнках, на кінцях ставлять точки або штрихи.

3 Порівняння відрізків завдовжки

Учитель креслить на дошці відрізки.

- Скільки відрізків однакової довжини?
- Який відрізок найкоротший?
- Який відрізок найдовший?

► Фізкультхвилинка

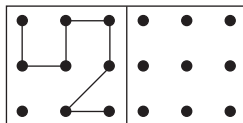
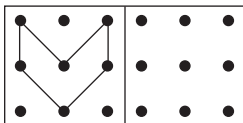
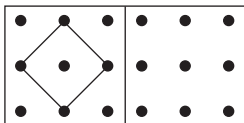
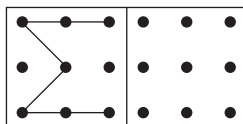
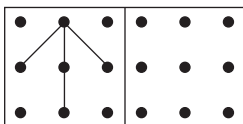
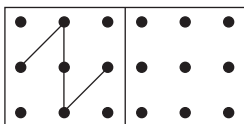
З Колобком ми крокували,
Дружно вправи розв'язали.
Відпочити час настав.
Вліво, вправо поверніться,
Нахиліться й підніміться!
Руки вгору, руки в боки,
І вперед чотири кроки.
І на місці скок та скок.
Молодці, мої зайчатка!
Уповільнюємо крок.
Всі на місці: Стій! Ось так!
І за парту тихо сіли,
І готові рахувати,
Добре думати та активно відповідати.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота з дидактичним матеріалом

— Покотився Колобок по доріжці й зустрів Зайчика.

Завдання від Зайця: домалюй по точках поряд з кожною фігуркою таку саму фігурку.

2 Самостійна робота. Розв'язування прикладів на додавання

— Покотився Колобок по лісовій стежині далі. А назустріч йому сірий, буркотливий, голодний вовк.

В о в к

Пісню я твою послухав.
І тебе я можу з'їсти,
Смачно я не їв сто років,
Знадобишся на обід.

Але якщо виконаєш моє завдання, я тебе не з'їм..

$1 + 2 = \square$

$2 + 4 = \square$

$4 + 3 = \square$

$3 + 1 = \square$

$3 + 3 = \square$

$4 + 1 = \square$

► Зорова гімнастика

3 Гра «Постав на якір пароплав»

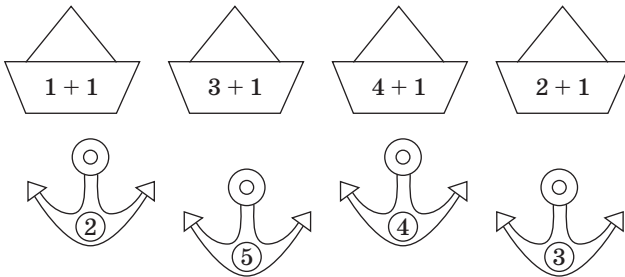
— Відпочив Колобок і далі покотився. Бачить, назустріч йому йде...

Він усю зиму проспав.
Лапу буру в барлозі смоктав.
А прокинувшись став ревіти.
Хто ж це? (*Ведмідь*)

В е д м і д ь. Колобок, Колобок! Я тебе з'їм!
К о л о б о к. Що ти! Їсти мене не можна! Подивися! Зі мною друзі!

В е д м і д ь

Добре, смачний Колобок!
Відпущу тебе, дружок!
Нехай дівчатка й хлопчики
Розв'яжуть завдання від ведмедика.

4 Завдання від Лисиці

► Лічба предметів. Гра «Чарівні фігурки»

Учитель показує картку з цифрою, а діти викладають певну кількість фігурок.

— Молодці, діти! Не втомилися? Тоді можемо йти далі.

— А чий це хвостик миготить у кущах?

Л и с и ц я

Я — Лисичка, я — сестричка! Я ходжу тихенько.
Рано-вранці на полювання вийшла.
Хоч від бабусі пішов, хоч від дідуся пішов.
А зараз мені на зубок догодить ваш Колобок!

— Діти, пригадайте, як закінчилася казка?

- А бажаєте, щоб у казки була щаслива кінцівка?
- Лисиця дала нам завдання, ми виконаємо його і врятуємо Колобка. *(Лічба предметів.)*

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Відпустила Лисиця Колобка. І він вирішив повернутися до бабусі й дідуся. Вони дуже зраділи, коли побачили Колобка живим і непошкодженим.

— А вам, діти, Колобок залишив на пам'ять свій портрет. Удома ви його розфарбуєте, і він нагадуватиме вам про нашу подорож.

- У якій казці ми сьогодні побували?
- З якими труднощами зустрівся Колобок?
- Яке завдання сподобалося найбільше?

Діти, у вас на парті лежать колобки. Візьміть олівці та намалюйте на них свій настрій, з яким ви йдете з уроку.

Урок 21

Тема. Число і цифра 8. Написання цифри 8. Порівняння чисел у межах 8. Додавання трьох доданків

Мета: ознайомити дітей з утворенням числа 8 і цифрою 8; учити писати цифру 8, порівнювати числа в межах 8, розв'язувати приклади на додавання трьох доданків; розвивати мислення; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок,
Всім пора нам на урок,
Встаньте всі рівненько,
Привітаємось гарненько:
«Добрий день!»

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

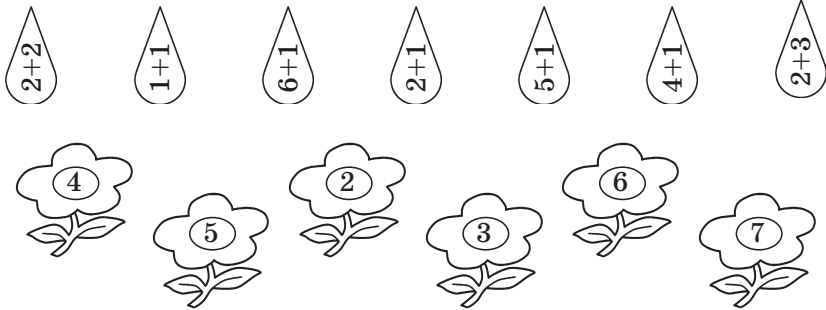
Учитель показує картку із зображенням певної кількості предметів, а діти — цифру, яка позначає цю кількість. *(3 ягоди, 5 олівців, 4 м'яча, 6 вишеньок, 1 груша, 2 квітки, 7 кулькок)*

2 Гра «Ланцюжок»

— Полічіть від 1 до 7; від 7 до 1; від 3 до 6; від 7 до 4; від 2 до 5; від 5 до 1.

3 Гра «Крапелька»

— На яку квітку повинна впасти кожна із цих крапельок?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Вступне слово вчителя

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новим числом і цифрою.
А з яким — спробуйте відгадати.

- Ти зі мною не знайомий?
Я живу на дні морському.
Голова й вісім ніг,
От і весь я — ... (*восьминіг*).
- Вісім ніг, як вісім рук,
Вишиває шовком круг
Цей дідок на диво.
Він легенький, наче пух.
Сплів для себе і для мух. (*Павук*)

— Яке число звучало у цих загадках?

— З яким новим числом ми ознайомимося сьогодні? (*Із числом 8*)

2 Ознайомлення із друкованою цифрою 8

Я — цифра вісім: два кільця,
Без початку і кінця.

3 Ознайомлення з рукописною цифрою 8

- Пояснення й показ учителем на дошці.
- Звернути увагу дітей, що цифра 8 пишеться без відриву руки.
- Написання в зошиті.

4 Робота з набірним полотном

- Скільки квіточок на галявині ліворуч? праворуч?
- Як дістати число 8?

5 Порівняння чисел у межах 8

— Порівняйте числа кожної пари, використовуючи слова «більше», «менше».

— Запишіть числові нерівності в зошиті.

$$8 > 3 \qquad 8 > 5$$

$$3 < 8 \qquad 5 < 8$$

6 Додавання трьох доданків (на основі наочності)

$$1 + 2 + 3 = \square$$

► Фізкультхвилинка

Швидко встали, посміхнулись,
Вище-вище підтягнулись.
Нумо, плечі розпряміть,
Підніміть, опустіть.
Вправо, вліво поверніться,
Рук колінами торкніться.
Сіли, встали, сіли, встали,
І на місці дружно стали.

IV. Закріплення вивченого матеріалу**1 Робота із числовим рядом**

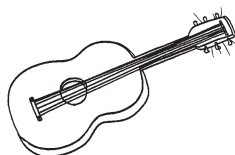
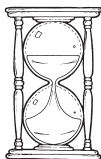
- Прочитайте числа від 1 до 8; від 8 до 1.
- Назвіть «сусідів» числа 7.
- Яке число передує числу 5?
- Яке число наступне за ним?

2 Логічне завдання

- Намалюйте в зошиті 2 кружечки, 1 квадратик, 1 кружечок.
- Розфарбуйте кружечки так, щоб квадратик був між синім і жовтим кружечком, а жовтий — поруч із зеленим.

► Пальчикова гімнастика

Один, два, три, чотири, п'ять —
(Розтискаємо по черзі пальчики з кулачка.)
Вийшли пальчики гулять.
Один, два, три, чотири, п'ять —
(Затискаємо пальчики в кулачок.)
У будиночок сховалися знову!

3 Гра «Де сховалася цифра 8»

4 Весела лічба

- Сім пташок зліпив Семенко
І одну мала Оленка.
Друзі, ви б не полічили,
Скільки діти птиць зробили?
- У садок до годівниці
Прилетіли 3 синиці,
А потім ще 4 птиці.
Скільки птиць на годівниці?
- До сірої чаплі на урок
Прилетіло сім сорок.
З них лише три сороки
Приготували уроки.
Скільки ледарів сорок —
Прилетіло на урок?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Ми рахували?
- Ми писали?
- Яку цифру й число вивчали?
- Оцініть свою роботу в зошиті сонечком.

Урок 22

Тема. Склад числа 8. Складання прикладів на додавання. Вимірювання довжини відрізків. Сантиметр

Мета: розглянути всі варіанти складу числа 8; вчити складати, розв'язувати й записувати приклади на додавання в межах 8; познайомити з одиницею вимірювання довжини — сантиметром і сантиметровою лінійкою; учти вимірювати довжину відрізка; розвивати мислення; виховувати акуратність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок, розпочавсь урок.
Один до одного поверніться,
Один одному всміхніться,
І за парти опустіться.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Весела лічба

- Ось до класу на урок
Залетіло 6 сорок,
Дві пізніше прибуло.
Скільки всіх пташок було?

- У Наталочки в руці
Три кольорові олівці.
А в її подружки Віри
Ось погляньте — вже чотири.
Полічіть-но всі оці
Кольорові олівці.
- У папуги Гоші
Було трохи грошей.
Він на них собі купив
Чобітки, пальто і бриль,
Й парасольку на додачу.
Скільки всіх нових речей
Він повіз собі на дачу?

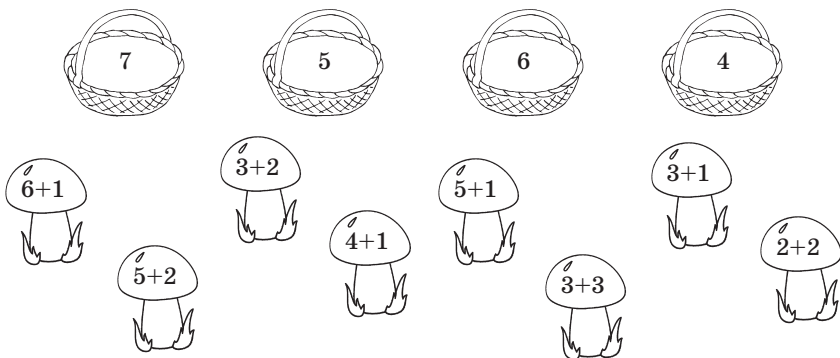
2 Математичний диктант

- Запишіть числа від 1 до 8;
- запишіть сусідів числа 7;
- запишіть число, попереднє до числа 5;
- запишіть число, наступне до числа 2;
- запишіть число, яке стоїть між числами 1 і 3.

3 Гра «Білочка»

Учитель виставляє малюнок білочки, кошки із цифрами й грибочки, на яких записані приклади.

— Зберіть грибочки в кошики!

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Гра «Чарівні фігурки» (робота з індивідуальним матеріалом)

- Покладіть 8 квадратиків. Відсуньте 1 квадратик убік.
- Скільки квадратиків ліворуч? А скільки праворуч? Як можна дістати число 8?

Діти, відкладаючи по 1 квадратику вбік, називають усі випадки складу числа 8.

Учитель записує приклади на дошці, а діти — в зошиті.

$$8 = 7 + 1 \qquad 8 = 5 + 3$$

$$8 = 6 + 2 \qquad 8 = 4 + 4$$

2 Складання прикладів на додавання за предметними малюнками. Запис їх у зошиті.

$$3 + 3 + 2 = 8 \qquad 7 + 1 = 8$$

► Фізкультхвилинка

Руки вгору, руки вниз, на сусідів подивись
І зроби 4 кроки — заморились на уроках.
Вище руки підніміть і спокійно опустіть.
Нахиліться, розігніться, станьте прямо, усміхніться.
Плесніть, діти, кілька раз...
За роботу, все гаразд!

3 Бесіда

— Мама йде до магазину купувати тканину на плаття. Чим їй відміряють відріз тканини?

— У давні часи однією з найпоширеніших одиниць довжини був лікоть, тобто відстань від ліктя до кінця середнього пальця. Ліктем купці вимірювали довжину тканини, намотуючи її на руку.

— Згадайте, як вимірювали довжину удава в казці Г. Остера. (*У папугах. Удав був завдовжки 38 папуг.*)

— А чи можна вимірювати довжину класу кроками? (*У всіх кроки різні.*)

— Отже, щоб не помилитися, використовують загальні для всіх країн одиниці вимірювання.

А як називається ця одиниця, ви дізнаєтесь сьогодні на уроці.

4 Пояснення вчителя

— Діти, хто знає, що таке довжина предмета або відрізка? (*Учитель показує ілюстрацію, на якій зображено дві стрічки — червона й синя, причому червона стрічка довша від синьої.*)

— Яка стрічка довша — червона чи синя?

— Яка стрічка коротша?

— Як ви дізналися?

(*Синя стрічка намальована під червоною, вона уклалася у червоній повністю, і ще залишився шматочок червоної.*)

— Подивіться на аркуш паперу, який лежить у вас на парті. Там намальовано два відрізки *a* і *b*. Скажіть, не вимірюючи, який із цих відрізків довший? (*Учні розходяться в думках.*)

- Чому у вас різні відповіді? (*Ми ці відрізки не вимірювали.*)
- Давайте ми їх виміряємо за допомогою смужки з цупкого паперу. Скільки клітинок у відрізку a ? (*У відрізка a 6 клітинок.*)
- Отже, довжина відрізка a ...?
- Виміряйте цією ж смужкою довжину відрізка b . Чому дорівнює його довжина? (*Довжина цього відрізка також дорівнює 6 кліткам.*)
- Що можна сказати про довжини цих відрізків? (*Довжини цих відрізків рівні.*)
- Тепер давайте виміряємо довжину відрізка a міркою № 1. Яка довжина цього відрізка? (*Довжина цього відрізка дорівнює двом міркам № 1.*)
- Тепер виміряйте довжину відрізка b міркою № 2. Яка його довжина? (*Його довжина дорівнює трьом міркам № 2.*)
- Отже, ми з'ясували, що відрізки a і b однакові, а вимірявши їх, одержали різні числові значення. Що ж нам тепер робити, як зрозуміти одне одного? (*Нам потрібно виміряти ці відрізки однією міркою.*)
- Правильно. Для того щоб люди, вимірюючи, одержували однакові відповіді, була створена єдина для всіх людей мірка. Хто знає, що це за мірка? (*Ця мірка — один сантиметр.*)

САНТИМЕТР

На дошці: СМ

Діти розглядають мірку завдовжки 1 см.

- А як називається інструмент, за допомогою якого можна вимірювати довжину відрізків? (*Лінійка*)

5 Ознайомлення з лінійкою із сантиметровою шкалою

— На лінійці, за допомогою якої вимірюють довжину, кінець кожного сантиметра позначений рисою, біля якої стоїть цифра. Лінійка відразу дозволяє дізнатися, скільки сантиметрів укладеться вздовж вимірюваного предмета.

— Прикладемо лінійку до смужки, довжину якої ми прагнемо дізнатися, таким чином, щоб риска із цифрою 0 перебувала в одному кінці смужки. Подивимось, біля якої цифри знаходиться другий кінець вимірюваної смужки. Ця цифра покаже, якої довжини смужка, скільки в ній сантиметрів.

— Виміряйте довжину відрізка a за допомогою лінійки. (*Довжина відрізка 3 см.*)

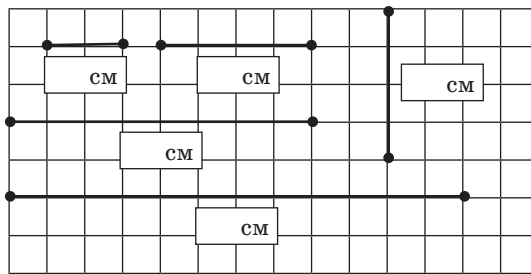
► Пальчикова гімнастика «Замок»

На дверях висить замок.
Хто б його відкрити зміг?
Потягнули,
Покрутили,
Постукали
І — відкрили!

(Руки в замку.)
(Пальці тягнемо, не розтискаючи.)
(Потягнули.)
(Обертаємо руки.)
(Стукаємо реберцем долоні.)
(Руки розтискаються.)

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

1 Вимірювання довжини відрізків за допомогою лінійки. Робота з дидактичним матеріалом

2 Гра «Яке число загубилося?»

$$6 + \square = 7 \quad 2 + \square = 4 \quad 4 + \square = 5$$

Слід акцентувати увагу дітей на те, що в першому й останньому прикладі необхідно додати число 1, тому що повинне вийти наступне число. А в другому прикладі — невідоме число 2, тому що 2 і 2 — це склад числа 4.

3 Гра «Домалюй тварин»

— Цифра 8 може перетворитися на тварину чи птаха. Спробуйте, домалюйте!

4 У світі цікавого

- Новонароджене дитинча кита має довжину тіла 8 м.
- Восьминога так назвали, тому що в нього 8 «ніг».
- Бджола, збираючи мед недалеко від вуликів, витанцює у повітрі фігуру, схожу на 8.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Чого вчилися на уроці?
- Що нового дізналися?
- Що повторили?
- Отже, давайте згадаємо ще раз, що таке довжина предмета або відрізка?

— Чи завжди ми можемо «на око» визначити довжину предмета або відрізка?

— Що потрібно зробити, щоб дізнатися, який відрізок або предмет довший або коротший за інший?

— Що необхідно робити, щоб не припускатися помилок під час вимірювання?

— Яку мірку вибрали як єдину?

— За допомогою якого інструмента ми вимірюємо довжину відрізків?

— Як слід прикладати лінійку до відрізка?

— Оцініть свою роботу сонечком.

Урок 23

Тема. Число і цифра 9. Написання цифри 9. Порівняння чисел у межах 9. Складання прикладів на додавання

Мета: продовжити формування в учнів поняття числа; вправляти в утворенні чисел натурального ряду; учити писати цифру 9; порівнювати числа в межах 9, вимірювати довжину відрізків; вдосконалювати обчислювальні навички; розвивати мислення; виховувати акуратність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Дзвінко пролунав дзвінок —
Починаємо урок.
Слухаємо, вивчаємо,
Ні хвилини не гаємо!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Лічба предметів від 1 до 8; від 8 до 1

2 Математичний диктант

- Запишіть число, попереднє до числа 7.
- Запишіть число, наступне до числа 4.
- Запишіть число, яке стоїть після числа 7.
- Запишіть число, яке стоїть перед числом 3.
- Запишіть число, яке стоїть між числами 4 і 6.
- Запишіть сусідів числа 7.
- Запишіть відповіді до прикладів: $6 + 1$; $2 + 1$; $7 + 1$.

3 Порівняння чисел

Поставте знаки «>», «<», «=».

$4 + 1 \square 5$

$2 + 1 \square 4$

$2 - 1 \square 2$

$5 - 1 \square 3$

$6 - 2 \square 4$

$3 + 1 \square 2$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Підготовча робота

— Послухайте загадку. Про яку цифру йдеться?

Цифра дев'ять чи дев'ятка —
Наче в цирку акробатка,
Сторчака як перевернуся,
Зразу шісткою обернуся.

— Яке число ми будемо сьогодні вивчати?

2 Гра «Чарівні кружечки»

— Покладіть 8 кружечків.

— Що слід зробити, щоб кружечків стало 9?

3 Робота із числовим рядом

— На якому місці стоїть число 9?

— Яке число стоїть перед 9?

— Яке число більше — 8 або 9?

— На скільки більше?

4 Робота в парах

1 варіант. Викладіть 9 квадратів.

2 варіант. Викладіть 8 трикутників.

— Що слід зробити, щоб предметів у групах стало порівну?

— Порадьтеся, виконайте завдання.

— Що означає *порівну*?

» Фізкультхвилинка

Встало вранці ясне сонце,
Зазирнуло у віконце.
Ми до нього потяглися,
За промінчики взялися.
Нумо, дружно присідати,
Сонечко розвеселяти!
Встали, сіли, встали, сіли.
Бачте, як розвеселили!
Стало й сонце танцювати —
Нас до кола закликати.
Нумо, разом! Нумо — всі!
Потанцюймо по росі.

5 Ознайомлення з рукописною цифрою 9

• Пояснення й показ учителем на дошці.

Звернути увагу дітей, що цифра 9 пишеться без відриву руки.

• Написання в зошиті.

Шість і дев'ять — близнюки,
В різні боки дивляться.
Дев'ять знизу хвостик носить,
Шість — нагору закидає.

6 Робота з набірним полотном

— Скільки метеликів на квітці ліворуч? праворуч? Як одержали число 9?

7 Порівняння чисел у межах 9

— Запишіть числові нерівності в зошиті.

$$9 > 6$$

$$9 > 3$$

$$6 < 9$$

$$3 < 9$$

► Пальчикова гімнастика

Діти ритмічно згинають і розгинають пальці, промовляють за вчителем слова:

Пальці в піжмурки гуляли
І голівоньки ховали.
Ось так, ось так —
Всі голівоньки ховали.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Порівняння довжини відрізків на око

- Скільки всього відрізків?
- Який відрізок найкоротший?
- Який найдовший?
- Які відрізки однакові завдовжки?
- Перевірте за допомогою лінійки.

2 Гра «Знайди зайвий предмет»

Учитель показує навчальне приладдя та одну іграшку.

- Який предмет зайвий? Чому?
- Яка загальна кількість решти предметів?

3 Весела лічба

- Сидять рибаки, стережуть поплавці.
Рибак Андрій спіймав трьох окунів.
Рибак Матвій чотирьох сомів,
А рибак Василь двох йоржів зловив.
Скільки риби хлопчачки наловили із ріки?
- Сім осінніх листочків Василько зібрав.
Два листочка Петрусь йому дав.
Скажіть, скільки всього
Осінніх листочків у Василька було?

- Дві качечки летять над нами,
Дві інших за хмарками,
5 качечок за річкою сіли.
Скільки всіх качечок ви полічили?

4 Гра «Чарівні віконечка»

— Вставте необхідні числа та математичні знаки, щоб рівність була правильною.

$$7 \square \square = 9 \quad 5 \square \square = 7$$

$$3 \square \square = 6 \quad 8 \square \square = 9$$

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Ми рахували?
- Ми писали?
- Яку цифру й число вивчали?
- Оцініть свою роботу в зошиті сонечком.

Урок 24

Тема. Склад числа 9. Порівняння чисел. Читання нерівностей. Складання і розв'язування прикладів на додавання

Мета: розглянути всі варіанти складу числа 9; вчити читати нерівності двома способами, розпізнавати багатокутники в конфігурації декількох фігур; формувати вміння складати приклади на додавання; розвивати навички каліграфічного письма; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Встало сонечко давно,
Зазирнуло у вікно.
На урок час поспішати
Математику вивчати.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Робота з числовим рядом

- Яка зараз пора року? (*Осінь*)
- Назвіть осінні місяці. (*Вересень, жовтень, листопад*)
- Дуже гарний ліс у цю пору року! Кого тільки не зустрінеш у ньому! Усі лісові мешканці готуються до зими.
- Згадайтеся, про кого йдеться в загадці.
 - Колючий клубочок
Прибіг у садочок. (*Їжак*)
- Їжачок, готуючись до зими, зібрав багато грибів.
- Порахуйте, скільки тут грибів. (8)

— Давайте допоможемо йому розкласти їх по одному. Кожний грибок має свій номер. Відновіть числовий ряд у порядку зростання.

2 Робота з числовим віялом

— Біля лісового озера можна зустріти ще одного мешканця тваринного світу.

- По дорозі стрибає,
А у воді плаває. (*Жаба*)

— Жаба буде стрибати із листка на листок, на яких написані числа.

- Покажіть число, попереднє до числа 5;
- покажіть число, яке наступне до числа 2;
- покажіть сусідів числа 7;
- покажіть наступне число, до числа 6;
- покажіть число, попереднє до числа 3.

3 Повторення складу чисел

— На веселій лісовій галявині можна побачити... Здогадайтеся, кого?

- Що то за гість?
Ніжок має шість,
Аж чотири крильця має,
По квітках собі літає.
Ні бджола, ні джмелик —
Зветься... (*метелик*).

— Цей метелик допоможе згадати нам склад числа 8. Він сідає на квітку із числом, а ви повинні показати число другої пелюстки.

4 Гра «Знак загубився»

— А це про кого загадка?

- Сама мала, шубка пухка,
З гілки на гілку стрибає,
Шишки, горішки збирає. (*Білка*)

— Подивіться, яке цікаве намисто зробила білка з ягід горобини. Із різних цифр зробила нам намисто, А в тих кружечках, де числа нема, Розставте мінуси і плюси, Щоб вірна відповідь була.

$$5 \bigcirc 2 = 7$$

$$8 \bigcirc 4 = 4$$

$$6 \bigcirc 1 = 5$$

$$2 \bigcirc 2 = 4$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Гра «Чарівні фігурки» (робота з індивідуальним матеріалом)

— Покладіть 9 квадратиків. Відсуньте 1 квадратик убік.

— Скільки квадратиків ліворуч? А скільки — праворуч? Як можна дістати число 9?

Діти, відкладаючи по 1 квадратику вбік, називають усі випадки складу числа 9. Учитель записує приклади на дошці, а діти — у зошиті.

$$\begin{array}{ll} 9 = 8 + 1 & 9 = 6 + 3 \\ 9 = 7 + 2 & 9 = 5 + 4 \end{array}$$

2 Складання прикладів на додавання (за предметними малюнками)

► Фізкультхвилинка

3 Читання нерівностей, записаних на дошці

$$5 < 6 \qquad 3 \text{ і } 2 \qquad 8 \text{ і } 9 \qquad 9 \text{ і } 7$$

Підсумок підбиває вчитель. Кожний зі знаків «>», «<» можна читати двома способами, залежно від того, справа наліво чи зліва направо порівнюємо числа.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра «Яке число загубилося?»

$$1 \square \square 4 \square 6 \square \square 9 \square \qquad 10 \square \square 7 6 \square 4 \square \square 1$$

2 Каліграфічна хвилинка

— Напишіть по 1 рядку цифр 8; 6; 9.

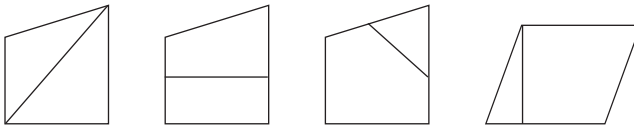
Проводиться «Конкурс красунь».

► Пальчикова гімнастика «Пташки»

- Великі пальці з'єднати в замок, долоні повернути до себе.
- Пальці, що залишилися, зімкнути й синхронно рухати ними, зображуючи крила птахів.

3 Геометричний матеріал

— Розгляньте чотирикутники. На які фігури поділений відрізком кожний чотирикутник?

4 Гра «Знайди цифру»

Залетіли в клас синиці, подзьобали одиниці.
Залетіли сойки й склювали двійки.
Залетіли горобці, і не стало цифри 3.
Повідомити вас прошу, де стояли цифри ці?

$$6 + \square = 7 \quad \square + 4 = 6 \quad 8 - \square = 5$$

— До якої групи тварин належать синиці, сойки, горобці?
(Птахи)

— Хто такі птахи? (Це тварини, тіло яких укрито пір'ям.)

5 Весела лічба

- Сім зайчиків сидять
І траву вони їдять.
От іще два прискакали.
Скільки зайців, порахували?
- Під дубочком п'ять грибочків,
Під сосною їх чотири.
Скільки разом, полічили?
- Ось до класу на урок,
Прилетіло 6 сорок.
Три пізніше прибуло.
Скільки всіх сорок було?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Скільки чисел ми вивчили?
- Назвіть їх у порядку зростання.
- Яке число найменше? Яке число найбільше?
- Які геометричні фігури ви знаєте?
- Чим виміряється довжина відрізка?
- Як дістати число 9?
- Що сподобалося на уроці?
- Оцініть свою роботу.
- Намалуйте червоне сонечко, якщо вважаєте, що ви добре працювали й можете тепер допомогти іншим.
- Намалуйте синє сонечко, якщо вважаєте, що вам потрібна допомога й ви щось не зрозуміли.
- Намалуйте жовте сонечко, якщо вважаєте, що вам було важко на уроці.

Урок 25

Тема. Число і цифра 10. Запис числа 10 двома цифрами. Порівняння чисел у межах 10. Складання і розв'язування прикладів

Мета: ввести поняття числа «десять», познайомити з написанням цифри 10; учини порівнювати предмети; закріплювати вміння співвідносити кількість предметів і число; вдосконалювати обчислювальні навички; узагальнити вміння записувати й розв'язувати приклади на додавання; розвивати мислення; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

І сувора, й солов'їна Математики країна,
Праця тут іде завзята, будем спритно рахувати.
Ледарів у нас немає, всі все вміють, всі все знають.
Вирушаємо у путь, нас цікаві речі ждуть.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Числова доріжка»

— Діти, дорогою до школи я зустріла Буратіно. Він утратив ключик від країни Знань.

Буратіно дуже засмутився. Спробуємо йому допомогти. Для цього нам доведеться пройти по числовій доріжці.

10 7 9 5 3 6 2 4 8 1

— Поставте числа в порядку зростання.

— Прочитайте числа у зворотньому порядку.

— Назвіть числа від 2 до 5; від 8 до 4; від 9 до 5; від 3 до 7.

— Назвіть число, попереднє до чисел 3; 7.

— Назвіть число, наступне до чисел 6; 8.

— Молодці, діти! Ми добре рухаємося по числовій доріжці. Від ваших правильних відповідей наш шлях став рівніше. Пересядемо на велосипед і рушаємо далі.

2 Весела лічба

- Кожний день виводить в сад
Наша Мурка кошенят:
Двох рябих, біленьке, сіре.
Скільки ж всіх малих?
- Зайчик із городу в ліс
Моркву в кошику приніс,
Зручно всівся коло хати
І узявся рахувати:
Дві й одна. Одна та дві.
Виклав моркву на траві,
А сорока із гори
Загукала:
— Буде

— А от, діти, й золотий ключик. Відчинимо двері до країни Знань!

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Гра «Цікаве село»

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося ще з одним числом і навчимося його писати.

У нашому селі 10 хатинок,
 10 ганків, 10 бабусь,
 10 цуценят, 10 півнів,
 На 10 тинах сидять,
 Один на одного не дивляться,
 Розпустили 10 хвостів,
 Кожний хвіст 10 кольорів.

Чим цікаве це село? (Усіх предметів по 10.)

— Як ви гадаєте, про яке число піде мова сьогодні на уроці?

2 Гра «Чарівні кружечки»

— Покладіть 9 кружечків.

— Що слід зробити, щоб кружечків стало 10?

3 Робота з числовим рядом

— На якому місці стоїть число 10?

— Яке число стоїть перед 10?

— Яке число більше 9 або 10?

— На скільки більше?

— Прочитайте числа від 1 до 10; від 10 до 1. Назвіть «сусідів» числа 4. Назвіть число, наступне за числом 7.

» Фізкультхвилинка

Хто там, хто там вже стомився
 І на парту похилився?
 Треба дружно всім нам встати,
 Фізкультпаузу почати.

4 Ознайомлення із друкованою цифрою 10

» Інценівка вірша С. Маршака

А в т о р

Ось круглий Нуль, або нічого.
 Послухай казочку про нього.
 Сказав веселий, круглий Нуль
 Сусідці — Одиниці:

Н у л ь

З тобою поруч я б хотів
 Постояти, сестрице!

А в т о р

Вона оглянула його
 Сердитим, гордим поглядом:

О д и н и ц я

Ні! Ти — Нуль, число нікчемне,
 Не стій зі мною, бо мені
 Це зовсім неприємно!

А в т о р. А Нуль на це...

Нуль

Я знаю сам, що в світі значу мало.
Та якби поруч стати нам, десяткою ти стала б.
Поглянь на себе: ти ж у нас мала і худорлява,
Та станеш більшою ти враз, коли я стану справа.

Автор

Немов старша сестричка,
Веде нулик одиничка.
Разом дружньо крокували,
Відразу цифрою десять стали.

5 Ознайомлення з рукописною цифрою 10

- Пояснення й показ учителем на дошці.
- Звернути увагу дітей на те, що цифра 10 позначається двома відомими їм цифрами — 1 і 0. Кожна цифра має свій будиночок — свою клітинку, тому цифру 10 записують у двох клітинках.
- Написання в зошиті цифри 10 (два рядки).

6 Робота з набірним полотном

- Скільки грибочків ліворуч? праворуч?
- Як дістати число 10?

7 Порівняння чисел у межах 10

— Порівняйте числа кожної пари, використовуючи слова «більше», «менше».

$$10 > 7 \qquad 8 > 6 \qquad 7 < 10 \qquad 6 < 8$$

Учитель указкою показує пари чисел на числовому ряді, а учні записують відповідні числові нерівності в зошиті.

$$10 > 9; 2 < 10; 10 > 4; 6 < 10; 10 > 8; 7 < 10.$$

8 Складання прикладів на додавання за предметними малюнками. Запис у зошиті

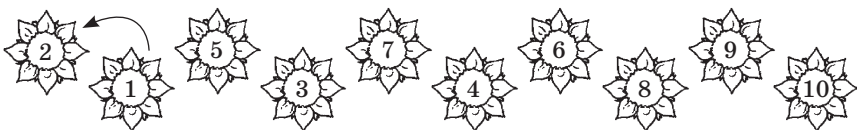
► Пальчикова гімнастика

Туки-туки молотком,
Дім будую із дашком.
Височенький буде дім,
Скоро житиму у нім.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра на увагу

— Назвіть числа від 1 до 10. Укажіть порядок за допомогою стрілок.

2 Задачі на кмітливість

- Скільки вух у трьох мишей?
- Скільки лап у двох ведмежат?
- Коли чапля стоїть на одній нозі, вона важить 10 кг. Скільки вона важитиме, якщо стане на 2 ноги?

3 Віршована задача

Водить діточок завжди
 Гуска-мама до води.
 По стежині до ставочка
 Лопотять вони шнурочком.
 А гусак позаду йде
 І рахунок всім веде.
 Скільки пальців на руках —
 Стільки діток в гусака.

Л. Савчук

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Яке число вивчили?
- Як воно утворюється?
- Назвіть попереднє число до числа 10.
- Назвіть наступне число до числа 9.
- Якими цифрами на письмі позначається число 10?
- Оцініть свою роботу сонечком.

Урок 26

Тема. Склад числа 10. Послідовність чисел у межах 10. Складання прикладів за малюнками. Розпізнавання геометричних фігур

Мета: розглянути всі варіанти складу числа 10; вправляти у складанні прикладів за малюнками, у розпізнаванні геометричних фігур; розвивати мислення, навички каліграфічного письма; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент**

Дзвоник пролунав веселий,
 Дружно всіх він кличе в клас.
 І цікаве на уроці пропоную я для вас.

II. Повторення вивченого матеріалу**1 Гра «Мовчанка» (робота з числовим віялом)**

Діти показують відповідь розв'язаного прикладу.

1 + 3 4 - 2 5 + 3 6 - 3 6 + 4 10 - 5 7 + 2 4 + 1

2 Гра «Десять клітинок»

— Обведіть у зошиті 10 клітинок. Розфарбуйте 3-тю і 9-ту клітинки.

3 Каліграфічна хвилинка. «Конкурс красунь»

Записати рядки чисел 7; 8; 10.

4 Гра «Загубилося число»

Змагаються три команди учнів. Діти заповнюють порожні клітинки.

$4 + \square = 5$	$3 + \square = 4$	$7 + \square = 8$
$\square + 1 = 6$	$\square + 1 = 9$	$\square + 1 = 4$
$2 + \square = 4$	$2 + \square = 5$	$3 + \square = 5$
$\square + \square = 5$	$\square + \square = 6$	$\square + \square = 4$

5 Весела лічба

До зайчика на обід
Завітав дружок-сусід.
Зайченята поруч сіли
Та по п'ять морквинок з'їли.
Хто з вас вміє рахувати?
Скільки буде п'ять та п'ять?

— Отже, яке ж число ми сьогодні продовжимо вивчати?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Вступне слово вчителя. Історичні відомості

— Число 10 виступало у стародавні часи символом гармонії й повноти, достатку. Десяток став основою десяткової системи обчислення, яку використовують у всьому світі. Ви знаєте, що кожне ім'я мало своє число. А число 10 складається з 1 і 0, отже, десяти відповідає число імені 1 — це Віра, Наталка, Оксана, Толя, Ілля. Ви енергійні, впевнені у своїх силах і можливостях, сміливі, любите ризик. Але мудреці радять не втрачати голову й десять разів подумати, перш ніж братися за справу.

2 Гра «Чарівні фігурки» (робота з індивідуальним матеріалом)

- Покладіть 10 квадратиків. Відсуньте 1 квадратик убік.
- Скільки квадратиків ліворуч? А скільки праворуч?
- Як можна дістати число 10?

Діти, відкладаючи по 1 квадратику вбік, називають усі випадки складу числа 10. Учитель записує приклади на дошці, а діти — в зошиті.

$10 = 9 + 1$	$10 = 6 + 4$	$10 = 8 + 2$
$10 = 5 + 5$	$10 = 7 + 3$	

► Фізкультхвилинка

Спробуй пальці рахувати:
Один, два, три, чотири, п'ять.
Один, два, три, чотири, п'ять.
Десять пальців, пара рук —
От твое багатство, друг.

3 Робота з дидактичним матеріалом

► Вправа на засвоєння складу числа 10

— Розгляньте малюнки й поясніть, як дістали число 10.

$$10 = \boxed{10} + \square$$

$$10 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

4 Складання прикладів на додавання за малюнками. Запис у зошиті

5 Робота з числовим рядом

1 3 4 7 9

— Назвіть пропущені числа.

— Яке число в цьому ряді найбільше?

— Назвіть сусідів числа 9.

— Назвіть всі числа, більші від 2, але менші від 9.

— Назвіть всі числа, більші від 1, але менші від 10.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота з монетами. Складання прикладу на додавання трьох доданків

$$5 + 2 + 1 = 8$$

— Якими дрібними монетами можна замінити монету вартістю 5 к.?

($1 + 1 + 1 + 1 + 1$; $2 + 1 + 1 + 1$; $2 + 2 + 1$).

— Скільки буде 5 к. + 5 к.?

2 Геометричний матеріал

— Що спільного у всіх трьох масок і чим вони різняться?

► Фізкультхвилинка

Раз — піднятись, підтягнутись.
Два — зігнутись, розігнутись.
Три — в долоні 3 плеска,
Головою 3 кивка.
На чотири — руки ширше.
П'ять — руками помахати.
Шість — за парту тихо сісти.

3 Віршовані задачі

- У Андрія шість книжок,
А в Павла — чотири.
Скільки книжечок разом
Ви вже полічили? ($6 + 4 = 10$)
- Сім горобців на гілку сіли,
До них три ще прилетіли.
Скільки горобців усього
на нашім дереві було? ($7 + 3 = 10$)
- 9 кошенят пісок копають
Та на сонці загоряють.
Ще одне сидить в траві.
Скільки всіх? Скажіть мені? ($9 + 1 = 10$)
- В чепурненькій годівниці
Горобці сидять, синиці.
Шість горобчиків завзято
Узялись зерно клювати.
На мотузці куснем сала
Дві синички ласували.
Полічи на рахівниці,
Скільки пташок в годівниці? ($8 + 2 = 10$)

Запис прикладів у зошит.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Яке число було головним сьогодні на уроці?
- Назвіть склад числа 10.
- Яке завдання сподобалося найбільше?
- Оцініть свою роботу сонечком.

Урок 27

Тема. Ознайомлення з термінами «доданок» і «сума». Додавання за допомогою числового відрізка. Складання прикладів на додавання

Мета: ознайомити учнів з термінами «доданок» і «сума»; вчити користуватися числовим відрізком під час розв'язування прикладів на додавання, самостійно розв'язувати приклади, використовуючи знання про те, як побудований натуральний ряд чисел; розвивати мислення; виховувати інтерес до предмета.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

— На початку уроку ми створимо одне одному гарний робочий настрій.

— Скажіть, діти, для того, щоб наш сьогоднішній урок вийшов цікавим і корисним, що потрібно робити? (*Відповіді дітей.*)

II. Повторення вивченого матеріалу**1 Гра «Яке число загубилося?»**

$$\begin{array}{lll} 6 + \square = 10 & 6 + \square = 8 & 5 + \square = 10 \\ 5 + \square = 8 & 7 + \square = 10 & 8 + \square = 8 \end{array}$$

2 Математичний диктант

- Запишіть числа 5; 9; 1; 8; 10; 2;
- запишіть число, наступне для числа 5;
- запишіть число, яке передує числу 4;
- запишіть «сусідів» числа 8;
- назвіть число, яке стоїть між числами 6 і 8.

3 Веселі задачі

— А тепер уважно послухайте та розв'яжіть веселі задачі.

- 5 горішків на пеньку
Спочивало в холодку.
А вечірньої пори
Білка ще принесла 3.
Так до ранку й пролежали.
Скільки всіх горішків стало?
- Дві сороки прилетіли,
Скрекотіли, скрекотіли...
Глянь! Он три іще летять,
Скрекотух вже стало....
- На лузі пасуться гуси,
Їх пасе мала Маруся.
7 гусей ще біля броду,
3 вже увійшли у воду.
Ми попросимо дітей
Полічіть усіх гусей!

— А це — завдання для дуже уважних дітей.

4 Гра «День — ніч»

Діти заплющують очі та намагаються розв'язати запропонований учителем приклад.

$$4 - 1 - 1 - 1 + 2$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Гра «Чарівні фігурки» (робота з індивідуальним матеріалом)

- Покладіть 4 червоних квадрата й 2 синіх.
- Скільки всього квадратів? (6)
- Як дістали число 6? ($4 + 2 = 6$)
- Ми виконали дію додавання та в результаті додавання одержали *суму*. Сума додавання дорівнює 6.

На дошці з'являється картка

СУМА

, вона кріпиться під цифрою 6.

- Які два числа ми додали? ($4 + 2$)
- Вони теж мають свої імена. Числа, які склали, називають *доданками*. Назвіть перший *доданок*. (4). Назвіть другий *доданок*. (2)

На дошці з'являються відповідні записи:

1-Й ДОДАНОК

2-Й ДОДАНОК

- Ліворуч теж записана сума. Це сума-вираз. А праворуч сума-результат.

Над виразом — запис:

СУМА

- Запис можна прочитати так: сума чисел 4 і 2 дорівнює 6.
- Ще раз назвіть перший доданок.
- Назвіть другий доданок.
- Назвіть суму. Прочитайте приклад по-новому.

2 Ознайомлення з числовим відрізком

Учитель креслить на дошці пряму лінію. На ній наносить сантиметрові ділення.

- Що нагадує вам цей малюнок?
- Ми будемо використовувати його для обчислень і називати *числовим відрізком*. Числовим відрізком може служити й звичайна лінійка, якщо її використовують не для вимірювання довжини відрізків, а для розв'язування прикладів.

3 Первинне закріплення

Учитель на дошці записує приклади:

$6 + 3 = \square$

$1 + 7 = \square$

$6 + 4 = \square$

$2 + 5 = \square$

Учні по одному виходять до дошки й показують на числовому відрізку перший доданок, другий доданок, суму, записують відповіді. Решта учнів користуються лінійками.

Слід звернути увагу дітей на те, що перший доданок видно відразу, а другий доданок показує, на скільки ділень треба пересунути праворуч, число, у яке «прийдемо», буде сумою.

Діти знаходять відповіді на своїх числових відрізках і називають їх.

— Назви перший доданок, другий доданок.

— Чому дорівнює сума?

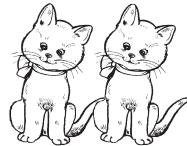
► **Фізкультхвилинка**

На зарядку сонечко піднімає нас.
Піднімаємо руки ми по команді «раз».
А над нами весело шелестить листя.
Опускаємо руки ми по команді «два».
Зберемо в кошики ягоди, гриби —
Дружно нахилиємося по команді «три».
На «чотири» і на «п'ять»
Будемо дружно ми скакати.
Ну, а по команді «шість»
Усім за парти тихо сісти!

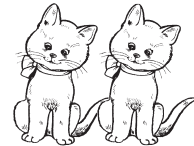
4 **Складання, читання й запис прикладів на додавання за предметними малюнками**

$1 + 1 = \dots$

$2 + 2 = \dots$

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 **Самостійна робота**

Для самостійної роботи дітям пропонуються диференційовані завдання.

— Сподіваюся, ви не припускатиметеся помилок і розв'яжете приклади правильно.

1 варіант

$4 + 2 =$

$7 + 1 =$

$5 + 3 =$

$9 + 1 =$

$1 + 4 =$

$2 + 3 =$

2 варіант

$8 + 2 =$

$6 + 1 =$

$7 + 3 =$

$1 + 5 =$

$4 + 3 =$

$2 + 1 =$

Учні з високим рівнем розв'язують нерівності.

$5 + 2 \square 7$

$4 + 1 \square 5$

$3 - 2 \square 2$

$2 - 2 \square 0$

► **Пальчикова гімнастика**

Ми писали, ми писали, наші пальчики втомились.
Ви скачіть пальчики, як сонячні зайчики.
Стриб-скок, стриб-скок, прискакали на лужок.
Вітер травицю качає, вліво, вправо нахилиє.
Ви не бійтеся вітру, пальчики,
Скачіть весело, як сонячні зайчики.

2 Колективна робота учнів (робота в групах)

— Діти, перш, ніж ми почнемо працювати в групах, я прагну, щоб ви запам'ятали правила дружної роботи.

На дошці з'являється плакат:

- Уважно слухай однокласника.
- Говори напівголосно.
- Виправляй однокласника так, щоб не скривдити.
- Бережи кожну хвилину.

Кожна група одержує картки із завданнями, у яких необхідно розставити числа в порядку зростання й відгадати зашифроване слово.

Картка № 1

6	1	5	2	4	3
я	с	ц	и	и	н
<i>(синиця)</i>					

Картка № 2

6	1	5	2	4	3
а	в	н	о	о	р
<i>(ворона)</i>					

Картка № 3

6	1	5	2	4	3
а	с	к	о	о	р
<i>(сорока)</i>					

Картка № 4

6	1	5	2	4	3
я	л	ц	и	и	с
<i>(лисиця)</i>					

— Яке слово зайве? Чому? *(Діти доводять свою думку.)*

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— А тепер підіб'ємо підсумок нашого сьогоднішнього уроку.

- Сьогодні на уроці я був невпевнений...
- Сьогодні на уроці мені сподобалося...

— Молодці! Я гадаю, що все те нове, про що ви сьогодні дізналися на уроці, вам дуже знадобиться у вашому подальшому навчанні.

Урок 28

Тема. Ознайомлення з дією віднімання. Знак «мінус». Складання прикладів на віднімання

Мета: розкрити суть дії віднімання; познайомити зі знаком «мінус»; вчити складати, читати й розв'язувати приклади на віднімання за малюнками і числовим відрізком; розвивати мислення; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Повторення вивченого матеріалу****1 Усна лічба**

Учні показують відповіді на числових віялах.

- Назвіть числа від 1 до 10, від 10 до 1.
- Назвіть число попереднє до числа 7.
- Назвіть число, наступне числу 8.
- Назвіть сусідів числа 3.
- Як одержати число, наступне числу 5?
- Покажіть, з яких двох чисел складаються числа 8; 10.

2 Складання прикладів на додавання за малюнками

— Сьогодні ми вирушимо у подорож на Арифметичну гору. Тільки той, хто добре вчиться, зможе подолати її круті схили. На полонині нас зустрічає чарівник. Його ім'я — Чарівник Арифметичних дій. У руках у нього — чарівний мішок, а в ньому — знаки. Давайте подивимось, що це за знаки?

— Деякі із цих знаків вам уже знайомі. Назвіть, які.
— А з іншими ми ознайомимось пізніше. Ці знаки допомагають Чарівнику пасти овець, корів, кіз, коней.

— Скільки білих овець пасеться в долині? (5) А скільки чорних? (4)

— Чарівник показує вівцям знак «+», і вони об'єднуються в череду.

— Який приклад можна записати? ($5 + 4 = 9$)

— Як ви знайшли відповідь? (Полічили всіх овець.)

— Скільки корів пасеться в долині? (7)

— Одна корова відбилася від череди. Що повинен зробити Чарівник? (За допомогою знаку «+» об'єднати всіх корів.)

— Який приклад запишемо? ($7 + 1 = 8$)

— Як знайшли відповідь? (При додаванні одиниці утворюється наступне число.)

Учитель на дошці виставляє 6 коней і збоку ще одного коня. У руки Чарівника прикріплює картку зі знаком «+». Діти записують приклад у зошит. ($6 + 1 = 7$)

Учитель виставляє 5 овець і 3 кози. Показує знак «+». Учні записують приклад. ($5 + 3 = 8$).

— Як називаються числа при додаванні? Покажіть їх у цих прикладах.

— Ви бачите, що знак «плюс» ми використовували в усіх випадках, коли треба було об'єднати кілька предметів в одну групу. Цей знак ми використовуємо й для запису складу чисел.

3 Повторення складу чисел

— Скільки спілих ягід росте в долині? (4) А скільки зелених? (4)
— Запишіть приклад на склад числа. ($8 = 4 + 4$)
— На краю долини ростуть дерева. Скільки ялинок? (6) Скільки беріз? (4)

— Запишіть приклад на склад числа. ($10 = 6 + 4$)
— Від долини до гірського озера веде стежка. Чарівник щодня вимірює її кроками.

4 Додавання за числовим відрізком

— На третьому кроці в нього з під ніг вискочив коник і приземлився через 4 кроки. Який приклад складемо? ($3 + 4 = 7$)

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

— Коли наш Чарівник пасе свою череду, йому доводиться не тільки поєднувати тварин у групи, а іноді й відокремлювати частину овець від череди.

— Порахуйте, скільки тепер овець? (6) Треба забрати 2 вівці, щоб зістригти з них вовну.

Щоб забрати частину овець, Чарівник показує їм ось такий знак «-». Цей знак позначає *відняти*. Складемо приклад на віднімання. ($6 - 2 = 4$).

— Цей приклад читаємо так: від шести відняти два буде чотири.

— Скільки корів п'ють воду з озера? (9) Одна корова напилася швидше й відійшла убік. Скільки корів залишилося у озера? Запишемо приклад. ($9 - 1 = 8$).

— На горі, на самій її верхівці, живе зла Чаклунка. Одного разу вона вкрала в Чарівника знак «-» і з його допомогою заманила у свою печеру частину тварин.

— Скільки овець було? (5) Скільки заманила? (2)

Учитель відсуває 2 вівці.

— Складіть приклад на віднімання. ($5 - 2 = 3$)

— Давайте повернемо цих овець назад. Який знак використовуємо?

Запис прикладу на додавання.

— З тих пір Чарівник дуже оберігає свій мішечок.

2 Первинне закріплення

— Дія віднімання позначає відділення частини предметів. Коли віднімаємо, предметів стає більше або менше?

— Давайте покажемо Чарівникові, як ми навчилися віднімати.

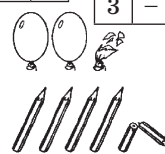
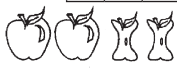
— Скільки риб в озері ліворуч?

— Скільки риб зловили?

— Скільки риб залишилося?

— Запишемо приклад: $5 - 1 = 4$. Читання прикладу по-різному.

3 Робота із числовим відрізком. Складання прикладів на віднімання**4 Складання, читання й запис прикладів на віднімання за малюнками (на дошці)**

$5 - 2 = \square$	$3 - 1 = \square$	$4 - 2 = \square$	
			
$4 - 3 = \square$	$5 - 1 = \square$	$6 - 3 = \square$	$7 - 1 = \square$

► Фізкультхвилинка

IV. Закріплення вивченого матеріалу**1 Гра «Встав необхідні знаки»**

$5 \square 1 = 4$ $3 \square 1 = 2$

$5 \square 3 = 2$ $4 \square 1 = 3$

$6 \square 1 = 5$ $7 \square 1 = 6$

2 Хвилинка каліграфії. Гра «Конкурс красунь»

► Пальчикова гімнастика «Курочка»

Вийшла курочка гуляти, *(Плескаємо ручками по колінах.)*

Свіжої травички поскубати,

А за нею малятка — *(Ідемо пальчиками.)*

Жовті курчатка,

Ко-ко-ко, ко-ко-ко,

Не ходіть далеко!

(Погрожуємо пальчиком.)

Лапками гребіть,

(Загрібаємо ручками.)

Зернятка шукайте.

(Клюємо пальчиками зернятка.)

З'їли товстого жука,

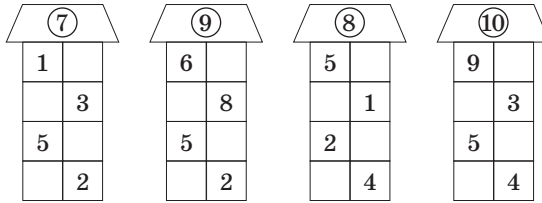
(Показуємо ручками, який товстий жук.)

Дощового черв'яка,

Випили водиці.

(Показуємо, як черпаємо воду й п'ємо.)

3 Гра «Засели будиночки»

4 Віршовані задачі

- Сидів хлопчик біля річки,
Він спіймав аж три плотвички.
Лисенятко одну вкратило.
Скільки рибок у нього стало?
- Гляньте білочка одна
Визирає із дупла.
Ще одна стрибнула з гілки,
А за нею ще три білки.
Ми просимо, діти милі,
Щоб всіх білок полічили.
- Мчаться на санчатах
Четверо малят.
Трое з них дівчата.
Скільки ж тут хлоп'ят?
- 5 яблунь у саду ростуть.
4 з них уже цвітуть.
А скільки ще не розцвіли,
Ну, як би ви відповіли?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Де ми сьогодні побували? (*На Арифметичній горі*)
- Кого там зустріли?
- З яким новим знаком ознайомилися?
- Коли використовуємо знак віднімання? (*Коли забираємо частину предметів.*)
- Предметів залишається більше або менше?
- Якщо вам було цікаво на уроці, намалюйте сонечко, а якщо було складно — хмаринку.

Урок 29

Тема. Зв'язок дій додавання і віднімання. Складання прикладів на віднімання з прикладів на додавання. Вимірювання довжини відрізків

Мета: розкрити взаємозв'язок між додаванням і відніманням; вчити складати приклади на віднімання із прикладів на додавання; вправляти учнів у вимірюванні довжини відрізків; розвивати увагу, мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

— Першими сядуть за парти ті, у кого червоний трикутник, потім — ті, у кого жовтий квадрат, зелений прямокутник, синій кружок.

Пролунав і змовк дзвінок,
Починається урок.

— А який у нас урок?

— Чого ми навчаємося на уроках математики?

II. Повторення вивченого матеріалу**1 Гра «Яке число пропущене?» (робота із числовими віялами)**

1; 2; 4; 5; 6.

7; 6; 4; 3; 2.

3; 4; 5; 7.

— Які два числа переставлені місцями?

2; 3; 4; 6; 5; 7.

1; 3; 2; 4; 5; 6; 7.

1; 2; 3; 5; 4; 6.

2 Порівняння чисел

$1 \square 3$

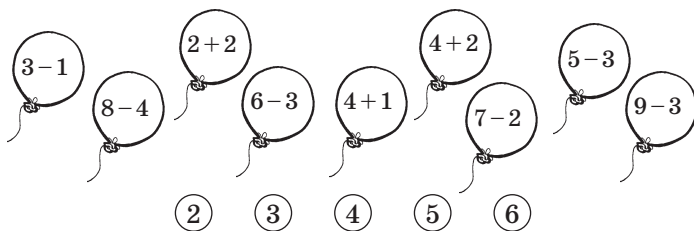
$2 \square 5$

$4 \square 4$

$5 \square 1$

$8 \square 6$

$1 \square 9$

3 Гра «Прив'яжи кульку»**III. Ознайомлення з новим матеріалом****1 Пояснення нового матеріалу. Гра «Чарівні фігурки»**

— Покладіть 5 синіх квадратиків і 1 зелений. Скільки всього фігурок? Який приклад складемо? ($5 + 1 = 6$)

— Як називаються числа при додаванні?

— Затуліть рукою сині квадратик.

— Скільки залишилося квадратиків?

— Який приклад можна скласти? ($6 - 5 = 1$)

— Затуліть рукою зелений квадратик.

- Скільки залишилося квадратиків?
 - Який приклад можна скласти? ($6 - 1 = 5$)
 - Що спільне ви бачите у всіх цих прикладах? (Вони складені з однакових чисел.)
 - Чому приклади відрізняються? (Перший — на додавання, а два інших — на віднімання.)
 - Ви бачите, що між додаванням і відніманням існує зв'язок.
 - Назвіть числа при додаванні. (5 — перший доданок, 1 — другий доданок, 6 — сума)
 - А зараз подивіться, що ми робили в прикладах на віднімання. (Від суми 6 відняли перший доданок 5 та дістали другий доданок 1; від суми 6 відняли другий доданок 1 і дістали перший доданок.)
- Висновок.** Якщо від суми відняти один з доданків, то одержимо інший доданок.

► **Фізкультхвилинка**

Хомка-Хомка, хом'ячок,
Весь смугастенький бочок.
Хомка раненько встає,
Щічки миє,
Шийку тре.
Підмітає хомка хатку
І виходить на зарядку.
Раз, два, три, чотири, п'ять!
Хомка прагне сильним стати.

2 Первинне закріплення. Складання й запис прикладів до задач

- У Каті було 3 ляльки. На день народження їй подарували ще 2. Скільки ляльок стало в Каті?
 $3 + 2 = 5$
 - До цього прикладу запишіть два приклади на віднімання.
 - Аналогічно працюємо над наступною задачею.
- Марина зірвала 4 яблука, а Поліна — 1. Скільки яблук зірвали дівчата?

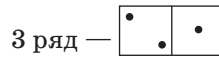
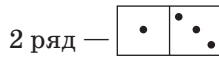
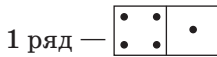
3 Вимірювання довжини відрізків. Робота з дидактичним матеріалом

- Учитель пропонує учням малюнки відрізків різної довжини.
- Чому дорівнює довжина найдовшого відрізка?
 - Чому дорівнює довжина коротшого відрізка?

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Самостійна робота

- Використовуючи малюнки доміно, складіть і запишіть приклад на додавання, а з нього — два приклади на віднімання.

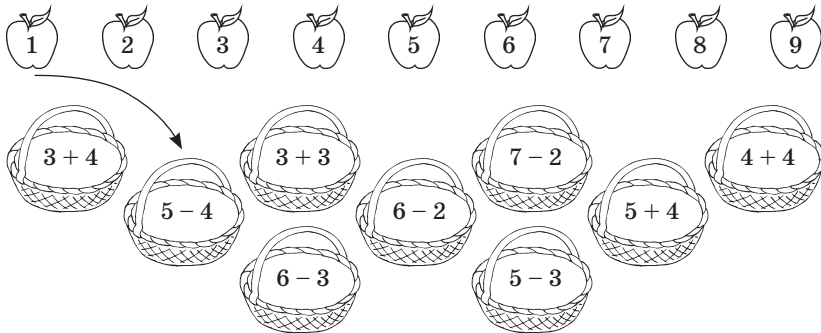
► Пальчикова гімнастика «Павучки»

2 Логічна задача

— Зайчик побудував будиночок із двох кімнат. А потім з однієї кімнати зробив дві.

Скільки кімнат стало у зайчика в будиночку?

3 Гра «Збери яблучка в кошик»

4 Весела лічба

- На полиці 8 книг.
Толя зняв одну із них.
Хто тепер сказати б зміг,
Скільки на полиці книг?
- 5 метеликів літають
І на квіточки сідають.
Прилетів іще один,
Сів на квіточку і він.
Полічімо швидше всіх,
Цих метеликів прудких.
- Пташка мала пташенят
5 сіреньких малят,
Раптом трапилась біда:
Випало одне з гнізда.
Скільки пташенят тоді
Залишилось у гнізді?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Чого вчилися на уроці?
- Яке завдання було найскладнішим? Чому?

Задача у віршах

Валя пиріжки спекла,
Оля помагала.
Валя 6 їх напекла,
А Оля 2 дістала.

- Скільки всього пиріжків спекли дівчата?
- Як дізналися?
- Який приклад склали?
- До прикладу на додавання складіть два приклади на віднімання.

Урок 30

Тема. Число і цифра 0. Послідовність чисел від 0 до 10. Написання цифри 0

Мета: ознайомити учнів з утворенням нуля, визначити його місце в натуральному ряді; формувати вміння складати і розв'язувати приклади на додавання й віднімання, уміння порівнювати числа; розвивати увагу, мислення; виховувати уважність.

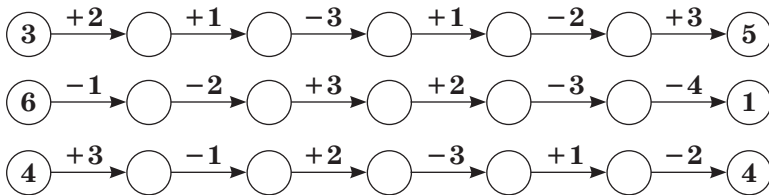
ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого

1 Гра «Живі ланцюжки»

Змагаються три команди.

2 Віршована задача

Заварила чайка чаю,
Запросила 8 чайок.
— Приходьте всі на чай.
— Скільки чайок? Відгадай!

- Складання прикладу на додавання.
- Як називаються числа при додаванні?
- Із цього прикладу складіть два приклади на віднімання.
- Що одержимо, коли від суми віднімемо один з доданків?

3 Гра «Риболовля»

Діти витягають за допомогою вудки з магнітом картку із цифрою й називають її склад.

4 6 7 5 8 9 10

III. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Пояснення нового матеріалу. Гра «Чарівні фігурки»**

— Покладіть на парти 3 квадратики. Заберіть один. Скільки квадратиків залишилося?

— Як одержали два квадратики? ($3 - 1 = 2$)

— Заберіть ще один. Скільки квадратиків залишилося?

— Як одержали один квадратик? ($2 - 1 = 1$)

— Заберіть ще один. Скільки квадратиків залишилося?

— Як одержали 0 квадратиків? ($1 - 1 = 0$)

— Що позначає число 0? (*Що квадратиків не залишилося жодного.*)

2 Ознайомлення з цифрою 0

— Де ви зустрічалися із цією цифрою? (*Під час запису числа 10, на початку числового відрізка*)

Кругла, наче буква О,
Цифра 0, або ніщо.
Як стоїть він сам — самісінький,
То й не значить нічогосінько.
Та як одиницю поруч
Ми поставимо ліворуч,
То із двох значків у нас,
Число 10 стане враз.

► Фізкультхвилинка

1, 2 — всі присіли,
Потім вгору підлетіли.
3, 4 — нахилились,
Із струмочка гарно вмились.
5, 6 — всі веселі
Крутимось на каруселі.
7, 8 — в потяг сіли,
Ніжками потупотіли.

3 Написання цифри 0 (1 рядок)

Написання цифр 101 102 103 104 через клітинку до кінця рядка.

— Що вам нагадує таке поєднання цифр?

IV. Закріплення вивченого матеріалу**1 Порівняння чисел, запис нерівностей у зошиті**

1 0

0 7

5 0

0 0

► Пальчикова гімнастика «Молоточки»

- Зімкнути пальці однієї руки в кулачок і постукувати ними по долоні іншої руки.
- Повторити вправу, змінивши руки.

2 Гра «На що схожа цифра 0?»

3 Гра «Оживи цифру»

— Зобразіть нуль у вигляді сонечка. Передайте його характер (радість, байдужість, незадоволення).

4 Віршована задача

До зайчатка на обід
Прискакав дружок-сусід.
На пеньку зайчата сіли
І по п'ять морквинок з'їли.

- Скільки з'їдено морквинок?
- Складіть приклад на додавання. ($5 + 5 = 10$)
- Із прикладу на додавання складіть приклади на віднімання. ($10 - 5 = 5$)

Висновок. Якщо доданки однакові, то приклади на віднімання збігаються.

— Який приклад на віднімання із числом 6 можна скласти, щоб вийшов нуль? ($6 - 6 = 0$)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Яке нове число ми сьогодні вивчили?
- Чому у вірші про нуль сказано, що він не значить нічого? (Тому що число нуль позначає, що не залишилося жодного предмета.)

Урок 31

Тема. Послідовність чисел від 0 до 10. Віднімання рівних чисел. Додавання і віднімання нуля. Складання прикладів на віднімання з прикладу на додавання

Мета: закріпити знання про число 0; на основі практичних вправ розглянути випадки додавання і віднімання нуля; закріпити знання нумерації чисел у межах 10; формувати вміння складати і розв'язувати приклади на додавання і віднімання; розвивати увагу, мислення; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав і змовк дзвінок,
Усіх покликав на урок.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Графічний диктант

— 1 клітинка по діагоналі ліворуч униз, 5 вниз, 1 по діагоналі ліворуч униз, 1 вниз, 1 по діагоналі праворуч угору, 1 вниз, 1 по діагоналі праворуч угору, 1 по діагоналі праворуч униз, 1 вгору, 1 по діагоналі праворуч униз, 1 вгору, 1 по діагоналі ліворуч угору, 5 вгору, 1 по діагоналі ліворуч угору. (*Ракета*)

2 Гра «Хрестики-нулики»

— Якщо ви із твердженням згодні, ставте прямо в середині сконструйованої вами ракети — «Х», не згодні — ставте «0». Розміщайте «Х» и «0» згори вниз.

- Число, наступне за 9, — це 10.
- Число, попереднє для 8, — це 9.
- Між 7 і 9 стоїть число 8.
- Якщо до 6 додати 1, одержиш 5.
- Якщо від 7 відняти 2, одержиш 5.

3 Весела лічба

- Чотири зайчика йшли зі школи,
І раптом на них напали бджоли.
Два зайчика ледь врятувались,
А скільки зайців зосталось?.. (2)
— Як ви дізналися? ($4 - 2 = 2$)
- Іде маленька Валя,
Веде її Наталя.
Їм зустрілось 5 хлоп'ят.
Скільки разом усіх малят? (7)

III. Ознайомлення з новим матеріалом

— З яким числом ми ознайомилися на попередньому уроці? (*Нуль*)

1 Робота з числовим рядом

— Прочитайте числа від 0 до 10, від 10 до 0.

— Назвіть сусідів числа 1.

— На якому місці стоїть цифра 0 у числовому ряді? (*На першому*)

— В Угорщині, у Будапешті, поставлений пам'ятник нулю.

Жодна інша цифра не удостоїлася таких почесей. Нуль менше одиниці, тому він і стоїть першим.

А на що схожий нуль?

Нуль — діра без бублика,
Нуль — багатій без рублика,
Без країни своєї король.

Нуль — ніщо,
Ніскільки,
Нуль.
Нулик — круглий, мов Земля,
Всі рахують від нуля.
Арифметика проста:
Якщо нуль — долоня порожня.
Пишемо нуль,
І зрозуміло всім:
Тут чогось немає зовсім!
Цифра наче буква О —
Це нуль, або ніщо.
Круглий нуль такий самісінький,
То й не значить нічогісінько!
Можу назвати його м'ячем,
А хочеш, діркою назвем,
А можна бубликом,
Таким ось кругленьким.
Та як його ми не назвем,
Він називається нулем!

Висновок. Один — це 1 предмет, а нуль — ніскільки.

2 Віднімання рівних чисел

Складання прикладів за предметними малюнками.

Висновок. Нуль утворюється шляхом віднімання числа самого із себе.

Запис в зошитах прикладів: $7 - 7 = 0$; $8 - 8 = 0$; $9 - 9 = 0$; $10 - 10 = 0$.

3 Логічні завдання

- Скільки крил у карася?
- Скільки груш на сосні?
- Скільки ластівок стрибає в траві?
- Скільки жаб летить у небесах?

4 Додавання і віднімання нуля

Кладемо на стіл коробку з чотирма олівцями, а поруч кладемо порожню коробку.

- Скільки олівців у першій коробці?
- Скільки в другій?
- Скільки в обох разом?
- Запишемо приклад: $4 + 0 = 4$.

Висновок. Якщо до 0 додати число або до числа додати 0, то одержимо те саме число.

- Скільки олівців було в першій коробці спочатку? (4)

— Я забираю другу коробку. Скільки я забрала? (0) Скільки залишилося? (4)

— Запишемо приклад: $4 - 0 = 4$

Висновок. Якщо із числа відняти 0, то залишиться те ж саме число.

► **Фізкультхвилинка**

Довгоносий черногуз

(Присідання.)

У болотечку загруз.

Будем його рятувати,

(Імітація витягання.)

За хвостика витягати,

Щоб не плакав черногуз,

Що в болотечку загруз.

Раз, два, три, чотири, п'ять —

Будем ніжки обливать.

Хай летить собі на волю

(Рухи руками.)

І шукає кращу долю.

Ми йому допомагали

І в той час відпочивали.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 **Складання, читання й запис прикладів у зошиті**

$$3 - 1 =$$

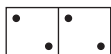
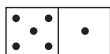
$$6 - 1 =$$

$$4 - 1 =$$

$$7 - 1 =$$

Учні доходять висновку, що при відніманні 1 одержимо попереднє число.

2 **Зв'язок додавання і віднімання. Гра «Доміно»**

1-й стовпчик виконуємо з коментуванням;

2-й стовпчик — самостійно.

— Чому в першому стовпчику два приклади на віднімання, а в другому — тільки один? (Тому, що в другому прикладі доданки однакові.)

► **Пальчикова гімнастика**

3 **Цікава задача**

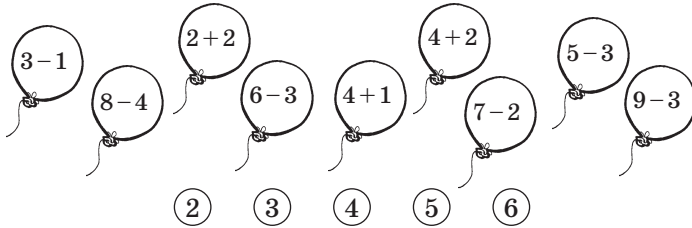
Мотоцикліст їхав у місто. Назустріч йому їхали три легкові машини й одна вантажна. Скільки всього машин їхало в місто?

4 **Загадка**

- Скільки років у яйці курчаті,
- Скільки крил у кошеняти,
- Скільки в алфавіті цифр,
- Скільки гір проковтне тигр,

Скільки мишка важить тонн,
Скільки в морі плаває зозуль,
Знає тільки цифра... (нуль).

5 Гра «Прив'яжи кульку»

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Яке число одержимо, коли до нього додамо 0? віднімемо 0?
- Скільки буде, якщо від 6 відняти 6; від 10 відняти 10?
- На партах у вас колобки. Якщо ви почувалися комфортно, ви задоволені своєю роботою на уроці, намалуйте посмішку колобку.

Урок 32

Тема. Ознайомлення з поняттям «задача». Складання і розв'язування задач на знаходження суми й остачі

Мета: ввести терміни, пов'язані з поняттям «задача», ознайомити з етапами дослідження; розвивати мислення, обчислювальні навички, увагу, вміння ставити питання й знаходити на них відповіді; виховувати в учнів пізнавальний інтерес.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

► Розминка

- Скільки хвостиків у 4 цуценят?
- Назвіть другий день тижня.
- Скільки місяців триває літо?
- Що зайве: ручка, олівець, відрізок?
- Чого більше на лузі: квітів або ромашок?
- Що спільне у сніга й ковдри?

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Віршовані задачі

- Три веселі киці
Гralись на травиці.
Враз одна сховалась.
Скільки киць зосталось?

- Дві білочки по горішки
Йшли із козубком пішки.
Три — вгорі собі скакали.
І подружок обскакали.
Як гадаєте, в скількох
Буде повний козубок?
- Чотири груші Ваня мав,
Ще чотири братик дав.
На подвір'ї Ваня сів.
Вісім груш одразу з'їв.
І подумав — чи не мало?
Скільки груш іще зосталось?

2 Повторення розташування чисел на числовому відрізку. Робота з числовим віалом
— Покажіть «сусідів» чисел 5; 7; 9; 6; 2.

3 Гра «Секретик»

Учитель показує вираз на картці, діти обчислюють його подумки. Хто першим розв'язав — підбігає до вчителя, шепче «по секрету» на вухо відповідь. Якщо відповідь правильна, стоїть поруч з учителем і приймає відповіді інших учнів. Якщо відповідь неправильна, повертається на місце й розв'язує знову.

$$5 + 4 - 3 + 1 = \square \quad (7)$$

$$10 - 5 + 2 - 4 = \square \quad (3)$$

$$8 - 4 - 3 + 7 = \square \quad (8)$$

III. Повідомлення мети уроку

— Сьогодні на уроці ви дізнаєтесь, з яких частин складається задача, розв'яжете кілька задач. На уроці ми проведемо дослідження за темою, а наприкінці уроку одержимо проект за назвою «Задача».

IV. Підготовка до вивчення нового матеріалу

Розпізнавання на слух задачі серед різних текстів (*загадка, розповідь, задача*), які містять числові дані.

— Послухайте. Це задача? Чому?

- Дерев'яні дві конячки
Мчать мене уже навскачки.
А коли я спотикаюсь, —
За дві палиці тримаюсь. (*Лижі*)

(*Це загадка. У ній потрібно дізнатися, який предмет загаданий.*)

- Мама купила 5 тістечок. Два вона дала дочці, а 3 залишила для гостей. (*Це розповідь. Тут є числа, але нічого не треба взнавати.*)

- Хлопчик поклав у коробку 5 червоних і 4 зелених олівці. Скільки олівців у коробці? *(Це задача. Потрібно виконати дію, обчислити, розв'язати.)*
— Скільки олівців у коробці?

► Фізкультхвилинка

Буратіно підтягнувся,
Раз — нагнувся,
Два — нагнувся,
Руки в сторони розвів,
Ключик, мабуть, загубив.
Щоби ключик нам дістати,
Потрібно навшпиньки встати.

V. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Ознайомлення зі складовими частинами задачі

— Які види робіт виконують школярі на уроках математики? *(Рахують предмети, порівнюють числа, розв'язують задачі...)*

— От і в казковій школі задали домашнє завдання — скласти задачу. Давайте подивимося, що в них вийшло.

Учитель відкриває частину дошки із зображенням казкових персонажів *(Буратіно, Вінні-Пух тощо)*. Біля кожного з них — аркуш із текстом висловлення *(питання, задача, проблема, репліка тощо)*.
Наприклад:

Фігурка Вінні-Пуха. «Увечері було 3 горщики з медом, а вранці — жодного. Де б підкріпитися?»

Фігурка Зайця. «Хто в теремочку живе?»

Фігурка Жаби. «На купині сиділи 4 жаби. Я стрибнула у воду. Скільки жаб стрибнуло у воду?»

Фігурка Ведмежати. « $1 + 1 = 2$ *(ромашки)*».

Фігурка Лисички. «На гілці сиділо 5 риб, прилетіло ще 2. Скільки риб плаває в ріці?»

Фігурка Буратіно. «У мене 5 яблук. Я дав П'єро 2 яблука. Скільки яблук у мене залишиться?»

Дітям дається час, щоб подумати й відповісти на запитання.

— Як ви вважаєте, хто з літературних героїв склав задачу?

На дошці прикріплюється картка зі словом «задача», і біля неї — зображення казкових персонажів, чиї висловлення діти вважають задачею. Думки можуть розійтись. Тоді вчитель пропонує дітям визначити причину цих розбіжностей. Якщо відсутня версія про недостатність знань про задачу, вчитель висловлює припущення:

— Напевно, ви відчули, що вам недостатньо знань про задачу? Давайте сформулюємо, що потрібно знати про задачу, щоб

правильно відповісти на запитання й оцінити виконання домашнього завдання казковими героями.

Учитель записує питання дітей на паперових аркушах і прикріплює на дошці поруч із фігурками казкових персонажів.

- Що таке задача?
- Як розпізнати задачу?

► Дослідження

Учитель пропонує дітям визначити шлях одержання знань, яким вони підуть.

— Як ви гадаєте, яким чином можна одержати відповіді на наші питання? (*Запитати в батьків або вчителя, прочитати в книзі тощо.*)

Задача — математичне висловлення, що складається із двох частин.

Перша частина — *умова*. Вона містить відомі числа задачі, пов'язані між собою сюжетом. З умовою пов'язане питання задачі.

Друга частина — *питання*. Вона містить невідоме число задачі. Можливе використання питальних слів. Після розв'язання задачі на запитання можна дати відповідь.

Наприклад:

На сонечку грілися 4 каченят. До них прибігло 5 гусенят. Скільки стало птахів?

- Скільки було каченят? (4)
- Скільки прибігло гусенят? (5)
- Нам відома кількість каченят і гусенят — це *умова задачі*.

Питання задачі. Скільки стало птахів? Є питальне слово «скільки».

Невідоме число птахів можна знайти. Як? ($5 + 4 = 9$) — це *розв'язання задачі*.

— Яку відповідь одержали? Стало 9 птахів. Це *відповідь задачі*.

2 Робота в групах

Учитель відкриває на дошці план дослідницької роботи.

План

- Назвати складові частини задачі та їх ознаки.
- Прочитати завдання вашого казкового героя і визначити, чи є воно задачею. Відповідь обґрунтувати.

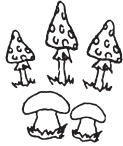
Учитель коментує план роботи.

— Зараз ваша група може вибрати будь-якого казкового героя й оцінити, чи правильно він виконав домашнє завдання. Працюйте за планом.

VI. Формування вмінь

1 Складання й розв'язування задач за предметними малюнками

— Подивіться на малюнок. Складіть умову задачі. (На галявині росло 3 мухомори і 2 боровики.)

— Сформулюйте питання задачі. (Скільки всього грибів росло на галявині?)

— Якою дією розв'яжемо задачу? (Додаванням)

— Назвіть розв'язання задачі. ($3 + 2 = 5$)

— Назвіть відповідь. (Усього 5 грибів.)

— Запишіть розв'язання у зошит.

Аналогічно складаємо задачу на віднімання. (На гілочці берези росло 5 листочків. Налетів сильний вітер і зірвав 1 листочок.)

— Сформулюйте питання задачі. (Скільки листочків залишилось?)

— Якою дією розв'яжемо задачу? (Відніманням)

— Назвіть розв'язання задачі. ($5 - 1 = 4$)

— Назвіть відповідь. (Залишилось 4 листочки.)

— Запишіть розв'язання у зошит.

— Чому в першій задачі використовували дію додавання?

— Чому в другій задачі використовували дію віднімання?

► Фізкультхвилинка

Зайчик біленький сидить

І вухами ворушить.

Ось так, ось так

Він вухами ворушить.

2 Повторення складових частин задачі (за таблицями-підказками на дощці)

3 Розпізнавання на слух частин задачі

— Зараз я буду читати уривок із задачі. Вам слід назвати, що це: умова, питання, розв'язання або відповідь і підняти потрібну фішку.

Покажіть фішку «УМОВА». Покажіть фішку «ЗАПИТАННЯ». Покажіть фішку «РОЗВ'ЯЗАННЯ». Покажіть фішку «ВІДПОВІДЬ».

— Скільки всього шишок у Вови й Антона? (Запитання)

— До 4 додати 2 вийде 6. (Розв'язання)

— У Вови 4 шишки. В Антона 2 шишки. (Умова)

— Усього 6 шишок. (Відповідь)

— Розкажіть задачу повністю (з опором на схему).

Умова → запитання → розв'язання → відповідь

Умова. У Вови 4 шишки. В Антона 2 шишки.

Запитання. Скільки всього шишок в Антона й у Вови?

Розв'язання. До 4 додати 2 вийде 6.

Відповідь. Усього 6 шишок.

VII. Підсумок уроку. Рефлексія

— Давайте повернемося до питань, поставлених на початку уроку. Можливо, тепер ми зможемо дати відповіді на деякі з них.

Учитель відкриває відповідну частину дошки із запитаннями. Вміщує на ній аркуші паперу із написаними заздалегідь фразами, у яких є пропуски.

- Задача — це...
- У задачі є дві частини — ...
- В умові є...
- Запитання дізнаюся з...

— Ми сьогодні займалися зовсім новою для вас роботою. Яким є ваше враження про цю роботу — чи складно було на уроці, не дуже або легко?

— Чи бажаєте ви ще коли-небудь провести дослідження?

— Чи потрібно проводити такі дослідження? (*Можна дізнатися багато цікавого.*)

УРОК 33

Тема. Складання й розв'язування задачі за малюнком. Підсумок за розділом

Мета: продовжити роботу над формуванням поняття «задача»; закріпити знання учнів про структурні елементи задачі та етапи роботи над нею; вчити складати задачі за малюнками; узагальнити знання про натуральний ряд чисел; удосконалювати обчислювальні навички; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

На дошці — таблиці:

2; 4; 7; 9; 10

10; 8; 6; 5; 3

2 Гра «Відшукай числа»

1 3 5 7 9 10

9 7 6 4 2

3 Математичний диктант

- Запишіть числа від 7 до 10.
- Запишіть числа від 8 до 5.
- Перший доданок — 4, другий — 1. Чому дорівнює сума?
- Від 9 відняти 1. Запишіть відповідь.
- Від 7 відняти 7. Запишіть відповідь.
- На тарілці лежало 8 тістечок. За обідом усі тістечка з'їли. Запишіть, скільки тістечок залишилось на тарілці?
Взаємоперевірка робіт.

4 Гра «Допоможи звірятам "Лісової школи"»

— У лісовій школі звірятам дали домашнє завдання: скласти задачу. Послухайте і скажіть, чи виконали звірята завдання.

Білочка знайшла гриби. А їжачок — 2 гриба. Скільки грибів знайшли звірі?

Лисичка вважає, що вона склала задачу правильно. А ви як вважаєте? Чому? (В умові тільки одне число, а повинно бути не менше двох.)

— Допоможіть лисиці правильно скласти задачу правильно. (У білки було 3 грибочки.)

— Повторіть умову задачі.

— Повторіть запитання задачі.

— Яку дію виконаємо, щоб відповісти на запитання задачі? (Додавання)

— А чому додавання? (Тому що стало більше.)

— Запишіть розв'язання до задачі. ($2 + 3 = 5$.)

— Як відповісти на запитання задачі? (Звірі знайшли 5 грибів.)

Вовк склав задачу так: «У лісі ростуть пухнасті ялинки, високі сосни».

— Чи правильно вовк склав задачу? (Ні. Це розповідь. Тут немає числових даних і запитання.)

— Послухайте, як виконав завдання ведмідь. «Улітку сірий, узимку білий. Хто це?»

Ведмідь вважає, що це задача. А як вважаєте ви? (Ні. Це загадка. У ній немає числових даних. У питанні не звучить слово «скільки».)

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання і розв'язування задач за малюнком

— Розгляньте малюнок.

Умова:

В акваріумі плавали 3 рибки.

До них поселили ще 2.

Запитання:

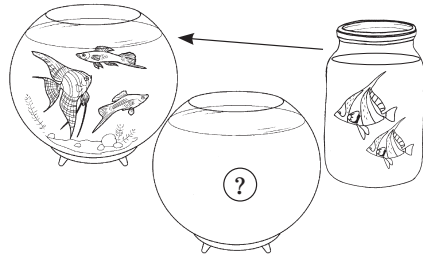
Скільки рибок

стало в акваріумі?

Розв'язання: $3 + 2 = 5$ (р.)

Відповідь: в акваріумі стало

5 рибок.

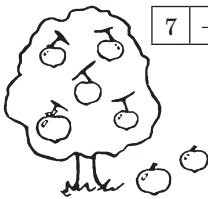
► **Фізкультхвилинка**

Ведмежата в лісі жили,
Головою все крутили.
Ось так, ось так —
Головою все крутили.
Ведмежата мед шукали,
Все дерева нахилили.
Ось так, ось так —
Все дерева нахилили.
Ведмежата посміхались
Та сусідів все шукали.
Ось так, ось так —
Та сусідів все шукали.

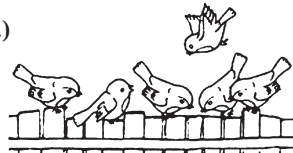
2 **Робота з дидактичним матеріалом**

1 варіант складає і розв'язує 1-шу задачу;

2 варіант складає і розв'язує 2-гу задачу.

$$7 - \square - \square - \square - \square \text{ (ябл.)}$$

$$5 + \square + \square + \square + \square \text{ (п.)}$$

3 **Порівняння чисел**

— Запишіть нерівності в зошиті.

$7 \square 6$

$5 \square 5$

$3 \square 9$

$1 \square 4$

$0 \square 10$

$9 \square 3$

► **Зорова гімнастика**

Ось стоїть осінній ліс!

(Виконують кругові рухи очима.)

У ньому багато казок і чудес!

Ліворуч — сосни,

(Виконують рухи очима ліворуч —

Праворуч — ялини.

праворуч.)

Дятел вгорі, тук — тук.
Очі ти закрій — відкрій,
До роботи вже мерщій!

(Виконують рухи очима вгору — вниз.)

4 Самостійна робота

$6 + 0$

$10 - 0$

$4 + 2$

$5 - 1$

$9 - 9$

$7 + 1$

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

- З яких частин складається задача?
- Чи можна розв'язати цю задачу?
- Поясніть чому?
- У Катюші є червоні й сині кульки. Скільки всього кульок у Катюші?

Урок 34

Тема. Перевірна робота № 1

Мета: перевірити знання учнями чисел першого десятка, уміння порівнювати їх, знаходити попереднє й наступне число, «сусідів» числа; вдосконалювати обчислювальні навички, уміння складати приклади за малюнками, користуватися лінійкою для вимірювання довжини відрізків.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Контроль знань

1 варіант

1. Вставити пропущені числа.

$1 \square \square 4 \square 6 \square \square 9 \square \square$

2. Записати число, попереднє до числа 9.

\square

3. Записати число, наступне за числом 8.

\square

4. Записати сусідів числа 9.

$\square \square 9 \square$

5. Порівняти числа.

$5 \square 8$

$6 \square 10$

$7 \square 4$

$0 \square 9$

6. Записати числа, які доповнюють до 10 числа 6 і 8.

Зразок: 9 \square 1

$6 \square$

$8 \square$

7. Записати число, більше від числа 9 на 1.

8. Записати приклад. Знайти суму.

1-й доданок: 2.

2-й доданок: 3.

9. Розв'язати приклади.

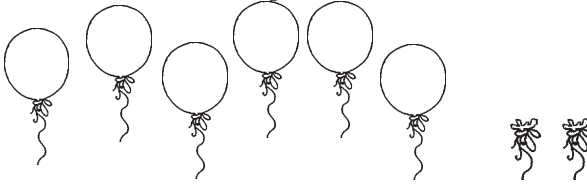
$4 + 1 = \square$

$6 - 1 = \square$

$7 - 7 = \square$

$8 + 0 = \square$

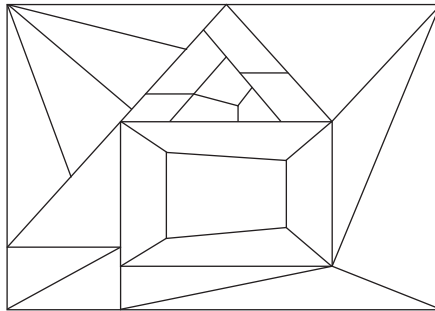
10. За малюнком скласти приклад на віднімання.

11. Виміряти довжину відрізків.

12. Зафарбувати всі трикутники зеленим олівцем, а всі чотирикутники — жовтим. Відгадати, що заховав художник.

2 варіант

1. Вставити пропущені числа.

$10 \square \square 7 6 \square 4 \square \square 1$

2. Записати число, попереднє до числа 10.

3. Записати число, наступне за числом 9.

4. Записати сусідів числа 8.

8

5. Порівняти числа.

6 9

7 3

0 8

5 9

6. Записати числа, які доповнюють до 10 числа 7 і 5.

Зразок: 9 1

7

5

7. Записати число, більше від числа 8 на 1.

8. Записати приклад. Знайти суму.

1-й доданок: 6.

2-й доданок: 2.

9. Розв'язати приклади.

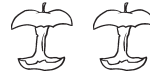
$5 + 1 = \square$

$7 - 1 = \square$

$6 - 6 = \square$

$9 + 0 = \square$

10. За малюнком скласти приклад на віднімання.

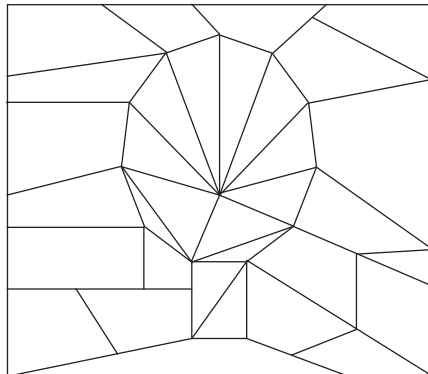

11. Виміряти довжину відрізків.

 см

 см

12. Зафарбувати всі трикутники зеленим олівцем, а всі чотирикутники — жовтим. Відгадати, що заховав художник.

III. Підсумок уроку

ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ В МЕЖАХ 10. СКЛАДАННЯ ТАБЛИЦІ ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ. ЗАДАЧІ

Урок 35

Тема. Складання таблиць додавання і віднімання числа 1. Розв'язування прикладів виду $7 + 1 + 1$; $7 - 1 - 1$

Мета: на основі практичних вправ і знань про послідовність чисел у натуральному ряді розкрити прийоми додавання і віднімання 1; звернути увагу учнів на те, що при додаванні 1 одержимо наступне число, а при відніманні 1 — попереднє; розкрити принцип складання таблиць додавання і віднімання 1; удосконалювати обчислювальні навички; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Робота з числовим рядом

8; 10; 6; 4; 3; 2; 1; 5; 7; 9.

— Запишіть числа від найменшого до найбільшого.

— Назвіть будь-яке число, потім — наступне до нього, попереднє.

— Я задумала число, збільшила його на 1, одержала 6. Яке число я задумала?

2 Гра «Допоможи Незнайкові»

$$3 + 2 = 6$$

$$2 + 0 = 2$$

$$4 - 1 = 1$$

$$5 + 0 = 6$$

$$9 - 1 = 7$$

$$8 + 1 = 9$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Гра «Чарівні фігурки» (робота з індивідуальним матеріалом)

— Покладіть 1 червоне коло, до нього додайте ще 1 червоне коло.

— Скільки кіл одержали? (2)

— Запишемо: $1 + 1 = 2$.

— Яку математичну дію виконали? (Додавання)

— Уявіть, що я ще додам одне коло. (Коло вчитель не додає.)

— Запишіть приклад. ($2 + 1 = 3$)

Таким чином, складається вся таблиця додавання, інші приклади діти диктують учителю і записують у зошит, а вчитель на дошці.

Потім необхідно проаналізувати таблицю: перший доданок збільшується на 1, другий залишається без зміни, результат дії — сума — теж збільшується на 1.

— Прочитайте всі приклади. Яке число додавали в кожному прикладі? (1)

— Тому таблиця й називається «Додати 1».

— Порівняйте перший доданок і суму в кожному прикладі. Що можна про них сказати?

(Перший доданок — попереднє число, а сума — наступне.)

Висновок. Якщо до числа додати 1, то одержимо наступне число.

Аналогічно проводиться робота над складанням таблиці «Відняти 1». Діти записують приклади у зошит, а вчитель на дошці.

— Прочитайте кожний приклад. Порівняйте відповідь із числом, від якого віднімали 1.

— Яке число одержували? (Попереднє)

Висновок. Якщо від числа відняти 1, то одержимо попереднє число.

2 Гра «День — ніч»

— Знайдіть приклади з відповідями 4; 6; 9.

— Яке число стоїть між 7 і 9?

— Прочитайте приклад з такою відповіддю.

3 Робота за таблицею

— Прочитайте тільки відповіді кожного стовпчика. (У першій таблиці відповіді становлять ряд чисел від 2 до 10, а в другій — від 1 до 9.)

— Затулить лінійкою відповіді першого стовпчика. Прочитайте приклади від початку до кінця, називаючи відповідь.

— Затулить лінійкою відповіді другого стовпчика. Прочитайте приклади з кінця до початку, називаючи відповідь.

► Фізкультхвилинка

Раз, два — час вставати!
Будемо відпочивати!
Три, чотири — присідаймо,
Швидко втому проганяймо!
П'ять, шість — засміялись,
Вправно всі понахилиялись!

4 Проблемна ситуація

— Розв'яжіть приклади з поясненням.

$$3 + 1 = \quad 7 + 1 = \quad 4 - 1 =$$

$$8 + 1 + 1 = \quad 5 - 1 - 1 = \quad 9 - 1 =$$

Приклади нового виду діти розв'язати з повним поясненням не зможуть, але виділяють їх.

— Які приклади ви побачили сьогодні вперше?

$$8 + 1 + 1 = \quad 5 - 1 - 1 =$$

Далі вчитель вводить алгоритм розв'язання даного прикладу, навчаючи дітей складати пам'ятку.

— Що треба зробити? (Треба розв'язати приклад $8 + 1 + 1$.)

— Що зробити спочатку? (До 8 додати 1.)

— Що зробимо потім? (Потім додамо ще 1.)

— Обчисліть. (До 8 додати 1, одержимо число, наступне 8 — це 9; до 9 додати 1, одержимо наступне — число 10.)

— Прочитайте відповідь. ($8 + 1 + 1 = 10$)

Паралельно вчитель виставляє картки з опорними словами, поступово складається пам'ятка розв'язання прикладу:

Треба: _____

Спочатку, потім: _____

Обчислюю: _____

Читаю відповідь.

IV. Розвиток математичних знань**1 Розв'язування прикладів з опорою на пам'ятку**

$$5 + 1 + 1 = \quad 7 - 1 - 1 = \quad 6 + 1 + 1 = \quad 10 - 1 - 1 =$$

2 Складання й розв'язання задачі за предметним малюнком

Повторення складових частин задачі.

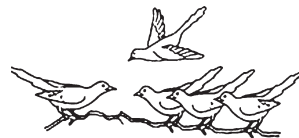
— Скільки пташок сиділо на гілці?

— Скільки прилетіло?

— Скільки стало?

— Як дізналися?

— Яку дію виконали? Чому?

Запис розв'язання в зошиті.

3 Задачі на кмітливість

- Ти та я, та ми з тобою. Скільки всього нас?
- Три яйця зварилося за три хвилини. За скільки хвилин зварилося одне яйце?
- До Маші на день народження прийшли три подружки. На столі вже стоять дві тарілки. Скільки ще тарілок треба поставити на стіл?

► Пальчикова гімнастика «Гойдалка»

- Зімкнути пальці обох рук у замочок.
- Погойдуючи цим замочком з боку в бік, імітувати розгойдування гойдалки.

4 Гра «Ланцюжок»

$1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 8\ 9\ (+1)$

$2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 8\ 9\ 10\ (-1)$

5 Вимірювання довжини відрізків

— За допомогою якого предмета вимірюється довжина відрізка? (Лінійка)

— У яких одиницях вимірюється довжина? (см)

— Назвіть довжину першого відрізка. Назвіть довжину другого відрізка.

6 Самостійна робота

$6 + \square = 8$

$3 + 2 = \square$

$3 \square 2 = 1$

$9 - \square = 8$

$4 - 4 = \square$

$5 \square 1 = 4$

$7 + \square = 8$

$\square + 2 = 2$

$\square - 3 = 1$

Самоперевірка (за записом на дошці).

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

— Прочитайте відповіді таблиць «Додати 1», «Відняти 1».

— Із прикладів на додавання складіть два приклади на віднімання.

$5 + 1 = 6$

$8 + 1 = 9$

Урок 36

Тема. Складання таблиць додавання і віднімання числа 2. Порівняння виразу і числа

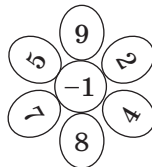
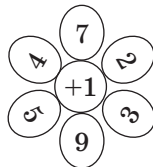
Мета: ознайомити учнів з таблицями додавання і віднімання числа 2; вчити порівнювати вираз і число; вправляти в розв'язуванні прикладів виду $6 + 1 + 2$; $7 - 2 + 1$, у складанні й розв'язанні задач; вдосконалювати обчислювальні навички; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

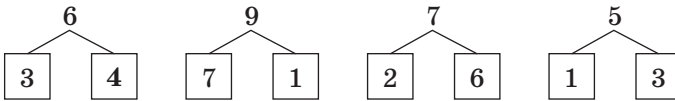
II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Мовчанка» (робота із числовими віялами)

2 Робота над задачами

- Оля знайшла 8 лисичок і 1 боровичок.
— Поставте запитання так, щоб задачу можна було розв'язати дією додавання.
- На гілці сиділо 3 сороки. Одна сорока полетіла.
— Поставте запитання так, щоб задачу можна було розв'язати дією віднімання.

3 Гра «Допоможи Незнайкові»**4 Робота за індивідуальними картками****Картка № 1**

- а) $4 + 1 + 1 =$ $5 + 1 + 1 =$
 $7 - 1 + 1 =$ $10 - 1 - 1 =$
- б) Порівняй числа.
 $9 \square 6$ $8 \square 10$

Картка № 2

- а) $3 + 1 + 1 =$ $8 + 1 + 1 =$
 $6 - 1 + 1 =$ $9 - 1 - 1 =$
- б) Порівняй числа.
 $5 \square 7$ $10 \square 9$

III. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Гра «Чарівні фігурки» (робота з індивідуальним матеріалом)**

- Покладіть 1 червоний кружечок, до нього додайте ще 1 червоний кружечок, а потім ще 1.
- Скільки кружечків одержали? (3)
- Скільки кружечків додали? (2)
- Запишемо: $1 + 2 = 3$.
- Як додавали? (Спочатку 1, а потім — ще 1.)

Таким чином складається вся таблиця додавання, інші приклади діти диктують учителям і записують у зошит, а вчитель — на дошці.

Потім необхідно проаналізувати таблицю: перший доданок збільшується на 1, другий залишається без зміни, результат — сума — теж збільшується на 1.

Аналогічно проводиться робота над складанням таблиці «Відняти 2». Діти записують приклади у зошит, а вчитель — на дошці.

- Прочитайте кожний приклад. Порівняйте відповідь із числом, від якого віднімали 2.

2 Гра «День — ніч»

- Знайдіть приклади з відповідями 5; 8; 9.

- Яке число стоїть між 6 і 8?
- Прочитайте приклад з такою відповіддю.

3 Порівняння виразу і числа

1) Підготовча робота.

— Порівняйте числа:

$$2 \square 2 \qquad 5 \square 8 \qquad 9 \square 7$$

2) Пояснення нового матеріалу.

— $3 + 2$; $8 - 1$; $10 - 5 - 2$; $7 + 1 - 1$ — це вираз. Порівняємо вираз і число.

Учитель записує на дошці: $3 + 2 \square 7$.

— Скільки буде $3 + 2$? (5) Запишемо це число під виразом. Тепер ми бачимо, що необхідно порівняти числа 5 і 7.

— Який знак поставимо? (Менше) Чому? (Тому що 5 менше 7.)

— Отже, запишемо вираз $3 + 2 < 7$.

3) Первинне закріплення.

$$7 + 1 \square 9 \qquad 10 - 1 \square 6 \qquad 5 + 1 \square 6$$

► Фізкультхвилинка «Зайченята»

Сірі зайчики маленькі
 (Вушка є у них довгенькі)
 В лісі гралась, веселилась, —
 Працювати вже стомилась.
 А щоб добре працювати,
 Треба трішки пострибати.
 Відпочили, розім'ялись
 Й до роботи знову взялись.

IV. Розвиток математичних знань

1 Робота за таблицею

— Прочитайте тільки відповіді кожного стовпчика. (У першій таблиці відповіді становлять ряд чисел від 3 до 10, а в другій — від 1 до 8.)

— Затуліть лінійкою відповіді першого стовпчика. Прочитайте приклади від початку до кінця, називаючи відповідь.

— Затуліть лінійкою відповіді другого стовпчика. Прочитайте приклади з кінця до початку, називаючи відповідь.

2 Розв'язування прикладів за таблицями додавання і віднімання числа 2.

Запис у зошиті

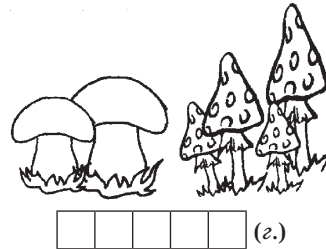
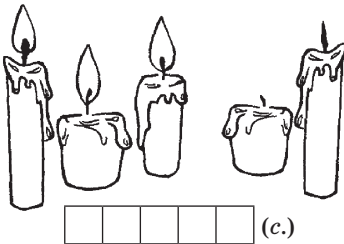
$$8 + 1 - 2 \qquad 6 - 2 + 1 \qquad 5 + 1 - 2$$

► Пальчикова гімнастика

Ми писали, ми писали,
 А тепер всі дружно встали,

Ніжками потупали,
 Ручками поплескали,
 Потім пальчики стиснемо;
 Сядемо й писати почнемо.

3 Складання, розв'язування і запис задач за малюнками

- Повторіть умову задачі.
- Назвіть питання задачі.
- Назвіть розв'язання.
- Назвіть відповідь задачі.

Аналогічно працюємо над другою задачею. Запис розв'язання в зошит.

— Чому першу задачу розв'язували відніманням, а другу додаванням?

4 Задача на кмітливість

На яблуні росло 8 яблук, а на сосні — на 2 яблука менше. Скільки яблук росло на сосні?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Прочитайте відповіді таблиць «Додати 2», «Відняти 2».
 - Ми рахували?
 - Ми писали?
 - Ми задачі розв'язували?
 - Оцініть свою роботу на уроці сонечком, якщо вам було легко.
- Намалюйте хмаринку, якщо у вас виникли труднощі на уроці.

Урок 37

Тема. Збільшення і зменшення числа на кілька одиниць. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 2. Порівняння виразу і числа

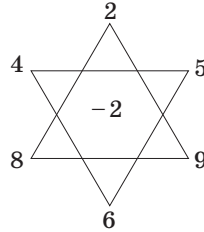
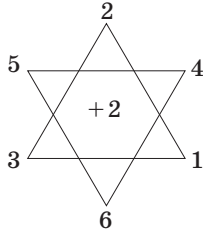
Мета: розкрити зміст понять «на ... більше», «на ... менше»; закріплювати знання таблиць додавання і віднімання числа 2, понять «умова», «запитання», «розв'язання», «відповідь» задачі, вміння порівнювати вираз і число; вдосконалювати обчислювальні навички; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

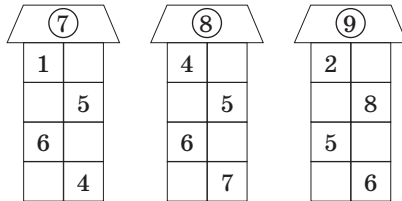
I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Мовчанка»

2 Гра «Засели будиночки»

3 Розв'язування прикладів

$$\begin{array}{lll}
 3 + 2 + 1 = & 4 + 2 + 2 = & 10 - 1 = \\
 6 - 2 - 1 = & 7 - 2 - 2 = & 10 - 0 = \\
 9 - 2 + 1 = & 5 + 2 - 1 = & 7 - 7 =
 \end{array}$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Гра «Чарівні фігурки» (робота з індивідуальним матеріалом)

— Покладіть на парту 4 квадратики. У нижньому ряду покладіть стільки ж кружечків.

— Що можна сказати про кількість квадратиків і кружечків? (Їх порівну.)

— Заберіть 1 квадратик. Скільки стало квадратиків? (3) Їх стало більше чи менше? На скільки менше? (На один)

Висновок. Щоб зменшити число, необхідно відняти.

— Запишемо: $4 - 1 = 3$.

— Покладіть на парту 5 трикутників. У нижньому ряду покладіть стільки ж квадратиків, а потім ще один. Скільки стало квадратиків? (6) Їх стало більше чи менше? На скільки більше? (На один)

— Коли поклали стільки ж квадратиків та ще один, тоді кажуть, що їх на 1 більше, ніж трикутників.

Висновок. Щоб збільшити число, необхідно додати.

Запишемо: $5 + 1 = 6$.

► **Фізкультхвилинка**

КВІТИ

Раз-два-три, вирости квіточки!
До сонця потягнулися високо.
Стало їм приємно і тепло!
Вітерець пролітав,
Гілочками похитав.
Вліво похитнулись —
Низько пригнулись.
Вправо похитнулись —
Низько пригнулись.
Вітерець, тікай!
Квіточки не ламай!
Нехай вони ростуть,
Дітям радість несуть!

2 Продовження роботи з чарівними фігурками

— Покладіть на парту 5 квадратиків, а кружечків — на 1 менше. Збільшіть кількість кружечків на 1. Що можна сказати про кількість квадратиків і кружечків? (*Їх порівну.*)

— Покладіть на парту 3 квадратики, а трикутників — на 1 більше. Зменшіть кількість трикутників на 1. Що можна сказати про кількість квадратиків і трикутників? (*Їх порівну.*)

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Повторення понять «умова», «запитання», «розв'язання», «відповідь» задачі. Складання і розв'язування задач за коротким записом

Було	— 5	Було	— 6
Виїхало	— 2	Прилетіло	— 2
Залишилося	— ?	Стало	— ?

2 Самостійна робота

— Розв'яжіть ланцюжки прикладів.

$$\boxed{3} \xrightarrow{+2} \boxed{} \xrightarrow{+1} \boxed{} \xrightarrow{-3} \boxed{} \xrightarrow{+1} \boxed{} \xrightarrow{-2} \boxed{} \xrightarrow{+3} \boxed{5}$$

$$\boxed{6} \xrightarrow{-1} \boxed{} \xrightarrow{-2} \boxed{} \xrightarrow{+3} \boxed{} \xrightarrow{+2} \boxed{} \xrightarrow{-3} \boxed{} \xrightarrow{-4} \boxed{1}$$

Перевірка робіт.

► Пальчикова гімнастика

От помічники мої,
Їх як прагнеш, поверни.
Прагнеш едак, прагнеш так —
Не образяться ніяк.

3 Коментоване розв'язування нерівностей

$5 + 1 \square 6$

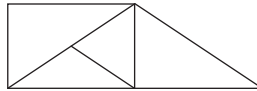
$5 + 1 \square 7$

$4 + 4 \square 3$

$4 - 4 \square 2$

4 Робота з геометричним матеріалом

— Знайдіть на малюнку 3 чотирикутники і 6 трикутників.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Що означає збільшити число на 2?
- Що означає зменшити число на 2?
- Назвіть складові частини задачі.
- Оцініть свою роботу, намалюйте у зошиті сонечко або хмаринку.

Урок 38

Тема. Складання таблиць додавання і віднімання числа 3. Задачі на збільшення і зменшення числа на кілька одиниць

Мета: формувати вміння складати таблиці додавання і віднімання числа 3; продовжити роботу над складанням задач на збільшення й зменшення числа на кілька одиниць; розвивати математичне мовлення; виховувати культуру оформлення письмових робіт, інтерес до навчання.

ХІД УРОКУ

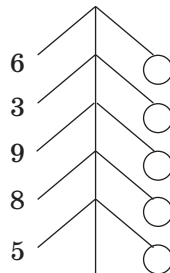
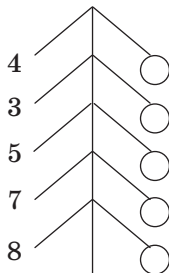
I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Хто швидше?»

Збільшити на 2

Зменшити на 2

2 Складання та розв'язування задач за коротким записомБуло — Подарувала —

Залишилося — ?

Було — Приплило —

Стало — ?

3 Гра «Ланцюжок».

— Вставте пропущені числа.

$$10 - 1 = \square - 2 \square + 1 = \square - 2 = \square - 1 = \square - 1 = 4$$

$$9 - 2 = \square + 1 = \square - 3 = \square + 2 = \square - 4 = 3$$

4 Робота за індивідуальними картками**Картка № 1**

а) Склади із прикладу на додавання два приклади на віднімання.

$$4 + 2 =$$

б) Постав знаки $>$, $<$, $=$:

$$8 \square 6 \quad 2 \square 9 \quad 3 \square 3$$

Картка № 2

а) Склади із прикладу на додавання два приклади на віднімання.

$$7 + 2 =$$

б) Постав знаки $>$, $<$, $=$:

$$3 \square 8 \quad 9 \square 6 \quad 4 \square 4$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Повторення складу числа 3**

— З яких чисел складається число 3?

2 Каліграфічна хвилинка

Письмо цифри 3

3 Пояснення вчителя

На дошці — запис прикладу $1 + 3$. Учні за допомогою числового відрізка або лінійки знаходять відповідь і записують приклад у зошит. Аналогічно розв'язуються два наступні приклади з таблиці й записуються в зошиті.

— Зверніть увагу! Другий доданок у кожному прикладі залишається незмінним, а перший доданок збільшується на 1. Що відбувається із сумою чисел? (Вона теж збільшується на 1.)

Решту прикладів складають і розв'язують діти. Аналогічно проводиться робота зі складання таблиці «Відняти 3». Діти записують приклади у зошит, а вчитель — на дошці.

— Прочитайте кожний приклад. Порівняйте відповідь із числом, від якого віднімали 3.

4 Гра «День — ніч»

— Знайдіть приклади з відповідями 4; 6; 9.

- Яке число стоїть між 7 і 9?
- Прочитайте приклад з такою відповіддю.

5 Робота за таблицею

— Прочитайте тільки відповіді кожного стовпчика. (У першій таблиці відповіді становлять ряд чисел від 4 до 10, а в другій — від 1 до 7.)

— Порівняйте з таблицями додавання і віднімання 1 і 2.

Висновок. Кожна наступна таблиця на 1 приклад коротше.

— Загуліть лінійкою відповіді першого стовпчика. Прочитайте приклади від початку до кінця, називаючи відповідь.

— Загуліть лінійкою відповіді другого стовпчика. Прочитайте приклади з кінця до початку, називаючи відповідь.

» Фізкультхвилинка

Раз — піднятись, підтягтись,
 Два — зігнутись, розігнутись,
 Три — в долоні три плеска,
 Головою три кивка.
 На чотири — руки ширше.
 П'ять — руками помахати,
 Шість — за парти сісти знову.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Первинне закріплення. Розв'язування прикладів з коментуванням

$7 + 1 + 2$

$9 - 2 + 3$

$0 + 4 + 3$

$9 - 1 - 3$

2 Творча робота над задачею

Складання, розв'язування і запис задач у зошиті. Повторення складових частин задачі.

— Що означають слова «на ... менше», «на ... більше»?

— Чому в першій задачі додавали? Чому в другій задачі віднімали?

	 Таня	 Вітя	Скільки бананів у Віті?
?, на 3 більше	 10	?, на 3 менше	

— Як зміниться розв'язання задачі, якщо слова «на ... більше» замінити на слово «на ... менше»?

► Пальчикова гімнастика «Оплески»

— Поаплодуємо собі за виконану роботу.

3 Самостійна робота

$3 + 3 = \square$

$4 - 3 = \square$

$4 + 3 = \square$

$8 - 3 = \square$

$7 - 3 = \square$

$6 + 3 = \square$

$10 - 3 = \square$

$5 + 3 = \square$

$9 - 3 = \square$

4 Робота в парах. Гра «Чарівні фігурки»

— Складіть квадрат із трикутників; ялинку із трикутників.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Вам сподобався наш урок?

— Яке завдання було складним, а яке — легким?

Урок 39

Тема. Складання задачі, яка містить поняття «стільки ж». Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 3. Вимірювання довжини відрізків

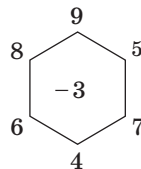
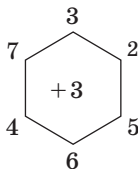
Мета: учити складати задачі, які містять поняття «стільки ж»; закріплювати вміння додавати й віднімати число 3 шляхом складання й розв'язування задач і прикладів; продовжити роботу над складанням задач на знаходження суми, остачі, вчити користуватися лінійкою для вимірювання довжини відрізків; розвивати математичне мовлення; виховувати культуру оформлення письмових робіт, інтерес до навчання.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Мовчанка»

2 Робота із числовим віялом

- У білочки 4 грибочка, а в їжачка — на 3 більше. Скільки грибочків у їжачка?
- У Маші 8 яблук, а в Петрика — на 3 менше. Скільки яблук у Петрика?
- У першому акваріумі 7 рибок, а в другому — 3. Скільки рибок в обох акваріумах?

3 Гра «Допоможи Незнайкові»

$$\begin{array}{ll} 4 + 1 = 5 & 2 + 2 = 4 \\ 6 - 1 = 4 & 8 - 3 = 4 \\ 5 + 3 = 9 & 7 - 2 = 5 \\ 9 - 2 = 6 & 8 + 2 = 9 \end{array}$$

4 Математичний диктант

- 6 збільшити на 3.
- 8 зменшити на 2.
- 7 плюс 1.
- 10 мінус 3.
- Перший доданок — 2, другий доданок — 3, запишіть суму.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Запис у зошиті числових рівностей, які містять поняття «стільки ж»

- У їжачка було 7 грибів, у білочки стільки ж. ($7 = 7$)
- На клумбах розцвіло 3 тюльпани і стільки ж ромашок. ($3 = 3$)
- На годівницю сіло 4 горобця й стільки ж синичок. ($4 = 4$)

2 Гра «Чарівні фігурки». Складання задач

— Було 3 червоних квадратики й 2 жовтих. Скільки всього квадратиків?

— Було 3 червоних квадратики, а жовтих — на 2 більше. Скільки було жовтих квадратиків?

— Запишіть розв’язання задач у зошит і порівняйте їх.

— Чому вийшли однакові приклади? (Тому що, щоб до 3 додати 2 і 3 збільшити на 2, треба виконати одну й ту саму дію.)

— Чому відрізняються відповіді задач? (У першій задачі 5 квадратиків — червоних і жовтих, а в другій — 5 жовтих.)

► Фізкультхвилинка

Гриша йшов-ішов-ішов,
Білий гриб знайшов.
Раз — грибок,
Два — грибок,
Три — грибок,
Поклав їх у кузовок.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота над задачами

У Сергійка — 4 машинки
У Сашка — ?, на 3 більше.

— Скільки машинок у Сергійка? Скільки у Сашка? Поставте запитання до задачі.

— Як дізнатися, скільки машинок у Сашка? ($4 + 3 = 7$)

— Чому виконали дію додавання?

— Назвіть відповідь задачі.

► Творча робота над задачею

— Змініть умову задачі так, щоб її можна було розв'язати відніманням.

Аналогічно проводиться робота над задачею на знаходження остачі.

У Марійки — 5 олівців

В Олі — ?, на 3 менше.

2 Вимірювання довжини відрізків

Запис у зошиті: 5 см, 6 см, 8 см

► Фізкультхвилинка

Ми сьогодні малювали,
Наші пальчики втомились.
Наші пальчики струсемо,
І писати знов почнемо.

3 Самостійна робота

Вставте потрібне число.

$$\square - 1 = 4$$

$$7 = 9 - \square$$

$$4 + 1 + \square = 6$$

$$\square + 1 = 8$$

$$3 = 6 - \square$$

$$6 - 1 - \square = 4$$

$$10 - \square = 9$$

$$5 = 6 - \square$$

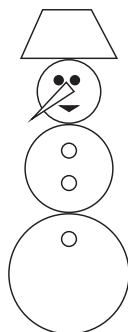
$$4 + 2 + \square = 7$$

4 Задача на кмітливість

У батька 6 синів. Кожний має сестру. Скільки всього дітей у батька? (7)

5 Робота з геометричним матеріалом

— З яких геометричних фігур складається сніговик?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

Повторення таблиць додавання і віднімання числа 3 напам'ять, «ланцюжком».

- Що означає *на 3 більше; на 3 менше*?
- У Каті 7 квіточок, а в Олі — стільки ж. Скільки квіточок в Олі?
- Ми гралися?
- А Незнайкові допомагали?
- А відрізки вимірювали?
- Сніговика збирали?
- Отже, ми — молодці!

Урок 40

Тема. Складання таблиць додавання і віднімання числа 4. Побудова відрізків. Кругові приклади

Мета: ознайомити учнів з таблицями додавання і віднімання числа 4; вчити креслити відрізки заданої довжини; ознайомити учнів із круговими прикладами; вправляти в розв'язуванні задач на знаходження остачі; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба (робота з числовим віялом)

— Доповніть до 10 числа: 6; 4; 1; 2.5; 3.8; 9; 7.

2 Гра «Ланцюжок»

7 5 6 9 10 (−3)

4 1 3 2 7 (+3)

3 «Веселі задачі»

- В клас зайшов Мишко,
А за ним Петько,
А за ним — Марина,
А за нею — Ярина,
А за нею — Гнат.
Скільки всіх малят?
- Я знайшов у дуплі у білки
5 горішків лісових.
Ось іще лежить один.
От так білка! Молодець!

— Скільки господиня горішків лісових запасла на зиму?

4 Робота за індивідуальними картками

Картка № 1

а) Заповни пропуски.

$$5 - \square = 3 \quad 6 + \square = 8$$

$$9 = 7 + \square$$

б) Постав знаки $>$, $<$, $=$:

$$6 + 1 \square 3 \quad 2 \square 5$$

Картка № 2

а) Заповни пропуски.

$$5 - \square = 2 \quad 6 + \square = 9$$

$$10 = 7 + \square$$

б) Постав знаки $>$, $<$, $=$:

$$7 + 2 \square 8 \quad 4 \square 5$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Повторення складу числа 4

— З яких чисел складається число 4?

2 Каліграфічна хвилинка

Письмо цифри 4.

3 Складання таблиць додавання і віднімання числа 4

При складанні таблиці «Додати 4» звернути увагу дітей на те, що кожна наступна відповідь на 1 більше попередньої.

При складанні таблиці «Відняти 4» звернути увагу дітей на те, що перший приклад таблиці віднімання можна скласти з першого прикладу таблиці додавання.

— Прочитайте відповіді кожної таблиці.

— Затуліть лінійкою відповіді першого стовпчика. Прочитайте приклади від початку до кінця, називаючи відповідь.

— Затуліть лінійкою відповіді другого стовпчика. Прочитайте приклади з кінця до початку, називаючи відповідь.

► Фізкультхвилинка

ЗОЗУЛЯ

Облітала я лісок вздовж,
ушир і навкосок,
Відпочила в холодку,
на кленовому листку,
І росинок з тирличу
напила досхочу.

Діти йшли через лісок —
подала їм голосок.

Налічила їм літа: двадцять,
тридцять, аж до ста.

Щоб ні горя, ні біди,
щоб росли, як із води.

*(Махають руками в сторони,
вперед, навкоси.)*

*(Імітують пиття води.)
(Ходьба по кімнаті.)*

*(Піднімаються на носки, руки
вгору, дивляться на них.)*

- Розгляньте малюнок. Про що будемо складати задачу?
- Скільки цукерок було спочатку?
- Скільки цукерок з'їли?
- Назвіть запитання задачі.
- Якою дією розв'яжемо задачу? Чому?
- Запишіть розв'язання у зошиті. ($9 - 4 = 5$ (ц.))
- Назвіть відповідь задачі.

2 Самостійна робота

$10 - 4 = \square$

$7 + \square = 9$

$6 + 4 = \square$

$\square + 4 = 6$

$9 - 3 = \square$

$2 + 4 = \square$

$8 - \square = 4$

$10 - 4 = \square$

$7 - 4 = \square$

$5 + 4 = \square$

$\square - 4 = 3$

$0 + \square = \square$

Перевірка.

3 Задача на кмітливість

Одного разу взимку гноми Заворожка, Путалка і Забудько вирішили в сніжки пограти. Виявилось, що на руках у гномів тільки 5 рукавиць. Як ви гадаєте, у кого з них скільки рукавиць? Чому?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Повторимо хором таблиці додавання і віднімання числа 4.
- Що сподобалося на уроці? У чому ви зазнавали труднощів?

Урок 41

Тема. Задачі на знаходження суми й остачі. Вимірювання довжини сторін многокутника, побудова чотирикутника за зразком

Мета: формувати обчислювальні навички додавання й віднімання числа 4; вчити креслити чотирикутник за зразком; вправляти в розв'язуванні задач на знаходження суми й остачі; виховувати акуратність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба. Робота з числовим віялом

- Збільшіть на 4 кожне із чисел: 2; 4; 1; 3.
- Зменшіть на 4 кожне із чисел: 9; 6; 8; 5.

2 Віршовані задачі

- Годівницю для птахів
Ми до зими змайстрували,
Зерен і ягід у неї поклали.

Гості на себе не змусили чекати.
Три омелюхи, чотири синиці,
Два снігурі та один горобець.
Скільки всіх птахів?

- У нашої кішки шість кошенят:
Двоє на дивані сплять,
Одне кошеня катає клубок,
Інше кошеня забралось в чобіток,
А інші сидять на віконці,
Дивляться, як Бобік лежить на сонці.
Скільки кошенят на віконці сидять?

3 Гра «Хто швидше?»

Біля дошки — 2 команди.

$$3 + 3 = \square + 2 = \square - 5 = \square + 5 = \square + 2 = \square - 6 = 4$$

$$7 - 4 = \square + 2 = \square - 4 = \square + 6 = \square - 4 = \square + 3 = 6$$

4 Робота за індивідуальними картками.

Картка № 1

а) Заповни пропуски.

$$9 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

$$8 = \square + \square$$

б) Постав знаки $>$, $<$, $=$.

$$4 + 4 \square 8 \quad 7 - 2 \square 8$$

$$3 + 2 \square 4$$

Картка № 2

а) Заповни пропуски.

$$7 = \square + \square$$

$$6 = \square + \square$$

$$10 = \square + \square$$

б) Постав знаки $>$, $<$, $=$.

$$3 + 3 \square 6 \quad 5 + 2 \square 8$$

$$6 + 3 \square 4$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Побудова чотирикутника за зразком

— Поставте в зошиті точку на перетині ліній. Відрахуйте від неї 4 клітинки вниз і поставте другу точку. Від неї відрахуйте 6 клітинок праворуч і поставте третю точку. Від цієї точки відрахуйте 4 клітинки вгору, поставте точку. Ми позначили вершини многокутника. А тепер накреслимо його. За допомогою лінійки з'єднаємо всі точки відрізками.

2 Вимірювання довжини сторін многокутника

► **Фізкультхвилинка**

НА МОРІ

Хвилі бавляться та б'ються, *(Роблять хвильові рухи руками перед собою, зліва направо і навпаки.)*
Наче неслухи-хлоп'ята.
І стрибають, і сміються: *(Стрибають.)*

Вітер їм лоскоче п'яти.
 Вгору, вниз і знову вгору
 Підганяє дужий вітер.
 Розгойдав він ціле море —
 Як же хвилям не радіти!

*(Руки вниз — вгору,
 очима стежать за руками.)
 (Розводять руки в сторони,
 усміхаються.)*

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання й розв'язування задач на знаходження остачі

У вазі лежало 10 цукерок.

4 цукерки з'їли.

Скільки цукерок залишилось?

--	--	--	--	--	--	--	--

(ц.)

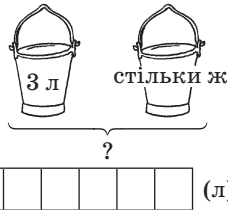
2 Конкурс «красунь»

Каліграфічне письмо цифр 6 і 9.

► Пальчикова гімнастика

Пальці міцно ми стискаєм,
 А потім їх розтискаєм,
 Розтираємо долоньки
 І поплескаємо трішки.
 Раз, два, три, чотири, п'ять,
 Будем далі ми писать.

3 Складання й розв'язування задачі на знаходження суми

- Скільки води було в першому відрі? А в другому? А скільки це?
- Поставте запитання до задачі.
- Назвіть розв'язання задачі.
- Чому додавали?

4 Розвиток математичних знань

— Розв'яжіть приклади.

Учні по одному виходять до дошки

$$4 + 4 - 2 = \quad 4 + 2 + 3 =$$

$$10 - 3 - 1 = \quad 10 - 3 + 2 =$$

$$2 + 2 + 2 = \quad 6 + 3 + 0 =$$

$$0 + 9 - 3 = \quad 8 - 3 + 4 =$$

- Які відповіді одержали в прикладах першого стовпчика?
- Які відповіді одержали в прикладах другого стовпчика?

5 Задача на кмітливість

- Гном Забудько повертався з риболовлі задоволений.
- Скільки рибок спіймав? — запитали друзі.
 - Не скажу. Але обох сам з'їм.
 - Скільки рибок спіймав Забудько?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- З яких частин складається задача?
- Придумайте задачу, яка б розв'язувалась дією додавання.
- Придумайте задачу, яка б розв'язувалась дією віднімання.

Урок 42

Тема. Складання таблиць додавання і віднімання числа 5. Задачі на збільшення і зменшення числа на кілька одиниць

Мета: ознайомити учнів з таблицями додавання й віднімання числа 5; формувати навички розв'язування задач на збільшення й зменшення числа на кілька одиниць; розвивати математичне мовлення; виховувати культуру оформлення письмових робіт, інтерес до навчання.

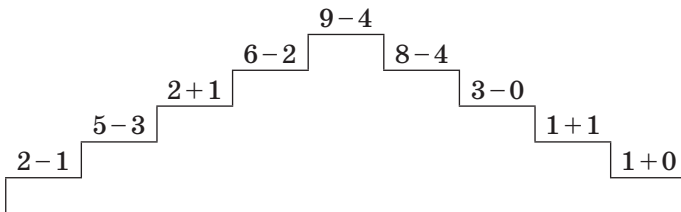
ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба. «Математичні сходи»

- Доберіть картки і розмістіть під кожною сходинкою. (1; 2; 3; 4; 5; 4; 3; 2; 1)

- Подивіться на результати розв'язання прикладів. Що ви помітили? (Числа збільшуються від 1 до 5, а потім спадають від 5 до 1.)

2 Математичний диктант

- 5 збільшити на 4;
- 8 зменшити на 3;

- від 10 відняти 4;
- до 3 додати 4;
- перший доданок 4, другий доданок 4; знайдіть суму.

3 Усне розв'язування задач

- Діти зірвали в саду 3 яблука і 7 персиків. Скільки всього фруктів зірвали діти?
- У трамваї було 7 пасажирів. 4 пасажирів вийшли на зупинці. Скільки пасажирів залишилося у трамваї?
- Іра зірвала 3 ромашки й стільки ж волошок. Скільки квітів зірвала дівчинка?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Повторення складу числа 5

— З яких чисел складається число 5?

2 Каліграфічна хвилинка

Письмо цифри 5.

3 Складання таблиць додавання й віднімання 5

При складанні таблиці «Додати 5» звернути увагу дітей на те, що кожна наступна відповідь на 1 більше попередньої.

При складанні таблиці «Відняти 5» звернути увагу дітей на те, що перший приклад таблиці віднімання можна скласти з першого прикладу таблиці на додавання.

— Прочитайте відповіді кожної таблиці.

— Затуліть лінійкою відповіді першого стовпчика. Прочитайте приклади від початку до кінця, називаючи відповідь.

— Затуліть лінійкою відповіді другого стовпчика. Прочитайте приклади з кінця до початку, називаючи відповідь.

► Фізкультхвилинка

КЛЕНОВІ ЛИСТОЧКИ

Осінь, осінь. Лист жовтіє,

З неба часом дощик сіє.

Червонясте, золотисте

Опадає з клена листя.

Діти ті листки збирають,

У книжки їх закладають.

Наче човники, рікою

Їх пускають за водою.

З них плетуть вінки барвисті,

Червонясті, золотисті.

(Пальцем показують рух дощика.)

(Руки в сторони, присідають, імітують збирання листочків.)

(Роблять ліхтарики.)

(Кружляють.)

4 Розв'язування прикладів з коментуванням

$3 + 5 - 2$

$9 - 5 + 1$

$5 + 4 - 1$

$10 - 2 - 5$

5 Робота з текстовими задачами

Учитель читає текст задачі. Учні повторюють умову й запитання задачі. Учитель записує коротку умову задачі на дошці.

I — 5 яблук

I — 5 яблук

II — ?, на 3 більше

II — ?, на 3 менше

— Порівняйте розв'язання задач.

— Чому першу задачу розв'язували додаванням?

— Чому другу задачу розв'язували відніманням?

► Пальчикова гімнастика

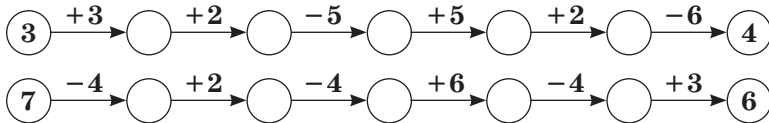
Ми ділили апельсин,
Багато нас, а він — один.
Ця часточка — для їжака,
Ця часточка — для чижа,
Ця часточка — для кошенят,
Ця часточка — для каченят,
Ця часточка — для бобра,
А для вовка — кожура!

*(Ліва рука в кулачку,
права її обхоплює.)
(Правою рукою
по черзі розтискаємо пальці
на лівій руці.)*

(Струшуємо обидві кисті.)

IV Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра «Хто швидше»

2 Самостійна робота

Постав знаки $>$, $<$, $=$.

$2 + 2 \square 7$

$4 + 2 \square 6$

$9 \square 6 + 1$

$3 + 2 \square 4$

$7 + 1 \square 5$

$7 \square 9 + 1$

3 Геометричний матеріал

— Накресліть один відрізок завдовжки 9 см і другий — завдовжки 5 см.

— На скільки перший відрізок довший від другого?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Повторимо таблицю додавання і віднімання числа 5.

— Що сподобалося на уроці?

— У чому ви зазнали труднощів?

Урок 43

Тема. Різницеve порівняння чисел. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 5

Мета: на основі порівняння двох груп предметів формувати в учнів розуміння різницевого порівняння чисел; закріплювати знання таблиць додавання і віднімання числа 5; розвивати математичне мовлення; виховувати культуру формування письмових робіт, інтерес до навчання.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба. Робота з числовим віялом

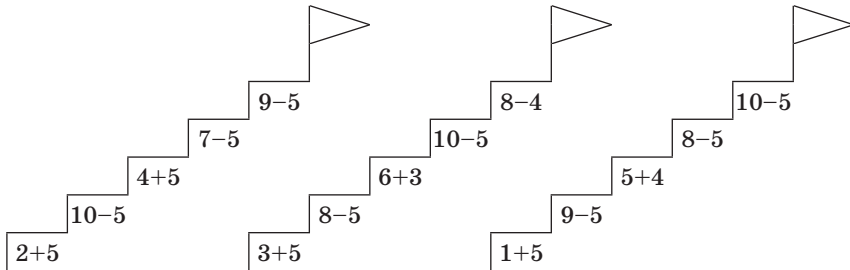
- Збільшіть на 5: 1; 4.2; 5; 3.
- Зменшіть на 5: 6; 8; 10; 9; 7.

2 Математичний диктант

- Запишіть суму чисел 5 і 2; 6 і 3.
- 7 зменшити на 3; 10 мінус 2.
- Перший доданок 4, другий доданок 2. Чому дорівнює сума?

3 Гра «Хто швидше добіжить?»

Біля дошки — 3 команди.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Робота з індивідуальним матеріалом. Гра «Чарівні фігурки»

- Покладіть 6 жовтих кружечків. Покладіть 4 зелених.
- Скільки «зайвих» жовтих кружечків? Що можна сказати про жовті кружечки? (*Їх на 2 більше, ніж зелених.*)
- Скільки зелених кружечків бракує, щоб їх стало стільки, скільки жовтих? Тоді, що можна сказати про зелені кружечки? (*Їх на 2 менше, ніж жовтих.*)

Висновок. Якщо жовтих кружечків на 2 більше, ніж зелених, тоді зелених — на 2 менше, ніж жовтих.

— А тепер складемо задачу про ці кружечки.

2 Робота з набірним полотном

— Виставимо на набірному полотні 7 жовтих кружечків і 4 зелених. На скільки більше жовтих кружечків, ніж зелених? (*На 3 більше.*)

— Яку дію треба виконати, щоб одержати 3? ($7 - 4$)

Висновок. Щоб дізнатися, на скільки одне число більше від другого, необхідно від більшого відняти менше.

— На скільки менше зелених кружечків, ніж жовтих? (*На 3 менше*)

— Яку дію треба виконати, щоб одержати 3? ($7 - 4$)

Висновок. Щоб дізнатися, на скільки одне число менше від другого, необхідно від більшого відняти менше.

3 Первинне закріплення

10 більше від 4 на , бо - = .

4 менше від 10 на , бо - = .

► Фізкультхвилинка

Станьмо діти рівненько. (*Вийти з-за парт.*)

Отак! Отак!

Вклонімося низенько. (*Нахиляння тулуба вперед.*)

Отак! Отак!

Далі руки отак в боки,
Веселенько підем вскоки! (*Стрибки.*)

Отак усі стриб! стриб!

А ніжками диб! диб!

Вгору ручки піднімай (*Вправа для нормалізації дихання.*)

І всі разом присідай!

Станьмо знов рівненько!

К. Перелісна

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Розв'язування задач на різницеве порівняння чисел. Робота з дидактичним матеріалом

Скільки зайвих квіток?

Скільки метеликів не вистачає?

Квіток на 3 більше, ніж метеликів.

Метеликів на 3 менше, ніж квіток.

- =

Маса півника 2 кг, а індика — 8 кг.

На скільки маса півника менше,
ніж маса індика?

(кг)

Відповідь: на кг.

2 Гра «Так або не так?»

5 пальців на руці.

(Так)

2 сигнали у світлофора.

(Не так)

У веселки 6 кольорів.

(Не так)

У тижня — 7 днів.

(Так)

У трикутника — 4 сторони.

(Не так)

► Зорова гімнастика

3 Кругові приклади. Самостійна робота

$7 + 2$

$10 - 4$

$8 - 1$

$9 + 1$

$3 + 5$

$6 - 3$

4 Логічна задача

Волосся у Катрусі темніше, ніж у Зіни. Волосся у Зіни темніше, ніж у Ясі. Світліше за всіх — _____.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Повторимо таблицю додавання і віднімання числа 5.

— Як дізнатися, на скільки одне число більше від другого?

— Що сподобалося на уроці?

— У чому ви зазнали труднощів?

Урок 44

Тема. Складання таблиць додавання і віднімання числа 6. Задача на різницеве порівняння

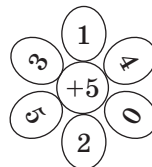
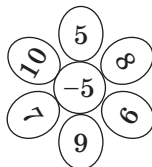
Мета: розкрити принцип побудови таблиць додавання і віднімання числа 6; формувати вміння розв'язувати задачу на різницеве порівняння чисел; розвивати математичне мовлення, обчислювальні навички учнів; виховувати інтерес до навчання.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Мовчанка»

2 Математичний диктант

- Запишіть число, наступне до числа 4.
 - Запишіть число, що стоїть перед числом 8.
 - Запишіть число, яке на 1 менше, ніж 3.
 - Яке число більше 2, але менше, ніж 4.
 - Запишіть сусідів числа 5.
- Взаємоперевірка робіт.

3 Гра «Допоможи Незнайкові»

$4 \square 4 = 0$	$5 \square 3 = 8$	$6 \square 4 = 2$
$1 \square 2 = 3$	$5 \square 5 = 0$	$2 \square 5 = 7$
$9 \square 1 = 10$	$10 \square 3 = 7$	$8 \square 2 = 6$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Повторення складу числа 6

— З яких чисел складається число 6?

2 Каліграфічна хвилинка

Письмо цифри 6.

3 Складання таблиць додавання й віднімання числа 6. Запис таблиць у зошиті

- Прочитайте відповіді кожної таблиці.
- Затуліть лінійкою відповіді першого стовпчика. Прочитайте приклади від початку до кінця, називаючи відповідь.
- Затуліть лінійкою відповіді другого стовпчика. Прочитайте приклади з кінця до початку, називаючи відповідь.

► **Фізкультхвилинка**

МИ ТЕЖ УМІЄМ ТАК

Подивись скоріш, котра година,	<i>(Дивляться вперед, угору,</i>
Тік-так, тік-так, тік-так.	<i>ведуть пальцем зліва направо</i>
Наліво — раз, направо — раз!	<i>і навпаки,</i>
Ми теж умієм так!	<i>нахиляються у вказаний бік.)</i>
Щоб стати схожим на орла	
І налякати собак,	
Розправив півень два крила.	<i>(Піднімають праву руку в сторону,</i>
Ми теж умієм так!	<i>потім ліву, махають ними.)</i>
Іде ведмідь, шумить в кущах,	<i>(Нахиляються і рачкують,</i>
Спускається униз.	<i>як ведмідь.)</i>
На двох ногах, на двох руках, —	
Ми теж умієм так.	

4 Розв'язування прикладів з коментуванням

$7 - 6 + 5$	$10 - 6 + 3$	$9 - 6 + 2$
$4 + 6 - 1$	$2 + 6 - 4$	$1 + 6 - 5$

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання й розв'язування задач за малюнком

- Скільки всього папуг?
- Скільки всього бананів?
- На скільки бананів менше, ніж папуг?
- Як дізналися? ($9 - 4 = 5$)
- Як дізнатися, на скільки одне число більше або менше від іншого? (Треба від більшого відняти менше.)

2 Складання задачі за короткою умовою

Було — 3
 Прибігло — 6
 Стало — ?

--	--	--	--	--

Повторення складових частин задачі. Запис короткої умови задачі на дошці.

- Скільки було тигренят?
- Скільки їх прибігло?
- Скільки стало тигренят?

Запис розв'язання в зошиті.

$$3 + 6 = 9 \text{ (т.)}$$

- Яку дію використали? Чому?

► Фізкультхвилинка

Ми писали, ми писали,
 А тепер усі дружно встали,
 Ніжками потупали, ручками поплескали,
 Потім пальчики стиснемо;
 Сядемо й писати почнемо.

3 Самостійна робота

<i>1 варіант</i>	<i>2 варіант</i>
$4 + 4 - 2 =$	$5 + 4 - 3 =$
$6 - 6 + 0 =$	$6 + 0 - 6 =$
$6 = 1 + \square$	$6 = 3 + \square$
$6 = \square + 2$	$6 = \square + 0$

4 Робота з геометричним матеріалом

- Накресліть відрізок довжиною 4 см, а другий — на 2 см довший.
- Як дізнатися довжину другого відрізка? ($4 + 2 = 6$ (см))
- Накресліть цей відрізок у зошиті.

5 Задача на кмітливість

Дві дівчинки каталися 2 години на роликівих ковзанах. Скільки годин каталася кожна дівчинка?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Повторіть хором таблиці додавання і віднімання числа 6.
- Як дізнатися, на скільки одне число більше або менше від другого?
- Що сподобалося на уроці?
- З усіма завданнями впоралися?
- У вас на столі лежать смайлики. Виберіть, будь ласка, той, що відповідає вашому настрою.

Веселий. Урок сподобався: я впорався з усіма завданнями. Я задоволений собою.

Сумний. Завдання на уроці виявилися занадто складними. Мені потрібна допомога!

Урок 45

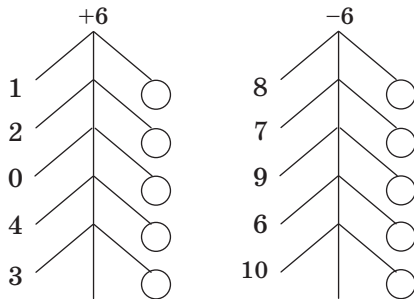
Тема. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 6. Розв'язування і порівняння задач на знаходження суми і на збільшення числа на кілька одиниць
Мета: закріплювати обчислювальні навички додавання і віднімання в межах 6; вправляти учнів у розв'язуванні задач на знаходження суми й на збільшення числа на кілька одиниць; розвивати самостійність під час роботи, математичне мовлення; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

2 Математичний диктант

- 2 збільшити на 5.
 - 10 зменшити на 6.
 - До 5 додати 3.
 - Від 9 відняти 3.
 - На скільки 4 менше 5?
 - На скільки 6 більше 1?
- Взаємоперевірка робіт.

3 «Математичний футбол»

На дошці — ворота «6», «5», «4». У футбол гратимуть дві команди учнів. Учня пропонують м'ячі із прикладами. Потрібно їх покласти у свої ворота.

$$\begin{array}{l} 5 + 1 \\ 10 - 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 10 - 5 \\ 3 + 2 \end{array}$$

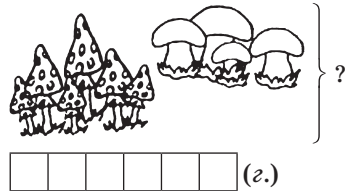
$$\begin{array}{l} 3 + 1 \\ 8 - 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 10 - 4 \\ 4 + 2 \end{array}$$

$$8 - 4$$

III. Робота над задачами**Задача 1**

- Скільки було мухоморів?
- Скільки боровичків?
- Скільки всього грибів?
- Як дізналися?
- Яку дію використали?

Задача 2

Було — 6 мухоморів ←
 Боровиків — ?, на 4 більше

- Скільки було боровиків?
- Що спільного в цих задачах?
- Чим задачі відрізняються?

— Ви бачите, що зовсім різні за умовою задачі можуть розв'язуватися однаково. Дією додавання розв'язуються задачі, у яких є питання «Скільки всього?», і так само задачі, у яких необхідно знайти число, яке на кілька одиниць більше від іншого числа.

► Фізкультхвилинка

Вітер дує нам в лице, (Махи руками.)
 Захиталось деревце. (Нахили в сторони.)
 Вітерець тихше, тихше, тихше, (Присідання.)
 Деревце усе вище, вище. (Підтягування вгору зі стрибком.)

Задача 3

Ромашок — 5 }
 Троянд — 3 } ?

- Скільки ромашок залишилося в Каті?
- Скільки троянд залишилося в дівчинки?
- Скільки всього квітів залишилося в Каті?
- Якою дією розв'язали задачу?
- А чому ви склали, адже 5 і 3 квітки залишилося? (Тому що в задачі стоїть запитання «Скільки всього залишилося?»)

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Самостійна робота

1 варіант

$$7 - 6 + 4$$

$$9 - 4 + 4$$

$$8 - 1 - 5$$

$$3 + 6 - 2$$

$$8 - 4 + 6$$

$$6 - 6 + 2$$

2 варіант

$$9 + 1 - 6$$

$$3 + 6 - 5$$

$$7 - 1 - 4$$

$$2 + 5 - 6$$

$$9 - 4 + 2$$

$$5 - 5 + 3$$

► Пальчикова гімнастика

От помічники мої,
Їх, як прагнеш, поверни.
Прагнеш едак, прагнеш так.
Не образяться ніяк.

2 Робота в групах. Розв'язування задач

1-ша група — про машини, 2-га група — про цукерки, 3-тя група — про чашки.

Перевірка складених задач.

Було — 8

Було

— 9

Стояло

— 6

Поїхало — 6

З'їли

— 6

Розбилося

— 1

Залишилось — ?

Залишилось — ?

Залишилось — ?

3 Робота з геометричним матеріалом

— Накресліть відрізок довжиною 6 см, другий відрізок — на 2 см коротший від першого, а третій відрізок — на 3 см довший від другого.

— Підпишіть довжини відрізків.

— Який відрізок найдовший? Який — найкоротший? На скільки сантиметрів третій відрізок довше першого?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

Повторення таблиць додавання і віднімання числа 6.

— Яку дію виконаємо, якщо в задачі стоїть питання «Скільки всього?»; «Скільки залишилося?»?

— Оцініть свою роботу смайликом.

Урок 46

Тема. Складання таблиць додавання і віднімання числа 7. Задачі на знаходження суми й остачі

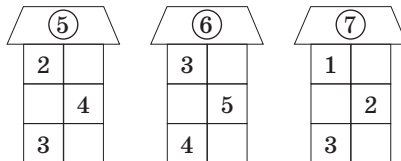
Мета: розкрити принцип побудови таблиць додавання і віднімання числа 7; формувати вміння учнів розв'язувати задачі на знаходження суми й остачі; розвивати самостійність під час роботи, математичне мовлення; виховувати акуратність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Засели будиночки»

2 Розв'язування віршованих задач

- 7 маленьких кошенят,
Що дають їм, все їдять.
А один сметани просить.
Скільки ж кошенят? (8)
- Мама донечці і сину
Роздавала апельсини.
5 — Андрію й Олі — 5.
Тож давайте рахувать.
Скільки ж то апельсинів
Дала мама дочці й сину? (10)
- Валя десять яблук купила,
По дорозі одне загубила,
Скільки принесе до хати,
Щоб гостей погостувати? (9)
- 5 ворон на дах сіли,
2 ще до них прилетіли.
Відповідайте швидко, сміливо,
Скільки всіх їх прилетіло? (7)

— Розставте числа-відповіді в порядку зростання.

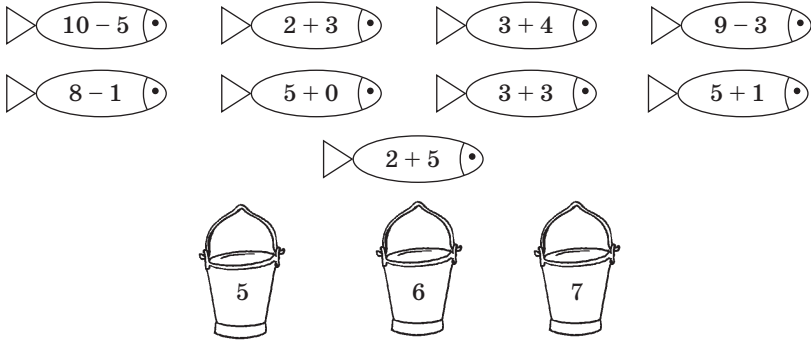
— Яке число найбільше? Яке найменше?

— Назвіть сусідів числа 8.

- Назвіть число попереднє числу 10.
- Назвіть число, наступне числу 7

3 Гра «Рибалки»

— Хто швидше наловить риби й прив'яже до зазначеної відповіді?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Повторення складу числа 7

— З яких чисел складається число 7?

2 Каліграфічна хвилинка

Письмо цифри 7.

3 Складання таблиць додавання і віднімання числа 7. Запис таблиць у зошиті

- Прочитайте відповіді кожної таблиці.
- Затуліть лінійкою відповіді першого стовпчика. Прочитайте приклади від початку до кінця, називаючи відповідь.
- Затуліть лінійкою відповіді другого стовпчика. Прочитайте приклади з кінця до початку, називаючи відповідь.

» Фізкультхвилинка

А тепер всі тихо встали,
Дружно руки вгору підняли,
В сторони, вперед, назад,
Повернулись вправо, вліво
І за парти тихо сіли.

4 Розв'язування прикладів з коментуванням

$7 + 2 + 1$	$8 - 7 + 4$	$6 + 4 - 7$
$10 - 2 - 1$	$10 - 7 + 7$	$3 + 6 - 7$

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота над текстовою задачею на знаходження остачі. Запис у зошиті

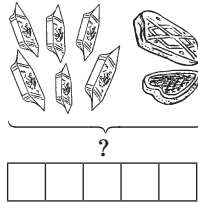
Було —
 Поїхало —
 Залишилось — ?

- Скільки тракторів було?
- Скільки поїхало?
- Повторіть запитання задачі.
- Як дізнатися, скільки тракторів залишилося?
- Яку дію використовували? Чому?

2 Робота над текстовою задачею на знаходження суми

Проводиться аналогічно. Запис у зошиті.

► Пальчикова гімнастика

Ми писали, ми писали,
 Наші пальчики втомились.
 Наші пальчики струсемо,
 І писати знову почнемо.

3 Розв'язування прикладів

$$10 - 2 = \square \quad 8 + 2 = \square \quad 9 - 1 = \square$$

$$10 - 3 = \square \quad 8 - 2 = \square \quad 9 - 2 = \square$$

4 Задачі на кмітливість

- У клітці перебувало 3 кролики. Три дівчинки попросили дати їм по одному кролику. Коли кожна дівчинка одержала кролика, у клітці залишився один кролик. Як це трапилось?
 (Одній дівчинці дістався кролик разом із кліткою.)
- Стовбур у дуба товще, ніж стовбур у сосни, а стовбур у сосни товще, ніж стовбур у берези. Що товще: стовбур дуба чи стовбур берези? (Стовбур дуба)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

Повторення таблиць додавання і віднімання числа 7.

— Яку дію виконаємо, якщо в задачі стоїть питання «Скільки залишилося?»?

— Якщо вам було легко на уроці, намалюйте сонечко.

— Якщо вам було складно, намалюйте хмаринку.

Урок 47

Тема. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 7. Порівняння числових значень виразів

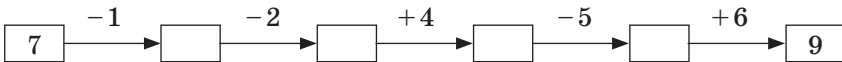
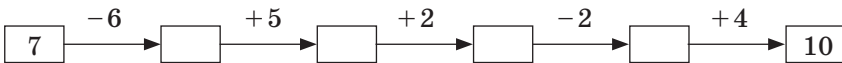
Мета: закріплювати обчислювальні навички додавання і віднімання в межах 7; вчити складати задачі за малюнком і коротким записом, порівнювати два вирази; розвивати увагу, мислення; виховувати старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 «Математичний ланцюжок»

2 Математичний диктант

- 7 збільшити на 1.
- 5 плюс 5.
- 9 мінус 2.
- 7 зменшити на 6.
- На узліссі росло 7 грибів. Ваня зрізав 4 гриба. Скільки грибів залишилося?

Взаємоперевірка робіт.

3 Гра «Допоможи Незнайкові»

$2 + 7 = 10$

$3 + 7 = 9$

$1 + 7 = 9$

$9 - 5 = 3$

$9 - 6 = 3$

$10 - 4 = 5$

$4 + 4 = 8$

$10 - 7 = 2$

$8 - 6 = 2$

$8 - 7 = 2$

$1 + 7 = 9$

$2 + 7 = 9$

$3 + 7 = 9$

$9 - 7 = 3$

$10 - 7 = 2$

4 Робота за індивідуальними картками

Картка № 1

а) $2 + 1 + 4 =$ $4 + 4 + 1 =$

$6 - 2 - 3 =$ $9 - 1 - 4 =$

б) З прикладу на додавання
склади два приклади на
віднімання.

$7 + 1 = 8$

Картка № 2

а) $3 + 4 + 1 =$ $5 + 2 + 3 =$

$9 - 2 - 3 =$ $10 - 4 - 1 =$

б) З прикладу на додавання
склади два приклади на
віднімання.

$7 + 2 = 9$

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання задачі за малюнком і коротким записом

Квіток — 7

Метеликів — ?, на 3 менше

 (м.)Відповідь: метелика.

— Скільки квіток на галявині?

— Скільки метеликів?

— Як дізнатися, скільки метеликів?

$7 - 3 = 4$ (м.)

— Назвіть відповідь задачі.

► Фізкультхвилинка

Ми маленькі зайчики
Скакали на галявинці.
Стрибали, скакали,
У школу прибігли.
За парти тихо скок
І продовжимо наш урок.

2 Самостійна робота

$5 - 2 =$ $8 - 7 =$ $3 + 2 =$ $9 - 7 =$ $6 + 3 =$ $2 + 2 =$

Самоперевірка робіт.

3 Порівняння виразів

$2 \square 3$

$8 \square 5$

$6 \square 6$

$7 \square 4 + 2$

$5 + 1 \square 8$

Пояснення вчителя

$5 + 2 > 8 - 2$

$7 > 6$

► Пальчикова гімнастика

На дверях висить замок.

(Руки в замку.)

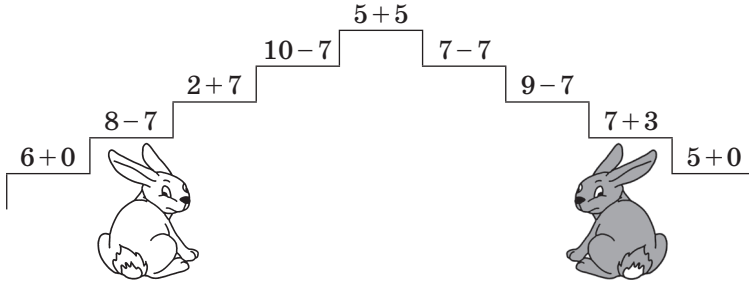
Хто його відкрити б зміг?

(Пальці тягнемо, не розтискаючи.)

Потягнули,
Покрутили,
Постукали
І — відкрили!

(Потягнули.)
(Обертаємо руки.)
(Стукаємо реберцем долонь.)
(Руки розтискаються.)

4 Гра «Хто швидше?»

Дівчата розв'язують приклади білого зайчика, хлопчики — приклади сірого зайчика.

Перевірка робіт.

5 Логічна задача

Оля вище Віри, а Віра вище Наталі. Хто вище: Наталя чи Оля?
(Оля)

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

Повторення таблиць додавання і віднімання числа 7.

— Що означає вираз «на ... менше?»

— Оцініть свою роботу смайликом.

Урок 48

Тема. Складання таблиць додавання і віднімання чисел 8 і 9. Різницею порівняння довжини відрізків. Задача на знаходження невідомого доданка

Мета: розкрити принцип побудови таблиць додавання й віднімання чисел 8 і 9; удосконалити обчислювальні навички; розвивати увагу, мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Ось дзвінок сигнал нам дав:
Працювати час настав.
Тож і ми часу не гаймо
Урок математики починаймо.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Математичний диктант

- 1-й доданок — 3, 2-й доданок — 4. Чому дорівнює сума?
 - Знайдіть суму чисел 4 і 5.
 - На скільки 6 більше 4?
 - На скільки 5 менше 8?
 - До якого числа слід додати 9, щоб дістати 9?
 - До 4 додати стільки ж. Чому дорівнює сума?
 - Число 5 збільшити на 2.
 - Число 9 зменшити на 4.
- Як дізнатися, на скільки одне число більше або менше від другого?
- Як називаються числа при додаванні?

2 Розв'язування прикладів

— Оберіть тільки ті приклади, що містять додавання і віднімання числа 7. Запишіть у зошит і розв'яжіть.

$9 + 1$	$10 - 7$	$8 + 1$	$6 + 2$
$4 + 5$	$10 - 6$	$9 - 7$	$1 + 7$
$7 + 2$	$8 - 7$	$3 + 7$	$5 + 3$

3 Усне розв'язування задач (робота з числовим віялом)

- У Катрусі було 3 червоних бантики і 2 синіх. Скільки всього бантиків було у Катрусі?
- На озері плавали 2 качки і 6 каченят. На скільки більше було каченят, ніж качок?
- Обідало 8 людей. Оля поклала на стіл 6 ложок і 8 виделок. Скільки ложок ще необхідно покласти?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Повторення складу чисел 8 і 9

— З яких чисел складається число 8; 9?

2 Каліграфічна хвилинка

Письмо цифр 8; 9.

3 Складання таблиць додавання й віднімання. Запис таблиць у зошиті

- Прочитайте відповіді кожної таблиці.
- Затуліть лінійкою відповіді першого стовпчика. Прочитайте приклади від початку до кінця, називаючи відповідь.
- Затуліть лінійкою відповіді другого стовпчика. Прочитайте приклади з кінця до початку, називаючи відповідь.

► Фізкультхвилинка

По доріжці йшли, ішли,
Багато камінчиків знайшли.
Присіли, зібрали
І далі пішли.

4 Розв'язування прикладів з коментуванням

$$1 + 9 - 2$$

$$10 - 8 + 1$$

$$9 - 8 + 6$$

$$9 - 9 + 4$$

5 Робота з набірним полотном

Учитель виставляє 3 червоних кружечки ліворуч, а праворуч — 5 синіх, але сині кружечки затулені смужкою паперу, на якому написаний знак питання.

Учитель починає пояснення:

— Дівчинка вирізала всього 8 червоних і синіх кружечків. Червоних кружечків 3 (*показує*). Скільки синіх кружечків вирізала дівчинка?

— 8 кружечків — це кружечки якого кольору? (*3 червоних і сині*)

— Якщо ми із усіх кружечків заберемо червоні (*знімає їх*), то які залишаться? (*Сині*)

— Як ще можна дізнатися, скільки синіх кружечків? ($8 - 3 = 5$)

— Перевіримо (*знімає смужку паперу, під якою дійсно 5 синіх кружечків*).

Висновок. Щоб знайти невідомий доданок, необхідно від суми відняти відомий доданок.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання й розв'язування задачі за малюнком

10 грибів

Повторити складові частини задачі. Задачу розв'язати усно. Пояснення учнями вибору дій.

2 Робота з геометричним матеріалом

— Накресліть відрізки завдовжки 4 і 6 см. Надпишіть їх довжину.

— Як дізнатися, на скільки другий відрізок більший від першого?

— Запишіть розв'язання.

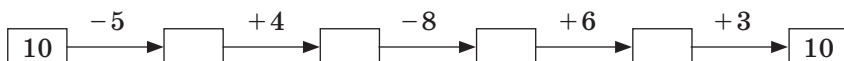
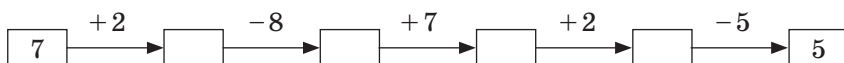
$$6 - 4 = 2 \text{ (см)}$$

► Фізкультхвилинка

Це права рука,
 Це — ліва рука,
 Праворуч — гучна діброва,
 Ліворуч — швидка ріка.
 Обернулися ми, і от,
 Стало все навпаки:
 Ліворуч — гучна діброва,
 Праворуч — швидка ріка.
 Невже, стала правою
 Моя ліва рука?

3 Самостійна робота

1 варіант розв'язує перший ланцюжок; 2 варіант — другий ланцюжок.

4 Логічні задачі

- Дмитрик старший від Вані, а Ваня старший від Марини. Хто старший — Дмитрик, чи Марина? (*Дмитрик*)
- На столі лежать 4 морквини і три огірки. Скільки фруктів лежать на столі?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

Повторення таблиць додавання і віднімання чисел 8 і 9.

— Як дізнатися, на скільки одне число більше або менше від іншого?

— Як називаються числа при додаванні?

— Як знайти невідомий доданок?

— Було 9 зошитів. З них 6 — у клітинку. Скільки зошитів було в лінійку?

Урок 49

Тема. Літр. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання. Задача на знаходження остачі

Мета: ознайомити учнів з одиницею вимірювання — літром і практичним застосуванням цієї одиниці виміру; формувати навички обчислень у межах вивчених таблиць, уміння розв'язувати задачі вивчених видів; розвивати увагу, мислення; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

— Наш урок буде незвичайним, тому що ми подорожуватимемо. Під час подорожі ви будете розв'язувати задачі, приклади. Спробуйте відгадати, на чому ми поїдемо. У цьому нам допоможе розминка. Той, хто швидко й правильно показуватиме відповіді на віялах, швидше за всіх купить квиток для подорожі.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Віршовані задачі

- Десять ялинок у лісі росли,
В школу на свято одну відвезли.
Скільки ялинок лишилося там?
Добре подумаш, скажеш це сам. ($10 - 1 = 9$. А)
- На луку пасуться гуси,
Їх пасе мала Маруся.
Сім гусей ще біля броду,
Троє вже пішли у воду.
Ми просимо дітей
Полічити всіх гусей. ($7 + 3 = 10$. В)
- Два півника на току,
Дві гусочки у садку,
Дві качечки на воді,
Дві курки в лободі.
Скільки всіх? ($2 + 2 + 2 + 2 = 8$. Т)
- До сірої чаплі на урок
Прилетіло сім сорок.
А з них лише три сороки
Приготували уроки.
Скільки ледарів сорок
Прилетіли на урок? ($7 - 3 = 4$. О)
- Два грибочки білка швидко
Понесла в своє дупло.
А в дуплі в неї раніше
Три грибочки вже було.
А тепер скажіть ви нам,
Скільки всіх грибочків там? ($2 + 3 = 5$. Б)
- Два снігурі та шість синиць
Діти, скільки всього птиць? ($2 + 6 = 8$. У)

- У малої Галини
Є 5 ягід малини,
Три дала вона брату,
Що лишилось — порахувати. ($5 - 3 = 2$. С)

9	10	8	4	5	8	2
А	В	Т	О	Б	У	С

2 Розв'язування кругових прикладів

— Молодці, діти! Добре впоралися з розминкою. Тепер ви здогадалися, на якому транспортному засобі ми поїдемо подорожувати? Правильно, на автобусі. Але, до відправлення залишилися кілька хвилин, а ми ще не купили квитки. Але як це зробити, якщо в нас немає спеціальних математичних монет?

Але не сумуйте, ми спробуємо заробити математичні монети. Для цього потрібно розв'язати кругові приклади. Розв'язання записуємо в зошит.

$$5 + 3$$

$$1 + 9$$

$$9 - 6$$

$$8 - 7$$

$$2 + 7$$

$$6 - 1$$

$$10 - 8$$

$$3 + 3$$

— Скільки прикладів на додавання розв'язали?

— Як називаються компоненти при додаванні?

— Молодці! Усі купили собі квитки? Тепер потрібно зайняти місця в автобусі. Сідайте правильно, розправте плечі. Ми вирушаємо до магазину за покупками.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Вступна бесіда

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новою величиною.

— Кому з вас доводилося в магазині купувати молоко, сир?

— Як виглядає упаковка, у якій продаються ці рідини?

— А в якій упаковці продається квас, газована вода?

— Як ви думаєте, чи однакова кількість рідини міститься в тетрапакеті і в пластиковій пляшці? Чому?

— А ціна буде за ці упаковки однакова?

— А чи можна визначити, що коштуватиме дорожче, якщо кількість рідини, що вміщається у різних упаковках — різна? Як це можна дізнатися?

— Хто здогадався, з якою новою величиною — одиницею вимірювання об'єму — ми сьогодні ознайомимося?

— Молодці, ви правильно здогадалися. Тема нашого уроку: «Одиниця об'єму — літр».

— А як ви вважаєте, скільки рідини вміщується в 1 літрі, якщо її вимірювати склянками? Давайте перевіримо.

2 Практична робота

▶ Дослід 1

Учень переливає воду з однієї літрової банки у склянку.

— Скільки склянок для цього знадобиться? (5 склянок) Який можна зробити висновок?

Висновок. В одному літрі міститься 5 склянок рідини.

▶ Дослід 2

— Визначте, куди більше вміститься води — у каструлю чи в банку? (Ємкості однакової місткості)

— Як це зробити? (Потрібно виміряти місткість каструлі й банки.)

До дошки виходять двоє учнів з однієї літровими банками й заповнюють каструлю й банку водою. Який висновок можна зробити?

Висновок. Ці ємкості вміщують однакову кількість води.

▶ Дослід 3

Учитель викликає двох учнів і просить одного наповнити каструлю, користуючись однієї літровою банкою, а іншого — наповнити банку водою, користуючись склянками.

Проблемна ситуація

— Що ж виходить: каструля й банка вміщали однакову кількість води, і раптом ми з'ясували, що банка та каструля вміщують різну кількість води.

Висновок. Місткість потрібно визначати однаковою міркою, а не різними.

— Вимірюють місткість посудин літрами. (Показ різних посудин літрової ємкості — скляну банку, мензурку, кухоль.)

— Згадайте, скільки однієї літрових банок води вміщалося в каструлю й банку. (По 3)

— Отже говорять, вони вміщують по 3 літри. Слово *літр* скорочено пишуть так: *л*.

3 Проблемна ситуація

— Як ви вважаєте, чи однакова кількість меду й молока може поміститися у трілітровій банці? (Ні, неоднакова кількість.)

— Чому? Адже ця ємкість може вмістити тільки три літри рідини.

— Звісно, вся справа в тому, якою за складом буде рідина. Якщо вона буде густа, то й місткість буде більше.

— Скільки літрів меду може поміститися в трилітровій банці?
(У трилітрову банку може поміститися 4,5 кг меду.)

Висновок. Різні за об'ємом посудини можуть уміщати різну кількість рідини, й однакові за об'ємом посудини теж можуть уміщати різну кількість рідини, залежно від складу рідини (*густиоти*).

► **Фізкультхвилинка**

Ми стаємо усе вище,
Дістаємо руками дах.
На два рахунки піднялися,
Три, чотири — руки вниз.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 **Складання й розв'язування задач за короткою умовою**

Було — 10 л	Було — 10 л
Вилили — 3 л	Вилили — 3 л і 1 л
Залишилося — ?	Залишилося — ?

Порівняти розв'язання задач.

— Чим схожі ці задачі? Чим відрізняються?

— Що необхідно зробити, щоб дізнатися, скільки залишилося, в другій задачі? (Спочатку необхідно дізнатися, скільки всього вилили, а потім шукати остачу.)

► **Пальчикова гімнастика «Гойдалка»**

- Зімкнути пальці обох рук у замочок.
- Погойдуючи цим замочком з боку в бік, імітувати розгойдування гойдалки.

2 **Гра «Хто швидше?»**

9 + 1	8 + 2	10 - 9
- 8	- 9	+ 8
+ 7	+ 7	- 7
- 6	- 5	+ 6
+ 2	+ 2	- 5

3 **Логічні задачі**

- У три чашки жовтого, зеленого й синього кольору налили чай, молоко й сік. Який напій у кожній чашці, якщо чай не в синій і не в жовтій чашці, а сік — не в синій? (Чай — у зеленій, сік — у жовтій, молоко — у синій.)
- Дівчинки Катя, Галя й Оля сховали ведмежа, зайчика й слоника. Катя не ховала зайчика, Оля не ховала ані зайчика, ані ведмежати. Хто яку іграшку сховав? (Оля — слоника, Катя — ведмедика, Галя — зайчика.)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- З якою одиницею ємкості ми сьогодні ознайомилися?
- Що вимірюють літрами? (*Кількість рідини, ємкість посуду*)
- Молодці, діти! Ви добре попрацювали. Наша подорож добігла кінця.

Урок 50

Тема. Кілограм. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10. Порівняння виразу і числа. Підготовка до розв'язування задач на дві дії

Мета: ознайомити учнів з одиницею вимірювання — кілограмом і практичним застосуванням цієї одиниці вимірювання; формувати навички обчислень у межах вивчених таблиць, уміння розв'язувати задачі; провести підготовчу роботу щодо розв'язування задач на дві дії; розвивати увагу, логічне мислення; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Щодня — завжди, скрізь,
На заняттях, у грі,
Сміло, чітко говоримо
І тихесенько сидимо.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба (*робота з числовим віялом*)

$$5 + 4 - 7 + 6 - 8$$

$$10 - 5 + 3 - 6 + 8$$

2 Математичний диктант

- Перший доданок 5, другий 4. Чому дорівнює сума? (9)
- Запишіть число, яке на 1 менше 7. (6)
- Я задумала число, додала до нього 3 й одержала 7. Яке число я задумала? (4)
- 9 мінус 6. (3)
- На скільки 7 менше 9? (*На 2*)
Самоперевірка (*відповіді — на дошці*)
— Що цікавого помітили у послідовності відповідей? (*Числа в порядку спадання*)
— На скільки найбільше число більше від найменшого? (*9 більше 2 на 7*)
— Яку величину вивчали на минулому уроці? (*Літр*)
— Що вимірюють літрами? (*Кількість рідини, ємкість посуду*)

III. Постановка навчальної задачі

- Подивіться на ці два пакети.

- Чим вони схожі? (*Вони однакові за кольором, за формою, за розміром*)
- Чим відрізняються? (*Дати одному учневі потримати пакети в руках.*)
- Що можна сказати? (*Один пакет легший, інший — важчий.*)

IV. Відкриття нового. Практична робота

— Діти, виявляється, є властивість предметів, яку ми не завжди можемо побачити. Щоб виявити цю властивість, треба взяти предмети до рук. Коли ми говоримо *легше* або *важче*, то маємо на увазі властивість предметів, яка називається *маса*.

На дошку вивішується плакат «Маса».

— Якій властивості предметів буде присвячений наш урок? (*Масі*)

— Який прилад допоможе нам порівнювати масу предметів? (*Терези*)

— Які терези ви знаєте? (*Магазинні, побутові, вантажні, аптечні.*)

(*Показ безміна, чашкових ваг.*)

V. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Вступна бесіда

— Діти, візьміть до однієї руки підручник, а до іншої — зошит.

— Що легше, а що важче? (*Підручник важчий від зошита, а зошит легший від підручника.*)

— Тепер візьміть до однієї руки підручник, а до іншої — ручку.

— Що легше, а що важче? (*Підручник важчий за ручку, а ручка легша за підручник.*)

— Діти, а хто здогадався, що ми зараз порівнювали? (*Масу предметів*)

— Так, правильно, ми порівнювали масу предметів. І тому правильно буде говорити, що маса підручника більша за масу зошита, а маса зошита... (*менша за масу підручника*).

— Якцо маса ручки менша за масу підручника, то... (*маса підручника більша за масу ручки*).

— А тепер візьміть до кожної руки по підручнику і порівняйте їх масу.

— Що можна сказати про масу підручників? (*Маса одного підручника дорівнює масі іншого підручника.*)

— Масу предметів вимірюють у кілограмах. (*На дошці — плакат «Кілограм».*)

— Для вимірювання маси на терезах використовують *гирі*.

У давні часи були такі міри, які використовувалися тільки в одній країні: в Україні — пуд, в Англії — фунт. Людям щоразу доводилося пояснювати одне одному, яку масу вони позначають тією або іншою мірою. Тому вони домовилися використовувати однакові міри маси. Ви знаєте, що, купуючи картоплю в магазині, ми просимо зважити, наприклад, скільки? (2–3 кілограми)

— Кілограм — це міра маси. Її використовують люди в усьому світі. І всі розуміють одне одного, коли потрібно відміряти, наприклад, 2 кілограми. (Учитель демонструє *гирі*, показує практично, як зважують пачку солі, пакет соку, гречку.)

— А на письмі кілограм умовно позначають *кг*. Умовна позначка пишеться без крапки. (Запис на дошці.)

— Подивіться уважно на терези. На одну чашу ми поклали підручник, а на іншу зошит.

— Визначте, що важче, що — легше? (Підручник важчий від зошита, а зошит легший від підручника.)

— Як ви це визначили? (Якщо предмет важчий, то чаша терезів буде нижче.)

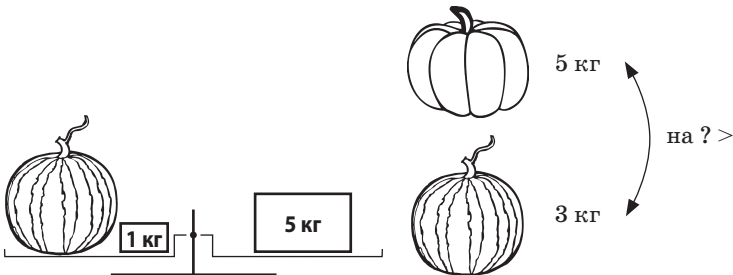
— А тепер спробуйте сформулювати це, використовуючи слово «маса». (Якщо маса предмета більша, то чаша терезів буде нижче.)

— Зараз я покладу на терези пачку солі й гирю.

— Визначте, що важче, що — легше? (Маси цих предметів однакові.)

— Якщо маси предметів однакові, то тоді говорять, що чаші терезів перебувають у рівновазі.

2 Складання і розв'язування задач за малюнками

Яка маса кавуна?

$$\square - \square = \square \text{ (кг)}$$

Відповідь: \square кг.

Що важче?

На скільки кілограмів?

$$\square - \square = \square \text{ (кг)}$$

Відповідь: на \square кг.

► Фізкультхвилинка

Швидко встали, посміхнулись,
 Вище-вище підтягнулись.
 Швидко плечі розпряміть,
 Підніміть та опустіть.
 Вправо, вліво поверніться,
 Рук коліньми доторкніться.
 Сіли, встали, сіли, встали,
 І на місце посідали.

3 Робота над текстовою задачею

В Олі — 3 ручки ← } ?
 У Петрика — ?, на 2 ручки більше }

- Скільки ручок в Олі?
- Скільки ручок у Петрика?
- Як дізнатися, скільки ручок у Петрика? Яку дію використали? Чому?
- Що тепер відомо про кількість ручок в Олі та в Петрика?
- Чи можна тепер дізнатися, скільки в них ручок разом?

Висновок. Щоб дати відповідь на друге питання задачі, ми склали нову задачу, в якій використали відповідь на перше питання — 5 ручок.

VI. Закріплення вивченого матеріалу

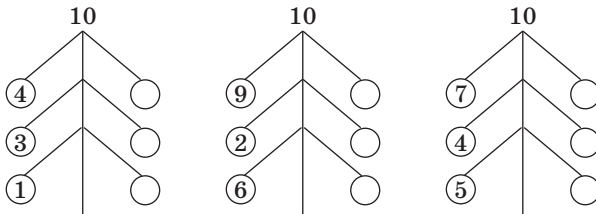
1 Порівняння виразу і числа (з коментуванням)

$8 - 4 \square 5$ $7 + 2 \square 3$ $10 - 3 \square 7$

► Пальчикова гімнастика

Летить муха навколо вуха — жжж, (Водимо пальцем навколо вуха.)
 Летять оси навколо носа — сссс. (Водимо пальцем навколо носа.)
 Летить комар, на чоло — оп, (Пальцем доторкаємося до чола.)
 А ми його — хлоп (Долонькою до чола.)
 І до вуха — зззз (Затискаємо кулачок, підносимо його до вуха.)
 Відпустимо комара? Відпустимо! (Підносимо кулачок до рота й джемо на нього, розтискаючи долоньку.)

2 Гра «Одягни ялинку»

3 Самостійна робота

$8 + 1 = \square$

$8 - 5 = \square$

$2 - 1 \square 2$

$7 + 2 = \square$

$9 - 4 = \square$

$2 - 1 \square 0$

$6 + 3 = \square$

$10 - 7 = \square$

$2 + 1 \square 2$

Взаємоперевірка.

4 Логічна задача

Ліворуч від квадрата — трикутник, а праворуч від квадрата — коло. Де знаходиться квадрат? Зробіть малюнок. (*Трикутник, квадрат, коло*)

VII. Підсумок уроку. Рефлексія

- З якою величиною ознайомилися на уроці?
- Чому маса — це величина?
- Який предмет допомагає виміряти масу?

Нині на уроці в класі
Усі довідались про масу.
Знаємо я, ти, він, вона:
Маса є величина.
І зовсім це не складно,
І вже не можна забути,
Що виміряти масу можна,
І, коли захочемо, порівняти!

- Молодці! Ви добре працювали на уроці.

Урок 51

Тема. Додавання і віднімання по одному і частинами. Задачі на знаходження невідомого доданка і суми

Мета: ознайомити учнів з прийомами додавання і віднімання частинами; продовжити формування обчислювальних умінь і навичок; вправляти в розв'язуванні задач на знаходження невідомого доданка і суми; розвивати логічне мислення; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Отже, друзі, увага:
Пролунав дзвінок.
Сідайте зручніше —
Почнемо скоріше урок!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба «Ланцюжок»

$(1) + (2) + (3) + (4)$

$(10) - (2) - (3) - (4)$

2 Розв'язування прикладів, що містять три доданки

$2 + 4 - 1$	$9 - 2 - 2$	$4 + 4 + 1$
$3 + 1 + 2$	$6 + 2 - 1$	$5 + 2 + 1$
$10 - 3$	$7 + 1 + 2$	$8 - 2 + 1$

3 Розв'язування задач (робота з числовим віялом)

- З бідона вилили спочатку 6 л води, а потім — ще 3 л. Скільки літрів води вилили з бідона?
- Качка має масу 2 кг, а індик — 5 кг. На скільки кілограмів індик важчий від качки?
- Коли у відро долили 2 л молока, то там стало 8 л. Скільки літрів молока було у відрі спочатку?

4 Робота з геометричним матеріалом

Поділіть чотирикутники на:

- а) два трикутники;
- б) два чотирикутники;
- в) трикутник і чотирикутник;
- г) трикутник і п'ятикутник.

III. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Підготовча робота**

На дошці — приклад $5 + 2$.

— Чому дорівнює сума? Як ви дізналися? (*Ми знаємо таблицю додавання числа 2.*)

— А ще ви знаєте склад числа 7. ($7 - це 5 і 2.$)

— Сьогодні ми ознайомимося з іншим прийомом обчислення цього результату: додавання і віднімання по одному. Це прийом вам знадобиться в другому класі, коли ми додаватимемо великі числа.

2 Пояснення вчителя. Гра «Чарівні фігурки»

— Викладіть ліворуч 5 квадратиків, а праворуч — 2 кружечки.

— Підсуньте 1 кружечок до квадратиків. Скільки фігурок ліворуч одержали? ($5 + 1 = 6$)

— Тепер підсуньте ще 1 кружечок до квадратиків.

— Скільки фігурок ліворуч одержали? ($6 + 1 = 7$)

Висновок. Ми додавали 2 кружечки по одному: $5 + 1 + 1 = 7$.

— Поясніть, як ви до 6 квадратиків додасте 3 кружечки по одному.

— У вас 3 повітряних кульки. Скільки дівчат одержать по 1 кульці? (3)

— У вас 5 цукерок. Скільки хлопчиків одержать по одній цукерці? (5)

Висновок. Число 3 складається із трьох одиниць, а число 5 — з п'яти. Ми навчилися додавати числа не відразу, а по одному.

— Сьогодні ми будемо вчитися додавати і віднімати числа частинами.

3 Робота з набірним полотном

— Скільки синіх паличок у Петрика? (6) Скільки рожевих? (4) Скільки їх усього?

— Як обчислював Петрик? (*Він додавав по одному.*)

— Скільки синіх паличок у Маринки? Скільки рожевих? Скільки всього?

— Як обчислювала Маринка? (*Вона додавала частинами: $2 + 2$.*)

— А як інакше можна було додати $5 + 4$? ($5 + 1 + 3$; $5 + 1 + 1 + 2$; $5 + 3 + 1$ і т. ін.)

— Маринка обрала найзручніший спосіб.

Висновок. Числа більше, ніж 3, складати і віднімати по одному довго. Зручніше розбити другий доданок на два менші числа. Для цього треба добре пам'ятати склад чисел.

► Фізкультхвилинка

«Раз» — підняти руки вгору,

«Два» — нагнутися додолу,

Не згинайте, діти, ноги,

Як торкнетесь підлоги.

«Три, чотири» — прямо стати,

Будем знову працювати.

4 Первинне закріплення. Пояснення учнями додавання і віднімання чисел частинами

$$5 + 7$$

$$9 - 6$$

$$10 - 5$$

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання, розв'язування і запис задачі на знаходження невідомого доданка

— На одній чаші терезів стоїть гиря масою 5 кг, а на другій — півень і гиря масою 2 кг. Чому дорівнює маса півня?

Звернути увагу дітей, що в задачі відома сума і перший доданок. Необхідно знайти другий доданок.

— Як знайти невідомий доданок? (*Треба від суми відняти відомий доданок.*)

$$5 - 2 = 3 \text{ (кг)}$$

2 Робота з текстовою задачею на знаходження суми

Мама принесла з магазину 2 кг моркви і 4 кг картоплі. Скільки кілограмів овочів принесла мама?

- Повторення складових частин задачі.
- Пояснення вибору дії розв'язання.
- Запис розв'язання в зошит.

► Зорова гімнастика

3 Задачі на кмітливість

- Бабуся зв'язала 4 рукавички. Скільки онуків зможуть їх носити? (2)
- У кошику три яблука. Як поділити їх між трьома дітьми так, щоб одне яблуко залишилося в кошику? (*Віддати одне яблуко разом із кошиком.*)

4 Кругові приклади

$8 - 5 = \square$

$4 - 2 = \square$

$9 - 8 = \square$

$6 - 2 = \square$

$2 + 7 = \square$

$3 + 3 = \square$

$1 + 4 = \square$

$5 + 3 = \square$

V. Підсумок уроку. Рефлексія

Сім цукерок є у Тані.
Дві цукерки віддасть мамі,
Дві віддасть своїй сестрі,
Дві бабулі. А собі?

- Скільки цукерок залишиться у Тані?
- Як від 7 можна відняти 6 частинами?

Урок 52

Тема. Переставна властивість додавання. Задачі та вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10

Мета: ознайомити учнів з переставною властивістю додавання; повторити додавання і віднімання групами, порівняння чисел і виразів, назви геометричних фігур; розвивати мислення; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Математичний диктант

- До 4 додати 3.
- 2 плюс 7.
- 9 мінус 3.
- Від 8 відняти 4.

2 Гра «Заповни пропуски»

$$5 + 3 = 5 + 1 + \square$$

$$10 - 6 = 10 - 3 - \square = \square$$

$$6 + 4 = 6 + 2 + \square$$

$$10 - 2 = 10 - 1 - \square = \square$$

$$3 + 5 = 3 + 1 + \square + \square = \square$$

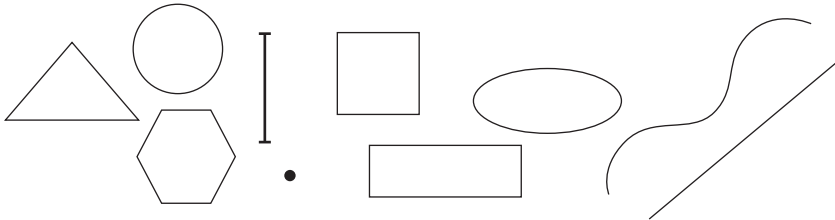
$$9 - 5 = 9 - 1 - \square - \square = \square$$

$$4 + 3 < \square \quad 3 + 5 > \square$$

$$6 + 1 > 8 - \square \quad 10 - 6 < 3 + \square$$

3 Робота з геометричним матеріалом

— Назвіть фігури, що зображені на дошці.

— Деякі фігури можуть мати кілька назв. Наприклад, трикутник можна назвати багатокутником.

— Як інакше можна назвати квадрат? (*Чотирикутник, багатокутник, а в другому класі ви дізнаєтеся, що квадрат — прямокутник.*)

4 Робота за індивідуальними картками

Картка № 1

а) $4 + 6 - 3 =$ $1 + 1 + 8 =$

$7 - 3 + 5 =$ $2 + 8 - 9 =$

б) У двох банках 4 л соку.

У першій — 3 л. Скільки літрів соку в другій банці?

Картка № 2

а) $3 + 5 - 2 =$ $7 + 1 + 1 =$

$6 - 3 + 4 =$ $3 + 7 - 5 =$

б) У двох кошиках 5 кг грибів.

У другому кошику — 2 кг. Скільки кілограмів грибів у першому кошику?

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Підготовча робота

— Заповніть таблицю.

	1	2	3	4	5	6	7	8
9								

— Назвіть випадки складу числа 9, які записані однаковими числами, але в різному порядку.

— Які приклади на додавання можна скласти за цими випадками?

$$1 + 8 = 9 \qquad 2 + 7 = 9$$

$$8 + 1 = 9 \qquad 7 + 2 = 9$$

2 Пояснення нового матеріалу

— Ви, напевно, помітили, що сума не залежить від того, у якому порядку розміщені доданки. Доданків може бути не тільки два, але й більше.

► Робота з набірним полотном

— Скільки білочок прийшло в гості? (5)

— Скільки ведмежат прийшло в гості? (3)

— А скільки їжачків? (2)

— Скільки всього тварин? (10)

Учитель показує різні випадки приходу звірів у гості.

Висновок. Як би ми не переставляли тварин, сума все одно буде однаковою. (10)

Тому що сума — це результат об'єднання. Тут важливо — скільки всього, а не в якому порядку додавати. Числа можна додавати в будь-якому порядку. Від зміни місць доданків сума не зміниться.

3 Первинне закріплення

► Гра «У лісовій школі»

Учитель на набірному полотні виставляє грибочки й звірів.

— Звірі одержали завдання порахувати, скільки всього грибочків? Білочка, їжачок і зайчик виконали завдання по-різному. Хто з них виконав завдання правильно?

$$1 + 2 + 4 = 7 \text{ — білочка}$$

$$2 + 1 + 4 = \square \text{ — зайчик}$$

$$4 + 2 + 1 = \square \text{ — їжачок}$$

— Усі вони виконали завдання правильно, тому що згадали переставний закон додавання.

Від зміни місць доданків сума не зміниться.

► Фізкультхвилинка

Раз, два — руки в боки,
Три, чотири — два підскоки,
П'ять, шість — нахились,
Сім, вісім — розпрямись,
Дев'ять, десять — всі присіли
І за парти тихо сіли.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Гра «Дзеркало»

$$9 = 1 + 3 + 5 \quad 5 + 3 + 1 = 9$$

$$6 + 3 + 1$$

$$7 + 1 + 2$$

$$5 + 2 + 3$$

$$3 + 4 + 3$$

2 Самостійна робота

$$2 + 3 + 4 \quad 10 - 9$$

$$4 + 3 + 2 \quad 7 - 6$$

$$3 + 4 + 2 \quad 5 + 0$$

► Пальчикова гімнастика «Рибки»

Імітація руками рухів рибок.

3 Робота над текстовою задачею

Андрієві — 7 років, а Оленка на 3 роки молодша. Скільки років Оленці?

— Скільки років Андрієві?

— Що сказано про Оленку? Що означає «на ... молодше»?

— Як дізнатися, скільки років Оленці?

► Творча робота над задачею (робота в групах)

— Змініть умову задачі так, щоб необхідно було дізнатися, скільки років Андрієві.

4 Логічна задача

Троє друзів Вітя, Сергій, Микола — розфарбовували малюнки олівцями трьох кольорів: червоним, синім, зеленим. Вітя розфарбовував не червоним і не синім олівцем, Микола — не синім. Яким олівцем користувався кожний із хлопчиків? (*Вітя — зеленим, Сергій — синім, Микола — червоним.*)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Вставте пропущене число.

$$3 + 6 = 6 + \square \quad 5 + 2 = 2 + \square \quad 7 + 1 = 1 + \square$$

— Як дізналися, яке число необхідно вставити?

- При додаванні числа можна переставляти.
- Складати числа можна в будь-якому порядку.
- Від переставлення доданків сума не зміниться.

— Якщо вам було все зрозуміло — намалюйте сонечко. Якщо вам було складно — намалюйте хмаринку.

Урок 53

Тема. Перевірна робота № 2

Мета: перевірити вміння учнів розв'язувати приклади і задачі вивчених видів; розвивати культуру оформлення письмових робіт.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Контроль знань

1 варіант

1. Збільшити на 5 число 4.

2. Зменшити число 7 на 3.

3. 8 плюс 2.

4. 10 мінус 6.

5. Знайти різницю чисел 6 і 3.

6. Розв'язати приклади.

$4 + 6 - 3 = \square$

$10 - 1 - 1 - 2 - 2 = \square$

$1 + 1 + 8 = \square \square$

$5 + 1 + 2 - 2 = \square$

$8 - 2 - 1 - 1 = \square$

7. Розв'язати задачу.

До годівнички прилетіли 3 синички і 5 горобців. Скільки всього пташок прилетіло?

Відповідь: пташок.

8. Розв'язати задачу.

Пташок 4, жуків 7. На скільки жуків більше, ніж пташок?

Відповідь: на жуки.

9. Розв'язати задачу.

На подвір'ї було 10 гусей. З них 6 білі, а решта сірі. Скільки було сірих гусей?

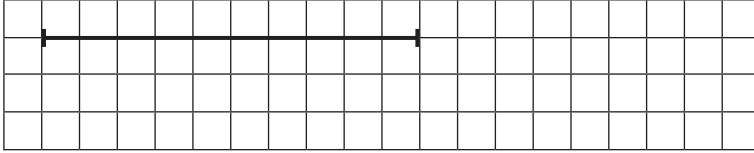
Відповідь: гусей.

10. Вставити пропущені знаки і числа.

$$10 - 2 \square 7 + 2 \qquad 3 + 3 = \square + 1$$

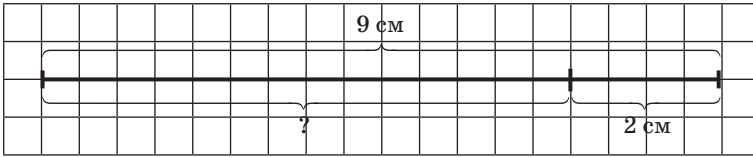
$$7 - 5 \square 3 \qquad 5 + 2 < \square$$

11. Накреслити відрізок, на 4 см довший.

см

12. Знайти довжину другого відрізка.

Відповідь: см

2 варіант

1. Збільшити на 3 число 6.

2. Зменшити число 8 на 2.

3. 5 плюс 4.

4. 9 мінус 5.

5. Знайти різницю чисел 8 і 2.

6. Розв'язати приклади.

$$7 - 3 + 5 = \square$$

$$6 + 1 + 1 + 2 = \square \square$$

$$2 + 8 - 9 = \square$$

$$4 + 2 + 2 - 1 = \square$$

$$7 - 3 - 2 - 1 = \square$$

7. Розв'язати задачу.

Біля годівнички було 8 пташок, 5 пташок полетіли. Скільки всього пташок залишилось?

Відповідь: пташки.

8. Розв'язати задачу.

Фруктів 8. Овочів 3. На скільки менше овочів, ніж фруктів?

Відповідь: на овочів.

9. Розв'язати задачу.

У двох банках 7 літрів соку. У першій 3 літри. Скільки літрів соку у другій банці?

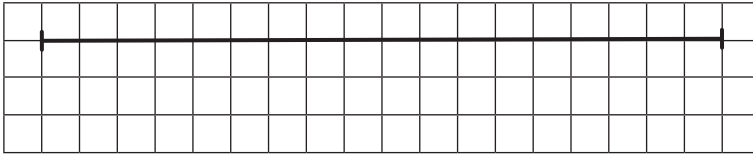
Відповідь: літри.

10. Вставити пропущені знаки і числа.

$$2 + 5 \square 9 - 2 \qquad 5 + 4 = 3 + \square$$

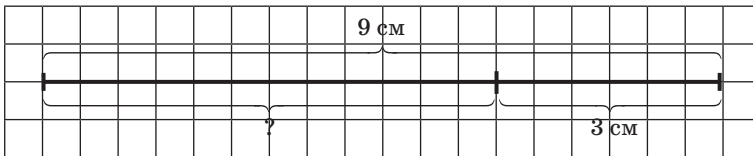
$$9 - 8 \square 0 \qquad 6 + \square < 9$$

11. Накреслити відрізок, на 4 см коротший.

см

12. Знайти довжину другого відрізка.

Відповідь: см

ЧИСЛА 11 – 20. ВЕЛИЧИНИ

Урок 54

Тема. Десяток. Утворення числа 10

Мета: ознайомити учнів з десятком — новою одиницею лічби; закріплювати вміння і навички додавати і віднімати в межах 10; розвивати мислення; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу. Усна лічба

1 Гра «Ланцюжок»

$$3 + 3 = \square - 4 = \square + 2 = \square - 1 = \square + 6 = 9$$
$$10 - 5 = \square + 2 = \square - 4 = \square + 5 = \square + 2 = 10$$

2 Математичний диктант

- 3 збільшити на 7.
- 10 зменшити на 9.
- Перший доданок — 1, другий доданок — 9. Чому дорівнює сума?
- 2 плюс 8 мінус 9.
- 10 мінус 7 плюс 0.
- Запишіть сусідів числа 9.
- Запишіть попереднє число до числа 7.
- Запишіть наступне число для числа 4.

3 Веселі задачі

- У небі веселка сміється з гори,
Які ж різнобарвні її кольори!
Червоний, оранжевий, жовтий горять.
Зелений і синій — ось їх уже й п'ять.
Фіолетовий є й голубий, мов блакить.
Скільки ж то всіх їх? Ану, полічіть.
- Через поле навпростець
Дибав сірий баранець.
Три овечки за собою
Вів горою з водопою.
Ви уважно полічіть,
Скільки їх усіх, скажіть!

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Повторення чисел першого десятка

» Каліграфічна хвилинка

— Запишіть числа від 1 до 10 (під диктовку вчителя).

Конкурс «красунь» (обирання найкращого числа з написаних).

2 Робота з індивідуальним матеріалом

— Викладіть на парту 8 кружечків. Додайте до них ще 1 кружечок.

— Скільки стало кружечків? ($8 + 1 = 9$)

— Викладіть на парту 9 квадратиків. Додайте до них ще 1 квадратик.

— Скільки стало квадратиків? ($9 + 1 = 10$)

— Візьмемо 10 паличок і зв'яжемо їх у пучок. Одержимо 1 десяток паличок.

— Десять одиниць — це *десяток*.

— Є предмети, які легше рахувати десятками: яйця, гудзики, горіхи.

3 Гра «Магазин»

На столі вчителя розкладені зошити. Виходять «покупці» і замовляють 1, 2, 3 десятки зошитів, а «продавець» відпускає.

» Фізкультхвилинка

Раз — піднятись, підтягнутись,

Два — зігнутись, розігнутись,

Три — в долоні три плеска,

Головою три кивка.

На чотири — руки ширше.

П'ять — руками помахати,

Шість — за парти знову сісти.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Лічба предметів десятками за предметними малюнками

2 Робота із геометричним матеріалом

— Накресліть відрізки довжиною 10 і 1 см.

— Який відрізок довший? На скільки більше?

— Який відрізок коротший? На скільки коротший?

— Як порівняти два числа?

3 Самостійна робота

$$1 + 3 + 6$$

$$8 - 5 + 3$$

$$9 - 6 - 0$$

$$4 + 5 + 1$$

$$9 - 4 + 5$$

$$7 - 2 - 2$$

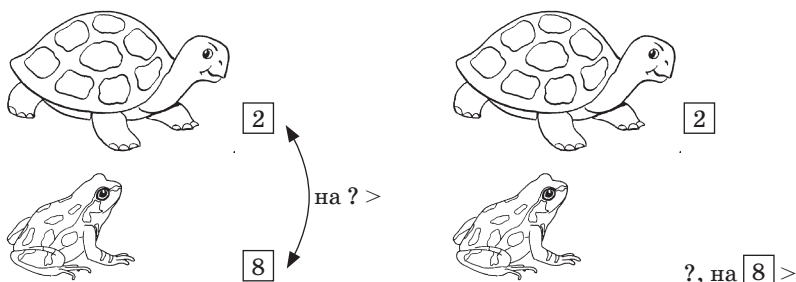
► Пальчикова гімнастика

Стук-стук-постук, лунає стукіт.
 Молоточки стукають,
 Будують будиночок для зайчат —
 От з таким дахом,
 От з такими стінами,
 От з такими вікнами,
 От з такими дверима,
 І от з таким замком!

(Долоньки над головою.)
 (Долоньки близько щічок.)
 (Долоньки перед собою.)
 (Одна долонька перед собою.)
 (Зчепили ручки.)

4 Складання і розв'язування задач за малюнками

1 варіант — перший малюнок; 2 варіант — другий малюнок.
 — Чим схожі задачі? Чим відрізняються?

5 Логічна задача

Серед трьох футбольних м'ячів червоний м'яч важчий за коричневий, а коричневий — важчий за зелений. Який м'яч найважчий? (Червоний)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— На чотирьох лотках лежить по десятку яєць. Скільки всього яєць лежить на лотках?

— Як інакше сказати: у мене є 10 яблук?

— Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 55

Тема. Десяток. Утворення і назви чисел другого десятка. Нумерація чисел у межах 20

Мета: ознайомити учнів з утворенням і назвами чисел другого десятка; вдосконалювати обчислювальні навички в розв'язанні задач і прикладів у межах 10; розвивати увагу, математичне мовлення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Довгоочікуваний лунає дзвінок —
Починається урок!
Побажаю вам удачі!
За роботу в добрий час!

II. Повторення вивченого матеріалу**1 Усна лічба**

— Назвіть пропущені числа:

1 □ □ 4 □ 6 □ □ □ 10

— Продовжте ряд чисел:

1; 3; 5; ...; ...

9; 6; ...; ...

2 Гра на увагу

— Я називаю предмет. Якщо він один, то присідають дівчата.

Якщо два — присідають хлопчики.

Вуха, око, мова, рот, нога, шия, рука, голова.

3 Математичний диктант

- Знайдіть суму 7 і 3. (10)
- На скільки 9 більше, ніж 4? (На 5)
- Збільшити 6 на 2. (8)
- Зменшити 5 на 3. (2)
- Скільки буде: 7 мінус 4? (3)
- Скільки буде: 5 плюс 5? (10)
- Скільки буде: 9 мінус 9 плюс 1? (1)
- Скільки буде: 4 плюс 4 мінус 4? (4)

4 Гра «Розшифруй слово»

— На дошці — зашифроване слово. Розшифруйте його.

$$9 - 7 = 2 \quad (y)$$

$$6 - 2 = 4 \quad (c)$$

$$2 + 4 = 6 \quad (n)$$

$$5 + 3 = 8 \quad (i)$$

$$8 + 2 = 10 \quad (x)$$

2	4	6	8	10
у	с	п	і	х

Діти виходять до дошки і вставляють відповіді й літери.

— Молодці! Жодного разу не помилилися.

- А тепер подивимося, яке слово було зашифровано. (*Усних*)
- Я бажаю вам успіху на уроці! Попереду нас чекає дивна країна. У цій країні ми дізнаємося, як утворюються і читаються числа від 11 до 20.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Підготовча робота

- От задача для дітей: як нам порахувати десяток? (*Учитель бере палички для лічби, рахує, а учні повторюють.*)

Один, два, три,
А за ними, подивися —
Ідуть чотири, п'ять, шість —
Їх нам треба швидко порахувати.
Далі буде сім і вісім.
До них і дев'ять ми підкинемо.
Одиницю лише додамо —
І десяток умить утворимо.

- Скільки паличок стало в руці в нас? (*10*)
- Діти, десять паличок становлять десяток.
На дошці: $10 \text{ од.} = 1 \text{ дес.}$
- Скільки паличок у пучку? (*10 паличок, або 1 десяток*)
- Скільки десятків паличок у пучку? (*1*)

2 Пояснення нового матеріалу

- На перон підійшов потяг з великою кількістю вагонів. Кожен вагон має свій порядковий номер.

Знайко пропонує вам порахувати вагони і розставити їх один за одним.

- Для того щоб дізнатися перший номер вагона, потрібно взяти паличку і покласти на десяток.

- Скільки паличок стало? (*11*)
- Скільки десятків? (*1 дес.*)
- Скільки окремих паличок? (*1*)
- Отже, скільки десятків і одиниць міститься в числі 11? (*1 дес. і 1 од.*)

- Під яким номером перший вагон? Покажіть. (*11*)

Учитель відкриває числа на стрічці чисел.

- Покладіть на десяток ще паличку.
- Скільки паличок лежить на десятку? (*2*)
- Скільки всього паличок? (*12*)
- Скільки десятків і скільки окремих одиниць у числі 12? (*1 дес. і 2 од.*)

- Під яким номером наступний вагон? (12)
 - Яке число іде за числом 12? (13) (Показ числа 13)
 - Як одержати число 13? (Взяти 1 десяток і 3 одиниці.)
 - Скільки десятків і скільки одиниць у числі 13? (1 дес. і 3 од.)
- І так далі — до 20.

► Зорова гімнастика

3 Робота за таблицею

- Скільки білих квадратиків?
- Скільки блакитних?
- Як дізнатися, скільки всього квадратиків?
- Як утворилася назва числа 11? (Один на десять — одинадцять)
- Зверніть увагу: у назві числа вказується кількість одиниць.
- Порахуйте, скільки білих квадратиків і скільки блакитних?
- Скільки всього квадратиків?
- Прочитайте запис праворуч, як утворилася назва цього числа (два на десять — дванадцять) і т. д. — до 20.

— Діти, зверніть увагу, що в назві чисел від 11 до 19 перша частина слова позначає число одиниць, а друга частина слова — це *десять*.

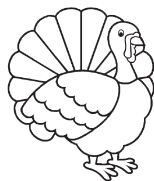
- Назвіть «сусідів» числа 18? 15? 19?
- Скільки десятків і одиниць у числі 17? 20?

► Фізкультхвилинка

- Скільки паличок лежить на десятку? (10)
- Скільки всього паличок? (20)
- Два десятки — це двадцять одиниць.
- Як ви думаєте, чому останнє число назвали *двадцять*? (Це значить 2 рази по десять, або 2 десятка)
- Які числа ідуть за числом 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20?
- Назвіть ці числа у зворотньому порядку.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота над задачею

9 кг,

?, на 3 кг <

- Що відомо про масу індика? А що — про масу гусака?
- Повторіть запитання задачі.
- Яку дію використовуємо для розв'язання задачі? Чому?
- Запишіть розв'язання у зошити.

$$9 - 3 = 6 \text{ (кг)}$$

Відповідь: маса гусака 6 кг (або короткий запис: 6 кг).

2 Самостійна робота

$$10 - 6 \qquad 10 - 7 + 3 \qquad 8 \square 4 - 4$$

$$10 - 4 \qquad 9 + 1 - 5 \qquad 6 - 3 \square 4$$

- Перевіримо результати обчислень.
- Добре впоралися із завданням. Молодці!

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Сьогодні на уроці ми ознайомилися з утворенням чисел другого десятка, їх назвами. Розвивали увагу, логічне мислення. Виховували акуратність, працьовитість.

— Яке завдання на уроці вам сподобалося і ви хотіли б виконати його знову?

— Діти, подивіться, у нас п'єдестал. На ньому три сходинки: 1 — тренуйся, 2 — добре, 3 — молодець.

— Оцінивши свої знання, поставте себе на відповідну сходинку. (Діти виходять і ставлять кружечки.)

— Я рада тому, що в нас є діти, які працювали весь урок активно, допомагали мені і Знайкові й дали собі високу самооцінку.

— У нас є діти, які працювали добре.

— Є ті, хто ще прагнуть тренуватися в утворенні чисел.

— Ось цим ми і будемо займатися на наступному уроці.

Урок 56

Тема. Лічба предметів у межах 20. Порівняння чисел. Вправи на знаходження невідомого доданка. Розв'язування задач. Побудова відрізків

Мета: вчити утворювати числа із двох доданків, один з яких 10; формувати вміння лічити та порівнювати числа в межах 20, знаходити невідомий доданок, розв'язувати задачі на визначення віку, уміння будувати відрізки; розвивати увагу, математичне мовлення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Ланцюжок»

- Продовжте лічбу: від 2 до 12; від 4 до 15; від 13 до 3.

2 Математичний диктант

- Число 3 збільшити на 3, отриманий результат збільшити на 2.
- Від 8 відняти 3, а потім отриманий результат збільшити на 2.
- До 2 додати двічі по 4.
- Від 9 відняти двічі по 3.
- Записати число, яке стоїть перед числом 11.
- Записати число, яке йде за числом 16.
- Задумане число збільшили на 10 й одержали 10. Яке число задумали?

Самоперевірка робіт

3 Складання, розв'язування і запис у зошит прикладів на додавання і віднімання із заданою парою чисел

1 ряд: 5 і 2

2 ряд: 6 і 4

3 ряд: 7 і 0

III. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Робота за таблицею**

Лічба учнями білих і синіх кружечків. Читання й розв'язування прикладів виду: $10 + 1$; $10 + 2$ і т. д.

2 Порівняння чисел10 1112 1517 1013 13**► Фізкультхвилинка**

Щось не хочеться сидіти,
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз,
До сусіда посміхнись.
Руки вгору, руки в боки
І зроби чотири кроки.
Вище руки підніміть,
Краще спинку ви прогніть
І спокійно руки опустіть.
Розведіть їх в сторони,
Плесніть кілька раз
Й за роботу. Все гаразд!

IV. Закріплення вивченого матеріалу**1 Розв'язування прикладів на знаходження невідомого доданка на основі знань про склад числа**

Наприклад: 6 — це 4 і 2. Отже, у порожню клітинку пишу 4.
Одержую приклад $4 + 2 = 6$.

$\square + 7 = 10$

$8 + \square = 9$

$5 + \square = 7$

$\square + 4 = 6$

2 Робота з геометричним матеріалом

— Накресліть відрізок завдовжки 13 см.

— Як накреслити другий відрізок, якщо він на 4 см коротший?
(13 – 4)

— Але ми не вміємо віднімати від тринадцяти чотири. Тоді від кінця першого відрізка відрахуємо ліворуч 4 см і поставимо на відрізок точку. Навпроти неї двома клітинками нижче поставимо ще точку. Це буде кінець другого відрізка. (*Учні позначають початок відрізка і з'єднують дві точки.*)

— Виміряйте довжину другого відрізка і підпишіть.

► Пальчикова гімнастика

Ми ділили апельсин,

Багато нас, а він — один.

Ця часточка — для їжака,

Ця часточка — для чижа,

Ця часточка — для кошенят,

Ця часточка — для каченят,

Ця часточка — для бобра,

А для вовка — кожура!

(*Ліва рука в кулачку,*

права її обхоплює.)

(*Правою рукою по черзі розтискаємо пальці на лівій руці.*)

(*Струшуємо обидві кисті рук.*)

3 Самостійна робота (за варіантами)**Варіант 1**

В Андрія 7 солдатиків, а в Сашка на 4 солдатика менше. Скільки солдатиків у Сашка?

Варіант 2

В Андрія 7 солдатиків, а в Сашка — 3. Скільки солдатиків у обох хлопчиків?

4 Задачі на кмітливість

- Ігор сумніший за Женю. Женя сумніший за Вову. Хто сумніший за всіх? (*Ігор*)
- У велоперегонах брали участь ведмедики — Тимко, Дружок і Вогник. На фініші Тимко виявився не останнім, а Вогник дістався до фінішу раніше Тимка. У якому порядку ведмедики закінчили велогонку? (*Вогник — 1, Тимко — 2, Дружок — 3*)

5 Гра «Магазин»

У магазині є зошити, лінійки, олівці, ручки. Зошит коштує 18 к., лінійка 13 к., ручка 17 к., олівець 12 к. У вас є монети: 10 к., 2 к., 5 к., 1 к.

Які монети ви візьмете, щоб купити кожний із цих предметів?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Назвіть наступне число до числа 10.
- Назвіть попереднє число до числа 13.
- Скільки місяців у році?
- Назвіть перший місяць року.
- Назвіть дванадцятий місяць року.
- Яке завдання сподобалося на уроці?
- Оцінивши свої знання, поставте себе на відповідну сходинку п'єдесталу.

Урок 57

Тема. Лічба предметів у межах 20. Дециметр. Вимірювання відрізків. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10

Мета: ознайомити учнів з новою одиницею вимірювання — дециметром; розвинути вміння розв'язувати приклади і задачі вивчених видів; розвинути мовлення, логічне мислення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Довгоочікуваний чути дзвінок —
Починається урок.

— Я знаю такий ключ, який відкриває всі «замки» в душах людей. Це посмішка! Поверніться обличчям одне до одного і подаруйте свою посмішку. Доброзичлива посмішка — запорука гарного настрою коли незнайомі люди вступають у контакт.

— Сьогодні ми вирушаємо у захоплюючу подорож.

Звучить аудіозапис звуків моря.

— Що ви почули? (*Шум моря, крики чайок, плескіт хвиль*)

— Хто здогадався, в яку подорож ми вирушаємо?

— Ми попливемо на чарівному кораблі, назву якого ви повинні розшифрувати.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

$7 + 3 =$

$6 - 4 =$

$8 + 0 =$

$10 - 5 =$

г	ю	а	н
8	10	5	2

2 Гра «Купівля квитків». Математичний диктант

Один учень працює за закритою дошкою.

- Запишіть числа, що стоять між числами 8 і 11.

- 9 зменште на 3.
 - Запишіть сусідів числа 8.
 - Перший доданок 6, другий — 4. Чому дорівнює сума?
 - На скільки 17 більше 10?
- Взаємоперевірка робіт. (9; 10; 6; 7; 9; 10; 7.)

3 Розв'язування прикладів

— Капітан запрошує нас на палубу. Він просить допомогти йому прокласти курс Океаном Знань до Острова Математики.

$$1 \text{ варіант } 7 - 4 = \square + 5 = \square - 1 = \square + 3 = \square - 10 = 0$$

$$2 \text{ варіант } 6 - 4 = \square + 2 = \square + 6 = \square - 9 = \square + 8 = 9$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Вступна бесіда

- З якими величинами ви вже знайомі? (*кг, л, см*)
- Назвіть одиниці вимірювання довжини. (*см*)
- Послухайте історію одного капітана. Капітан і його син разом гуляли по причалу. Капітан нарахував 15 кроків, а його син 25 кроків. Хто з них пройшов більшу відстань?

Висновок: порівнювати не можна, мірки різні.

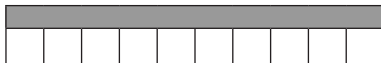
2 Постановка навчальної задачі. Мотивація навчальної діяльності

— Сьогодні ви продовжите ознайомлення з величинами. Ми звернемо увагу на довжину. Ознайомимся з новою більшою одиницею вимірювання довжини. Ваше завдання — запам'ятати, як вона називається, вміти нею користуватися.

3 Введення нової одиниці вимірювання (*робота в парах*)

— У вас на столі дві смужки різної довжини: коротка і довга. Зараз ви працюватимете в парах. Один накладає мірку, інший відмічає кордон пальцем. Виміряйте довжину своєї парти.

- Хто з вас вибрав маленьку мірку?
- Якою міркою тут зручніше користуватися? (*Більшого розміру*)
- Чому?
- Скільки таких міток містить довжина стола?
- Як ви міряли?
- Візьміть лінійку, виміряйте довжину маленької мірки. (*1 см*)
- Тепер візьміть мірки завдовжки 1 см і викладіть на довгу смужку, щільно прикладаючи одну до іншої.

- Скільки мірок в 1 см помістилося на цій смужці? (10)
- Отже, яка довжина смужки? (10 см)
- Заберіть маленькі мірки, перевірте, вимірявши лінійкою.
- Ми одержали нову, більшу одиницю виміру довжини. Як вона називається?
- Ми одержали 1 дм. Дециметр з латини (*deset*) — десять.
- Скільки сантиметрів містить одна нова мірка?
- Який бачите зв'язок? Що спільного? (Десяток — більша одиниця обчислення, а дециметр — більша одиниця довжини.)

$$1 \text{ ДМ} = 10 \text{ СМ}$$

$$1 \text{ ДЕС.} = 10 \text{ ОД.}$$

— Ми впоралися з вами з дуже складною роботою. Пливемо далі!

► Пальчикова гімнастика

Чому ж наш великий палець
Крутить, вертить головою?
Він на судні капітан —
Вивчає океан.
Палець вказівний
Розумний і уважний,
Зайнятий справою постійно,
Він помічник капітана.
Середній пальчик наш — матрос,
Прапор він на борт приніс.
Безіменний палець — кок,
Він спік великий торт,
Поперчив і посолив,
І навколо нього ходив.
Наш мізинчик — це юнга,
Він зараз прямий, як струна.
Юнга трудиться весь день —
Нам крутить його не лінь.

4 Первинне закріплення

- Накресліть у зошитах відрізок завдовжки 1 дм.
- Скільки це сантиметрів?

5 Робота з дидактичним матеріалом

- В учнів — малюнок відрізка завдовжки 14 см.
- Розгляньте відрізок. Виміряйте його довжину за допомогою моделей дециметра й сантиметра. Скільки раз уклався дециметр? (Один раз)
 - Ще раз можна укласти дециметр? (Ні, він не вміщається.)

— Чим можна виміряти частину відрізка, що залишилася? (*Сантиметром*)

— Скільки разів уклався сантиметр? (*4 рази*)

— Довжина цього відрізка 1 дм 4 см.

Учитель показує, як це записати. Потім діти креслять у зошиті відрізок такої довжини: спочатку відкладають дециметр, а потім 4 рази по сантиметру, записують, чому дорівнює довжина відрізка.

Виконуючи завдання з використанням лінійки, діти встановлюють, скільки сантиметрів укладається у відрізок довжиною 1 дм 6 см і т. д.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Розв'язування прикладів з коментуванням

$$6 - 4 + 8 = \square \quad 2 + 5 \square 3 + 3$$

$$6 - 5 + 7 = \square \quad 3 + 6 \square 7 - 3$$

$$3 + 5 - 4 = \square \quad 2 + 7 \square 2 + 6$$

$$1 + 6 - 4 = \square \quad 2 + 8 \square 3 + 5$$

► Пальчикова гімнастика

ЧЕРЕПАХА

Ішла по полю черепаха
І тремтіла вся від страху

Кусь, кусь, кусь!
Кусь, кусь, кусь!
Нікого я не боюсь!

(*Ідемо пальчиками.*)

(*Руки в кулачках,
кулачки тремтять.*)

(*Великий і вказівний пальці
«кусаються».*)

(*Заперечення — вказівним пальцем.*)

2 Робота над задачею

На лузі паслися вісім корів. Дві пішли додому. Скільки корів залишилось на лузі?

3 Гра «Хто швидше?»

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— З якою одиницею вимірювання ми сьогодні ознайомилися?

— Ми підпливаємо до берега. Удалині з'явилися вогні маяка. У кожного — свій вогник. Якщо ви все на уроці зрозуміли, і якщо вам урок сподобався, приклейте кружечки до маяка із червоним вогником.

Якщо все сподобалося, але не все зрозуміли — приклейте кружечки з жовтим вогником.

Якщо нічого не зрозуміли — приклейте кружечки із зеленим вогником.

Урок 58

Тема. Лічба предметів у межах 20. Побудова відрізків. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10. Додавання і віднімання частинами

Мета: формувати навички лічби в межах 20; вчити креслити відрізок за даною умовою; повторити додавання і віднімання частинами; розвивати вміння розв'язувати приклади і задачі вивчених видів, розвивати мовлення, логічне мислення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

- Полічи від 11 до 20; від 20 до 7.
- Назви сусідів числа 15.
- Назви число попереднє до числа 17.
- Назви число, наступне до числа 15.
- Яке число утвориться, якщо 12 збільшити на 1?

2 Гра «Кращий стрілок»

$$\square + 3 = 8$$

$$4 + \square = 10$$

3 Робота за індивідуальними картками

Картка № 1

а) $10 - 7 =$

$1 + 9 \square 8 - 2$

$7 - 3 \square 5 + 2$

$2 + 3 \square 8 - 3$

- б) У Каті 5 ляльок, а в Олі — на 3 менше. Скільки ляльок в Олі?

Картка № 2

а) $10 - 2 =$

$6 - 4 \square 4 - 2$

$8 + 2 \square 10 - 6$

$9 - 3 \square 5 + 5$

- б) У Мишка 7 машинок, а в Сергійка — на 2 машинки більше. Скільки машинок у Сергійка?

4 Кругові приклади

$8 + 2 - 3$

$7 - 5 + 6$

$8 - 6 + 7$

$9 - 5 + 1$

$5 + 1 + 0$

$6 - 5 + 7$

III. Закріплення вивченого матеріалу**1 Робота за таблицею**

— Порахуйте кількість білих квадратиків у першому стовпці.

— Порахуйте кількість блакитних квадратиків у першому стовпці.

— Яке число вийшло?

— Скільки в цьому числі десятків? Скільки одиниць? І т. д.

2 Робота з геометричним матеріалом

— Накресліть відрізок завдовжки 10 см.

— Другий відрізок на 2 см довший від першого.

— Чому дорівнює довжина другого відрізка? (12 см)

— Як дізналися? Чому використовували дію додавання?

— 12 см — це 1 дм 2 см.

— Накреслимо цей відрізок у зошиті і підпишемо його довжину:

1 дм 2 см.

► Фізкультхвилинка

Раз, два, три, чотири, п'ять,
Починаєм рахувать...

(Із словами підвестися,
сплеснути в долоні, по колінах.)

Дві руки і дві ноги,

Пальців на руках по п'ять, —
Стільки друзів навкруги!

(Потрусити кистями рук.)

Математика цікава

(Повернутися праворуч, ліворуч
з розведеними руками.)

І корисна дуже справа.

3 Додавання і віднімання числа частинами

$5 + 4$

$7 - 4$

— Як інакше можна додати і відняти число 4 частинами?

$5 + 3 + 1 = 9$

$7 - 1 - 3 = 3$

$5 + 1 + 3 = 9$

$7 - 3 - 1 = 3$

4 Складання і розв'язування задачі

Від смужки завдовжки 10 см відрізували 5 см, а потім ще 2 см. На скільки сантиметрів смужка стала коротша?

5 Самостійна робота

$9 - 7 = \square$

$10 - 6 + 4 = \square$

$3 + 4 \square 5 + 0$

$2 + 7 = \square$

$2 + 7 - 8 = \square$

$8 - 6 \square 3 + 5$

$7 - 5 = \square$

$3 - 3 + 7 = \square$

$5 + 2 \square 9 - 2$

► Зорова гімнастика**6 Логічна задача**

Стоїть у полі дуб. На дубі три гілки. На кожній гілці по три яблука. Скільки всього яблук?

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

Повторити пряму і зворотну лічбу в межах 20.

- Оцініть свою роботу сонечком, якщо все зрозуміли на уроці.
- Намалуйте хмаринку, якщо виникли труднощі.

Урок 59

Тема. Позначення чисел другого десятка цифрами. Вимірювання довжини відрізків
Мета: вчити читати числа другого десятка; розвивати вміння розв'язувати приклади і задачі вивчених видів, вимірювати довжину відрізка за допомогою лінійки; розвивати мовлення, логічне мислення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Повторення вивченого матеріалу****1 Гра «Закінчи речення»**

- «11 — це 10 і...».
- «13 — це 10 і...».
- «15 — це 10 і...».
- «17 — це 10 і...».
- «18 — це 10 і...».

2 Гра «Впізнай число»

— Яке число складається з: 1 десятка 2 одиниць; 1 десятка 4 одиниць; 1 десятка 6 одиниць; 1 десятка 9 одиниць; з 2 десятків?

3 Розв'язування задач

- Мама купила 1 десяток яблук і ще 5. Скільки всього яблук купила мама?
- На столі лежить 1 десяток зошитів у клітинку, а в лінію — на 2 зошити менше. Скільки зошитів у лінію лежить на столі?

III. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Робота з лічильним матеріалом**

- Візьмемо 10 паличок і зв'яжемо їх у пучок.
- Скільки паличок у пучку? (10, або 1 десяток)

- Запишемо це число за допомогою цифр.
- Якими цифрами запишемо число 10? (*Число 10 ми записали цифрою 1, а так як одиниць немає, то на їх місці пишемо 0.*)
- До 10 паличок додамо 1 паличку.
- Скільки стало паличок? (*11, або 1 десяток і 1 одиниця*)
- Число 11 записуємо цифрами 1 і 1, де 1 — це десяток і 1 — це одиниця.
- До 10 паличок додамо 3 палички.
- Скільки стало паличок? (*13, або 1 десяток і 3 одиниці*)
- Число 13 записуємо цифрами 1 і 3, де 1 — це десяток і 3 — це одиниця.
- Візьмемо 2 пучки по 10 паличок.
- Скільки всього паличок? (*20, або 2 десятки*)
- Число 20 записуємо цифрами 2 і 0, де 2 — це десятки, а одиниць немає, тому на їх місці ставимо 0.

2 Визначення кількості десятків і одиниць у числах 17; 18; 16; 19

Звернути увагу учнів на те, що одиниці написані на першому місці, якщо рахувати справа наліво.

3 Читання чисел від 1 до 20

- Порівняйте записи першого і другого рядка.
- Які числа записані в першому рядку? (*Одноцифрові*)
- Які числа записані в другому рядку? (*Двоцифрові*)
- Чим відрізняються числа першого рядка від чисел другого рядка? (*У числі 12 цифра 2 позначає кількість одиниць. Але в числі 12 є ще один десяток. Його позначають цифрою 1, яка записана на другому місці праворуч.*)

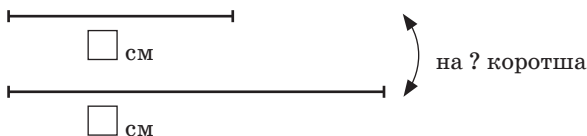
► Фізкультхвилинка

Задивились котики
На вербові котики.
Раз, два, три, чотири, п'ять!
Час прийшов їм спочивать.
Відпочине і наш клас.
Всі піднесли руки — раз!
Два! — присіли, руки вниз,
На сусіда подивись.
Раз! — і вгору,
Два! — і вниз.
На сусіда не дивись.
Ще присіли, піднялись,
Головою похитали
Й працювати знов почали.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Вимірювання довжини відрізків. Складання і розв'язування прикладів виду $2 \text{ см} + 3 \text{ см} = 5 \text{ см}$. Запис у зошиті

2 Складання й розв'язування задач за коротким записом

$$\square - \square = \square \text{ (см)}$$

Відповідь: на \square см коротша.

У 1-й коробці — 7 олівців
У 2-й — 5 олівців

на ? більше

$$\square - \square = \square \text{ (о.)}$$

Відповідь: на \square олівці більше.

— Як дізнатися, на скільки одне число більше або менше за інше?

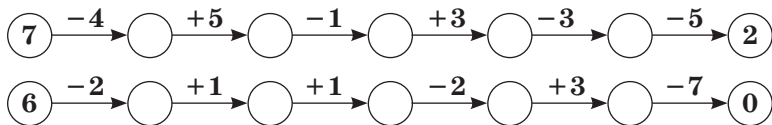
► Пальчикова гімнастика

Ми писали, ми писали,
Наші пальчики втомилися.
Ви скачіть, пальчики,
Як сонячні зайчики.
Стриб-скок, стриб-скок,
Прискакали на лужок.
Вітер травицю качає,
Вліво, вправо нахилає.
Ви не бійтеся вітру, зайчики,
Веселіться на галявині.

3 Логічна задача

На дереві сиділо 5 горобців і 3 синиці. 4 птахи полетіло. Чи був серед них хоч один горобець?

4 Гра «Хто швидше?»

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Як називається число, записане цифрами 1 і 8; 1 і 5; 2 і 0?
- Молодці, ви добре попрацювали на уроці!
- Оцініть свою роботу смайликом.

Урок 60

Тема. Утворення чисел другого десятка з десятка й одиниць. Вправи і завдання на засвоєння таблиць додавання і віднімання в межах 10. Вправи і задачі на повторення понять «літр», «сантиметр», «дециметр»

Мета: закріплювати вміння читати числа другого десятка; формувати свідоме засвоєння учнями кількості десятків і одиниць у числі; розвивати вміння розв'язувати приклади й задачі вивчених видів; розвивати мовлення, логічне мислення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав і стих дзвінок,
Всіх покликав на урок.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Кругові приклади

$7 + 3$	$1 + 6$	$6 + 2$
$8 + 1$	$10 - 4$	$9 - 8$

2 Математичний диктант

- Запишіть сусідів числа 9.
- Запишіть попереднє число до числа 8.
- Запишіть число, наступне до числа 4.
- Збільшити 2 на 6.
- Перший доданок 2, другий доданок 7. Чому дорівнює сума?
- 10 зменшити на 6.
— Назвіть усно.
- Сусідів числа 11; 14; 17.
- Попереднє число до числа 16.
- Наступне число до числа 18.

3 Гра з монетами

Учитель виставляє монети 10 к., 5 к., 2 к., 1 к.

— Які двоцифрові числа можна утворити за допомогою цих монет?

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота з лічильним матеріалом

У вчителя — пучок з 10 паличок та окремі палички.

— Порахуйте окремі палички в кожному ряді.

— Скільки десятків паличок зв'язали в один пучок у кожному ряді?

- Прочитайте двоцифрові числа.
- Що позначають цифри 1 або 2, які записані на другому місці, якщо рахувати зліва направо?

2 Визначення кількості десятків і одиниць у числах: 11; 13; 20; 18

► Фізкультхвилинка

Ми учились, ми трудились
 І, напевно, вже стомились.
 Тож, давайте для розрядки
 Зробим кілька вправ зарядки.
 Раз! — підняли руки вгору.
 Два! — нагнулися додолу.
 Три! — повернулись вправо, вліво.
 На «чотири» — раз присіли.
 Похитали головою
 Ще й притупнули ногою.
 Пальчиками повертіли
 І за парти тихо сіли.

3 Розв'язування прикладів (з коментуванням)

$$\square + 4 = 7$$

$$\square - 3 = 3$$

$$10 - \square = 4$$

$$5 + \square = 9$$

$$\square - 7 = 1$$

$$10 - \square = 10$$

$$\square + 3 = 8$$

$$\square - 4 = 5$$

$$10 - \square = 1$$

4 Вправи і задачі на повторення понять «літр», «сантиметр», «дециметр»

- Які величини вже знаємо? (*Довжина, маса, об'єм*)
- У чому вимірюють довжину? (*У сантиметрах, дециметрах*)
- У чому вимірюють масу? (*У кілограмах*)
- У чому вимірюють ємкість посуду? (*У літрах*)

► Складання і розв'язування задач за малюнками

— Скільки масла в каністрі? Скільки масла в пляшці?

— Скільки всього масла в каністрі й пляшці?

— Як дізналися?

$$10 + 1 = 11 \text{ (л)}$$

— Скільки молока в бідоні? А скільки в глечичку?

— Скільки всього молока?

$$10 + 2 = 12 \text{ (л)}$$

— Скільки води у відрі? Скільки води в каструлі?

— Скільки всього води?

$$10 + 3 = 13 \text{ (л)}$$

5 Робота над текстовою задачею

Учитель на дошці подає короткі умови задач.

У пляшці — 1 л	}	У відрі — ?
У самоварі — 7 л		

— Запишіть розв'язання задачі в зошит.

$$7 + 1 = 8 \text{ (л)}$$

— Поставте питання до задачі так, щоб розв'язання не змінилося. (*Скільки всього води в пляшці й самоварі?*)

У пляшці — 1 л	}	на ? менше
У самоварі — 7 л		

— Запишіть розв'язання задачі в зошит.

$$7 - 1 = 6 \text{ (л)}$$

— Поставте питання до задачі так, щоб розв'язання не змінилося. (*На скільки більше води в самоварі, ніж у пляшці?*)

► Творча робота над задачею

— Змінимо умову задачі так, щоб вона була пов'язана з одиницями маси, одиницями довжини.

- Мама купила 1 кг гречки і 5 кг борошна, а цукру — стільки, скільки гречки й борошна разом. Скільки кілограмів цукру купила мама?
- Стіл має висоту 10 дм. А стілець — 7 дм. На скільки дециметрів стіл вище за стілець?

6 Пізнавальна сторінка

— За старих часів відстань між предметами вимірювали не в сантиметрах і дециметрах, а по-іншому: кроками, сажнями (*розставити руки в сторони*), п'ядями, тобто натягували долоню, кисть руки.

7 Задача на кмітливість

У цирковій виставі брали участь ведмідь, тигр і мавпа. У якому порядку вони виходили на арену, якщо тигр був не останнім, а ведмідь виступав раніше, ніж тигр? (*Ведмідь, тигр, мавпа*)

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

Пряма й зворотна лічба у межах 20.

- Прочитайте записані числа: 14; 16; 17; 18; 20.
- Скільки десятків і одиниць у числі 12; 13; 15; 19?
- Чим вимірюють довжину? (*Сантиметрами, дециметрами*)
- Чим вимірюють масу? (*Кілограмами*)
- Чим вимірюють ємкість посуду? (*Літрами*)
- Ми рахували?
- Ми писали?
- Ми задачі й приклади розв'язували?

- Ви добре попрацювали.
- У нас на дошці намальований п'єдестал. На ньому — три сходинки: 1 — тренуйся, 2 — добре, 3 — молодець.
- Оцінивши свої знання, поставте себе на відповідний щабель.

Урок 61

Тема. Письмова нумерація чисел 11 – 20. Задача на зменшення числа на кілька одиниць

Мета: вчити дітей читати числа другого десятка й записувати їх у нумераційну таблицю; розвивати увагу, логічне мислення; виховувати любов і дбайливе ставлення до книги.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

- Відгадайте загадку.
 - Не сорочка, а зшита.
 - Не куц, а з листочками.
 - Не людина, а говорить. (*Книга*)
- Сьогодні на уроці математики ми поговоримо про створення книги.
 - Як ви вважаєте, з чого починається створення книги?
 - Щоб дізнатися правильну відповідь, ми повинні виконати усні обчислення.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

Лічба від 11 до 20 (*хором; ланцюжком, у зворотньому порядку*).

- Скільки десятків і одиниць у числах 12;18;10; 20?
- Створення книги починається з роботи автора. Автор придумує книгу. Пише її й створює рукопис. Прізвище автора пишуть на обкладинці книги.
 - З рук автора книга потрапляє у видавництво. А щоб дізнатися, хто далі працює над книгою, необхідно розв'язати задачі.

2 Розв'язування задач. Робота з числовим віялом

- У струмочку плавало 15 паперових корабликів. Один кораблик віднесло до берега. Скільки корабликів попливло далі?
- У холодильнику лежить 1 десяток яєць. Мама поклала туди ще 1 десяток. Скільки яєць стало в холодильнику?

- В одній вазі було 12 тюльпанів, а в іншій — на 1 тюльпан більше. Скільки тюльпанів було в другій вазі?
— У видавництві книга спочатку потрапляє до головного редактора, який вирішує, чи потрібно її друкувати. А потім він передає книгу технічному редактору.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

Робота за нумераційною таблицею на дошці.

Учитель записує: 1 дес. 1 од. — це число 11.

Учні продовжують заповнювати таблицю: 1 десяток і 7 одиниць, 1 десяток і 8 одиниць, 2 десятки і 0 одиниць.

— Технічний редактор набирає, якщо необхідно, рукопис на комп'ютері, вставляє малюнки.

Потім за комп'ютер сідає літературний редактор. Він читає текст книги і виправляє помилки, якщо вони є.

2 Робота за індивідуальними картками

Учитель роздає картки з нумераційними таблицями. Читає числа, а діти самостійно вписують ці числа в таблицю.

Один учень виконує це завдання біля дошки.

— На наступному етапі з книгою працює художник. Він створює малюнки на сторінках книги і на обкладинці.

► Фізкультхвилинка

Раз, два, три, чотири, п'ять.
Всі ми робимо зарядку,
Треба нам присісти й встати,
Руки витягнути ширше,
Раз, два, три, чотири, п'ять.
Нахилитись — три, чотири.
І на місці поскакати.
На носок, потім на п'ятку.
Усі ми робимо зарядку.

3 Робота з дидактичним матеріалом

— Порахуйте кількість кружечків у верхньому і нижньому рядку.

.....
.....

- Які числа вийшли?
- Запишіть їх у свою таблицю на картці.
- Після цього книгу друкують на верстаті. Кожну сторінку друкар штампує багато разів і складає у великі стопки.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання й розв'язування задачі на зменшення числа на кілька одиниць

Маса лисички 10 кг, а білочка — на 4 кг легша. Яка маса білочки?

— Чому дорівнює маса лисички?

— Що в задачі сказано про масу білочки?

— Як дізнатися масу білочки?

$$10 - 4 = 6 \text{ (кг)}$$

— Чому віднімали?

— Спробуйте із цими числами скласти задачу так, щоб замість слова «легше» було слово «важче». (Маса лисички 10 кг, а ведмежатко — на 6 кг важче. Чому дорівнює маса ведмежати?)

— Далі аркуші книг перегинають і складають так, щоб вийшла книга. Таких однакових книг роблять тисячі. Цією роботою займається фальцювальник.

2 Розв'язування нерівностей

$$8 - 6 \square 4 \quad 3 + 7 \square 10 \quad 6 - 2 \square 5$$

$$5 + 4 \square 9 \quad 7 - 6 \square 2 \quad 3 + 6 \square 8$$

— Потім усі сторінки разом з обкладинкою зшивають та обрізають на спеціальному верстаті, щоб книга мала рівні краї.

3 Самостійна робота

1 варіант

$$6 - 5 + 8 = \square$$

$$2 + 3 + 4 = \square$$

$$3 + 2 \square 8 - 4$$

$$7 + 0 \square 9 - 0$$

2 варіант

$$9 - 2 + 1 = \square$$

$$4 + 4 + 1 = \square$$

$$4 + 1 \square 7 - 2$$

$$8 - 0 \square 6 + 0$$

► Зорова гімнастика

4 Логічна задача

Розв'язання різних варіантів записати в зошиті.

У мами було 5 книг. Кілька книг вона віддала своїм дітям. Скільки книг може залишитися у мами?

— Якщо вона віддала по одній книзі, то залишиться 3. ($5 - 1 - 1 = 3$)

— Якщо вона віддала по дві книги, то залишиться 1. ($5 - 2 - 2 = 1$)

— Якщо вона віддавала 1 і 2 книги, то залишиться 2. ($5 - 1 - 2 = 2$)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Ви дізналися, як багато людей бере участь у створенні книги. Тому книги необхідно берегти. Складемо *правила дбайливого поводження з книгою*.

- Тримати в чистоті. Обгорнути.
- Не рвати, не кидати на підлогу.
- Не загинати сторінок, мати закладинку.
- Врати книги тільки чистими руками.

Урок 62

Тема. Задача на дві дії. Ламана лінія

Мета: вчити розв'язувати задачі на дві дії, формувати обчислювальні навички; ознайомити з поняттями *ламана лінія, ланки ламаної лінії*, використовуючи взяті з повсякденного життя приклади ламаних ліній; вчити бачити ламані лінії у навколишніх предметах; розвивати увагу, спостережливість, уміння аналізувати й зіставляти; сприяти вихованню ініціативності, допитливості та інтересу до предмета.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

— Один-два! Один-два!
Починає урок пора!
Слухайте уважно,
Працюйте старанно!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба. Розв'язування віршованих задач (робота з числовим віялом)

- За те, що я пас на полянці зозульок,
Отримав я кілька повітряних кульок.
Найкращу я другу відніс,
А дві загубив, як тікав я від кіз.
Три кульки віддав у подарунок вужу,
Чотири сховав, а де не скажу.
То скільки отримав я кульок
За те, що попас на полянці зозульок? (10)
- Десять ялинок у лісі росли,
В школу на свято одну привезли.
Скільки ялинок лишилося там?
Добре подумаєш, скажеш це сам. (9)
- Дружно мурахи живуть
І без справи не снують.
Дві несуть травинку,
Дві несуть билинку,
Три несуть голки,
Скільки їх скажи? (7)
- З ромашки — жовтооки,
2 веселих волошки
Подарували мамі діти.
Скільки ж квітів у букеті? (5)

- Чапля по воді крокувала
Жабенят собі шукала.
Двоє сховалися в траві,
Шестеро під кушиною.
Скільки жабенят всього заховалось від чаплі? (8)

2 Повторення переставного закону додавання. Складання прикладів на віднімання із прикладів на додавання

Перший стовпчик — з коментуванням; другий — самостійно.

$$6 + 4 = 10 \quad 3 + 5$$

$$4 + 6 = 10 \quad 8 + 1$$

$$10 - 4 = 6 \quad 7 + 2$$

$$10 - 6 = 4$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Вступна бесіда

Учитель прикріплює на дошку малюнок чоловічка.

— Є така жартівна дитяча пісенька:

Точка, точка, кома,
Мінус, мордочка крива,
Палиця, палиця, огірочок —
От і вийшов чоловічок.

— Придумайте ім'я чоловічку.

— Які геометричні назви, знайомі вам, ви почули в цій пісеньці?

(Точка, крива)

— Покажіть на малюнку криві лінії. Які вони? (Замкнені)

— Які ще лінії зображені на малюнку? (Прямі)

— Покажіть їх.

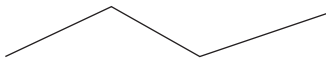
— Сьогодні ми ознайомимося з новою лінією. Ви дізнаєтесь, як називається ця лінія і її частини. Навчіться її креслити.

— Якось чоловічок прийшов на геометричну галявину раноранці. Сонечко світило яскраво-яскраво, і чоловічкові захотілося побігати й пострибати. Він розбігся, щоб стрибнути, але об щось спіткнувся й упав. Розсерджене маля побачило в себе під ногами палицю. Вона була зламана у двох місцях. «От шкідлива яка», — сказав чоловічок і розмахнувся, щоб кинути палицю вбік. «Почекай, не квапся, — почуло маля каркання ворона, — розглянь палицю уважніше». І ви, діти, розгляньте палицю. Що ви можете про неї сказати? (Вислуховуються відповіді дітей.)

— Вона схожа на пряму лінію? На криву? (Ні. Вона не ціла, а зламана.)

— Молодці, ви майже назвали нову лінію. Вона правильно називається *ламана*.

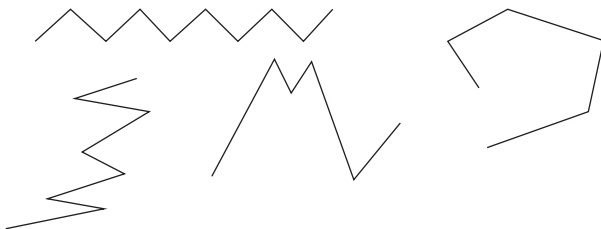
На дошці — малюнок:

- Із чого складається ламана палиця? (*Зі шматочків*)
- Як можна назвати ці шматочки? (*Відрізки, тому що в кожного шматочка є початок і кінець.*)
- Ці відрізки з'єднано один з одним, як вагончики в потязі: кінець одного є початком іншого.

Висновок. Ламана лінія — лінія, що складається із двох і більше відрізків, які не лежать на одній прямій. Кінець першого відрізка є початком другого, кінець другого — початком третього. Ці відрізки називаються *ланками*.

- Скільки ланок у ламаній палиці? (*3*)
- Ламані лінії бувають різними.

► Практичне завдання

- Розташуйте шматочки ламаній палиці по-іншому.
- Що у вас вийшло? (*Інша ламана лінія*)
- А тепер знайдемо приклади ламаних ліній у навколишніх предметах.
- Що таке ламана? Із чого складається ламана лінія?
- У вас ламані палиці, а в мене пряма. Як ви вважаєте, яка палиця довша: моя чи ваша? Як перевірити? (*Випрямити й прикласти одну до одної.*) Перевіримо!
- Ваші ламані палички складаються із трьох ланок. Як ви гадаєте, чи однакові вони завдовжки? Як дізнатися, у кого ламана паличка довша? Порівняйте.

2 Зображення ламаній лінії в зошиті

Учитель креслить на дошці ламані лінії.

- Скільки ланок має ламана лінія ліворуч?
- Скільки ланок має ламана лінія праворуч?
- Накресліть ламану лінію, що складається із трьох ланок.

► Фізкультхвилинка

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота над текстовою задачею

Мама купила 3 кг моркви, 4 кг картоплі і 2 кг груш. Чого менше купила мама — овочів чи фруктів? На скільки кілограмів менше?

— Скільки моркви купила мама? Скільки картоплі? Скільки груш?

— Скільки всього овочів купила мама? Як дізналися?

$$3 + 4 = 7 \text{ (кг)}$$

— Чого менше купила мама? (Фруктів)

— На скільки кілограмів менше? (На 5 кг)

— Як дізналися?

$$7 - 2 = 5 \text{ (кг)}$$

2 Розв'язування задачі у дві дії

Учитель запише коротку умову задачі на дошці.

У клітинку — 3 зошитів	} ?
У лінію — ?, на 7 зошитів більше	

— Задача містить два питання.

Перше: скільки зошитів у лінію?

Друге: скільки всього зошитів купила дівчинка?

Отже, у задачі 2 дії.

— Як дізналися, скільки було зошитів у лінію?

$$3 + 7 = 10 \text{ (з.)}$$

— Як дізналися, скільки всього було зошитів?

$$10 + 3 = 13 \text{ (з.)}$$

— Запишіть розв'язання у зошиті.

► Пальчикова гімнастика

Ми писали, ми трудилися,

(Стискання пальців рук.)

Наші пальчики втомились,

(Струшування кистями рук.)

А щоб гарно написати,

(Колові рухи кистями рук.)

Треба пальці розім'яти.

Раз, два, три, чотири, п'ять — (Вправи для розминання кистей рук.)

Будем знову ми писати.

Відпочивши дружно, враз

Прийшов до праці клас.

3 Робота з іменованими числами

$$11 \text{ см} = 1 \text{ дм } 1 \text{ см}$$

$$19 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

$$17 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

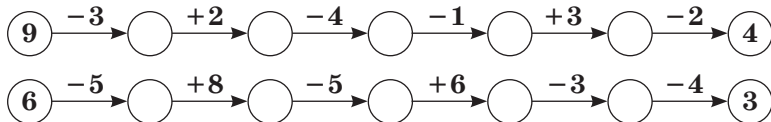
$$13 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

$$14 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

$$20 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

4 Хвилинка каліграфії. Конкурс «красунь»

— Запишіть усі числа від 7 до 20.

5 Гра «Хто швидше?»**V. Підсумок уроку. Рефлексія**

— Згадайте казку, яку я розповіла вам на початку уроку. Завдяки кому ми ознайомилися з новою геометричною фігурою?

— Чи хочете ви навчитися малювати цього чоловічка?

Урок 63

Тема. Письмова нумерація чисел 11 – 20, їх порівняння. Задача на знаходження невідомого доданка

Мета: учити записувати й порівнювати числа другого десятка; розвивати увагу, уміння аналізувати й зіставляти; сприяти вихованню ініціативності, допитливості й інтересу до предмета.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Повторення вивченого матеріалу****1 Гра «Допоможи Незнайкові»**

7 \square 7 = 0

4 \square 3 = 7

6 \square 3 = 3

2 \square 5 = 7

8 \square 7 = 1

4 \square 2 = 6

6 \square 2 = 4

3 \square 6 = 9

7 \square 6 = 1

2 Математичний диктант

- Запишіть числа 12; 19; 17.
- Запишіть число, у якому 1 десяток 8 одиниць; 1 десяток 3 одиниці; 1 десяток 5 одиниць.
- Запишіть число, яке на 1 більше, ніж 15; на 1 менше, ніж 12.
- Запишіть число, наступне числу 15; попереднє числу 13.
- Запишіть число, що стоїть між числом 16 і 18.

Взаємоперевірка робіт.

III. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Запис чисел у нумераційній таблиці**

12; 14; 16; 17; 19.

2 Складання, запис і розв'язування прикладів

$$15 = 1 \text{ дес. } 5 \text{ од.} \quad 17 = 1 \text{ дес. } \square \text{ од.} \quad 13 = 10 + \square$$

$$14 = \square \text{ дес. } \square \text{ од.} \quad 17 = 10 + \square \quad 18 = \square + 8$$

► Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти, *(Встати і вийти з-за парти.)*
 Треба трохи відпочити. *(Потягування.)*
 Руки вгору, руки вниз, *(Ходьба на місці.)*
 На сусіда подивись.
 Руки вгору, руки в боки *(Підняти руки,*
 І зроби чотири кроки. *прогнати спину назад.)*
 Вище руки підніміть
 І спокійно опустіть.
 Плесніть, діти, кілька раз. *(Поплескати у долоні.)*
 За роботу — все гаразд!

3 Запис чисел під диктовку вчителя (самостійно)

11; 13; 15; 18; 20.

4 Порівняння чисел другого десятка

Звернути увагу дітей на те, що в числах, наприклад 16 і 17, кількість десятків однакова, а одиниць у числі 17 більше, тому $17 > 16$.

IV. Закріплення вивченого матеріалу**1 Робота над задачею на знаходження невідомого доданка**

Було	— 7 машинок	}	Стало 10
Подарували	— ?		

Звернути увагу дітей на те, що відомі перший доданок і сума.

— Як знайти невідомий доданок?

— Тоді, як дізнатися, скільки машинок подарували?

$10 - 7 = 3$ (маш.)

► Пальчикова гімнастика**ДОЛОНІ**

— Де ваші долоні? — *(Діти показують руки,*
 Тут-тут-тут! *складають в кулачки.)*
 А в долонях пальчики живуть. *(Розкривають кулачки*
 Працювали пальчики — *і показують пальчики в русі.)*
 Не лінувалися:
 Ліпили, ліпили, малювали, *(Імітують ліплення, будівництво.)*
 Будували, будували —
 Зупинилися.
 А потім, а потім, а потім *(Повільно опускають руки на стіл.)*
 Стомилися.

2 Порівняння виразу і числа. Самостійна робота

$$10 - 6 \square 5 \quad 9 + 1 \square 8 \quad 4 - 2 \square 3$$

$$6 + 4 \square 8 \quad 5 - 3 \square 4 \quad 7 + 2 \square 9$$

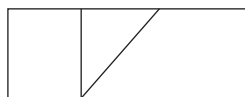
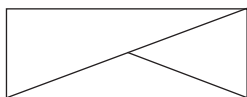
3 Завдання на кмітливість

— Назвіть зайві слова.

Понеділок, середа, вчора, сьогодні, вівторок, субота, тиждень, неділя, четвер, місяць.

4 Робота з геометричним матеріалом

— Розгляньте малюнки.

— На першому малюнку знайдіть 4 трикутники, а на другому — 5 чотирикутників.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Ми сьогодні вчилися записувати числа другого десятка.
- Вчилися порівнювати числа другого десятка.
- Повторили знаходження невідомого доданка.
- За активність на уроці, за гарну роботу кожний з вас одержує приз.

Урок 64

Тема. Назви чисел при відніманні. Додавання і віднімання виду: $10 + 4$; $14 - 4$; $14 - 10$

Мета: ознайомити учнів з назвами чисел при відніманні; вчити розв'язувати приклади, пов'язані з нумерацією чисел у межах 20; розвивати увагу, мислення дітей; виробляти самостійність у роботі; виховувати інтерес до математики, бажання вчитися і здобувати знання.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент**

Дзвоник пролунав веселий,
Дружно всіх він кличе в клас.
І цікаве на уроці
Пропоную я для вас.
Станьте струнко, схаменіться,
Один одному всміхніться,
Приготуйте без мороки
Все, що треба до уроку.

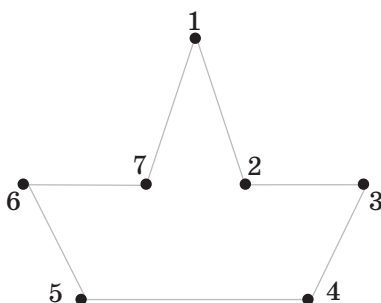
II. Повідомлення теми й мети уроку

— Сьогодні на уроці математики ми ознайомимося із цікавими назвами чисел при відніманні. Будемо вчитися складати й віднімати в межах 20. Але про все це ви дізнаєтеся під час нашої подорожі до країни Знань.

III. Актуалізація опорних знань учнів

1 Логічне завдання

— На чому ж ми будемо подорожувати? Для цього необхідно з'єднати крапки.

- Це кораблик. Він складається з відрізків і не кольоровий.
- А як би ви розфарбували цей корабель?
- Хто управляє кораблем? (*Малюнок капітана*)
- Ви готові вирушити в подорож?

2 Математичний диктант

— Щоб потрапити на палубу корабля, необхідно правильно виконати математичний диктант.

- Запишіть число, що стоїть за числом 13.
- Запишіть попереднє число до числа 17.
- Запишіть сусідів числа 14.
- Запишіть число, яке складається з 1 десятка й 9 одиниць.

Взаємоперевірка робіт. (14; 16; 13; 15; 19.)

— У кого немає жодної помилки? А хто помилився?

3 Випереджальне навчання

— Які числа ви використовували для запису математичного диктанту? (*Двоцифрові*)

— Які числа ми вивчили? (*Одноцифрові*)

— Чуєте, хто це стукає? Це на корабель намагаються пробратися пірати.

— Будьте уважні, щоб не пропустити їх. Пірати — це трицифрові числа.

— Ловіть їх! (Діти оплесками визначають трицифрові числа.)
196; 18; 325; 243; 14; 7; 148.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення вчителя

— Капітан запрошує нас на палубу. Пропливаючи океаном Знань, ми потрапили на острів Віднімання. Живуть на ньому числа із цікавими назвами.

На дошці — таблиця.

Зменшуване – від’ємник = різниця
10 – 3 = 7

Зменшуване — це число, від якого віднімають. Воно зменшується.

Від’ємник — це число, яке віднімають.

Різниця показує, скільки залишилося, коли відняли.

2 Первинне закріплення

— Запишіть приклад, у якому зменшуване 10, від’ємник 8. Чому дорівнює різниця?

— Зменшуване 3, від’ємник 2. Чому дорівнює різниця?

3 Пояснення вчителем додавання й віднімання в межах 20

— 13 — це 10 і 3, отже $10 + 3 = 13$;

— 14 — це 10 і 4, якщо забрати 4, залишиться 10: $14 - 4 = 10$;

— 15 — це 10 і 5, якщо забрати 10, залишиться 5: $15 - 10 = 5$.

4 Коментоване розв’язування прикладів

$$10 + 6 \qquad 17 - 7 \qquad 10 + 10$$

$$19 - 10 \qquad 11 - 1 \qquad 8 - 8$$

► Фізкультхвилинка

Виконується під музику з мультфільму «Чунга-чанга».

V. Закріплення вивченого матеріалу

1 Творча робота над задачею

— Увага! Ми прибуваємо до країни Математики. Наш корабель повинен пришвартуватися в порту Допитливих. Але що це? Морський цар — Нептун — не пускає нас у країну, поки ми не покажемо, що вміємо складати і розв’язувати задачі. Для цього повторимо,

з яких частин складається задача. (Умова, запитання, розв'язання, відповідь.)

► Складання й розв'язування задачі за короткою умовою, записаною на дошці

Було — ...

Приплило — ...

Усього — ...

— Яку дію використали для розв'язання задачі? (Додавання)

— Чому?

2 Робота над текстовою задачею

Було — 18 пиріжків

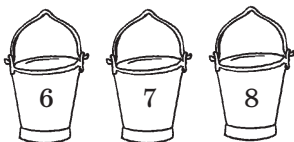
З'їли — 8 пиріжків

Залишилося — ?

— Яку дію використали для розв'язання задачі? (Віднімання)

$18 - 8 = 10$ (пиріжків)

3 Гра «Налови рибки»

► Зорова гімнастика

4 Самостійна робота

$$9 + 1 - 5 = \quad 10 - 3 - 3 = \quad 0 + 9 =$$

$$8 - 4 + 6 = \quad 4 + 3 + 1 = \quad 1 + 9 =$$

$$7 - 3 - 3 = \quad 6 + 2 + 2 = \quad 10 - 7 =$$

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

— Вам сподобалася наша подорож?

— Під час подорожі ми ознайомилися із назвами чисел при відніманні. Повторимо хором: зменшуване, від'ємник, різниця.

— Ви сьогодні — молодці! Чому молодці? Тому що працювали добре, були моїми помічниками під час подорожі до країни Математики.

Урок 65

Тема. Назви чисел при відніманні. Порівняння чисел і виразів. Розв'язування задач на знаходження остачі і на зменшення числа на кілька одиниць. Вимірювання відрізків у дециметрах і сантиметрах

Мета: закріплювати знання про назви чисел при відніманні, вміння додавати й віднімати в межах 20; узагальнити способи розв'язування задач на віднімання; розвивати увагу, мислення дітей; виробляти самостійність у роботі; виховувати інтерес до математики, бажання вчитися й добувати знання.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок —
Починається урок.
Тут задачі й приклади,
Ігри, жарти, все для вас!
Побажаєм всім удачі —
За роботу, в добрий час!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Веселі задачі (робота з числовим віялом)

- Нумо, скільки тут малят на горі катається?
Трое в саночках сидять, один дожидається.
- Чотири сороки прийшли на уроки,
Одна із сорок не знала урок.
Скільки старанно трудилося сорок?
- Чотири зайці йшли зі школи
Й раптом на них напали бджоли.
Два зайчики урятувалися, а скільки не встигло?
- Сім маленьких кошенят, що дають їм — все їдять.
А один сметани просить, скільки ж кошенят?
- Двоє поросят так замерзли, аж тремтять.
Порахуйте і скажіть: скільки валянок їм купити?
- У кружку зірвала Марина 9 ягідок малини,
5 дала своїй подружці. Скільки ягідок у кружці?

2 Повторення назв чисел при відніманні. Розв'язування прикладів

— Підкресліть зменшуване.

15 – 10 6 + 3 10 – 8 15 – 5 18 – 10 9 – 2

3 Гра «На добраніч»

Діти заплющують очі — «на добраніч». Учитель читає приклад. «Добрий ранок» — діти розплющують очі та називають відповідь.

$$\begin{array}{lll} 2 + 8 = & 10 + 7 = & 19 - 10 = \\ 14 - 4 = & 18 - 8 = & 16 - 10 = \end{array}$$

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота над задачами

Росло — 10 тюльпанів
Зірвали — 3 тюльпани
Залишилося — ?

— Яку дію використаємо для розв'язання задачі? Чому?

► Фізкультхвилинка

ЗАЙЧЕНЯТА

Сірі зайчики маленькі
(Вушка є у них довгенькі)
В лісі гралась, веселилась, —
Працювати вже стомилась.
А щоб добре працювати,
Треба трішки пострибати.
Відпочили, розім'ялись
Й до роботи знову взялись.

2 Робота над текстовою задачею

У першій коробці було 7 олівців, а в другій — на 3 олівці менше.
Скільки олівців було в другій коробці?

- Скільки олівців було в першій коробці?
- Що сказано про другу коробку?
- Повторіть запитання задачі.

У ході повторення умови записуємо короткий запис задачі на дошці.

I — 7 олівців ←
II — ?, на 3 олівці менше

— Яку дію використаємо для розв'язання цієї задачі? Чому?

3 Творча робота над задачею

— Як ще можна поставити запитання до задачі, щоб вона розв'язувалася дією віднімання? (На скільки більше? На скільки менше?)

4 Самостійна робота

$$3 + 4 \square 10 - 2 \quad 8 \square 5 + 3 \quad 6 + 4 \square 2$$

► Зорова гімнастика

5 Робота з геометричним матеріалом

Перший відрізок має довжину 12 см, другий відрізок — на 2 см коротший від першого, а третій — на 3 см коротший від другого. Яка довжина третього відрізка?

— Чому дорівнює довжина першого відрізка? (12 см)

— Що відомо про другий відрізок? (Його довжина на 2 см коротша.)

— Як знайти довжину другого відрізка?

$$12 - 2 = 10 \text{ (см)}$$

— Як знайти довжину третього відрізка?

$$10 - 3 = 7 \text{ (см)}$$

— Накресліть другий і третій відрізки в зошиті.

6 Робота із дидактичним матеріалом

Виміряти відрізки. Відповіді записати в дециметрах і сантиметрах.

Зразок. 12 см = 1 дм 2 см

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— Хто почувався на уроці впевнено, комфортно? (Зелена квітка)

— Хто почувався трошки невпевнено, була проблема на уроці, помилявся, але помилки свої зрозумів і виправив? (Синя квітка)

— У кого була тривога на уроці, труднощі при виконанні завдань? (Червона квітка)

— Я рада що квітів зеленого кольору більше, отже ми попрацювали добре.

Спасибі за старання.

Адже головне — бажання,

А навички і знання

З роками до вас прийдуть.

Урок 66

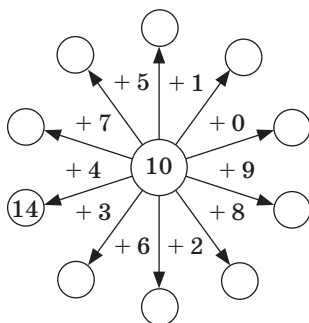
Тема. Лічба в межах 20. Попереднє й наступне число. Додавання і віднімання виду $16 + 1$; $17 - 1$. Розв'язування задач

Мета: формувати вміння додавати і віднімати в межах 20 на основі знань про попереднє й наступне число, розв'язувати задачі вивчених видів, розвивати увагу, мислення дітей; виробляти самостійність у роботі; виховувати інтерес до математики, бажання вчитися й добувати знання.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент**

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

2 Математичний диктант

- Запишіть, чому дорівнює різниця в прикладах: $13 - 3$; $17 - 10$; $20 - 10$.
- Запишіть, чому дорівнює сума в прикладах: $10 + 6$; $10 + 9$; $10 + 10$.
- Із прикладу на додавання складіть два приклади на віднімання.
 $10 + 8 = 18$
- Запишіть, скільки сантиметрів в 1 дм 4 см; 1 дм 7 см; 2 дм.
- Збільшіть на 1 числа: 0; 1; 10.
- Зменшіть на 1 числа: 1; 11; 10.

3 Гра «Назви пропущені числа»

 10
 14
 17
 12

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Підготовча робота

На дошці записані приклади.

$1 + 1$

$2 + 1$

$3 + 1$

$4 + 1$

$5 + 1$

$6 + 1$

$7 + 1$

$8 + 1$

$9 + 1$

— Прочитайте тільки відповідь. Що ви одержали? (Послідовний ряд чисел від 2 до 10)

— Як він утворювався? (Додавали до числа 1.)

— Тоді, що означає додати до числа? (Одержати наступне число.)

2 Пояснення нового матеріалу

— Продовжимо додавати по 1, починаючи з 10 і до 20.

- Які числа одержали? (*Наступні*)
- А тепер будемо віднімати по 1, починаючи з 20.
- Які числа одержали? (*Попередні*)

3 Первинне закріплення

- До якого числа необхідно додати 1, щоб одержати 13; 16; 20?
- Від якого числа треба відняти 1, щоб одержати 10; 14; 12?

4 Самостійна робота

$15 - 5$

$7 + 10$

$17 - 1$

$20 - 1$

$14 + 1$

$10 + 5$

$19 - 1$

$18 - 8$

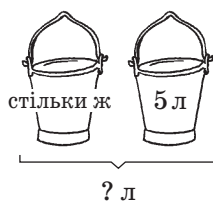
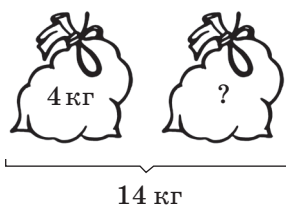
► Фізкультхвилинка

НА МОРІ

Хвилі бавляться та б'ються, *(Роблять хвильові рухи руками перед собою, зліва направо і навпаки.)*
 Наче неслухи-хлоп'ята.
 І стрибають, і сміються: *(Стрибають.)*
 Вітер їм лоскоче п'яти. *(Руки вниз — угору,*
 Вгору, вниз і знову вгору *очима стежать за рухами.)*
 Підганяє дужий вітер.
 Розгойдав він ціле море — *(Розводять руки в сторони,*
 Як же хвилям не радіти! *усміхаються.)*

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Робота над задачами

1 варіант — перша задача; *2 варіант* — друга задача.

Повторення умови задач за питаннями учителя.

— Які дії використовуємо для розв'язання задач? Чому?
 Запис розв'язання в зошиті.

2 Гра «Ланцюжок»

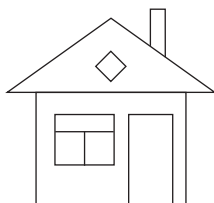
► Пальчикова гімнастика

КВІТКА

- Зімкнути подушечки пальців обох рук, долоні округлити, зображуючи бутон квітки.
- Нижні частини долонь зімкнути, пальці широко розкрити, зображуючи квітку з розкритими пелюстками.

3 Робота із геометричним матеріалом

— Порахуйте, скільки всього прямокутників? чотирикутників? багатокутників?

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Якщо до числа додати 1, яке число одержимо?
- Якщо від числа відняти 1, яке число одержимо?
- Наведіть свої приклади.
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 67

Тема. Лічба в межах 20. Розв'язування прикладів і задач. Порівняння чисел і виразів

Мета: формувати вміння додавати і віднімати в межах 20 на основі знань про попереднє й наступне число, розв'язувати задачі вивчених видів; розвивати увагу, логічне мислення, математичне мовлення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Вступна бесіда

— Сьогодні на уроці ми повинні закріпити вміння і навички додавати і віднімати в межах 20, складати і розв'язувати задачі.

А допоможе нам у цьому улюблений казковий герой, а хто саме — ви дізнаєтесь, відгадавши загадку.

Всіх вилікує, зцілить,
Добрий лікар... (Айболить).

На дошці — ілюстрація Айболитя.

— Правильно, це лікар Айболить.

— Діти, а з якої казки цей герой? Хто її автор? (*К. І. Чуковський*)

— Айболить — це казковий лікар. Він лікує звірів.

— Коли я йшла до школи, він мене зустрів і сказав, що занедужали звірята. Але от лихо, у нього скінчилися ліки й аптечка порожня. Він просить вас, діти, про допомогу.

— Чи згодні ви допомогти лікареві Айболитю?

— Тоді починаємо.

— Діти, а що повинне бути в аптечці? (*Йод, зеленка, вітаміни, пігулки*)

— Що рекомендують робити лікарі, щоб не хворіти? (*Уживати вітаміни*)

— Зараз ми будемо збирати вітаміни для звірів.

2 Математичний диктант

- Знайди різницю чисел: 7 і 3; 8 і 5.
 - Знайди суму чисел: 7 і 3; 4 і 2.
 - Зменшуване 9, від'ємник 4. Знайди різницю.
 - Знайди різницю чисел 10 і 3, а потім порівняй різницю і від'ємник.
- Молодці! Вітаміни ми зібрали.

3 Гра «Ланцюжок»

4 Робота за індивідуальними картками

— А зараз до аптечки потрібно покласти таблетки. Щоб таблетки з'явилися в аптечці, вам потрібно виконати наступне завдання.

— Візьміть картку № 1.

— Діти, у кого на картці червоний кружечок, мають вибрати правильну відповідь та обвести її ручкою

— Діти, у кого на картці зелений кружечок, мають знайти значення виразу і записати відповідь.

1 варіант

Зменшуване	8	9	9	9	10	10	10
Від'ємник	3	4	5	6	7	8	9
Різниця							

2 варіант

Зменшуване	8	9	9	9	10	10	10
Від'ємник	3	4	5	6	7	8	9
Різниця	4	3	4	2	4	3	1
	5	2	6	3	5	2	2
	6	5	7	6	3	4	3

— Перевіримо роботи. Поміняйтеся картками, порівняйте роботу із записом на дошці.

Зменшуване	8	9	9	9	10	10	10
Від'ємник	3	4	5	6	7	8	9
Різниця	5	5	4	3	3	2	1

— Якщо робота виконана правильно, поставте знак плюс на картці.

— Якщо допущені помилки, поставте знак мінус.

— Поміняйтеся картками.

— Просигналізуйте зеленим кольором ті, хто виконав це завдання без помилок.

— Просигналізуйте червоним кольором ті, хто виконав це завдання з помилками.

— Як називаються числа при відніманні?

— Таблетки в аптечці! Айболить каже, що ми заслужили на відпочинок.

► Фізкультхвилинка

Раз — піднятись, потягнутись,

Два — зігнутись, розігнутись,

Три — в долоні три плеска.

На чотири — руки ширше!

П'ять — руками помахать,

Шість — за парту тихо сісти.

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Застосування знань. Розв'язування задач

— Тепер потрібно покласти до аптечки йод. Для цього необхідно розв'язати задачу.

У лікаря Айболитя 14 пігулок, 4 пігулки він віддав бегемотові. Скільки пігулок залишилося в Айболитя?

— Якщо складно розв'язати задачу, користуйтеся картою з опорними словами.

Опорні слова

Було —
Віддав —
Залишилося — ?

Короткий запис

Було — 14 п.
Віддав — 4 п.
Залишилося — ?

— Перевірте розв'язання задачі. Яку дію використали? Чому?

— Йод в аптечці!

2 Самостійна робота

— Ще залишилося покласти в аптечку зеленку. Для цього потрібно самостійно розв'язувати приклади.

$$10 - 7 \qquad 7 - 6 \qquad 10 - 5 \qquad 20 - 10$$

$$6 + 3 \qquad 1 + 8 \qquad 4 + 6 \qquad 20 - 1$$

— Підкресліть у прикладах зменшуване.

Перевірка робіт.

— Поставте знак плюс, якщо приклади розв'язні правильно.

— Поставте знак мінус, якщо допущені помилки.

— Просигналізуйте зеленим кольором ті, хто виконав роботу вірно.

— Просигналізуйте червоним кольором ті, хто припустився помилок.

— Молодці! Зеленка в аптеці!

— Айболить пропонує провести *гімнастику для очей*.

Проведемо, друзі, з вами
Ми гімнастику для очей.
Вправо, вліво подивились,
Знизу вгору, і зверху вниз.
Ти, кришталік, не гнівайся.
Ми не будемо циркуль брати,
Будемо поглядом коло писати.

3 Порівняння чисел і виразів

— Усе готове, Айболить почав збиратися в дорогу до хворих звірят. А хто йому допоміг дістатися хворих?

— Щоб політ був успішним, виконайте наступне завдання — порівняйте числа і вираз (з коментуванням).

$$13 - 10 \square 4 \qquad 8 + 2 \square 6$$

$$18 - 1 \square 10 \qquad 7 - 1 \square 10$$

$$19 - 1 \square 18 \qquad 5 + 5 \square 11$$

— Отже, Айболить вирушив до хворих звірят на орлові. А що відбулося далі, ми зараз подивимося. (*Показ фрагмента, де Айболить вилікував бегемотиків і тигрнят.*)

— Айболить вилікував звірят завдяки вашим знанням, умінням і працьовитості.

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— Сьогодні на уроці ми вчилися додавати і віднімати в межах 20, складати і розв'язувати задачі.

— Якщо ви задоволені своєю роботою, на полях поставте кружечок і зафарбуйте зеленим кольором.

— Якщо ви могли б працювати краще, запаліть вогник жовтого кольору.

— Якщо вам ваша робота не сподобалася, і ви могли б краще працювати, запаліть червоний сигнал світлофора.

Урок 68

Тема. Вправи на додавання і віднімання в межах 20. Задачі на знаходження невідомого доданка

Мета: формувати вміння додавати і віднімати в межах 20, розв'язувати задачі вивчених видів; розвивати увагу, логічне мислення, математичне мовлення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок —
Починається урок.
Будуть витівки й задачі,
Ігри, жарти, все для вас!
Побажаю вам удачі —
За роботу, в добрий час!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Мотивація навчальної діяльності

— Сьогодні на уроці математики вас очікують незвичайні пригоди. Подорожуючи разом з нашим героєм, ви покажете, як ви вмієте додавати і віднімати числа, розв'язувати задачі, логічно мислити. Тому я прошу вас, діти, бути уважними й активно працювати. Домовилися?

2 Усна лічба (робота з числовим віялом)

— Знайдіть суму чисел 10 і 6; 8 і 2; 17 і 1; 6 і 3.

— Знайдіть різницю чисел 15 і 5; 18 і 1; 7 і 4; 12 і 10; 16 і 10.

— У тридев'ятому царстві жили-були Іван-Царевич і Василиса Прекрасна. Жили вони щасливо. Іван-Царевич ласкаво називав Василису Прекрасну Ясним сонечком. Раптом прогрімів грім, заблискала блискавка, і зникла Василиса, станула в повітрі, тільки встигла

крикнути: «Вибачай, Іване!» Іван-Царевич потужив, погорював і пустився на пошуки. Але куди йти, де шукати? А найголовніше — він не знав, хто викрав Василису. І він просить нас допомогти йому.

— Дізнатися ім'я лиходія нам допоможе правильне виконання першого завдання.

Діти виставляють відповіді математичного диктанту в таблицю на дошці. Потім перевертають картки і читають ім'я лиходія.

16	10	18	9
З	л	и	й

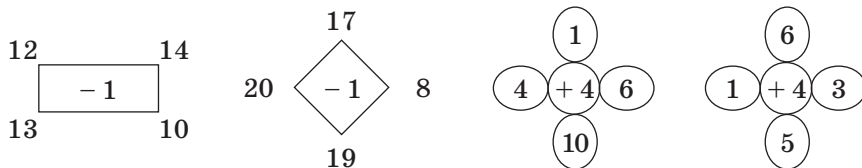
10	17	3	2	6
К	о	щ	і	й

— Лиходій відомий! Настав час вирушати у подорож разом з Іваном-Царевичем.

3 Складання, запис і розв'язування прикладів

— І ось перед нами будиночок. Як він називається? (*Хатинка на курячих ніжках*)

— А в хатинці стоїть скриня, у якій зберігається меч-кладенець. Баба Яга віддасть ключ тим сміливцям, які зможуть правильно скласти й розв'язати приклади.

— Розв'язавши правильно завдання Баби Яги, ви одержали ключ. З його допомогою Іван-Царевич зміг відкрити скриню і дістати меч-кладенець.

4 Гра «Стежки»

— А ми йдемо далі з Іваном-Царевичем. І от перед нами ліс.

Здрастуй, ліс — незвичний ліс,
Повний казок і чудес!
Ти про що шумиш листвою
Ніччю темною, страшною?
Хто в глухомані твоїй сидить?
Що за звір? Що за птах?
Все відкрий, не приховай,
Ти ж бачиш — ми свої.

У цьому лісі є стежки, 3 ряди — 3 математичні стежки.

1 ряд: $15 - 5 - 3 + 10 - 1 - 6 + 2 - 10 = \dots$

2 ряд: $10 + 10 - 1 - 9 - 5 + 10 - 1 - 4 = \dots$

3 ряд: $16 - 6 - 2 + 10 - 1 - 7 + 3 - 10 = \dots$

— За ланцюжком кожний ряд починає рух по своїй стежці. Якщо ми правильно знайдемо значення, вийдемо на одну загальну стежку.

► **Фізкультхвилинка**

Раз — підняти руки вгору, *(Нахилання тулуба вперед,*
 Два — нагнутися дотолу. *торкаючись руками підлоги.)*

Не згинайте, діти, ноги,
 Як торкаєтесь підлоги.
 Три, чотири — прямо стати,
 Будем знову починати.

Руки — в боки, *(Нахилання тулуба вперед-назад,*
 Нахились вперед, *праворуч-ліворуч.)*

Нахились назад
 І направо, і наліво,
 Щоб нічого не боліло.

Раз, два, три, чотири — *(Стрибки на місці.)*

Набираємося сили.
 Нахилились, повернулись,
 До товариша всміхнулись.

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Порівняння виразів

— Стежка вивела нас до замку Коція, що стоїть на величезній високій скелі. Біля замку чекає Івана-Царевича триголовий Змій Горинич, вірний друг Коція. Прагне він Івана вогнем попалити, водою затопити.

— Щоб упоратися з ним, ми повинні порівняти вирази і вставити пропущений знак. Виконуємо це завдання з коментуванням.

$$\begin{array}{lll}
 10 + 7 \square 10 + 5 & 12 - 2 \square 5 + 5 & 13 - 3 \square 13 - 1 \\
 14 - 4 \square 14 - 10 & 7 + 3 \square 3 + 7 & 9 + 1 \square 20 - 10
 \end{array}$$

2 Розв'язування задачі

— Ну, от і дісталися ми замку Коція. Він зустрів Івана-Царевича такими словами: «Раз ти зміг мене дістатися, виконай моє завдання, і Василиса — твоя! Якщо не виконаєш — голова з плечей!»

У замку було 10 сторожових башт. Вісім з них охоронялися. Скільки башт було без охорони?

— Із чого складається задача?

— Повторіть умову задачі за коротким записом.

$$\left. \begin{array}{ll}
 \text{Охороняли} & - 8 \text{ б.} \\
 \text{Не охороняли} & - ?
 \end{array} \right\} 10 \text{ б.}$$

— Як дізнатися, скільки башт не охороняли?

— Запишіть розв’язання задачі в зошит.

$$10 - 8 = 2 \text{ (б.)}$$

— Як знайти невідомий доданок?

► Зорова гімнастика

3 Самостійна робота

— От Коцій і каже: «Ну, Іване, забирай Василису! Тільки тепер здогадайся, у якій залі я її сховав. Їх у мене три». Як і три стовпчики прикладів, які ви маєте розв’язати самостійно.

$$8 - 2 - 3 \qquad 9 + 1 - 7 \qquad 9 - 8$$

$$9 - 4 - 4 \qquad 8 + 2 - 6 \qquad 7 - 4$$

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— Перемогли ми Коцій, впоралися з його складними завданнями.

— І з’явилася перед Іваном зачарована Василиса-Прекрасна. Посадив він її на вірного коня й повіз до рідної домівки.

І от що вам сказав Іван-Царевич на прощання:

Складна була дорога,
Але з нею ми впоралися, друзі,
Таким талановитим діткам
Дякую від серця я!

— Діти, а які знання й уміння знадобилися вам, щоб допомогти Івану-Царевичу?

— І стали Василиса з Іваном щасливо жити-поживати та добра наживати.

— У подарунок від Івана ви одержуєте сонечко. А тепер підніміть усі сонечка. Подивіться, як світло стало в нашому класі!

Урок 69

Тема. Вправи і завдання з нумерації чисел другого десятка на додавання і віднімання в межах 20

Мета: формувати вміння додавати і віднімати в межах 20, розв’язувати задачі вивчених видів; розвивати увагу, логічне мислення, математичне мовлення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

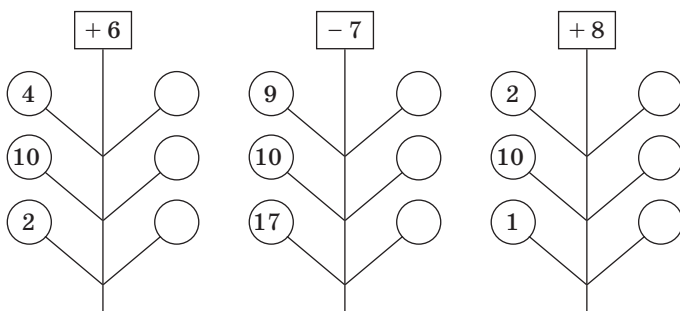
Слухай уважно,
Пояснюй обов’язково,
Відповісти прагнеш — не шуми,
А тільки руку підніми.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Математичний диктант

- Запишіть цифрами числа: 13; 15; 11; 17.
- Запишіть число, у якому 1 дес. 4 од.
- Запишіть число, наступне за числом 19.
- Запишіть число, яке передує числу 18.
- На скільки число 9 більше, ніж число 7?
Взаємоперевірка робіт.

2 Гра «Хто швидше?»

3 Складання прикладів на віднімання із прикладів на додавання

1 ряд $5 + 10 = \square$

2 ряд $10 + 8 = \square$

3 ряд $10 + 7 = \square$

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Повторення назв днів тижня

Братиків цих рівно сім,
Вам вони відомі всім.
Щотижня колом
Ходять братики один за одним.
Попрощається останній —
З'являється передній.

- Назвіть хором назви днів тижня.
- Сім днів становлять тиждень.
- Назвіть вихідні дні.
- Назвіть робочі дні.

2 Робота над текстовою задачею

Петрик відпочивав у бабусі один тиждень і два дні. Скільки всього днів відпочивав Петрик у бабусі?

— Незнайко розв’язав цю задачу так: $1 + 2 = 3$.

— Як ви вважаєте, це правильно?

Діти називають правильне розв’язання: $7 + 2 = 9$.

► Фізкультхвилинка

Вже стомилися ми трішки,
Вийдем, дітки, на доріжку.

(Ходьба на місці.)

Наші ручки: раз, два, три.

(Поплескали.)

Наші ніжки: раз, два, три.

(Потупотіли.)

Ось голівонька стомилась,

Вліво-вправо нахилилась:

(Нахилиння головою в сторони.)

Раз, два, три.

Будем пальчики стискати,

(Стискання пальців рук.)

Будем знову працювати.

3 Самостійна робота

$10 + 3$

$13 - 3$

$13 - 10$

$10 + 5$

$7 - 2$

$4 + 3$

$2 + 6$

$9 - 4$

$8 - 3$

4 Гра «Яке число загубилося?»

$13 \square 15$

$11 \ 12 \square$

$\square 17 \square$

$\square 18 \square$

► Пальчикова гімнастика «Павучки»

«Крокуємо» всіма пальчиками по столу, імітуючи рух павучка.

5 Перетворення іменованих чисел

$1 \text{ дм } 6 \text{ см} = \square \text{ см}$

$14 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$

$1 \text{ дм } 5 \text{ см} \square 13 \text{ см}$

$1 \text{ дм } 9 \text{ см} \square 2 \text{ дм}$

$20 \text{ дм} \square 20 \text{ см}$

$5 \text{ дм} \square 9 \text{ см}$

6 Геометричний матеріал

— Скільки всього чотирикутників на малюнку?

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— На уроці ми повторювали додавання й віднімання в межах 20.

► Гра «Естафета»

Картки одержують учні, що сидять на останній парті. Кожний учень розв’язує тільки 1 приклад і передає картку вперед. Виграє ряд, у якому всі приклади розв’язані швидше і правильно.

1) $17 + 1 = \square$

$\square - 8 = \square$

$\square + 6 = \square$

$\square - 10 = \square$

$\square + 4 = \square$

4) $20 - 10 = \square$

$\square - 7 = \square$

$\square + 10 = \square$

$\square + 1 = \square$

$\square - 4 = \square$

2) $15 - 1 = \square$

$\square - 10 = \square$

$\square + 5 = \square$

$\square + 10 = \square$

$\square - 9 = \square$

5) $11 - 1 = \square$

$\square + 5 = \square$

$\square - 10 = \square$

$\square + 4 = \square$

$\square + 10 = \square$

3) $10 + 10 = \square$

$\square - 1 = \square$

$\square - 9 = \square$

$\square + 8 = \square$

$\square - 1 = \square$

6) $13 + 1 = \square$

$\square - 4 = \square$

$\square + 10 = \square$

$\square - 1 = \square$

$\square - 9 = \square$

Урок 70

Тема. Лічба в межах 20. Розв'язування прикладів і задач на віднімання. Розпізнавання трикутників. Вимірювання і порівняння довжин відрізків

Мета: узагальнити й повторити розв'язання задач і прикладів на віднімання; удосконалювати обчислювальні навички в межах 20; учить дітей по-різному читати приклади; розвивати навички швидких обчислень; виховувати вміння працювати колективно, швидко знаходити правильний варіант відповіді.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Математичний диктант

- Запишіть число, у якому 1 десяток 7 одиниць; 1 десяток 3 одиниці; 2 десятки.
- Число 15 зменшити на 15.
- Число 14 збільшити на 1.
- Запишіть різницю чисел 11 і 1.
- Суму чисел 10 і 6 зменшити на 1.
- Різницю чисел 12 і 10 збільшити на 3.

2 Розв'язування задач (робота з числовим віялом)

- Бібліотекар видав одному учневі 3 книги, а другому — 5 книг. Скільки всього книг видав бібліотекар?
- В альбомі 18 сторінок. Олена розфарбувала 10 сторінок. Скільки сторінок залишилося розфарбувати Олені?
- У понеділок у класі чергували 4 учні, а у вівторок — 7 учнів. На скільки більше учнів чергувало у вівторок, ніж у понеділок?

3 Гра «Хто швидше?»

$\square + 2 = 12$

$16 - \square = 15$

$5 + \square = 15$

$15 - \square = 14$

$8 + \square = 18$

$\square - 4 = 10$

$7 + \square = 17$

$\square - 2 = 10$

$17 - \square = 16$

$\square - 3 = 10$

$\square + 9 = 19$

$\square + 8 = 18$

III. Закріплення вивченого матеріалу

$10 - 3 = 7$

$9 - 2 = 7$

$8 - 1 = 7$

$17 - 10 = 7$

$7 - 0 = 7$

— Складіть і запишіть 6 прикладів з відповіддю 10.

$5 + 5 = 10$

$7 + 3 = 10$

$9 + 1 = 10$

$6 + 4 = 10$

$10 + 0 = 10$

$8 + 2 = 10$

► Фізкультхвилинка

Хомка-хомка хом'ячок

(Надуваємо щоки.)

Весь смугастенький бочок.

Хомка раненько встає, щічки мие, вушка тре.

(Робити рухи

Підмітає Хомка хатку і виходить на зарядку.

по тексту.)

Раз, два, три, чогири, п'ять,

Хомка сильним прагне стать.

1 Читання прикладів по-різному, з опорою на таблиці

Додати плюс збільшити	Відняти мінус зменшити
$7 + 3 = 10$	$12 - 1 = 11$

— Як ще можна прочитати ці приклади? (Перший доданок 7, другий доданок 3. Сума дорівнює 10. Зменшуване — 12, від'ємник — 1, різниця — 11.)

2 Робота із геометричним матеріалом

— Накресліть відрізки завдовжки 10 см і 3 см.

— Порівняйте довжини цих відрізків.

— Що означає порівняти довжини відрізків? (Відповісти, який відрізок довший, а який коротший.)

— Але ж так порівняти відрізки можна й на око, без вимірювання довжини.

— Правильно казати, на скільки сантиметрів перший відрізок коротший від другого, або на скільки сантиметрів другий відрізок довший від першого.

$10 - 3 = 7 \text{ (см)}$

— Що позначає число 7? (Перший відрізок на 7 см коротший, ніж другий.)

3 Гра «Число загубилося»

13 15 16 19 14 17 19

► Фізкультхвилинка

Всі піднесли руки — раз!
На носках стоїть весь клас.

(Потягування.)

Два — присіли руки вниз,
На сусіда подивись.

(Присідання.)

Раз! — і вгору.

*(Повороти головою
праворуч-ліворуч.)*

Два! — і вниз.

На сусіда подивись.

(Потягування.)

Будем дружно присідати,

(Присідання.)

Щоб ногам роботу дати.

Раз! Два!

(Підвестися.)

Хай мужніє наше тіло.

Хто старався присідати,

(Присісти.)

Може вже відпочивати.

4 Самостійна робота*1 варіант*

Було — 16 коробок.

Віднесли — 6 коробок.

Залишилось — ?

2 варіант

Було — 16 коробок.

Принесли — 1 коробку.

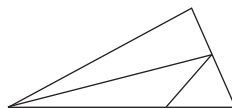
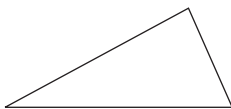
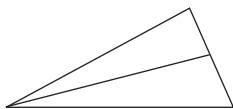
Стало — ?

5 Логічна задача

Наталя, Оля і Марина писали контрольну роботу. Оля здала роботу не останньою, а Наталя раніше Олі. У якому порядку дівчата здали роботу? *(Наталя, Оля, Марина)*

6 Геометричний матеріал

— Порахуйте кількість трикутників на кожному малюнку.

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— Продовжте речення.

- Я зрозумів, що...
- Було цікаво...
- Було важко...
- Мені захотілося...
- У мене вийшло...
- На наступному уроці ми...

► Гра «Встаньте, числа, по порядку»

Учитель роздає дітям картки із числами 13; 18; 11; 12; 15; 17; 14; 16; 19; 20.

За командою вчителя «Встаньте, діти, у порядку зростання» діти займають відповідні місця.

Урок 71

Тема. Доповнення чисел до 10. Узагальнена таблиця додавання і віднімання в межах 10

Мета: вчити користуватися узагальноною таблицею додавання і віднімання в межах 10; вдосконалювати обчислювальні навички, уміння розв'язувати задачі; розвивати увагу, логічне мислення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав і стих дзвінок,

Починається урок.

Міркуємо — швидко, відповідаємо — точно!

Рахуємо — правильно, пишемо — гарно!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Математичний диктант

- До 10 додати 5.
- Знайти суму 7 і 2.
- Яке число більше, 17 чи 18?
- Знайти різницю 9 і 4.
- 17 зменшити на 7.
- 4 плюс 10.
- Яке число іде за числом 15?
- Яке число стоїть між числами 17 і 19?
- 10 мінус 8.
- Я задумала число, додала до нього 6 і одержала 18. Яке число я задумала?

2 Перетворення іменованих чисел

$$1 \text{ дм } 7 \text{ см} = \square \text{ см} \quad 1 \text{ дм } 4 \text{ см} \square 12 \text{ см} \quad 20 \text{ дм} \square 20 \text{ см}$$

$$14 \text{ см} = \square \text{ дм} \square \text{ см} \quad 1 \text{ дм } 9 \text{ см} \square 2 \text{ дм} \quad 5 \text{ дм} \square 9 \text{ см}$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення вчителя

— Діти, ми вивчили багато таблиць на додавання і віднімання чисел у межах 10. Якщо з'єднати всі таблиці разом, то одержимо

величезну таблицю, яка займатиме багато місця. Це незручно. Не тільки тому, що таблиця займає багато місця, але ще й тому, що такою таблицею незручно користуватися. Про це здогадався й давньогрецький філософ і математик Піфагор. Він з'єднав усі таблиці в одну. (*Учитель демонструє учням зведену таблицю додавання і віднімання в межах 10.*)

— Розгляньте таблицю. Хто знає, як нею користуватися?

— Я вам допоможу. Наприклад, необхідно до 2 додати 4. Знайдемо число 2 у вертикальному стовпчику і поставимо на цифру вказівний палець лівої руки. Знайдемо число 4 у горизонтальному ряді й поставимо на цифру вказівний палець правої руки. Вказівний палець правої руки рухається вниз від числа 4, а вказівний палець лівої руки рухається праворуч від числа 2. Пальчики зустрінуться в клітинці із числом 6. Це й буде відповіддю.

Числа вертикального стовпчика — це перший доданок, а числа горизонтального рядка — це другий доданок.

— Цей приклад можна обчислити по-іншому. Спочатку можна взяти число 4 у горизонтальному рядку, а число 2 — у вертикальному стовпчику.

— У клітинці з яким числом зустрінуться ваші пальчики? (*У клітинці з числом 6*)

— Тепер числа горизонтального рядка стали першим доданком, а числа вертикального стовпчика — другим доданком.

— А значення суми від цього змінилося? (*Ні*)

— Чому? (*Тому що від зміни місць доданків сума не змінюється.*)

► Фізкультхвилинка

«Раз» — підняти руки вгору,

«Два» — нагнутися додолу.

Не згинайте, діти, ноги,

Як торкаєтесь підлоги.

«Три, чотири» — прямо стати,

Будем знову починати.

— А тепер спробуємо від 8 відняти 3.

— Із усіх цифр 8 таблиці необхідно вибрати ту, яка стоїть навпроти числа 3, що стоїть ліворуч.

Угорі над числом 8 зможемо прочитати відповідь прикладу. Це число 5.

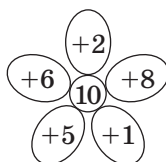
2 Первинне закріплення

На дошці — таблиця додавання і віднімання в межах 10.

Розв'яжіть приклади, використовуючи таблицю: $2 + 2$; $3 + 1$; $1 + 4$; $7 - 2$; $9 - 3$; $8 - 5$.

IV. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання прикладів за малюнками

— Розгляньте першу квітку. Яке число записане в середині? (10)
Це сума прикладу.

— На жовтогарячих пелюстках записані перші доданки кожного прикладу. Рожева пелюстка ховає другий доданок. Він нам невідомий. Другий доданок позначимо порожньою клітинкою.

— Запишемо приклади з порожніми віконцями, а потім відшукаємо невідомий доданок.

$$5 + \square = 10$$

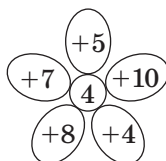
$$2 + \square = 10$$

$$1 + \square = 10$$

$$6 + \square = 10$$

$$8 + \square = 10$$

— Як знайти невідомий доданок?

— Розгляньте другу квітку. Яке число записане в середині? (4)
Це різниця прикладу.

— На червоних пелюстках написано зменшуване кожного прикладу. Рожева пелюстка ховає від'ємник. Він нам невідомий. Позначимо його порожньою клітинкою.

— Запишемо приклади з порожніми віконцями, а потім відшукаємо невідомий від'ємник.

$$5 - \square = 4$$

$$4 - \square = 4$$

$$7 - \square = 4$$

$$10 - \square = 4$$

$$8 - \square = 4$$

► Фізкультхвилинка

Станьмо, діти, рівненько.

Отак! Отак!

(Вийти з-за парт.)

Вклонімося низенько.

Отак! Отак!

(Нахиляння тулуба вперед.)

Далі руки отак у боки,

Веселенько підем у скоки!

Отак усі стриб! стриб!

(Стрибки.)

А ніжками диб! диб!

Вгору ручки піднімай
І всі разом присідай!
Станьмо знов рівненько!
К. Перелісна

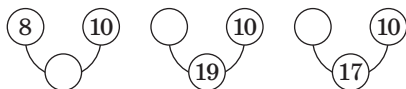
(Вправа для нормалізації дихання.)

2 Робота над текстовою задачею

Маша засушила 19 листків — дубових і кленових. Кленових листків було 9. Скільки дубових листків засушила Маша?

- Скільки дубових і кленових листків засушила Маша?
 - Скільки було кленових листків?
 - Як дізнатися, скільки дубових листків засушила Маша?
- $19 - 9 = 10$ (л.)
- Яку дію використали в задачі? Чому?

3 Гра «Збери намисто»

4 Складання та розв'язування задачі за малюнком

- Скільки слив було в першому кошику? (15)
 - Скільки слив було в другому кошику? (10)
 - На скільки більше слив у першому кошику, ніж у другому?
- $15 - 10 = 5$ (с.)
- Як порівняти два числа? (Треба від більшого відняти менше.)

5 Задача на кмітливість

На березі три товсті гілки, на кожній товстій гілці — по три тоненькі гілочки. На кожній тоненькій гілочці — по одному яблечку. Скільки всього яблук? (Жодного, на березі яблука не ростуть.)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Що нового дізналися?
- Що сподобалося найбільше?
- Чи все у вас вийшло?
- Чи всім задоволені?
- Оцініть свою роботу сонечком, якщо вам було все зрозуміло, або хмаринкою, якщо у вас були труднощі.

Урок 72

Тема. Додавання, віднімання чисел частинами. Задачі на знаходження невідомого доданка, на різницеve порівняння чисел

Мета: ознайомити учнів з розв'язанням прикладів на додавання і віднімання з переходом через десяток за допомогою прийому додавання і віднімання частинами; вдосконалювати обчислювальні навички, уміння розв'язувати задачі на знаходження невідомого доданка, на різницеve порівняння чисел; розвивати увагу, логічне мислення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Математичний диктант

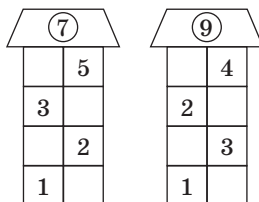
- Яке число більше 15 на 1?
- Яке число менше 13 на 1?
- Яке число треба відняти від 18, щоб одержати 10?
- Яке число треба додати до 10, щоб одержати 19?
- Запишіть число, у якому 1 десяток, 3 одиниці.
- Перший доданок 10, другий доданок 7. Чому дорівнює сума?
- Зменшене 16, від'ємник 10. Чому дорівнює різниця?

Взаємоперевірка робіт.

2 Гра «Хто складе якомога більше прикладів» (робота в парах)

Учитель записує на дошці числа: 10; 6; 8; 7; 5. Діти в зошитах записують якнайбільше прикладів, використовуючи ці числа.

3 Гра «Засели будиночки»

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення вчителя (робота з числовим відрізком)

— Як розв'язати приклад $8 + 5$?

— Можна скористатися лінійкою. Знайдіть на лінійці цифру 8.

Відрахуйте праворуч 5 поділок.

— Яку відповідь одержали? (13)

— А зручніше до 8 додавати 5 частинами. Для цього число 5 розкладемо на два зручні доданки, так, щоб перше число доповнювало 8 до 10.

— На які два доданки розкладемо 5? (На 2 і 3)

— Якщо до 8 додамо 2, то одержимо 10. А потім додамо ще 3.

Одержимо 13.

$$8 + 5 = 13$$

$$8 + 2 + 3 = 13$$

2 Первинне закріплення

$$6 + 9 = \square$$

$$8 + 7 = \square$$

$$9 + 5 = \square$$

(Щоб до 6 додати 9, необхідно 9 розкласти на два зручні доданки: 4 і 5. Якщо до 6 додати 4, одержимо 10, а до 10 додати 5 — одержимо 15.)

Аналогічно пояснюють другий, третій приклади.

► Фізкультхвилинка

Всі піднесли руки — раз!
 На носках стоїть весь клас,
 Два — присіли, руки вниз,
 На сусіда подивись,
 Раз! — і вгору,
 Два! — і вниз,
 На сусіда не дивись.
 Будем дружно ми вставати,
 Щоб ногам роботу дати.
 Раз — присіли, два — піднялись.
 Хто старався присідати,
 Може вже відпочивати.

3 Пояснення вчителя (робота з числовим відрізком)

— Як розв'язати приклад $13 - 7$?

— Можна скористатися лінійкою. Знайдіть на лінійці цифру 13. Відрахуйте ліворуч 7 поділок.

— Яку відповідь одержали? (6)

— А зручніше від 13 відняти 7 частинами. Для цього число 7 розкладемо на два зручні доданки так, щоб при відніманні від 13 першого числа вийшло 10.

— На які два доданки розкладемо 7? (На 3 і 4)

— Якщо від 13 відняти 3, то одержимо 10. А потім ще відняти 4.

Одержимо 6.

$$13 - 7 = 6$$

$$13 - 3 - 4 = 6$$

4 Первинне закріплення

$12 - 7$

$16 - 8$

$11 - 4$

$15 - 7$

(Щоб від 12 відняти 7, необхідно 7 розкласти на два числа: 2 і 5. Якщо від 12 відняти 2, одержимо 10, а від 10 відняти 5 одержимо 5.)

Аналогічно пояснюють другий, третій, четвертий приклади.

IV. Закріплення вивченого матеріалу**1 Розв'язування задачі на знаходження невідомого доданка**

— Розгляньте терези. Маса яблук 5 кг. Яка маса груш?

Звернути увагу дітей, що терези перебувають у рівновазі, отже, на правій чаші теж перебуває 5 кг.

На дошці — схеми-опори.

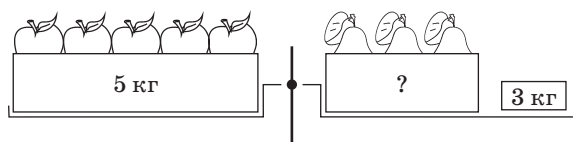
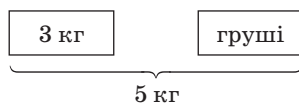

Схема-підказка

— Як знайти масу груш?

► Зорова гімнастика**2 Розв'язування задачі на різницеве порівняння**

У змаганнях з плавання брали участь 10 хлопчиків і 8 дівчаток. На скільки менше дівчаток, ніж хлопчиків, брало участь у змаганнях?

$10 - 8 = 2 \text{ (д.)}$

► Творча робота над задачею

— Змініть запитання задачі так, щоб вона розв'язувалася дією додавання. (Скільки всього дітей брало участь у змаганнях з плавання?)

3 Самостійна робота

1 варіант

$19 - 9 - 5 =$

$17 - 10 - 3 =$

$19 - 9 - 4 =$

2 варіант

$12 - 2 - 8 =$

$18 - 8 - 7 =$

$15 - 10 - 3 =$

4 Задачі на кмітливість

- На годівниці сиділо 5 горобців і 2 синиці. Полетіли 3 птахи. Чи був серед них хоча б 1 горобець?
- У кошику три яблука. Як поділити їх між трьома дітьми так, щоб одне яблуко залишилося в кошику? (*Віддати одне яблуко разом з кошиком.*)

V. Підсумок уроку. Рефлексія

- Як знайти невідомий доданок?
- Як порівняти два числа?
- Як розв'язати приклад $18 - 9$? $8 + 3$?
- Якщо ви задоволені своєю роботою, на полях поставте кружечок і зафарбуйте зеленим кольором.
- Якщо ви могли працювати краще, запаліть вогник жовтого кольору.
- Якщо вам ваша робота не сподобалася, запаліть червоний сигнал світлофора.

Урок 73

Тема. Лічба в межах 20. Додавання і віднімання чисел частинами

Мета: закріпити вміння учнів розв'язувати приклади на додавання і віднімання з переходом через десяток; вдосконалювати обчислювальні навички, уміння розв'язувати задачі на різницеве порівняння; розвивати увагу, логічне мислення; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент**

Пролунав дзвінок,
Починається урок.
Ви прокинутися встигли?
А тепер вперед, за діло.
Математика чекає,
Починаємо лічбу.

II. Повторення вивченого матеріалу**1 Усна лічба. Кругові приклади**

$$3 + 5 = \square \rightarrow \square - 6 = \square \rightarrow \square + 8 = \square \rightarrow \square - 3 = \square \rightarrow$$

$$\rightarrow \square + 10 = \square \rightarrow \square - 7 - 7 = \square$$

2 Математичний диктант

- Запишіть числа цифрами: дванадцять, вісімнадцять, тринадцять.
- Запишіть сусідів чисел: 17; 14.

- Запишіть число, у якому 1 десяток 6 одиниць; 2 десятки.
- Зменшене 15, від'ємник 10. Чому дорівнює різниця?
- Запишіть, скільки дециметрів і сантиметрів у 19 см, 20 см, 10 см.

3 Гра «Допоможи Незнайкові»

— Вставте пропущені знаки й числа.

$$6 = 10 \square \square \quad 12 = 10 \square \square$$

$$12 = 10 \square \square \quad 19 = 10 \square \square$$

$$7 = 10 \square \square \quad 3 = 10 \square \square$$

4 Розв'язування задач (усно)

- Хлопчики грали у футбол. Перша команда забила 12 м'ячів, а друга — на 2 м'ячі менше. Скільки м'ячів забила друга команда?
- У Мишка було 6 машинок. Йому подарували ще кілька машинок. У нього стало 9 машинок. Скільки машинок подарували Мишкові?
- Мама купила 5 кг винограду, а яблук — на 4 кг більше, ніж винограду. Скільки всього фруктів купила мама?

► Фізкультхвилинка

Ми поставили платівку
І виходим на розминку.
Починаєм біг на місці,
Фініш — метрів через двісті!
Раз-два, раз-два,
Вистачить, прибігли,
Потягнулися, подихали.

(Біг на місці, на передостанньому рядку зупинитися, на останньому рядку потягнути руки вгору й опустити їх вниз.)

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Додавання й віднімання чисел частинами з опорою на схеми

$$\begin{array}{r} 7 + 5 = \\ \underbrace{\quad} \quad \underbrace{\quad} \\ 3 \quad 2 \end{array} \quad \begin{array}{r} 14 - 8 = \\ \underbrace{\quad} \quad \underbrace{\quad} \\ 4 \quad 4 \end{array}$$

2 Коментоване розв'язування прикладів

$$9 + 4 = \quad 8 + 7 = \quad 16 - 8 = \quad 12 - 7 =$$

3 Задача на різницеве порівняння

Андрійко — 10 казок
Василько — 4 казки

} на ? >

— Скільки казок прочитав Андрійко?

- Скільки казок прочитав Василько?
- На скільки казок більше прочитав Андрійко, ніж Василько?
 $10 - 4 = 6$ (к.)
- Як дізнатися, на скільки одне число більше, менше за інше?

► **Пальчикова гімнастика**

Ми писали, ми писали,
Наші пальчики втомились,
А тепер ми відпочинем
І писати знову станем.

4 **Гра «Встаньте, числа, по порядку!»**

- Запишіть числа від найменшого до найбільшого.

5 **Гра «Хто швидше?»**

6 **Задача на кмітливість**

Над річкою летіли птахи: голуб, щука, 2 синиці, 2 стрижі та 5 вугрів? Скільки птахів? Відповідай скоріше!

7 **Робота з геометричним матеріалом**

Катя накреслила відрізок завдовжки 11 см. Накресліть відрізок:

1 варіант

На 1 см коротший

2 варіант

На 1 см довший

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— На уроці ми повторили додавання і віднімання з переходом через десяток.

— Як розв'язати приклад $6 + 7$? $13 - 8$?

— Продовжте речення.

- Я зрозумів, що...
- Було цікаво...
- Було складно...
- У мене вийшло...

УРОК 74

Тема. Перевірна робота № 3

Мета: перевірити вміння учнів розв'язувати приклади й задачі вивчених видів у межах 20 без переходу через 10, вимірювати відрізки; закріпити знання нумерації; виховувати культуру оформлення письмових робіт.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Контроль знань***1 варіант*

1. Записати числа цифрами.

чотирнадцять дванадцять вісімнадцять

2. Записати сусідів числа.

 16 19 12

3. Записати число, у якому:

1 десяток 5 одиниць 2 десятки

4. Скільки десятків і одиниць у числі?

14 = десяток одиниці18 = десяток одиниць17 = десяток одиниць

5. Яке число слід додати до 10, або відняти від 10, щоб отримати 7?
-
- 15? 2? 11? 14? 9?

7 = 10 11 = 10 15 = 10 14 = 10 2 = 10 9 = 10

6. Знайти різницю.

Зменшуване 17, від'ємник 10.

7. Розв'язати приклади.

14 - 4 - 3 = 16 - 10 + 4 = 6 + 4 + 2 =

8. Розв'язати задачу.

У дівчинки було 5 іграшок. Їй подарували кілька іграшок. У неї стало 8 іграшок. Скільки іграшок дівчинці подарували?

Відповідь: іграшки.

6. Знайти різницю.
Зменшуване 18, від’ємник 8.

--	--	--	--	--	--	--	--	--

7. Розв’язати приклади.
 $17 - 10 - 3 = \square$
 $13 - 3 + 5 = \square\square$
 $8 + 2 + 6 = \square\square$

8. Розв’язати задачу.
Довжина однієї смужки 15 см, а другої на 5 см менше. Яка довжина другої смужки?

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Відповідь: \square см.

9. Розв’язати задачу.
На дворі було 10 курчат і каченят. З них 6 — каченят. Скільки курчат?

--	--	--	--	--	--	--	--

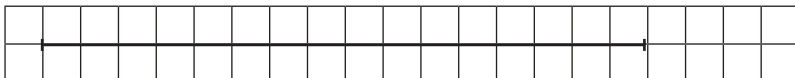
Відповідь: \square курчати.

10. Скільки сантиметрів у:

1 дм 6 см = $\square\square$ см

1 дм 4 см = $\square\square$ см

11. Виміряти відрізок. Відповідь записати у сантиметрах.

Відповідь: \square см.

12. Розв’язати приклади, заповнити пропуски.

$\square + 5 = 6$

$\square\square - 7 = 9$

$7 + \square = 9$

$5 + \square = 8$

III. Підсумок уроку

ТАБЛИЧНЕ ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ ДЕСЯТОК

УРОК 75

Тема. Таблиця додавання числа 2. Задача на різницеве порівняння чисел

Мета: ознайомити учнів з прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*), скласти таблицю додавання числа 2 з переходом через десяток; розвивати вміння доповнювати одноцифрове число до 10; формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок,
Розпочавсь урок.

— Встаньте рівно. Повторимо *правила поведінки на уроці*.

- Відповісти прагнеш — не шуми, а тільки руку підними.
- Учитель запитає — треба встати, коли він сісти дозволить — сядь.
- Парта — це не ліжка, і на ній не можна лежати.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Каліграфічна хвилинка

— Відгадайте загадку і ви дізнаєтеся, яку цифру ми сьогодні ще раз повчимося писати каліграфічно.

Витанцює вона
На папері гопака.
Шия, наче в гусака,
Це є, діти, цифра... (*два*).

— Цифра два складається з верхнього правого заокруглення, довгої прямої похилої лінії і хвилястої горизонтальної лінії.

— Напишіть у зошиті 1 рядок цієї цифри.

2 Доповніть числа 5; 6; 7; 8; 9 до 10

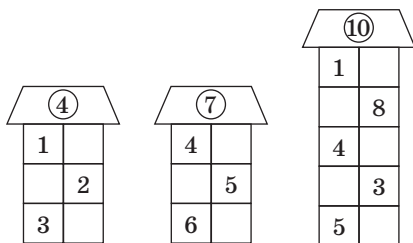
3 Гра «Закінчи речення»

8 — це 3 і ...;

7 — це 4 і ...;

9 — це 7 і

4 Гра «Засели будиночки»

5 Розв'язування задачі.

У десятилітрове відро налили 9 літрів води. Скільки літрів води треба долити, щоб відро було повним?

III. Повідомлення мети й задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*), складемо таблицю додавання числа 2 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі й приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

1	+		=	3
2	+		=	4
3	+		=	5
4	+		=	6
5	+	2	=	7
6	+		=	8
7	+		=	9
8	+		=	10
9	+		=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне додавання числа 2. Перші доданки — це числа від 1 до 9. Вони записані у стовпчик. Другим доданком у виразі є число 2.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклад, який ми ще не вміємо розв'язувати. $(9 + 2)$

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти суму $9 + 2$.

$$\begin{array}{c} \frown \\ 1 \quad 1 \\ 1 \quad 1 \end{array}$$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю додавання числа 2.

— Прочитайте таблицю додавання числа 2, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Прочитайте результати таблиці від найбільшого числа до найменшого.

— Затуліть лінійкою відповіді таблиці та прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

ЗАЙЧЕНЯТА

Сірі зайчики маленькі
 (Вушка є у них довгенькі)
 В лісі гралась, веселилась, —
 Працювати вже стомилась.
 А щоб добре працювати,
 Треба трішки пострибати.
 Відпочили, розім'ялись
 Й до роботи знову взялись.

V. Розвиток математичних знань

1 Робота над задачею на різницеve порівняння чисел

— Складіть і розв'яжіть задачу з опорою на схему.

Пігулок — 10
 Капсул — 14 на ? >

— Ліки бувають у пігулках і капсулах. А для чого потрібні ліки?

— Чи можуть діти без дозволу дорослих брати ліки?

— Яка небезпека може чатувати на дітей?

— Скільки було пігулок? (10)

— Скільки всього капсул? (14)

— Чого більше — капсул чи пігулок?

— На скільки більше?

$$14 - 10 = 4 \text{ (к.)}$$

— Як дізнатися, на скільки одне число більше або менше за інше?

2 Самостійна робота

— Розв'яжіть приклади на дві дії.

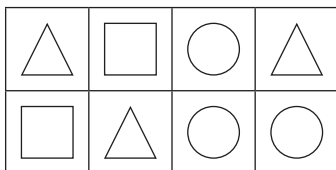
$$19 - 10 - 8 = \quad 20 - 10 - 7 = \quad 15 - 15 + 4 =$$

$$16 - 16 + 5 = \quad 19 - 10 - 7 = \quad 16 - 6 - 5 =$$

► Зорова фізкультхвилинка

3 Робота з геометричним матеріалом

— Намалуйте зображену на дошці фігуру в своєму зошиті.

— Зафарбуйте фігуру, яку задумав Олівець, якщо ця фігура не круг і знаходиться праворуч від трикутника.

4 Креслення відрізків

- Накресліть перший відрізок завдовжки 10 см.
- Накресліть другий відрізок, на 2 см довший.
- Як знайти довжину другого відрізка?
 $10 + 2 = 12$ (см)

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- Що нового дізналися на уроці?
- Прочитайте хором лише відповіді таблиці додавання числа 2.
- Якщо ви все зрозуміли на уроці, намалюйте сонечко.
- Якщо у вас виникли труднощі на уроці, намалюйте хмаринку.

Урок 76

Тема. Таблиця віднімання числа 2. Складання і розв'язування задач на одну дію

Мета: ознайомити учнів з прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (віднімання частинами); скласти таблицю віднімання числа 2 з переходом через десяток; розвивати вміння розв'язувати задачі на одну дію; формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

1 2 3 4 5 6 7 8 9 $\boxed{+ 2}$

2 Математичний диктант

- 8 зменшити на 3 і до результату додати 2.
- Різницю чисел 18 і 10 збільшити на 2.
- Суму чисел 9 і 2 зменшити на 10.
- Перший доданок — 2, другий доданок — 2, третій доданок — 2. Чому дорівнює сума?

3 Порівняння виразу і числа

$10 \square 7 + 2$

$5 + 2 \square 4$

$11 \square 9 + 2$

$9 + 1 \square 11$

$6 + 2 \square 12$

$15 \square 16 - 1$

4 Повторення складу чисел 2; 3; 4

$2 = \square + \square$

$3 = \square + \square$

$4 = \square + \square$

III. Повідомлення мети й задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимось з новими прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*віднімання частинами*), складемо таблицю віднімання числа 2 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі й приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Пояснення нового матеріалу**

3	—	=	1
4	—	=	2
5	—	=	3
6	—	=	4
7	— 2	=	5
8	—	=	6
9	—	=	7
10	—	=	8
11	—	=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне віднімання числа 2. Зменшуване — це числа від 3 до 11. Вони записані у стовпчик. Від'ємником у виразі є число 2.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклад, який ми ще не вміємо розв'язувати. ($11 - 2$)

2 Первинне закріплення

— Як знайти різницю $11 - 2 = \square$?

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю віднімання числа 2.

— Прочитайте таблицю віднімання числа 2, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Затуліть лінійкою відповіді таблиці й прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка**КАЧЕНЯТА**

Раз-два — всі пірнають,
Три, чотири — виринають.
П'ять, шість — на воді
Кріпнуть крильця молоді.
Сім, вісім — що є сили
Всі до берега поплили.
Дев'ять, десять — обтрусилась
І за парти опустились.

V. Розвиток математичних знань**1 Робота над задачею**

Бабуся спекла 11 ватрушок, а булочок — на 2 менше. Скільки булочок спекла бабуся?

— Скільки ватрушок спекла бабуся?

— Що відомо про булочки?

— Як дізнатися, скільки булочок спекла бабуся?

$$11 - 2 = 9 \text{ (б.)}$$

— Яку дію використали? Чому?

2 Письмове розв'язання прикладів

Перший стовпчик — з коментуванням, другий і третій — самостійно.

$$3 + 5 + 2 =$$

$$15 - 10 - 5 =$$

$$9 - 3 - 3 =$$

$$10 + 1 - 2 =$$

$$17 - 7 - 1 =$$

$$11 - 1 - 2 =$$

$$5 + 4 + 2 =$$

$$7 + 3 + 6 =$$

$$19 - 10 - 9 =$$

3 Задачі на кмітливість

- Ліворуч від квадрата знаходиться трикутник, а праворуч від квадрата — круг. Де знаходиться квадрат? Виконайте малюнок.
- Дівчата Катруся, Галинка та Оля заховали ведмедика, зайчика та слоника. Катруся не ховала зайчика, Оля не ховала ані зайчика, ані ведмедика. Хто яку іграшку заховав?

► Фізкультхвилинка

Ми писали, ми трудилися,

(Стискання пальців рук.)

Наші пальчики втомились,

(Струшування кистями рук.)

А щоб гарно написати,

(Колові рухи кистями обох рук.)

Треба пальці розім'яти.

Раз, два, три, чотири, п'ять —

Будем знову ми писать.

Відпочивши дружно,

Приступив до праці клас.

4 Робота з геометричним матеріалом

— Накресліть перший відрізок завдовжки 11 см.

— Накресліть другий відрізок, на 2 см коротший.

— Як знайти довжину другого відрізка?

$$11 - 2 = 9 \text{ (см)}$$

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

— Що нового дізналися на уроці?

— Прочитайте хором лише відповіді таблиці віднімання числа 2.

— Якщо ви все зрозуміли на уроці, намалюйте сонечко.

— Якщо у вас виникли труднощі на уроці, намалюйте хмаринку.

Урок 77

Тема. Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 2

Мета: закріпити знання таблиць додавання і віднімання числа 2; розвивати вміння розв'язувати задачі вивчених видів; формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба. Кругові приклади

$$\begin{array}{ccc} 7 + 3 & 1 + 6 & 6 + 2 \\ 8 + 1 & 10 - 4 & 9 - 8 \end{array}$$

2 Математичний диктант

- Запишіть числа: 6; 10; 16; 7; 1; 20; 15. Підкресліть двоцифрові числа.
- Запишіть тільки відповідь: $14 - 4$; $11 - 4$; $9 - 4$; $13 - 4$; $10 - 4$.
- Коли мама поставила на стіл 4 тарілки, їх стало 10. Скільки тарілок було на столі спочатку?

3 Гра «Допоможи Незнайкові»

— Вставте пропущені цифри.

$$\begin{array}{ccc} 12 - \square = 10 & 10 + \square = 16 & 17 - \square = 7 \\ 5 + \square = 8 & 9 + \square = 11 & 20 - \square = 10 \end{array}$$

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Демонстрація ілюстрації до казки «Півник і двоє мишенят»

- Ви впізнали героїв цієї казки?
- З якої казки вони до нас прийшли?
- А прийшли вони до нас не випадково, щоб допомогти вам зробити один дуже важливий висновок, без якого не так просто жити, досягти успіху, поваги людей. Я вважаю, цей висновок ви зможете самостійно зробити наприкінці уроку.

2 Розв'язування прикладів на дві дії, що включають додавання і віднімання числа 2

$$\begin{array}{ccc} 3 + 2 + 2 = & 9 - 2 - 1 = & 10 - 3 - 2 = \\ 8 - 4 + 2 = & 10 - 2 + 1 = & 7 - 1 + 2 = \\ 10 - 2 - 1 = & 9 - 3 + 2 = & 8 - 1 + 0 = \end{array}$$

- Діти, ви пригадуєте, що мишенята з Півником жили дружно і весело. Півник раненько вставав і брався за роботу. А мишенята

співали і танцювали. Півник на них не ображався, навіть не лаяв їх. Він сподівався, що мишенята зрозуміють, що потрібно допомагати і почнуть працювати. Півник знайшов чудовий колосок. Мишенята не допомагали йому ані обмолотити, ані борошна змолоти, ані тіста замісити.

Півник усе зробив сам. Тільки вирази йому не під силу було розв'язати. Давайте ми йому допоможемо!

► Фізкультхвилинка

3 Самостійна робота

— Знайдіть значення виразів.

$$\begin{array}{ccc} 12 - 2 + 0 & 6 + 3 + 2 & 12 - 2 - 7 \\ 9 + 2 + 1 & 10 - 8 + 1 & 7 + 3 - 3 \end{array}$$

— А зараз, діти, подивимося, чи вмієте ви працювати самостійно. А ще дізнаємося, почагував Півник мишенят пиріжками чи ні.

— Подивіться, які вони рум'яні та апетитні. На пиріжках написані відповіді. Які одержали мишенята під час розв'язування прикладів.

— Перевірте, чи правильно вони розв'язали приклади. *(На пиріжках — числа: 8; 9; 6; 4; 5; 1.)*

Взаємоперевірка робіт.

— Діти, наші мишенята засмутилися. Півник не почагував їх пиріжками. Це означає, що всі приклади вони розв'язали неправильно.

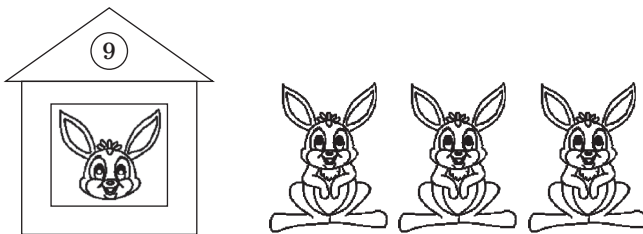
— Який важливий висновок ми можемо зробити? *(Необхідно працювати, не бути ледачими.)*

— Я гадаю, мишенята зрозуміли свою помилку. Півник їх добре провчив. Тепер вони почнуть працювати.

— А ви навчите їх, як треба працювати?

— Нехай вони разом із нами повчаться розв'язувати задачі.

4 Складання й розв'язування задачі за малюнком

У хатинці сиділо 9 зайчиків. Три зайчики побігли на город за морквою. Скільки зайчиків залишилося в хатинці?

5 Усне розв'язування задач за коротким записом на дошці

Було	— 9 голубів	Було	— 9 голубів
Прилетіло	— 2 голуби	Полетіло	— 3 голуби
Стало	— ?	Залишилось	— ?

— Поясніть, чому першу задачу розв'язали додаванням, а другу — відніманням.

► Фізкультхвилинка**6 Робота над текстовою задачею**

Півник обмолотив 10 колосків, а мишенята обмолотили на 3 колоски менше. Скільки колосків обмолотили мишенята?

- Скільки колосків обмолотив Півник?
 - Що відомо про мишенят?
 - Як дізнатися, скільки колосків обмолотили мишенята?
- $$10 - 3 = 7 \text{ (к.)}$$

7 Робота з геометричним матеріалом

— Скільки всього трикутників? чотирикутників?

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— От і побували ми з вами в гостях у казки. Пригадайте висновок, який ми зробили на уроці.

— І вас, якщо будете працювати, завжди будуть поважати усі, хто буде жити поруч із вами.

Урок 78

Тема. Таблиця додавання числа 3. Задачі на знаходження суми і невідомого доданка

Мета: ознайомити учнів з прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*); скласти таблицю додавання числа 3 з переходом через десяток; розвивати вміння доповнювати одноцифрове число до 10; формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент**

Пролунав і стих дзвінок,
Починається урок.

- А який тепер урок?
- Чого ми навчаємося на уроках математики?

II. Повторення вивченого матеріалу

— Сьогодні на уроці у нас гостя. Вона допоможе зробити наш урок цікавим. Відгадайте хто це?

Старенька бабуся край лісу жила,
Гостинці до неї онучка несла.
Сміливе й хоробре було те дівчатко,
Веселе і миле бабусине внучатко.

(Червона Шапочка)

— У кошику в Червоної Шапочки лежать гостинці не тільки для бабусі, але й для вас. (Учитель дістає «пиріжки» з текстами задач. Діти усно розв'язують.)

1 Розв'язування задач (усно)

- Знають діти казочку
Про Червону Шапочку.
До бабусі вона йшла,
Дев'ять пиріжків несла.
Та ще два — для нас, малят,
Працьовитих веселят.
Порахуймо всі гостинці.
Скільки пиріжків в корзинці? ($9 + 2 = 11(n.)$)
- Чекає бабуся в гості онучку,
Для неї готує квітчасту сорочку.
На ній — незабудки. Їх аж 11.
Їкульбаб — на 2 менше.
Їх скільки, малята? ($11 - 2 = 9(k.)$)

— Молодці, діти! Перше завдання, запропоноване Червоною Шапочкою, ви виконали. Отже, матеріал попереднього уроку засвоїли. Сподіваюсь, і новий матеріал засвоїте успішно.

2 Розв'язування прикладів на додавання і віднімання чисел частинами

$9 + 2 + 0 =$	к
$12 - 2 - 1 =$	о
$12 - 1 - 2 =$	н
$8 + 2 + 1 =$	в
$11 - 2 - 1 =$	а
$11 - 1 - 2 =$	л
$10 + 2 - 1 =$	і
$6 + 2 - 1 =$	ї

— А тепер і ми зберемо квіти для бабусі. Назва наших квітів зашифрована у прикладах. Хто їх правильно розв'яже, той і дізнається, як називаються квіти, які ми збираємо для бабусі.

3 Каліграфічна хвилинка

— Червона Шапочка пропонує відгадати вам загадку і дізнатися, яку цифру ми сьогодні ще раз повчимося писати каліграфічно.

З промінцем метелик встав,
Крила сонцю показав.
Як поглянеш добре ти,
То побачиш цифру... (*три*).

— Напишіть у зошиті 1 рядок цієї цифри.

4 Доповнення чисел 1; 2; 3; 4; 5 до 10**III. Повідомлення мети і задач уроку**

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*), складемо таблицю додавання числа 3 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі й приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Пояснення нового матеріалу**

1	+		=	4
2	+		=	5
3	+		=	6
4	+		=	7
5	+	3	=	8
6	+		=	9
7	+		=	10
8	+		=	
9	+		=	

— На дошці схематично записані всі вирази на табличне додавання числа 3. Перші доданки — це числа від 1 до 9. Вони записані у стовпчик. Другим доданком у виразі є число 3.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати. ($8 + 3$; $9 + 3$)

2 Первинне закріплення

— Поясніть, як знайти суму $8 + 3 = \dots$; $9 + 3 = \dots$.

$$\begin{array}{c} \underbrace{\quad} \\ 2 \quad 1 \end{array} \quad \begin{array}{c} \underbrace{\quad} \\ 1 \quad 2 \end{array}$$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю додавання числа 3.

— Прочитайте таблицю додавання числа 3, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Прочитайте результати таблиці від найменшого числа до найбільшого.

— Затулить лінійкою відповіді таблиці й прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

Трава низенька-низенька.
 Дерев високі-високі.
 Вітер дерева колише, гойдає.
 Птахи у вирій летять, відлітають.
 Діти тихенько за парти сідають.

V. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування задачі знаходження суми і невідомого доданка

— Йшла Червона Шапочка лісом, а назустріч їй — Їжачок. Ніяк з кошиками своїми розібратися не може. Давайте допоможемо йому.

Їжачок зібрав 12 грибів. У лівий кошик він поклав 2 гриби. Скільки грибів Їжачок поклав у правий кошик?

— Скільки всього грибів зібрав Їжачок? (12)

— Скільки грибів у лівому кошику? (2)

— Як дізнатися, скільки грибів у правому кошику?

$$12 - 2 = 10 \text{ (гр.)}$$

— Як знайти невідомий доданок?

— А за Їжачком і Ведмедик поспішає. Бажає бабусі малини передати, щоб вона зварила смачне варення. Та тільки ніяк не може поррахувати, скільки всього малини він назбирав.

Ведмедик у лапах тримає 5 ягідок малини і в кошик поклав стільки ж. Скільки всього малини зібрав Ведмедик для бабусі?

— Скільки ягід малини у Ведмедика в лапах? (5)

— А скільки в кошику? (Стільки ж)

— Це скільки? (5)

— Скільки всього малини зібрав Ведмедик для бабусі?

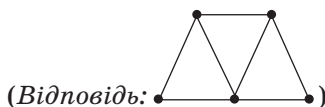
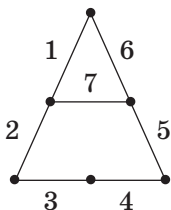
$$5 + 5 = 10 \text{ (ягід)}$$

► Зорова гімнастика

2 Гра «Чарівні палички»

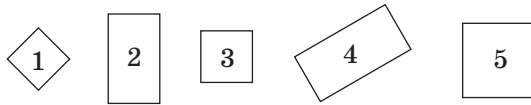
— А назустріч Червоній Шапочці вийшов сірий Вовк.

— Перекладеш дві палички так, щоб з двох трикутників утворилося три трикутники, пропущу тебе до бабусі, сказав Вовк.

3 Робота з геометричним матеріалом

Учитель на дошці прикріплює геометричні фігури.

- У яких прямокутників всі сторони рівні?
- Як називається прямокутник з рівними сторонами?

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- Вам сподобалося подорожувати із Червоною Шапочкою?
- Які випадки таблиці додавання числа 3 ви запам'ятали?
- Якщо ви все зрозуміли на уроці, намалюйте сонечко.
- Якщо у вас виникли труднощі на уроці, намалюйте хмаринку.

Урок 79

Тема. Таблиця віднімання числа 3. Розв'язування прикладів і задач

Мета: ознайомити учнів із прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*віднімання частинами*); скласти таблицю віднімання числа 3 з переходом через десяток; розвивати вміння розв'язувати задачі і приклади вивчених видів; удосконалювати обчислювальні навички, виховувати акуратність, працьовитість.

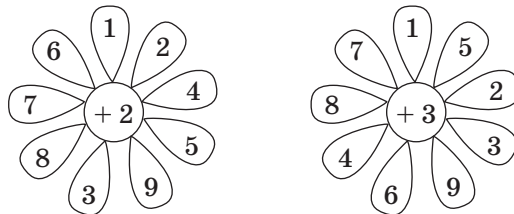
ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Ось і пролунав дзвінок,
Починається урок.
Працювати будемо жваво,
Щоб було усім цікаво.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

2 Математичний диктант

- Перший доданок 10, другий доданок 2. Знайдіть суму.
- Зменшене 14, від'ємник 10. Знайдіть різницю.

- На скільки 13 більше, ніж 12?
 - 15 збільшити на 1.
 - На скільки треба збільшити 7, щоб одержати 17?
 - Яке число стоїть за 10?
 - Запишіть число, що передує 15.
 - Запишіть сусідів числа 16.
 - Перший доданок 8, сума дорівнює 18. Чому дорівнює другий доданок?
- Взаємоперевірка робіт. (12; 4; 1; 16; 10; 11; 14; 15; 17; 10)

3 Гра «Допоможи Незнайкові»

— Вставте пропущені числа.

$$11 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см} \quad 17 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

$$20 \text{ см} = \square \text{ дм} \quad 1 \text{ дм } 3 \text{ см} = \square \square \text{ см}$$

4 Повторення складу чисел 3; 5; 8

III. Повідомлення мети і задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*віднімання частинами*), складемо таблицю віднімання числа 3 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі і приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

4	–	=	1
5	–	=	2
6	–	=	3
7	–	=	4
8	– 3	=	5
9	–	=	6
10	–	=	7
11	–	=	
12	–	=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне віднімання числа 3. Зменшуване — це числа від 4 до 11. Вони записані у стовпчик. Від'ємником у виразі є число 3. Відповіді таблиці віднімання числа 3 записані так:

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати. (11 – 3; 12 – 3)

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти різницю

$$11 - 3; \quad 12 - 3.$$

$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 1 \quad 2 \quad 2 \quad 1 \end{array}$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю віднімання числа 3.

- Прочитайте таблицю віднімання числа 3, починаючи від найбільшого результату.
- Прочитайте тільки результати таблиці.
- Затуліть лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► **Фізкультхвилинка**

ЗОЗУЛЯ

Облітала я лісок вздовж, Ушир і навкосок. Відпочила в холодку, На кленовому листку. І росинок з тирличу Напилася досхочу. Діти ішли через лісок — Подала їм голосок. Налічила їм літа: двадцять, Тридцять, аж до ста. Щоб ні горя, ні біди, Щоб росли як із води.	<p><i>(Махають руками в сторони, вперед, навкоси.)</i></p> <p><i>(Імітують пиття води.) (Ходьба по кімнаті.)</i></p> <p><i>(Піднімаються на носки, руки вгору, дивляться на них.)</i></p>
--	---

V. Розвиток математичних знань

1 Робота над задачею на знаходження остачі

У кошику було 12 яєць. На сніданок використали 3 яйця. Скільки яєць залишилось?

- Скільки яєць було в кошику?
- Скільки використали на сніданок?
- Як дізнатися, скільки яєць залишилося в кошику?
- $12 - 3 = 9$ (яєць)
- Яку дію використали? Чому?

2 Розв'язування прикладів (з коментуванням)

$12 - 2 - 4 =$	$6 + 3 - 4 =$	$19 - 9 - 3 =$
$12 - 3 - 5 =$	$13 - 1 - 3 =$	$10 - 1 + 3 =$
$11 - 3 - 3 =$	$15 - 1 - 4 =$	$8 + 3 - 2 =$

► **Пальчикова гімнастика**

ДОЛОНІ

Де ваші долоні? — Тут-тут-тут! А в долонях пальчики живуть. — Працювали пальчики — не лінувалися:	<p><i>(Діти показують руки, складають в кулачки.)</i></p>
---	---

Писали, писали,
 Старалися.
 А потім, а потім, а потім
 Стомилися.
 А тепер ми пальчики струсемо (Розкривають кулачки
 І писати знову почнемо. і показують пальчики в русі.)

3 Робота над текстовою задачею на дві дії (пропедевтичний розгляд)

Сірих кролів — 3. Білих кролів — на 2 більше. Скільки всього кролів?

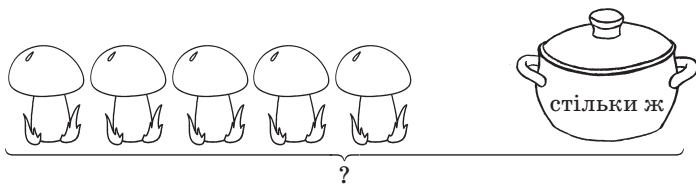
- Скільки було сірих кролів?
- Що відомо про білих кролів?
- Як дізнатися, скільки було білих кролів?

$$3 + 2 = 5 \text{ (крол.)}$$

— Відомо, що сірих кролів — 3, білих — 5. Як дізнатися, скільки всього кролів?

$$3 + 5 = 8 \text{ (крол.)}$$

4 Складання задачі за малюнком

- Скільки грибів ліворуч?
 - Скільки грибів у каструлі? Це скільки?
 - Як дізнатися, скільки всього було грибів?
- $$5 + 5 = 10 \text{ (грибів)}$$

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

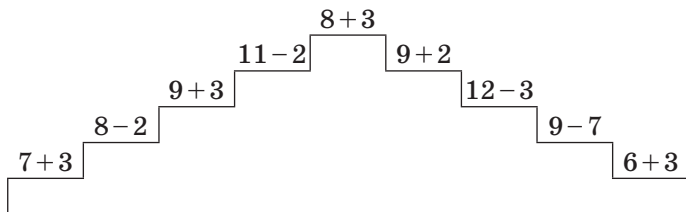
- Що нового дізналися на уроці?
- Розкажіть таблицю віднімання числа 3.
- Ви сьогодні добре працювали на уроці.
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 80

Тема. Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 3

Мета: закріпити знання таблиць додавання і віднімання числа 3; розвивати вміння розв'язувати задачі вивчених видів; формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Повторення вивченого матеріалу****1** Усна лічба. «Математичні сходи»**2** Математичний диктант

- Запишіть суму чисел 6 і 4.
 - Запишіть різницю чисел 9 і 3.
 - До якого числа слід додати 7, щоб одержати 10.
 - Запишіть сусідів числа 18.
 - Запишіть число, яке стоїть після числа 14.
 - Запишіть число, що стоїть перед числом 12.
- Взаємоперевірка. (10; 6; 3; 17; 19; 15; 11)

3 Порівняння виразів*1 варіант*

$4 + 3 \square 8 - 0$

$6 - 2 \square 4 + 0$

$9 - 2 \square 10 - 6$

2 варіант

$1 + 8 \square 3 + 5$

$7 - 1 \square 6 + 0$

$8 - 5 \square 9 - 2$

III. Закріплення вивченого матеріалу**1** Складання задачі за коротким записом

Миколка — 8 казок

Петрик — ?, на 3 казки більше

- Скільки казок прочитав Миколка?
- Що відомо про Петрика?
- Як дізнатися, скільки казок прочитав Петрик?

$8 + 3 = 11$ (к.)

- Яку дію використали під час розв'язання задачі? Чому?

► Фізкультхвилинка

На галявині два жука

(Танцюємо, ручки на поясі.)

Танцювали гопака:

(Тупотимо правою нішкою.)

Правою ніжкою туп, туп!	(Тупотимо лівою ніжкою.)
Лівою ніжкою туп, туп!	
Ручки вгору, вгору, вгору!	(Встаємо навшпиньки,
Хто підніме вище всіх?	тягнемося вгору.)

2 Складання задачі на знаходження остачі

У трамваї їхало 12 пасажирів. На зупинці вийшло 3 пасажирів. Скільки пасажирів залишилося в трамваї?

Повторення умови задачі за питаннями вчителя.

— Як дізнатися, скільки пасажирів залишилось у трамваї?

$$12 - 3 = 9 \text{ (п.)}$$

3 Розв'язування прикладів

1 і 2 стовпчики — з коментуванням, 3 і 4 — самостійно.

$$9 - 3 - 3 = \quad 7 - 2 - 2 = \quad 3 + 3 + 3 = \quad 4 + 1 + 3 =$$

$$6 + 4 - 2 = \quad 6 - 3 - 3 = \quad 8 - 3 + 3 = \quad 5 + 2 - 3 =$$

► Пальчикова гімнастика

Котик лапкою вмивається,
Видно, у гості збирається.
Вимив носик.
Вимив ротик.
Вимив вухо.
Витер сухо.

4 Робота над текстовою задачею

На заняттях танцювального гуртка було 7 хлопчиків і 4 дівчинки. Усі дівчата пішли танцювати в парах з хлопчиками. Скільки хлопчиків не танцювало?

— Скільки було хлопчиків?

— Скільки було дівчат?

— Скільки дівчат пішло танцювати?

— Назвіть питання задачі.

— Запишіть розв'язання.

$$7 - 4 = 3 \text{ (хл.)}$$

5 Гра «Яке число пропущене?»

$$2 \ 4 \ 6 \ \square \ 6 \ 4 \ 2$$

$$3 \ 6 \ 9 \ \square \ 9 \ 6 \ 3$$

6 Задача на кмітливість

У три чашки жовтого, зеленого і синього кольору налили чай, молоко і сік. Які напої у кожній чашці, якщо чай не в синій і не в жовтій чашці, а сік — не в синій?

(Чай — у зеленій, сік — у жовтій, молоко — у синій.)

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

- Назвіть напам'ять результати таблиць додавання і віднімання числа 3.
- Молодці, ви добре попрацювали на уроці!

Урок 81

Тема. Таблиця додавання числа 4. Задачі на збільшення числа на кілька одиниць і на знаходження остачі

Мета: ознайомити учнів із прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*); скласти таблицю додавання числа 4 з переходом через десяток; розвивати вміння доповнювати одноцифрове число до 10; формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок,
Всім пора нам на урок.
Встаньте всі рівненько,
Привітаємось гарненько:
«Добрий день!».

II. Повторення вивченого матеріалу

— Сьогодні на уроці в нас гостя. Вона допоможе зробити наш урок цікавим. Відгадайте, хто це?

Вона не боїться роботи,
Гарна і дуже мила.
Увесь час у працях і турботах
У мачухи злісної була.
Але хрещена фея одного разу
На бал їй потрапити допомогла.
Там принца вона зустріла,
І тифельку там загубила.
Але за допомогою цієї тифельки
Красуню нашу і знайшли. (*Попелюшка*)

1 Усна лічба. Повторення таблиць додавання і віднімання числа 3

— Давайте згадаємо, як починається казка?

В одному королівстві жив заможний чоловік. Дружина його вмерла і залишила дочку. Дівчинка була доброю, гарною і працьовитою. Батько дівчинки одружився вдруге. У мачухи були свої дві дочки, такі ж вередливі і злі, як і їх мати. Бідну Попелюшку змушували виконувати всю брудну і складну роботу. Вона мовчала і тер-

піла знуцання мачухи і її дочок. Ранок Попелюшки починався з розтоплювання печі, готування сніданку, миття посуду.

— Діти, давайте допоможемо Попелюшці розкласти вимитий посуд на полиці.

З'єднаймо відповіді із прикладами!

$7+3$	$9+3$	$8+3$	$5+3$	$6+3$	$4+3$
11	7	9	12	10	8
$12-3$	$5-3$	$11-3$	$9-3$	$6-3$	$8-3$
9	6	5	3	8	2

2 Гра «Мовчанка» (робота з числовим віялом)

— Попелюшка цілий день трудилася і дуже втомилася. Вона присіла біля печі, зігрілася, і її почав долати сон. Щоб не розбудити її, ми зіграємо в гру «Мовчанка». Я показуватиму на картці вираз, а ви уважно мовчки обчислюйте його значення і покажете відповідь на числовому віялі.

$18 - 8$; $10 + 5$; $16 + 1$; $18 - 1$; $12 + 0$; $19 - 10$.

3 Каліграфічна хвилинка

— Попелюшка пропонує відгадати вам загадку і дізнатися; яку цифру ми сьогодні ще раз повчимося писати каліграфічно.

Цифра ця зібралася в танок,
Ручку праву на бочок,
Горда дуже й неговірка,
Всі вгадали — це... (четвірка).

— Напишіть у зошиті 1 рядок цієї цифри.

4 Доповнення до 10 чисел 2; 7; 8

— Молодці, ви добре засвоїли матеріал попередніх уроків! Сподіваюся, що і новий матеріал ви засвоїте успішно.

III. Повідомлення мети і задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (додавання частинами), складемо таблицю додавання числа 4 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі і приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

1	+		=	5
2	+		=	6
3	+		=	7
4	+		=	8
5	+	4	=	9
6	+		=	10
7	+		=	
8	+		=	
9	+		=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне додавання числа 4. Перші доданки — це числа від 1 до 9. Вони записані у стовпчик. Другим доданком у виразі є число 4.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати. ($7 + 4$; $8 + 4$; $9 + 4$)

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти суму

$$\begin{array}{r} 7 + 4; \quad 9 + 4. \\ \underbrace{\quad\quad} \quad \underbrace{\quad\quad} \\ 3 \quad 1 \quad 1 \quad 3 \end{array}$$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю додавання числа 4.

— Прочитайте таблицю додавання числа 4, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Прочитайте результати таблиці від найменшого числа до найбільшого.

— Загуліть лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

Раз — піднялись, підтягнутись,

Два — зігнулись, розігнулись,

Три — в долоні три плеска,

Головою три кивка.

На чотири — руки ширше.

П'ять — руками помахати,

Шість — за парти знову сісти.

V. Розвитої математичних знань

1 Розв'язування прикладів з коментуванням

— Одного разу по всьому казковому королівству пролунала звістка, що у палаці відбудеться бал. Король вирішив улаштувати бал, щоб познайомити принца з чарівною дівчиною королівства й одружити його. Мачуха з дочками теж почали збиратися на бал. Вони наказали Попелюшці зшити для них плаття за одну ніч. По-

пелюшка дуже зайнята. Тож не будемо їй заважати і самі теж займемося ділом. Розв'яжемо приклади з коментуванням.

$$6 + 3 + 4 =$$

$$11 - 3 + 4 =$$

$$18 - 8 - 3 =$$

$$7 + 1 + 4 =$$

$$16 - 6 + 4 =$$

$$12 - 3 + 4 =$$

2 Робота за числовою шкалою

— Попелюшці дуже хотілося потрапити на бал. Зла мачуха дозволила дівчині поїхати на бал, якщо вона підмете всі доріжки у саду і виміряє їх довжину.

На дошці — запис прикладу:

$$7 + 3 + 2 = 12.$$

— Як записати цей приклад так, щоб він розв'язувався однією дією?

$$7 + 5 = 12$$

— Розв'язування таких прикладів ми розглянемо на наступних уроках.

3 Робота з текстовою задачею

У шкільному дворі росте 9 беріз, а кленів — на 4 більше. Скільки кленів росте у шкільному дворі?

— Скільки беріз росте у шкільному дворі?

— Що відомо про клени?

— Як дізнатися, скільки росте кленів?

$$9 + 4 = 13 \text{ (к.)}$$

— Яку дію використали для розв'язання задачі? Чому?

► Пальчикова гімнастика

Раз, два, три, чотири, п'ять,

Будем пальці рахувать.

Ось цей пальчик — дід,

А цей пальчик — баба.

Ось цей пальчик — тато,

А цей пальчик — мама.

А ось цей пальчик — я.

Ось і вся моя сім'я.

4 Хвилинка-цікавинка

На торті запалили 5 свічок. Дві з них загасили. Скільки свічок залишиться? (*Залишиться 2, оскільки 3 свічки згорять.*)

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

— Негаразди Попелюшки скінчилися, коли до неї в гості прийшла її хрещена мати. Вона була дивовижною жінкою. А якою саме — ви дізнаєтеся, коли розв'яжете приклади на додавання і складете до них приклади на віднімання.

$9 + 2$

$8 + 4$

$9 + 4$

13	12	11
Я	Е	Ф

— Фея творила справжні дива: гарбуз перетворила на карету, пацюка — на кучера, мишей — на коней, брудне плаття Попелюшки — на чарівне плаття. Попелюшка потрапила на бал і зачарувала всіх своєю красою. Особливо вона сподобалася принцеві.

— Вам сподобалося подорожувати з Попелюшкою?

— Розкажіть таблицю додавання числа 4.

— Якщо ви все зрозуміли на уроці, намалюйте сонечко.

— Якщо у вас виникли труднощі на уроці, намалюйте хмаринку.

Урок 82

Тема. Таблиця віднімання числа 4. Складання прикладів за шкалою лінійки. Розпізнавання многокутників

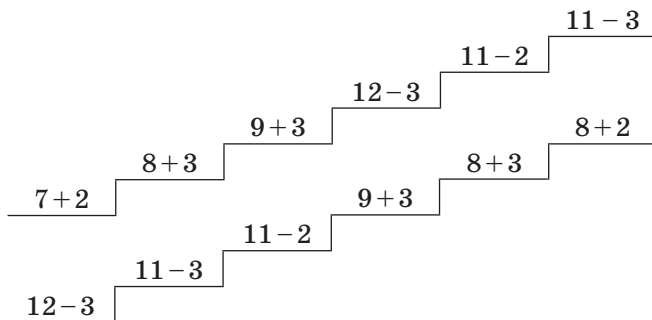
Мета: ознайомити учнів з прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*віднімання частинами*); скласти таблицю віднімання числа 4 з переходом через десяток; розвивати вміння розв'язувати задачі і приклади вивчених видів; удосконалювати обчислювальні навички, вміння розпізнавати многокутники; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба. Гра «Хто швидше?»

2 Математичний диктант

- Запишіть числа, які ідуть за числами 12; 15; 19.
- Запишіть числа, які стоять перед числами 11; 17; 16.

- Чому дорівнює сума чисел 10 і 3?
- Чому дорівнює різниця чисел 14 і 10?
- На одній галявині 7 дзвіночків, а на другій — на 2 менше. Скільки дзвіночків на другій галявині?
- Довжина першого відрізка 9 см, другого — 6 см. На скільки сантиметрів перший відрізок довше другого?
Взаємоперевірка робіт.

3 Гра «Допоможи Незнайкові»

— У якому прикладі Незнайко припустився помилок?

$$11 - 3 + 2 = 10 \quad 11 - 3 + 5 = 10 \quad 9 + 2 - 1 = 11$$

$$9 + 4 + 1 = 12 \quad 12 - 3 - 4 = 5 \quad 9 + 3 - 1 = 11$$

$$12 - 3 - 5 = 5 \quad 8 + 4 + 1 = 11 \quad 7 + 4 - 1 = 10$$

4 Повторення складу чисел 4; 7; 9

III. Повідомлення мети і задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*віднімання частинами*), складемо таблицю віднімання числа 4 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі і приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

5	—	=	1
6	—	=	2
7	—	=	3
8	—	=	4
9	— 4	=	5
10	—	=	6
11	—	=	
12	—	=	
13	—	=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне віднімання числа 4. Зменшуване — це числа від 5 до 13. Вони записані у стовпчик. Від'ємнику виразі — число 4.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати ($11 - 4$; $12 - 4$; $13 - 4$)

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти різницю

$$11 - 4; \quad 12 - 4.$$

$$\begin{array}{ccc} \underbrace{11 - 4}_{1 \quad 3} & & \underbrace{12 - 4}_{2 \quad 2} \end{array}$$

3 Робота за складеною таблицею

— Прочитайте таблицю віднімання числа 4.

— Прочитайте таблицю віднімання числа 4, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Затуліть лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

V. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування прикладів (з коментуванням)

1 і 2 стовпчики з коментуванням, 3 стовпчик — самостійно.

$$12 - 4 - 4 = \quad \quad \quad 7 + 2 + 4 = \quad \quad \quad 13 - 4 - 3 =$$

$$8 + 2 + 4 = \quad \quad \quad 9 + 2 - 4 = \quad \quad \quad 10 - 4 + 3 =$$

► Пальчикова гімнастика

2 Складання прикладу на дві дії за шкалою лінійки

$$12 - 2 - 3 = 7$$

— Як записати цей приклад так, щоб він розв'язувався однією дією?

$$12 - 5 = 7$$

— Розв'язування таких прикладів ми розглянемо на наступних уроках.

3 Задача на кмітливість

У Катрусі є батьки, 2 брати і сестра. У Сергійка — мама, бабуся, дві сестри і два брати. У кого сім'я більше? (У Сергійка родина більше на 1 особу.)

4 Робота з геометричним матеріалом

— Накресліть відрізок завдовжки 11 см, а другий — на 4 см коротший.

— Як дізнатися довжину другого відрізка?

$$11 - 4 = 7 \text{ (см)}$$

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

— Що нового дізналися на уроці?

— Розкажіть таблицю віднімання числа 4.

— Ви сьогодні добре працювали на уроці.

— Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 83

Тема. Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 4. Порівняння задач на знаходження суми і на збільшення числа на кілька одиниць

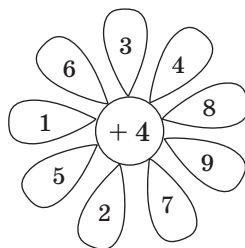
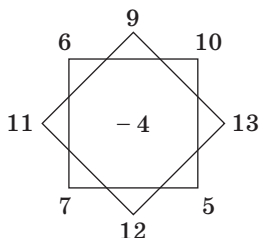
Мета: закріпити знання таблиць додавання і віднімання числа 4; розвивати вміння розв'язувати задачі вивчених видів; формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

2 Математичний диктант

— Запишіть вирази і знайдіть їх значення.

- 10 мінус 2.
- До 3 додати 4.
- Знайдіть суму чисел 9 і 2; 10 плюс 3.
- Від 17 відняти 7.
- Зменшуване 12, від'ємник 3. Знайдіть різницю.
- Перший доданок 8, другий доданок 4. Чому дорівнює сума? Взаємоперевірка робіт. (8; 7; 11; 13; 10; 9; 12)

3 Гра «Заповни пропуски»

1 варіант

$$12 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

$$2 \text{ дм} = \square \square \text{ см}$$

$$1 \text{ дм } 8 \text{ см} = \square \square \text{ см}$$

2 варіант

$$1 \text{ дм } 6 \text{ см} = \square \square \text{ см}$$

$$20 \text{ см} = \square \text{ дм}$$

$$19 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання задачі за коротким записом

Було — 13 горобців
 Полетіло — 4 горобчика
 Залишилося — ?

- Скільки було птахів?
- Скільки птахів полетіло?
- Як дізнатися, скільки птахів залишилося?
 $13 - 4 = 9$ (г.)

► Фізкультхвилинка

Руки в сторони та вгору —
 На носочки піднялись.
 Підніми голівку вгору —
 Й на долоньки подивись.
 Присідати ми почнемо,
 Добре ноги розігнемо.
 Раз — присіли, руки прямо.
 Встали — знову все так само.

2 Самостійна робота

$$\begin{array}{cccc} 9 + 2 - 4 = & 8 + 4 - 2 = & 9 + 4 - 3 = & 8 + 4 - 3 = \\ 8 - 2 - 4 = & 9 - 4 - 4 = & 6 + 4 - 1 = & 9 + 4 - 4 = \end{array}$$

3 Складання задач за коротким записом на дошці. Порівняння задач на знаходження суми і на збільшення числа на кілька одиниць

У коробці — 6 кульок }
 На ялинці — 4 кульки } ?

- Скільки кульок у коробці? (6)
- Скільки кульок на ялинці? (4)
- Скільки всього кульок? Як дізналися?

$$6 + 4 = 10 \text{ (кульок.)}$$

У коробці — 5 кульок ←
 На ялинці — ?, на 2 кульки більше

- Скільки кульок у коробці? (5)
 - Що сказано про кількість кульок на ялинці? (Їх на 2 більше.)
 - Як дізнатися, скільки кульок на ялинці?
- $$5 + 2 = 7 \text{ (к.)}$$
- Яку дію використали в першій задачі для знаходження відповіді?
 - Яку дію використали в другій задачі для знаходження відповіді?

Висновок. Якщо в питанні задачі є поняття «всього» або «на... більше», ми виконуємо дію додавання.

► Пальчикова гімнастика

Дружать в нашій класі
 Хлопчики й дівчатка.
 Дружать в нас на ручках
 Пальчики — малятка.
 Раз, два, три, чотири, п'ять.
 Вийшли пальці погулять.
 Разом пальчики всі друзі —
 Плещуть у долоні.

4 Робота з геометричним матеріалом

— Накресліть у зошиті трикутник і чотирикутник.

Відступіть від задачі 1 клітинку вниз. Від краю сторінки відрахуйте вбік 5 клітинок. На перетині клітинок поставте точку. Від неї вниз відрахуйте 4 клітинки. Поставте точку. Від цієї точки праворуч і ліворуч відрахуйте 4 клітинки і поставте точки. З'єднайте точки під лінійку. Яка фігура у вас вийшла?

— Відступіть від трикутника 2 клітинки праворуч і поставте точку. Від неї праворуч відрахуйте 8 клітинок і поставте другу точку. Від першої точки вгору відрахуйте 4 клітинки, а потім праворуч 4 клітинки і поставте точку. Від другої точки вгору відрахуйте 4 клітинки, а потім ліворуч 4 клітинки і поставте точку. З'єднайте точки під лінійку. Яка фігура у вас вийшла?

5 Задача на кмітливість

Таня зліпила із пластиліну стільки ж іграшок, скільки і Наталка. Таня почала ліпити раніше Наталки, закінчили дівчинки одночасно. Хто ліпив швидше? (*Наталка*)

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— Назвіть напам'ять результати таблиць додавання і віднімання числа 4.

— Молодці, ви добре попрацювали на уроці!

Урок 84

Тема. Таблиця додавання числа 5. Складання прикладів за числовою шкалою. Складання і розв'язування задач за малюнком

Мета: ознайомити учнів з прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*); скласти таблицю додавання числа 5 з переходом через десяток; розвивати вміння доповнювати одноцифрове число до 10; формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

— Сьогодні ми знову вирушаємо в гості до казки. Ця казка дуже цікава і повчальна. Щоб дізнатися назву, ми розв'яжемо приклади і повторимо додавання і віднімання в межах 4 з переходом через десяток.

1 Усна лічба

— Розв'яжіть приклади і замініть відповіді буквами.

$13 - 4 + 4$	г	$11 - 3 + 1$	к	$9 + 4 + 1$	а	$6 + 3 + 3$	н
$10 + 3 - 5$	и	$9 + 3 - 2$	е	$12 - 4 - 1$	ч	$9 + 4 + 2$	я
$11 - 3 + 3$	д	$12 - 3 - 4$	к	$6 + 4 + 6$	е		

к	ч	и	к	е	д	н	г	а	я	е
5	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

— Молодці, ви здогадалися, що нашим супутником на уроці буде гидке каченя — герой однойменної казки Г.-Х. Андерсена.

2 Повторення складу числа 5

5	
4	1
3	2
2	3
1	4

— Перед вами — кошик, у якому мама-качка висиджує своїх пташенят. Яйця починають тріскатися по черзі, і жовтенькі каченята по одному вилазять зі своїх яєць. Поясніть, як це відбувається, спираючись на знання складу числа 5. (*4 яйця й 1 каченя; 3 яйця і 2 каченята; 2 яйця і 3 каченята, 1 яйце і 4 каченята*)

3 Каліграфічна хвилинка

— Гидке Каченя пропонує відгадати вам загадку і дізнатися, яку цифру ми сьогодні ще раз повчимося писати каліграфічно.

Ніжку бубликом зігнула,
Ручку вправо простягнула.
Також вийшла погулять
На папері цифра... (*п'ять*).

— Напишіть у зошиті 1 рядок цієї цифри.

4 Доповнення до 10 чисел 5; 6; 9

— Молодці, ви добре засвоїли матеріал попередніх уроків. Сподіваюся, що і новий матеріал ви засвоїте успішно.

III. Повідомлення мети і задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*), складемо таблицю додавання числа 5 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі і приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Пояснення нового матеріалу**

На дошці схематично записані всі вирази на табличне додавання числа 5. Перші доданки — це числа від 1 до 9. Вони записані у стовпчик.

1	+		=	6
2	+		=	7
3	+		=	8
4	+		=	9
5	+	5	=	10
6	+		=	
7	+		=	
8	+		=	
9	+		=	

Другим доданком у виразі є число 5.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати. ($6 + 5$; $7 + 5$; $8 + 5$; $9 + 5$)

2 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю додавання числа 5.

— Прочитайте таблицю додавання числа 5, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Прочитайте результати таблиці від найменшого числа до найбільшого.

— Затупіть лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

Раз, два — всі пірнають,
Три, чотири — виринають.
П'ять, шість — на воді
Кріпнуть крильця молоді.
Сім, вісім — що є сили
Всі до берега поплили.
Дев'ять, десять — всі нагнулись,
Обтрусилась, потягнулись,
І пішли попід горою
Снідають травкою смачною.

3 Первинне закріплення

— Коли останнє яйце тріснуло, мама-качка побачила, що з нього вилізло незграбне некрасиве каченя. Замість того, щоб крякати, воно пищало. Але мама полюбила і це пташеня, тому що воно плавало по озеру краще за всіх, добре їло і швидко росло. А зараз давайте допоможемо мамі-качці зробити прогулянку по двору, одночасно повчимося додавати число 5 з переходом через десяток.

Учитель виставляє на набірному полотні 6 качок і 5 каченят.

— Скільки всього качок? Скільки всього каченят? Скільки всього птахів?

На дошці — схеми-опори.

$$6 + 5 = 11$$

$$\begin{array}{c} \frown \\ 4 \quad 1 \end{array}$$

Учитель виставляє 7 гусаків і 5 каченят. Проводиться аналогічна робота.

$$\begin{array}{r} 7 + 5 = 12 \\ \underbrace{\quad\quad} \\ 3 \quad 2 \end{array}$$

Учні самостійно виставляють 8 курочок і 5 каченят; 9 індиків і 5 каченят. Пояснюють прийоми додавання:

$$\begin{array}{r} 8 + 5 = 13 \\ \underbrace{\quad\quad} \\ 2 \quad 3 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 9 + 5 = 14 \\ \underbrace{\quad\quad} \\ 1 \quad 4 \end{array}$$

V. Розвиток математичних знань

1 Складання прикладів за числовою шкалою

— Скажіть, а на яких птахів задивлялося Гидке Каченя і не на смілювалось навіть підійти близько?

— Так, на лебедів. Вони були для бідного каченяти еталоном краси. Воно називало їх королівськими птахами. Ці красені-птахи принесли нам завдання, а самі зібрались у далеку подорож до теплих країв.

Учні самостійно записують приклад на дві дії і замінюють його прикладом на одну дію.

$$8 + 2 + 2 = 12 \qquad 8 + 4 = 12$$

2 Розв'язування задачі за малюнком

— Діти, давайте опишемо той день, коли Гидке Каченя залишилося одне-однісіньке, голодне і змерзле. (*Діти описують осінній день: похмурий, дощовий, холодний; дерева: голі, безлисті.*)

— Діти, в задачі, яку нам потрібно розв'язати, йдеться про опалі осінні листочки. Мабуть, вони впали на землю тієї осінньої пори, коли нашому Каченяті було так тяжко і сумно.

— Розгляньте малюнок. Скільки листочків було на дереві спочатку? (7)

— Налетів сильний вітер. Обірвав 3 листочки.

— Скільки листочків залишилось на дереві?

— Яку дію треба виконати, щоб дати відповідь на запитання задачі? Чому?

— Запишіть розв'язання задачі в зошиті.

$$7 - 3 = 4 \text{ (л.)}$$

► Зорова гімнастика

3 Робота з геометричним матеріалом

— Згадайте, хто допоміг Гидкому Каченяті пережити зиму. Так, це була бабуся. Але вона не захотіла довго годувати качку, яка не несла яєць. І через деякий час наш герой опинився в іншому будинку, де було тепло і затишно. Діти розтирали йому лапки і приносили мисочки із зерном. Мисочки були різної довжини. Давайте виміряємо відрізки і дізнаємося їх довжину.

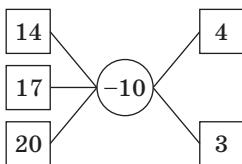
— Накресліть перший відрізок довжиною 3 см, а другий — на 4 см довший.

4 Самостійне складання і розв'язування прикладів

— Як ви пам'ятаєте, у цій дружній родині Гидке Каченя прожило до весни. А коли пригріло сонечко, воно разом з дітьми прийшло до озера. Раптом до нього підплили лебеді і прийняли його у свою родину.

— Я — Лебідь. Я — «королівський птах», — подумало Каченя. Його нещастя скінчилися.

Почалося самостійне життя. А в нас — теж самостійна робота.

Перевірка робіт учителем.

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- Вам сподобалося подорожувати з Гидким Каченям?
- Розкажіть таблицю додавання числа 5.
- Якщо ви все зрозуміли на уроці, намалюйте сонечко.
- Якщо у вас виникли труднощі на уроці, намалюйте хмаринку.

Урок 85

Тема. Таблиця віднімання числа 5. Підготовча робота до розв'язування задач на дві дії
Мета: ознайомити учнів з прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (віднімання частинами); скласти таблицю віднімання числа 5 з переходом через десяток; удосконалювати обчислювальні навички; вчити розв'язувати задачу на дві дії; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба. Гра «Мовчанка» (робота з числовим віялом)

$7 + 5 + 1$	$11 - 2 - 3$	13	6
$8 + 5 - 1$	$12 - 4 - 4$	12	4
$9 + 5 - 4$	$13 - 3 + 1$	10	11

2 Математичний диктант

- Запишіть числа, які ідуть за числами 13; 16; 18.
- Запишіть числа, які стоять перед числами 12; 15; 18.
- Чому дорівнює сума чисел 10 і 1?
- Чому дорівнює різниця чисел 19 і 10?
- У понеділок у класі чергували 4 учні, а у вівторок — 7 учнів. На скільки більше учнів чергувало у вівторок, ніж у понеділок? Взаємоперевірка робіт.

3 Гра «Число заблукало»

$$2\ 4\ 6\ \square\ 6\ 4\ 2 \qquad 3\ 6\ 9\ \square\ 10\ 8\ 9$$

4 Повторення складу чисел 5; 6; 8**III. Повідомлення мети і задач уроку**

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*віднімання частинами*), складемо таблицю віднімання числа 5 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі і приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Пояснення нового матеріалу**

6	–		=	1
7	–		=	2
8	–		=	3
9	–	5	=	4
10	–		=	5
11	–		=	
12	–		=	
13	–		=	
14	–		=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне віднімання числа 5. Зменшуване — це числа від 6 до 14. Вони записані у стовпчик. Від'ємником у виразі є число 5.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати. ($11 - 5$; $12 - 5$; $13 - 5$; $14 - 5$)

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти різницю $11 - 5$; $12 - 5$; $13 - 5$; $14 - 5$.

$$11 - 5 = 11 - 1 - 4 = 6$$

$$13 - 5 = 13 - 3 - 2 = 8$$

$$12 - 5 = 12 - 2 - 3 = 7$$

$$14 - 5 = 14 - 4 - 1 = 9$$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю віднімання числа 5.

— Прочитайте таблицю, починаючи від найбільшого результату.

- Прочитайте тільки результати таблиці.
- Затуліть лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► **Фізкультхвилинка**

V. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування прикладів

1 і 2 стовпчики — з коментуванням, 3 стовпчик — самостійно.

$$\begin{array}{rcl} 12 - 5 + 3 = & 11 - 5 + 4 = & 13 - 5 + 2 = \\ 10 + 4 - 5 = & 9 + 3 - 10 = & 10 - 7 - 2 = \end{array}$$

2 Розв'язування задачі

На дошці — короткий запис.

Дівчинка — 7 грибів ← }
Хлопчик — ?, на 2 менше } ?

- Прочитайте задачу.
- Прочитайте перше запитання.
- Яку дію треба виконати, щоб дати відповідь на запитання задачі? Чому?

— Що треба знати, щоб дізнатися, скільки всього листків засушила дівчинка?

— Чи відомо це?

— Яку дію треба виконати, щоб дати відповідь на друге запитання задачі?

— Ці дві задачі можна об'єднати в одну? (*Учні записують розв'язання задачі.*)

Висновок. Відповідь першої задачі є числовим даним для відповіді на друге питання задачі. Щоб умову задачі не повторювати двічі, із двох задач склали одну.

► **Пальчикова гімнастика**

3 Задача на кмітливість

У квартирах № 1, № 2, № 3 мешкали троє кошенят: біле, чорне і руде. У квартирах № 1 і № 2 мешкало не чорне кошеня. Біле кошеня мешкало не в першій квартирі. У яких квартирах мешкало кожне кошеня? (*Чорне — № 3, біле — № 2, руде — № 1*)

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- Що нового дізналися на уроці?
- Розкажіть таблицю віднімання числа 5.
- Ви сьогодні добре потрудилися на уроці.
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 86

Тема. Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 5

Мета: закріпити знання таблиць додавання і віднімання числа 5; розвинути вміння розв'язувати задачі вивчених видів; формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Вже дзвінок сигнал нам дав —
Працювати час настав,
Тож і ви часу не гайте,
Працювати починайте.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

$$\begin{array}{cc} 10 & 4 \\ \boxed{+ 6} & \\ 6 & 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{cc} 6 & 10 \\ \boxed{- 5} & \\ 11 & 14 \end{array}$$

$$\begin{array}{cc} 11 & 6 \\ \boxed{- 6} & \\ 10 & 15 \end{array}$$

2 Математичний диктант

- У кошик поклали 4 грибочки. Їх стало 13. Скільки грибочків було в кошику спочатку?
- У хорі було 11 дівчат і 5 хлопчиків. На скільки більше в хорі було дівчат, ніж хлопчиків?
- Туристи 9 км проїхали на велосипедах і 3 км пройшли пішки. Яку відстань подолали туристи?
- Оксані 6 років. Скільки їй буде через 5 років?
- У клітці 12 папуг. 4 подарували дітям з дитячого будинку. Скільки папуг залишилося в клітці?
- У Марійки було 9 листівок. Вона купила ще 5. Скільки листівок стало в Марійки?

Взаємоперевірка робіт. (9; 6; 12; 11; 8; 14)

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Знаходження невідомого доданка

$$\square + 2 = 8$$

$$4 + \square = 10$$

$$\square + 3 = 5$$

$$6 + \square = 9$$

— Як знайти невідомий доданок?

► Фізкультхвилинка

Хмарка сонечко закрила,
Слізки срібнії зронила.

(Затулити обличчя руками.)

Ми ті слізки пошукаєм,
У травичці позбираєм.
Пострибаєм, як зайчата,
Політаєм, як пташата,
Потанцюємо ще трішки,
Щоб спочили ручки, ніжки.
Всі веселі? От чудово!
А тепер до праці знову.

(Присідання.)

(Стрибки.)

(Помахи руками, як крилами.)

(Танцювальні рухи.)

2 Самостійна робота

$$13 - 5 + 2 = \quad 15 - 5 - 3 = \quad 6 + 5 - 4 = \quad 14 - 5 - 4 =$$

$$7 + 5 - 3 = \quad 12 - 5 - 4 = \quad 11 - 5 - 6 = \quad 8 + 5 - 4 =$$

3 Складання задачі за коротким записом

Петрик — 8 листочків ←
Оленка — ?, на 3 менше

Повторення умови задачі за питаннями вчителя. Запис розв'язання в зошит.

► Пальчикова гімнастика

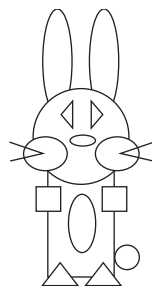
От помічники мої,
Їх як прагнеш поверни.
Прагнеш едак, прагнеш так.
Не образяться ніяк.

4 Задача на кмітливість

Мама залишила Дмитрикові 9 цукерок і 6 яблук та сказала, щоб він поділився зі своїми двома братами порівну. Як він це зробив?

5 Робота над геометричним матеріалом

- Які геометричні фігури ви бачите? (Трикутник, овал, коло, прямокутник, квадрат)
- Скільки на малюнку трикутників? (4)
- Скільки кіл? (3)
- Скільки прямокутників? (2)
- Скільки овалів? (5)
- Скільки квадратів? (2)

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— Назвіть напам'ять результати таблиць додавання і віднімання числа 5.

— Що сподобалося найбільше?

— Молодці, ви добре попрацювали на уроці.

Урок 87

Тема. Таблиця додавання числа 6. Задачі, до яких поставлено два запитання

Мета: розглянути випадки додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток виду $\square + 6$; продовжувати складання таблиці додавання; продовжувати роботу над задачами і виразами вивчених видів; розвивати обчислювальні навички, спостережливість, логічне мислення учнів; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок,
Починається урок.
Наші вушка на макушці,
Слухаємо, запам'ятовуємо,
Ні хвилинки не втрачаємо.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 «Швидка лічба»

$7 + 4$; $11 - 2$; $9 + 3$; $12 - 5$; $7 + 4$; $11 - 3$; $8 + 5$; $13 - 4$; $9 + 5$;
 $14 - 10$.

2 Гра «Зайве число»

16; 19; 17; 20; 13; 11; 12; 9.

3 Розв'язування задач

- Білка-мама, білчєня
По горіхи йдуть щодня.
І, збираючи горіхи,
Білчєня сказало тихо:
— Ось чотири, ось ще п'ять.
Як же їх порахувать? (9)
- Кіт Матвій із річки йшов,
Чималенький ніс улов.
Щоб хвилинку відпочити,
На пеньок край стежки сів,
Взявся рибку полічити:
Три лини, сім карасів.
Три плюс сім — додять не може.
Хто Матвію допоможе? (10)
- Десять стиглих зерен сої
Хом'ячок у нірку з поля
За щоками наносив,
З них чотири зразу з'їв.
Лишок перегодом з'їсть.
Скільки в нього зерен?... (6)

- Стоїть клен, на клені 2 гілки, на кожній гілці — по 2 вишні. Скільки всього вишень росте на клені?

4 Каліграфічна хвилинка

— Відгадайте загадку.

- Скільки букв є у дракона
І нулів у мільйона,
Різних шахових фігур,
Ніг у майського хруща
І сторін у скрині.
Якщо не зможемо самі порахувати,
Нам підкаже цифра... (*шість*).

— Напишіть у зошиті рядок цієї цифри.

III. Повідомлення мети і задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*), складемо таблицю додавання числа 6 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі і приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

1 +		= 7
2 +		= 8
3 +		= 9
4 +		= 10
5 +	6	=
6 +		=
7 +		=
8 +		=
9 +		=

На дошці схематично записані всі вирази на табличне додавання числа 6. Перші доданки — це числа від 1 до 9. Вони записані у стовпчик. Другим доданком у виразі є число 6.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати. ($5 + 6$; $6 + 6$; $7 + 6$; $8 + 6$; $9 + 6$)

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти суму

$$5 + 6 = ; \quad 9 + 6 = .$$

$$\begin{array}{c} \frown \\ 5 \quad 1 \end{array} \quad \begin{array}{c} \frown \\ 1 \quad 5 \end{array}$$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю додавання числа 6.

— Прочитайте таблицю додавання числа 6, починаючи від найбільшого результату.

- Прочитайте тільки результати таблиці.
- Прочитайте результати таблиці від найменшого числа до найбільшого.
- Затулить лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

Дід у полечко ходив, (Ходьба на місці.)
 Раз ходив, два ходив, три ходив.
 В полі ріпку посадив. (Нахилання тулуба вперед-назад.)
 Раз садив, два садив, три садив.
 А тоді сидів, чекав, (Присідання.)
 Вже й мороз його лякав, (Стрибки.)
 Вже і дощик накрапав, (Помахи руками перед обличчям.)
 Вже і сонечко пекло — (Потягування.)
 Вгору ріпку потягло.

4 Розв'язування прикладів (з коментуванням)

$$\begin{array}{lll} 8 + 6 + 1 = & 7 + 6 - 3 = & 12 - 3 + 5 = \\ 6 + 6 - 10 = & 3 + 6 - 7 = & 10 + 6 - 1 = \end{array}$$

V. Розвиток математичних знань

1 Самостійна робота. Розв'язування задач

На годівниці сиділо 10 пташок. Прилетіло ще 2 пташки. Скільки пташок стало на годівниці?

2 Розв'язування задачі, до якої поставлено два запитання

Миколка зловив 5 карасів, а окунів — на 1 більше. Скільки всього риби наловив Миколка?

На дошці — короткий запис.

Карасів — 5 ←
 Окунів — ?, на 1 більше

Після аналізу задачі розв'язання записується в зошит.

$$5 + 1 = 6 \text{ (ок.)}$$

— Відповімо на друге запитання задачі. Скільки всього риби наловив Миколка?

— Запишемо умову цієї задачі, використовуючи відповідь на перше запитання.

Карасів — 5 }
 Окунів — 6 } ?

Після аналізу задачі розв'язання записується в зошит.

$$5 + 6 = 11 \text{ (р.)}$$

Висновок. Відповідь першої задачі є числовим даним для відповіді на друге запитання задачі. Щоб умову задачі не повторювати двічі, із двох задач склали одну.

► Пальчикова гімнастика

Що таке? Що ми чуємо?
 Це дощ стукає по даху.
 А тепер пішов сильніше
 І по дахові б'є швидше.

(Постукування подушечкою великого пальця правої руки, потім — лівої.)

3 Гра «Число заблукало»

1; 2; 3; ; 5

2; 4; 6; 8;

13; 11; ; 7

4 Розв'язування прикладів, у яких різниця дорівнює 3

9 – 6

10 – 7

7 – 3

10 – 3

8 – 5

10 – 5

3 – 3

3 – 0

5 Логічна задача

Братові 14 років, сестрі — 10. Скільки років буде братові, коли сестрі виповниться стільки, скільки йому тепер?

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- Що вчилися робити на уроці?
- Які завдання викликали у вас труднощі?
- Яке завдання вам би хотілося виконати ще раз?
- З яким настроєм ідете з уроку?

Урок 88

Тема. Таблиця віднімання числа 6. Попереднє ознайомлення із задачами на знаходження невідомого зменшуваного

Мета: ознайомити учнів з прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (віднімання частинами); скласти таблицю віднімання числа 6 з переходом через десяток; вдосконалювати обчислювальні навички; вчити розв'язувати задачі на знаходження невідомого зменшуваного; виховувати акуратність, працьовитість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

— Цікаво провести урок нам допоможуть казкові герої. А от з якої вони казки, ви дізнаєтесь, виконавши перше завдання.

Розв'яжемо ланцюжок прикладів! Прочитаємо назву казки.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Н	Ж	А	Л	Е	М	К	Е	Т	Р
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
О	Д	Е	С	К	З	В	Я	Х	Ф

(Теремок)

2 Розв'язування прикладів

— Згадайте, хто жив у теремку?

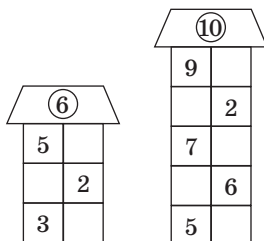
— У нашому теремку будуть жити: Лисиця, Заєць, Їжачок, Мишка і Півник. А щоб вам дізнатися, хто в якій квартирі живе, ви маєте правильно розв'язати приклади.

Півник. $6 + 6 =$ Їжачок. $7 + 4 =$

Заєць. $6 + 9 =$ Мишка. $9 + 5 =$

Лисиця. $8 + 5 =$

3 Повторення складу чисел 6; 10

III. Повідомлення мети і задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*віднімання частинами*), складемо таблицю віднімання числа 6 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі і приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

На дошці схематично записані всі вирази на табличне віднімання числа 6. Зменшуване — це числа від 7 до 15. Вони записані у стовпчик.

7	–		=	1
8	–		=	2
9	–		=	3
10	–		=	4
11	–	6	=	
12	–		=	
13	–		=	
14	–		=	
15	–		=	

Від’ємником у виразі є число 6.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв’язувати. ($11 - 6$; $12 - 6$; $13 - 6$; $14 - 6$; $15 - 6$)

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти різницю

$$\begin{array}{r} 11 - 6; \quad 14 - 6. \\ \underbrace{\quad\quad} \quad \underbrace{\quad\quad} \\ 1 \quad 5 \quad 4 \quad 2 \end{array}$$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю віднімання числа 6.

— Прочитайте таблицю віднімання числа 6, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Затупіть лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам’ять.

4 Запис прикладів у зошиті

$$5 + 6 = 5 + 5 + 1 = 11$$

$$6 + 6 = 6 + 4 + 2 = 12$$

$$7 + 6 = 7 + 3 + 3 = 13$$

$$8 + 6 = 8 + 2 + 4 = 14$$

$$9 + 6 = 9 + 1 + 5 = 15$$

► Фізкультхвилинка

Ви, напевно, вже втомились?
І тому всі дружно встали,
Дружно витягнули шиї
І, як гусаки, засичали: «ш-ш-ш».
Пошипіли, помовчали
Й працювати далі стали.

V. Розвиток математичних знань

1 Завдання від Лисички. Коментоване розв’язування прикладів

$$14 - 6 + 3 = \quad 15 - 6 + 2 = \quad 13 - 6 + 4 =$$

2 Завдання від Їжачка. Конкурс «Кращий математик»

Самостійне розв’язування задачі.

Сестрі 12 років, а брат на 6 років молодший. Скільки років братові?

3 Завдання від Зайчика. Розв'язування задачі на знаходження невідомого зменшуваного

На дошці — короткий запис задачі.

Було	— ?
Вийшло	— 3 пасажирів
Залишилося	— 8 пасажирів

Повторення задачі за коротким записом.

— Покладіть на парті стільки квадратиків, скільки вийшло пасажирів.

— Поруч покладіть стільки кружечків, скільки пасажирів залишилося.

— З яких двох частин складається кількість пасажирів, які були в автобусі?

— Покажіть це число на фігурках. (*Діти поєднують фігурки.*)

— Якою дією розв'яжемо задачу?

Запис розв'язання задачі в зошитах.

$$8 + 3 = 11 \text{ (пас.)}$$

► Фізкультхвилинка

Йшов по лісу їжачок,	(<i>Ходьба на місці.</i>)
В нього шубка з голочок.	
Ніс багато грушечок,	
Аж болів йому бочок.	(<i>Нахилення тулуба в сторони.</i>)
Раз, два, три, чотири, п'ять!	(<i>Стрибки.</i>)
Зупинився спочивать.	(<i>Вправи для кистей рук.</i>)
Піклувався їжачок	
Про маленьких діточок,	
Чарівних, непосидючих,	
Дуже милих і колючих.	
Десять, дев'ять, вісім, сім!	(<i>Стрибки.</i>)
Грушечки ці ніс він їм.	

4 Завдання від Мишки. Складання за малюнком задачі на знаходження остачі

5 Завдання від Півника. Розв'язування логічних задач

- У відрі 9 л води. Чи вистачить цієї води, щоб наповнити 5 дволітрових банок?
- Щука важить більше, ніж карась, а карась — більше, ніж в'юн. Хто найлегший?

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- З якою новою темою ми сьогодні ознайомилися?
- Кому сподобався урок?
- Покажіть, з яким настроєм ви підете з уроку?
- Я дуже рада за вас!

Урок 89

Тема. Вправи і задачі на засвоєння таблиць додавання і віднімання числа 6

Мета: закріпити знання таблиць додавання і віднімання числа 6; розвивати вміння розв'язувати задачі і приклади вивчених видів; формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

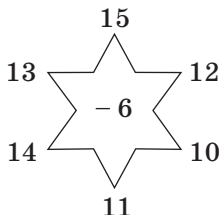
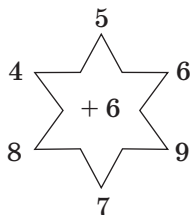
I. Організаційний момент

Раз-два, вище голова,
Три-чотири, плечі ширше,
П'ять-шість, тихо сісти,
Сім-вісім, лінь відкинемо.

- Без точної лічби не зрушиться з місця будь-яка робота.
- Швидше за роботу!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

2 Робота за таблицею

Зменшуване	8	7	4	10	15	15	17
Від'ємник	2	4	4	3	5	10	1
Різниця							

- Як називаються числа при відніманні?
- Як знайти різницю чисел?

3 Розв'язування задач

- Мама купила 9 кг яблук і 4 кг груш. Скільки всього фруктів купила мама?
 $9 + 4 = \square$
- У Петрика було 12 марок. 3 марки він подарував Сашкові. Скільки марок залишилось у Петрика?
 $12 - 3 = \square$

— Яку дію використовуємо для розв'язання першої задачі? Чому?

— Яку дію використовуємо для розв'язання другої задачі? Чому?

4 Робота за індивідуальними картками

Картка № 1

а) $13 - 7 \square 6$ $4 \square 11 - 6$
 $7 + 2 + 2 =$ $12 - 5 - 2 =$

б) Чи вистачить 10 к., щоб купити булочку за 6 к. і цукерку за 5 к.?

Картка № 2

а) $15 - 6 \square 10$ $13 - 6 \square 7$
 $9 + 2 + 2 =$ $11 - 5 - 4 =$

б) Чи вистачить 10 к., щоб купити булочку за 6 к. і цукерку за 4 к.?

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання і розв'язування задач за опорними схемами (робота в групах)

1 група складає і розв'язує задачу 1;

2 група складає і розв'язує задачу 2.

Задача 1

Було — 7 яблук ←
 Стало — ?, на 3 менше

Перевірка робіт.

Задача 2

Було — 4 яблука ←
 Стало — ?, на 2 більше

► Фізкультхвилинка

Я всміхаюсь сонечку —
 Здрастуй, золоте!
 Я всміхаюсь квітоньці —
 Хай вона росте.
 Я всміхаюсь дощику —
 Лийся, мов з відра.
 Друзям посміхаюся,
 Зичу їм добра!

2 Самостійна робота

1 варіант — 1–2 стовпчики; 2 варіант — 3–4 стовпчики.

$7 + 6 - 4 =$ $11 - 3 + 4 =$ $7 + 5 - 2 =$ $8 + 5 - 4 =$
 $12 - 6 + 4 =$ $13 - 6 + 3 =$ $9 + 4 - 6 =$ $12 - 3 + 2 =$

3 Робота над текстовою задачею на знаходження суми

У баку було 6 л бензину, а в каністрі — стільки ж. Скільки літрів бензину було в баку і в каністрі разом?

$6 + 6 = 12$ (л)

— Поясніть, чому задачу розв'язали додаванням.

► Пальчикова гімнастика

Наші ніжні квітки
Розпускають пелюстки.
Вітерець ледве дихає.
Пелюстки колише.
Наші червоні квітки
Закривають пелюстки.
Тихо засинають,
Головою качають.

4 Робота над текстовою задачею на знаходження невідомого доданка

Доярка надоїла 10 л молока. В перше, більше відро, вона налила 7 л молока. Скільки літрів молока налила доярка у друге відро?

— Поясніть, чому задачу розв'язали відніманням.?

— Як знайти невідомий доданок?

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— Назвіть напам'ять результати таблиць додавання і віднімання 6.

— Що сподобалося найбільше?

— Чи все у вас вийшло?

— Чи всім задоволені?

— Молодці, ви добре працювали на уроці!

Урок 90

Тема. Прави і задачі на засвоєння вивчених таблиць додавання і віднімання. Задача, до якої поставлено два запитання

Мета: вдосконалювати обчислювальні навички в межах 10; продовжити формувати вміння використовувати прийоми обчислень для розвитку навичок швидкої лічби; розвивати вміння розв'язувати задачі, до яких поставлено два запитання; виховувати пізнавальний інтерес до вивчення математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба. Гра «Мовчанка»

$$\begin{array}{cc} 10 & 4 \\ \boxed{+ 6} & \\ 6 & 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{cc} 6 & 10 \\ \boxed{- 5} & \\ 11 & 14 \end{array}$$

$$\begin{array}{cc} 11 & 6 \\ \boxed{- 6} & \\ 10 & 15 \end{array}$$

2 Математичний диктант

- Знайдіть суму чисел 7 і 4.
 - Знайдіть різницю чисел 13 і 5.
 - Перший доданок 9, другий доданок 5. Чому дорівнює сума?
 - Зменшене 15, від'ємник 5. Чому дорівнює різниця?
 - На скільки 12 більше 6?
 - Перше число 11, друге на 2 менше. Чому дорівнює друге число?
- Взаємоперевірка робіт.

III. Закріплення вивченого матеріалу**1 Гра «Заповни пропуски»**

18 см = дм см

14 см = дм см

10 см = дм

1 дм 6 см = см

8 = 12

11 = 9

9 = 13

12 = 9

2 Робота над текстовою задачею

На дереві сиділо 6 горобців. Після того, як на дерево прилетіло кілька горобців, їх стало 14. Скільки горобців прилетіло на дерево?

Повторення умови задачі за коротким записом на дошці.

Було — 6 горобців

Прилетіло — ?

Стало — 14 горобців

— Розв'язання запишіть у зошит.

$$14 - 6 = 8 \text{ (г.)}$$

► Фізкультхвилинка

Сірий котик міцно спав,

(Імітація дії.)

Навіть пісню не співав.

Та, нарешті, пробудився

(Вправи для шиї.)

І довкола обдивився.

Став смачненько потягатися

(Потягування.)

І чистенько умиватись.

(Масаж дрібних м'язів обличчя.)

Порозчісував він вуса

Довгі-довгі, русі-русі.

Зуби й кігті нагострив

(Вправи для кистей рук.)

Й до комірчини побрів.

(Ходьба на місці.)

Буде мишку полювати

І добро оберігати.

Ми, як котик, відпочили,

Щоб зміцнили наші сили.

3 Самостійна робота

$12 - 3 + 4 =$

$9 + 4 - 1 =$

$11 - 2 + 3 =$

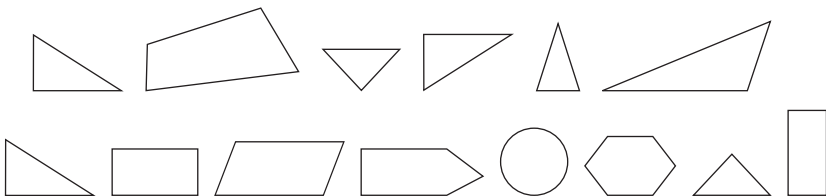
$12 - 4 - 0 =$

$11 - 3 + 10 =$

$8 + 3 - 10 =$

4 Геометричний матеріал

— У кожному рядку є схожі фігури й одна зайва. Знайдіть і назвіть зайву фігуру.

► Зорова гімнастика**5 Розв'язування задачі, до якої поставлено два запитання**

Коротка умова — на дошці.

У перший магазин привезли 2 ящики яблук і 3 ящики груш. У другий магазин привезли 4 ящики груш і стільки ж ящиків яблук. У який магазин привезли більше ящиків з фруктами? На скільки більше?

$$\begin{array}{l} \text{I} - 2 \text{ і } 3 \\ \text{II} - 4 \text{ і } 4 \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} \text{I} \\ \text{II} \end{array}} \right\} \text{ на ? більше}$$

— *Стільки ж ящиків* — це скільки?

— Скільки всього ящиків з фруктами привезли в перший магазин?

$2 + 3 = 5 \text{ (ящ.)}$

— Скільки всього ящиків з фруктами привезли в другий магазин?

$4 + 4 = 8 \text{ (ящ.)}$

— У який магазин привезли більше?

— Чому?

— На скільки ящиків більше?

$8 - 5 = 3 \text{ (ящ.)}$

— Як порівняти, на скільки одне число більше або менше за інше?

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

— Як знайти невідомий від'ємник?

— Як порівняти, на скільки одне число більше або менше за інше?

— Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 91

Тема. Таблиця додавання числа 7. Попереднє ознайомлення із задачею на знаходження невідомого від'ємника

Мета: розглянути випадки додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток виду $\square + 7$; продовжувати складання таблиці додавання; ознайомити із задачею на знаходження невідомого від'ємника; розвивати обчислювальні навички, спостережливість, логічне мислення учнів; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 8 & 7 \\ \hline \boxed{+ 6} \\ \hline 6 & 9 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 11 & 10 \\ \hline \boxed{- 4} \\ \hline 12 & 13 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 4 \\ \hline \boxed{+ 5} \\ \hline 9 & 8 \\ \hline \end{array}$$

2 Розв'язування кругових прикладів

$7 + 4 \qquad 11 - 4 + 5$

$12 - 3 \qquad 9 + 5$

$14 - 6 + 5 \qquad 13 - 6$

3 Розв'язування задач. Математичний диктант

- Уранці на клумбах розпустилося 8 айстр, а ввечері — на 3 більше. Скільки айстр розпустилося на клумбах увечері?
- У кіоск привезли 6 ящиків яблук і 4 ящики груш. На скільки більше привезли ящиків з яблуками, ніж із грушами?
- Дмитрик розфарбував в альбомі 4 малюнки, після чого йому залишилося розфарбувати ще 2. Скільки всього малюнків потрібно було розфарбувати Дмитрикові в альбомі?
- Діти гралися у дворі. 2 хлопчики тримали скакалку, а 6 дівчат стрибали через неї. Скільки дітей гралося у дворі?
- Пташки дзьобали зерно. Спочатку полетіли 4 пташки, а потім — ще 5. Скільки всього птахів полетіло?

Взаємоперевірка робіт.

4 Каліграфічна хвилинка

— Відгадайте загадку.

В неї є одна нога,
А сама, як кочерга.
Цифра ця відома всім,
А як зветься вона?... (Сім).

— Напишіть у зошиті рядок цієї цифри.

5 Доповни до 10 числа 4; 7; 9

— Молодці, ви добре засвоїли матеріал попередніх уроків. Сподіваюся, що і новий матеріал ви засвоїте успішно.

III. Повідомлення мети і задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*), складемо таблицю додавання числа 7 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі і приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Пояснення нового матеріалу**

1 +	=	8
2 +	=	9
3 +	=	10
4 +	=	11
5 + 7	=	12
6 +	=	13
7 +	=	
8 +	=	
9 +	=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне додавання числа 7. Перші доданки — це числа від 1 до 9. Вони записані у стовпчик. Другим доданком у виразі є число 7.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати. ($7 + 7$; $8 + 7$; $9 + 7$)

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти суму чисел

$$4 + 7 = ; \quad 9 + 7 = .$$

$\begin{array}{c} \frown \\ 6 \quad 1 \end{array} \quad \begin{array}{c} \frown \\ 1 \quad 6 \end{array}$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю додавання числа 7.

— Прочитайте таблицю додавання числа 7, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Прочитайте результати таблиці від найменшого числа до найбільшого.

— Затулить лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

Довгоносій чорногуз

(Присісти.)

У болотечку загруз.

Будем його рятувати,

(Імітація витягання чорногуза.)

За хвостика витягати —

Щоб не плакав чорногуз,
 Що в болотечку загруз. (Стрибки.)
 Раз, два, три, чотири, п'ять, (Імітація обмивання ніжок.)
 Будем ніжки обмивать. (Помахи руками, як крилами.)
 Хай летить собі на волю
 І шукає кращу долю. (Ходьба на місці.)
 Ми йому допомагали
 І в той час відпочивали.
 А тепер нам час сідати,
 Будем далі працювати.

4 Розв'язування прикладів (з коментуванням)

$$\begin{array}{lll} 7 + 4 - 1 = & 12 - 5 + 7 = & 6 + 7 - 10 = \\ 11 - 6 + 7 = & 5 + 3 + 7 = & 16 - 10 + 7 = \end{array}$$

V. Розвиток математичних знань

1 Робота над текстовою задачею на знаходження невідомого від'ємника

Було — 11 машин
 Поїхало — ?
 Залишилося — 5 машин

► Робота з лічильним матеріалом

— Викладіть стільки паличок, скільки було машин спочатку.
 — Відсуньте стільки паличок, скільки машин залишилося.
 — Що означають палички, які залишилися нерухомими? (*Кількість машин, які поїхали.*)

— Скільки машин поїхало? (6)

— Як ви дізналися?

$$11 - 5 = 6 \text{ (маш.)}$$

► Пальчикова гімнастика

2 Самостійна робота

1 варіант. Випишіть і розв'яжіть нерівності, у яких слід поставити знак «>».

2 варіант. Випишіть і розв'яжіть нерівності, у яких слід поставити знак «<».

$$\begin{array}{lll} 4 + 5 \square 5 + 3 & 3 \square 10 - 4 & 9 - 2 \square 6 \\ 9 - 9 \square 8 - 1 & 7 \square 8 - 5 & 8 + 1 \square 10 \end{array}$$

3 Гра «Яке число загубилося?»

$$\begin{array}{lll} 5 + \square = 11 & 9 + \square = 13 & 12 - \square = 6 \\ 4 + \square = 12 & 14 - \square = 10 & 8 + \square = 11 \end{array}$$

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- Назвіть відповіді прикладів $4 + 7$; $5 + 7$; $6 + 7$; $7 + 7$.
- У яких прикладах ми можемо використовувати знання про переставний закон додавання?
- У якому прикладі цей закон ми не використовуємо?
- Молодці! Я задоволена вашою роботою на уроці.

Урок 92

Тема. Таблиця віднімання числа 7. Задачі на зменшення числа на кілька одиниць. Розпізнавання многокутників

Мета: ознайомити учнів із прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*віднімання частинами*); скласти таблицю віднімання числа 7 з переходом через десяток; вдосконалювати обчислювальні навички; закріплювати вміння розв'язувати задачі на зменшення числа на кілька одиниць; учити розпізнавати многокутники; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Дзвінко пролунав дзвінок —
Починаємо урок.
Слухаємо, вивчаємо
Ні хвилини не гаємо!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Розв'язування нерівностей

Тануть сніги,
Дзвенять струмки,
День прибуває.
Коли це буває?

— Сьогодні урок математики буде незвичайним, ми рушаємо в гості до весни.

- Які ознаки приходу весни ви знаєте?
- Крапельки принесли завдання.
- Вставте пропущену крапельку.

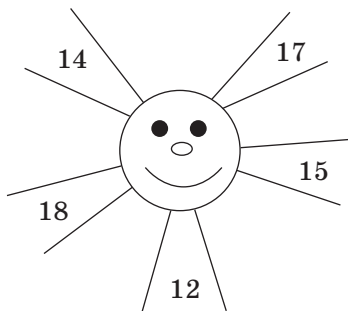
$$13 - \square > 8 \quad 12 - \square < 9 \quad 6 + \square > 11$$

2 Складання і розв'язування прикладів

- Від чого починає танути сніг?

— Сонечко пропонує наступне завдання.

Від чисел на «промінчиках» відніміть таке число, щоб одразу дістати 10.

$$14 - \boxed{4} = 10$$

$$18 - \boxed{8} = 10$$

$$12 - \boxed{2} = 10$$

$$15 - \boxed{5} = 10$$

$$17 - \boxed{7} = 10$$

— Розташуйте числа в порядку зростання. Назвіть найбільше число.

2; 4; 5; 7; 8.

3 Усна лічба «Ланцюжок»

— Сонечко розтопило сніг, і побігли струмочки.

$$1 \text{ команда. } 3 + 2 = \square - 1 = \square + 6 = \square - 9 = \square + 7 = \square - 2 = \\ = \square + 10 = \square - 1 = 15$$

$$2 \text{ команда. } 6 - 3 = \square - 1 = \square - 2 = \square + 8 = \square + 4 = \square - 2 = \\ = \square + 7 = \square - 1 = 16$$

4 «Відкриття» нових знань і формулювання теми уроку

— Струмочок розбудив квітку. Хто з вас знає, як називаються перші весняні квіти? Чому?

— Хочеться відразу зірвати квітку? Чому не можна цього робити?

— Пролісок приготував цікаве завдання.

— Знайдіть значення виразів:

$$8 - 4 =$$

$$9 - 5 =$$

$$10 - 6 =$$

— Що спільного в цих виразах?

— Як ви вважаєте, який вираз повинен бути наступним?

$$11 - 7 =$$

— Зможемо знайти значення цього виразу? Чому? Як бути?

— Над якою темою будемо працювати на уроці? («Віднімання числа 7»)

На дошці — таблиця віднімання числа 7.

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

8	—	=	1
9	—	=	2
10	—	=	3
11	—	=	
12	— 7	=	
13	—	=	
14	—	=	
15	—	=	
16	—	=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне віднімання числа 7. Зменшуване — це числа від 8 до 16. Вони записані у стовпчик. Від'ємником у виразі є число 7.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати. ($11 - 7$; $12 - 7$; $13 - 7$; $14 - 7$; $15 - 7$; $16 - 7$)

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти різницю

$$\begin{array}{r} 11 - 7; \quad 16 - 7. \\ \underbrace{\quad\quad} \quad \underbrace{\quad\quad} \\ 1 \quad 6 \quad 6 \quad 1 \end{array}$$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю віднімання числа 7.

— Прочитайте таблицю віднімання числа 7, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Затуліть лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

Раз! Два! Три! Чотири! П'ять! *(Встати і вийти з-за парт.)*

Час прийшов нам спочивать.

Тож піднімем руки вгору, *(Потягування.)*

Ніби глянемо на зорі.

А тепер всі руки в боки, *(Стрибки.)*

Як зайчата, — скоки-скоки!

Десять, дев'ять, вісім, сім!

Час за парти нам усім.

IV. Розвиток математичних знань

1 Коментоване розв'язування прикладів

$$12 - 7 + 6 = \quad 8 + 5 - 7 = \quad 5 + 6 - 7 =$$

$$9 + 5 - 7 = \quad 15 - 7 + 3 = \quad 10 + 6 - 7 =$$

2 Самостійне розв'язування задачі на зменшення числа на кілька одиниць

Ніна збрала 11 ромашок, а Оленка — на 7 ромашок менше. Скільки ромашок збрала Оленка?

Самоперевірка робіт.

► Зорова гімнастика**3 Конкурс «Кращий математик»**

— Складіть усі можливі приклади, використовуючи числа 2; 5; 8.

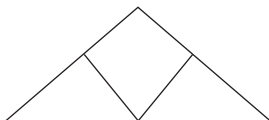
$$8 + 5 + 2 = 15$$

$$8 + 2 = 10$$

$$8 + 5 - 2 = 11$$

$$8 + 5 = 13$$

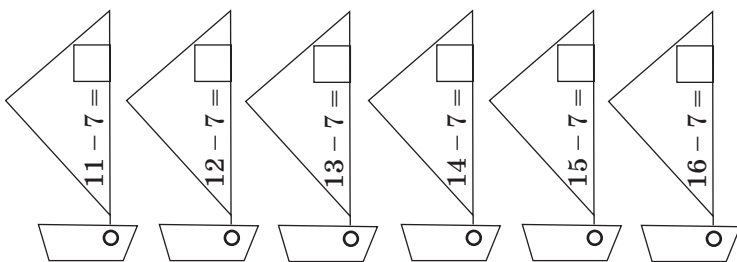
$$5 + 2 = 7$$

4 Робота з геометричним матеріалом. Гра «Розпізнай многокутники»**V. Підсумок уроку. Рефлексія**

— Зараз ви спробуєте виконати віднімання числа 7 самостійно в групах.

— Одне з улюблених занять дітей — це пускати кораблики у струмочках. Я пропоную вам погратися. Яка група зуміє відправити свій кораблик у плавання?

Для цього треба на вітрилі вписати потрібне число у «віконце», вітрило прикріпити до свого кораблика (*кораблик — на дошці, для кожного ряду*).

— А тепер перевіримо, чи зможуть кораблики вирушити в плавання.

— З якою новою темою ми сьогодні ознайомилися?

— Кому сподобався урок?

— Кожний з вас одержить кораблик за гарну роботу на уроці.

— А зараз розфарбуйте кораблик:

- синім кольором, якщо на уроці вам було все зрозуміло, працювали із задоволенням;
- жовтим — якщо було трохи важко;
- зеленим — якщо було незрозуміло, важко.

Урок 93

Тема. Повторення вивченого. Доповнення задачі. Порівняння іменованих чисел

Мета: закріпити вивчений матеріал; вдосконалювати обчислювальні навички; розвивати пам'ять, мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

— Розв'яжіть приклади, у яких зменшуване дорівнює 20.

$$\begin{array}{cccc} 19 + 1 = & 27 - 20 = & 20 - 0 = & 24 - 4 = \\ 20 - 10 = & 20 + 3 = & 13 - 3 = & 20 - 1 = \end{array}$$

2 Робота за індивідуальними картками

Картка № 1

$$\begin{array}{l} \text{а) } 10 + 3 - 5 = \quad 14 + 1 - 6 = \\ \quad 12 - 1 - 5 = \quad 9 + 3 - 2 = \end{array}$$

- б) У Сашка було 14 к., він витратив 7 к. Скільки грошей у нього залишилося?

Картка № 2

$$\begin{array}{l} \text{а) } 10 + 5 - 6 = \quad 12 + 1 - 5 = \\ \quad 13 - 1 - 2 = \quad 4 + 7 - 5 = \end{array}$$

- б) У Мишка було 15 к., він витратив 7 к. Скільки грошей залишилося в Мишка?

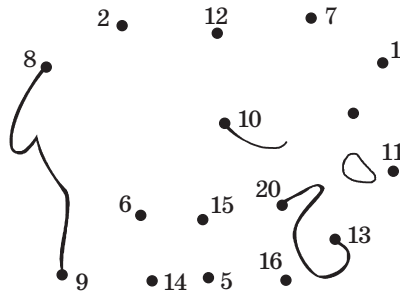
3 Математичний диктант

- Чому дорівнює сума чисел 8 і 5?
 - Зменшуване 13, від'ємник 6. Знайдіть різницю.
 - Число 9 збільшити на 3.
 - Число 14 зменшити на 5.
 - На скільки 11 більше від 6?
 - Діти посадили 15 рядів буряка, а моркви — на 1 ряд більше. Скільки рядів моркви посадили діти?
 - Бабуся купила 2 десятка яєць, а мама — 4 десятка. На скільки десятків яєць менше купила бабуся, ніж мама?
- Взаємоперевірка робіт.

4 Розв'язування прикладів на додавання і віднімання з переходом через десяток

Діти розв'язують приклади в зошитах, правильні відповіді з'єднують на дошці відрізками.

$9 + 4 =$	$11 - 9 =$
$8 + 3 =$	$12 - 3 =$
$11 - 10 =$	$9 + 5 =$
$13 - 6 =$	$12 - 6 =$
$9 + 3 =$	$9 + 6 =$
$9 + 1 =$	$11 - 6 =$
$12 - 4 =$	$18 - 2 =$

► Фізкультхвилинка

Виростем великими — (Стрибки на пальцях ніг, руки вгору.)
 Яблук нарвемо. (Імітація рухів зривання яблук обома руками.)
 В кошки великі (Розвести руки в сторони.)
 Ми їх складемо. (Присісти, імітація складання яблук.)

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Доповнення і розв'язування задачі

У Катрусі було 10 к. Вона купила олівець. Скільки грошей залишилось у Катрусі?

Учні добирають різні варіанти ціни олівця, доповнюють умову задачі і розв'язують її усно.

2 Конкурс «Кращий математик»

Івась наловив 8 окунів, а Петрик — 4 окуні. Хто з хлопчиків наловив більше риби і на скільки більше?

Повторення умови задачі за запитаннями вчителя.

Самостійне розв'язування і запис у зошиті.

— Яку дію використали? Чому?

3 Порівняння іменованих чисел. Запис у зошиті з коментуванням

1 дм 6 см ☐	2 дм	18 дм ☐	1 дм 8 см	10 см ☐	2 дм 8 см
14 см ☐	2 дм	7 дм ☐	7 см	2 дм ☐	20 см

► Пальчикова гімнастика

Пальці міцно ми стискаєм,
 А потім їх розтискаєм,
 Розтираємо долоньки
 І поплескаємо трошки.
 Раз, два, три, чотири, п'ять,
 Будем далі працювать.

4 Гра «Допоможи Незнайкові» (робота в групах)

$$12 - 6 + 9 = 18 \qquad 14 + 1 - 5 = 10$$

$$6 - 3 + 9 = 12 \qquad 11 - 8 + 7 = 12$$

$$17 - 7 + 8 = 19 \qquad 6 + 7 + 1 = 15$$

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

Ми сьогодні віднімали,
 Ми сьогодні додавали,
 Всі задачки розв'язали;
 Все зуміли! Все змогли!
 Ми сьогодні — молодці!

Урок 94

Тема. Таблиця додавання числа 8. Задача, до якої поставлено два запитання

Мета: розглянути випадки додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток виду $\square + 8$; продовжувати складання таблиці додавання; ознайомити із задачею, до якої поставлено два запитання; розвивати обчислювальні навички, спостережливість, логічне мислення учнів; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Дзвоник кличе на урок!
 Всі вже діти гарно сіли
 І готові рахувати,
 Добре думати, та активно відповідати?

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

— Сьогодні до нас на урок прийшла героїня з казки. Щоб дізнатися її ім'я, ви маєте розв'язати приклади і підставити потрібні букви.

$13 - 10 =$

б

$11 - 4 =$

і

$14 - 6 =$

л

$14 - 5 =$

о

$12 - 2 =$

с

$8 + 3 =$

н

$6 + 6 =$

і

$9 + 4 =$

ж

$10 + 4 =$

к

$16 - 1 =$

а

з	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Б	і	л	о	с	н	і	ж	к	а

2 Робота з числовими віялами

— Дівчинка вона старанна, вчилася добре у казковій школі, але забула склад чисел. Давайте допоможемо їй.

11 — це 2 і ; 13 — це 9 і ; 12 — це 3 і ; 14 — це 5 і ;
4 — це 2 і .

3 Повторення складу числа 8

— Білосніжка і 7 гномів. Усього їх 8.

— З яких двох чисел складається число 8?

4 Каліграфічна хвилинка

— Білосніжка пропонує відгадати вам загадку і дізнатися, яку цифру ми сьогодні ще раз повчимося писати каліграфічно.

Кільця в ножицях стулились,
Що за цифра утворилась?
Хто з вас може нам сказати,
Як же цифру цю назвати? (*Вісім*)

— Напишіть у зошиті рядок цієї цифри.

5 Доповнення до 10 чисел 3; 6; 8

— Молодці, ви добре засвоїли матеріал попередніх уроків. Сподіваюся, що і новий матеріал ви засвоїте успішно.

III. Повідомлення мети і задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*), складемо таблицю додавання числа 8 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі і приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Пояснення нового матеріалу**

1	+		=	9
2	+		=	10
3	+		=	
4	+		=	
5	+	8	=	
6	+		=	
7	+		=	
8	+		=	
9	+		=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне додавання числа 8. Перші доданки — це числа від 1 до 9. Вони записані у стовпчик. Другим доданком у виразі є число 8.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати.

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти суму $3 + 8 =$, $7 + 8 =$.

$$\begin{array}{r} \frown \\ 7 \quad 1 \\ \hline \end{array}, \quad \begin{array}{r} \frown \\ 3 \quad 5 \\ \hline \end{array}$$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю додавання числа 8.

— Прочитайте таблицю додавання числа 8, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Прочитайте результати таблиці від найменшого числа до найбільшого.

— Затуліть лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

Ой, гоп, чики, чики.

(Встати з-за парт.)

В мене нові черевики.

(Руками показати на черевики, нахилиючи тулуб уперед.)

Підкітками цвюк, цвюк, цвюк!

(Притупування.)

А ніжками скок, скок, скок!

(Стрибки.)

4 Самостійна робота

$12 - 3 + 8 =$

$6 + 2 + 8 =$

$15 - 10 + 8 =$

$17 - 10 + 8 =$

$11 - 5 + 8 =$

$2 + 8 - 1 =$

V. Розвиток математичних знань

— Білосніжка бажає дізнатися, хто з вас кращий математик.

1 Робота над текстовою задачею

Із таксопарку виїхало 8 машин. Через деякий час виїхало ще 6 машин. Скільки всього машин виїхало із таксопарку?

Повторення умови задачі за питаннями вчителя.

Розв'язання задачі записати самостійно.

Один учень працює на закритій дошці.

Самоперевірка робіт.

► Пальчикова гімнастика

От помічники мої, їх як прагнеш поверни.

По доріжці білій, рівній

Скачуть пальці, як конячки.

Цок-цок, цок-цок-цок, скаче жвавий табунок.

2 Розв'язування задачі, до якої поставлено два запитання

Діти в лісі збирали гриби. Оленка знайшла 5 маслюків, Петрик — 3 маслюки, а Марійка — 7. Скільки маслюків знайшли Оленка і Петрик? Скільки всього грибів знайшли діти?

Запис короткої умови на дошці.

Оленка	— 5 маслюків	} ? } ?
Петрик	— 3 маслюки	
Марійка	— 7 маслюків	

— Як дізнатися, скільки маслюків знайшли Оленка і Петрик?

$$5 + 3 = 8 \text{ (м.)}$$

— Як дізнатися, скільки всього грибів знайшли діти?

$$8 + 7 = 15 \text{ (м.)}, \text{ або } 7 + 3 + 5 = 15 \text{ (м.)}$$

3 Робота із геометричним матеріалом

Дидактичний матеріал роздає вчитель.

— Білосніжка і гноми жили в лісі. У них було дуже багато друзів: метелик приносив солодкий нектар, мурахи — солодкі ягідки, равлик привозив пошту, а сонечко стежило за порядком на квіткових клумбах. Кожний з них проходив за день певну відстань.

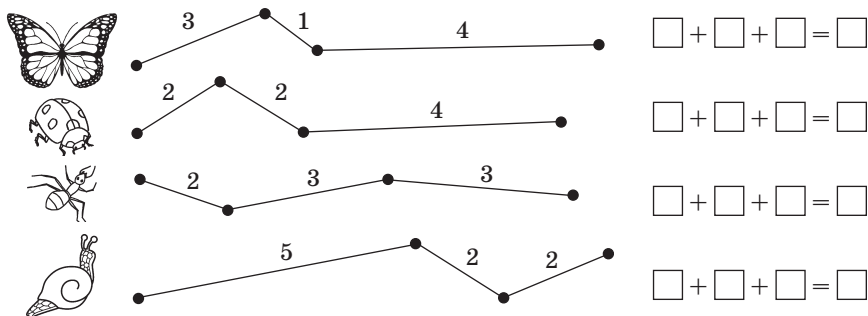
Спробуємо поррахувати, чий шлях довший.

► Робота в групах

Діти вимірюють відрізки кожної комахи. Складають приклади і записують в зошиті.

— Хто ж з комах проповзає найдовший шлях?

— Що можна сказати про шлях, який долають сонечко, мураха і метелик?

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

— Назвіть відповіді прикладів $4 + 8$; $5 + 8$; $6 + 8$; $7 + 8$; $8 + 8$; $9 + 8$.

— У яких прикладах ми можемо використовувати знання про переставний закон додавання?

— У якому прикладі цей закон не використовується? ($8 + 8$)

— Вам сподобалося подорожувати з Білосніжкою?

— Якщо ви все зрозуміли на уроці, намалюйте сонечко.

— Якщо у вас виникли труднощі на уроці, намалюйте хмаринку.

Урок 95

Тема. Таблиця віднімання числа 8. Розв'язування задач

Мета: ознайомити учнів із прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (віднімання частинами); скласти таблицю віднімання числа 8 з переходом через десяток; вдосконалювати обчислювальні навички; закріплювати вміння розв'язувати задачі вивчених видів; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

— Сьогодні ви будете мурахами. Мурахи живуть великими і дружними родами.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

► Гра «Постав мурах по порядку»

На дошці — малюнки мурах із числами 11; 13; 15; 12; 17; 14; 16; 18; 19.

Пряма і зворотна лічба.

► Математичний диктант

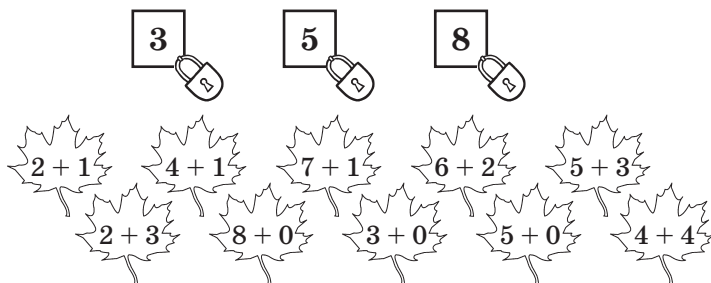
— Запишіть число, яке:

- стоїть перед числом 15; 18;
- після 12; 17;
- між числами 15 і 17; 13 і 15;
- є сусідом чисел 18; 14.

Взаємоперевірка робіт.

2 Розв'язування прикладів

— Головні мурахи в родині мають крила, в інших крил немає, їх називають *робочі мурахи*. Отже, ми робочі мурахи, збираємо листочки і розкладаємо у скриньки.

3 Розв'язування веселих задач (робота з числовим віялом)

- Мураха в кубики грав, 1 кубик загубив. Закрутилась голова. Було 3, залишилося... (2).
- До 2 маленьких мурашок прибігло 3 брати. Усім пора це знати, що їх стане рівно... (5).
- На пеньку мурашки. Стала мама їх рахувать. Рудих — 5 і чорних — 5. Скільки разом? (10)

4 Хвилинка каліграфії (цифри 6 і 7)

— Мурахи різні за розміром і за кольором, але зовні вони дуже схожі і в усіх по 6 лапок. А трудяться робочі мурахи не покладаючи лапок 7 років.

— А наш гість мураха Мурик вибере найкращі цифри.

III. Ознайомлення з новим матеріалом**1 Пояснення нового матеріалу**

— Серед мурах є мурахи-розвідники. Знайшли вони поживку і від неї до будинку відзначають свій шлях крапельками пахучої рідини. Ми стаємо мурахами розвідниками, ідемо по стежці знань, складемо таблицю віднімання числа 8.

9	—	=	1
10	—	=	2
11	—	=	
12	—	=	
13	— 8	=	
14	—	=	
15	—	=	
16	—	=	
17	—	=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне віднімання числа 8. Зменшуване — це числа від 9 до 17. Вони записані у стовпчик. Від'ємником у виразі є число 8.

— Прочитайте приклади, до яких записані відповіді.

— Прочитайте приклади; які ми ще не вміємо розв'язувати. (11 — 8; 12 — 8; 13 — 8; 14 — 8; 15 — 8; 16 — 8; 17 — 8)

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти різницю

$$11 - 8 = ; 13 - 8 = .$$

$\begin{array}{c} \frown \\ 1 \quad 7 \end{array} \quad \begin{array}{c} \frown \\ 3 \quad 5 \end{array}$

3 Робота над складеною таблицею

- Прочитайте таблицю віднімання числа 8.
- Прочитайте таблицю віднімання числа 8, починаючи від найбільшого результату.
- Прочитайте тільки результати таблиці.
- Затулить лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

Сірий зайчик сів і жде,	(Присідання.)
Спритно вушками пряде.	(Приклавши кисті до вух, то роз- гинають, то згинають їх.)
Зимно зайчику стояти,	(Стрибки.)
Треба трішки пострибати.	
Скік-скік, скік-скік.	
Треба трішки пострибати,	
Пострибавши, відпочити	
Й математику учити.	(Сісти за парти.)

IV. Розвиток математичних знань

1 Конкурс «Кращий математик». Самостійне розв'язування задачі

У Миколки було 14 марок. Він віддав Івасеві 8 марок. Скільки марок залишилось у Миколки?

Самоперевірка робіт.

2 Розв'язування задачі на різницеве порівняння чисел

На стежині зустрілися 13 рудих і 8 чорних мурашок. На скільки більше було рудих мурашок, ніж чорних?

— Скільки було рудих мурашок?

— Скільки було чорних мурашок?

— На скільки більше було рудих мурашок, ніж чорних?

$13 - 8 = 5$ (м.)

— Змініть питання задачі так, щоб розв'язання не змінилося.

(На скільки менше було чорних мурашок, ніж білих?)

► Пальчикова гімнастика

Ми писали, ми писали,
Наші пальчики втомились,
А тепер ми відпочинем
І писати знову станем.

3 Самостійна робота

— Мурахи — це опилувачі какао. А з какао роблять шоколад. І якби не мурахи, ми б шоколад не їли. Запилюємо какао — виконуємо самостійну роботу.

1 варіант

$$12 - 8 + 3 = \quad 15 - 5 + 6 =$$

$$16 - 8 + 4 = \quad 4 + 7 - 8 =$$

2 варіант

$$13 - 8 + 4 = \quad 16 - 6 + 7 =$$

$$15 - 8 + 5 = \quad 7 + 5 - 8 =$$

4 Гра «Допоможи Незнайкові»

- 7 більше 9 на 2.
- У бідон налито 12 м води.
- У дециметрі 100 см.

- Квадрат не є прямокутником.
- Щоб знайти різницю двох чисел, треба їх додати.

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— Мураха Мурик дякує вам, сподобалося йому, як ви працювали, як таблицю складали, задачі і приклади розв'язували, цифри гарно писали і шлях мурашці показували. А королева мурах прийшла подякувати вам за роботу. *(Можна роздати учням по шоколадці.)*

Урок 96

Тема. Вправи і задачі на засвоєння вивчених таблиць додавання і віднімання

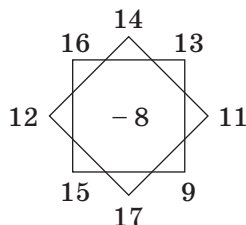
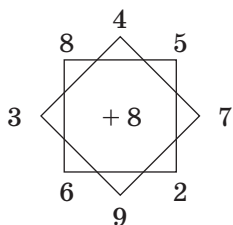
Мета: закріпити знання таблиці додавання і віднімання чисел з переходом через десяток; розвивати увагу, логічне мислення, математичне мовлення; виховувати самостійність, акуратність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

2 Робота за індивідуальними картками

Картка № 1

- а) $14 - 8 + 5 = 7 + 7 - 6 =$
 б) У двох ящиках 15 кг цибулі. В одному ящику 8 кг цибулі. Скільки цибулі в другому ящику?

Картка № 2

- а) $17 - 8 + 2 = 6 + 6 - 5 =$
 б) У двох ящиках 14 кг моркви. В одному ящику 8 кг моркви. Скільки моркви в другому ящику?

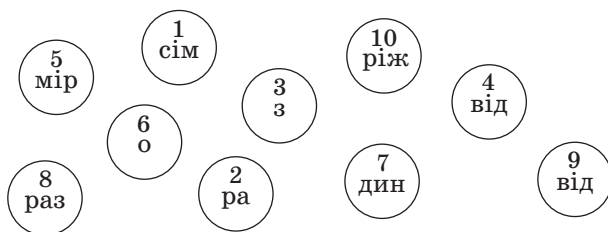
3 Математичний диктант

- Знайдіть суму чисел 5 і 8.
- Збільшити число 9 на 7.

- Зменшити число 17 на 8.
 - Від якого числа треба відняти 7, щоб вийшло 4?
 - Сергій спіймав 8 рибок, а Дмитрик — 6. На скільки більше рибок спіймав Сергій, ніж Дмитрик?
 - У Каті 6 іграшок, а в Олі — на 4 більше. Скільки іграшок в Олі?
 - У Петрика і Сашка 13 яблук. У Сашка 5 яблук. Скільки яблук у Петрика?
- Взаємоперевірка. (13; 16; 9; 11; на 2; 10; 8)

4 Гра «Прочитай прислів'я» (робота в парі)

— Розставте кружечки так, щоб вийшло прислів'я.

(Сім раз відмір, один раз відріж.)

III. Закріплення вивченого матеріалу

1 Складання і розв'язування текстової задачі

У дворі було 3 курчат. Прибігло ще 2 курки і 7 курчат. Скільки стало курчат?

Повторення умови задачі за питаннями вчителя.

Розв'язання записати в зошит.

$$7 + 3 = 10 \text{ (к.)}$$

2 Складання і розв'язування задачі на знаходження невідомого доданка

$$\left. \begin{array}{l} \text{У 1-му пакеті — 4 кг цукру} \\ \text{У 2-му — ?} \end{array} \right\} 12 \text{ кг}$$

— Скільки цукру було в двох пакетах? (12 кг)

— Скільки цукру насипали в другий пакет? (4 кг)

— Як знайти масу першого пакета?

$$12 - 4 = 8 \text{ (кг)}$$

— Як знайти невідомий доданок?

► Фізкультхвилинка

Раз, два — дерева.

(Встати.)

Три, чотири — вийшли звірі,

(Ходьба на місці.)

П'ять, шість — пада лист.

(Нагнувшись.)

Сім, вісім — птахи в лісі. (Помахати руками, як крилами.)
 Дев'ять, десять — це сунічки
 Підняли червоні личка. (Підняти руки і голови догори.)

3 Самостійна робота

1 варіант розв'язує приклади першого рядка;

2 варіант розв'язує приклади другого рядка.

$$10 - 2 + 8 = \quad 8 + 4 - 7 = \quad 13 - 5 + 4 = \quad 7 + 4 - 2 =$$

$$15 - 7 + 6 = \quad 8 + 6 - 7 = \quad 12 - 8 + 5 = \quad 6 + 6 - 5 =$$

4 Складання і розв'язування задач

Для дівчат. У брата 7 цукерок, а в сестри — на 4 більше. Скільки цукерок у сестри?

Для хлопців. На подвір'ї було 12 курей, а індиків — на 4 менше. Скільки було індиків?

— Які дії використовували? Чому?

► Зорова гімнастика

5 Гра на увагу

— Знайдіть пари прикладів з однаковими відповідями.

$$\begin{array}{ccccccc} 2 + 6 & & 10 - 5 & & 3 + 3 & & 3 + 6 \\ & 2 + 7 & & 8 - 2 & & 8 - 3 & & 10 - 2 \end{array}$$

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

На дошці з'являється «Зірка успіху».

— Діти, що ми дізналися сьогодні на уроці і чого навчилися?

— Кому було все зрозуміло, кому сподобалося працювати на уроці, візьміть свою маленьку зірочку (приготувати на дошці) і прикріпіть її поруч із «Зіркою успіху».

— А якщо щось залишилося незрозумілим, то прикріпіть свою зірочку до «Іскри успіху». Ця іскра обов'язково приведе вас до успіху.

Урок 97

Тема. Таблиця додавання числа 9. Задача на знаходження зменшуваного

Мета: розглянути випадки додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток виду $\square + 9$; продовжувати складання таблиці додавання; ознайомити із задачею на знаходження зменшуваного; розвивати обчислювальні навички й спостережливість, логічне мислення учнів; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

— Сьогодні до нас на урок завітає казковий герой. А хто саме, ви дізнаєтесь, відгадавши загадку.

У тата був хлопчик дивний,
Незвичайний — дерев'яний.
На землі і під водою
Шукає ключик золотий,
Усюди ніс він суне довгий.
Хто ж це?

— Ви правильно здогадалися, це Буратіно. І він приготував сьогодні для вас багато цікавих завдань.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

— Яке із записаних на дошці чисел більше і на скільки?
5 або 15; 9 чи 1; 14 або 5; 8 або 11?

- До 9 додали 3. Скільки одержали?
- Знайдіть суму чисел 7 і 4. Як обчислювали?
- Перший доданок 5, другий 8. Назвіть суму. Як обчислювали?
- 7 збільшити на 7. Скільки одержали? Як обчислювали?

— Молодці, ви дуже швидко впоралися із цими прикладами. Але ж усі знають, що Буратіно дуже великий фантазер. І він для вас склав кілька задачок. Подивимося, як ви з ними впораєтеся.

2 Розв'язування задач (робота з числовим віялом)

- Дві синички гарні пташки,
На вербі сиділи,
Три подружки щебетушки
Раптом прилетіли,
Скільки на вербі синиць?
Полічи веселих птиць. (5)
- На полиці вісім книг,
Толя взяв одну із них.
Хто тепер сказати б міг,
Скільки на полиці книг? (7)
- Є в зайчихи 5 малят,
Неслухняних зайченят.
На обід їх мати їде,
Три прийшли, а скільки йде? (2)

— Молодці! Буратіно залишився задоволений вашою роботою!

3 Каліграфічна хвилинка

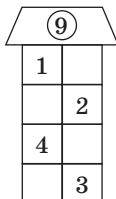
— Буратіно пропонує відгадати вам загадку і дізнатися, яку цифру ми сьогодні ще раз повчимося писати каліграфічно.

З шісткою ця цифра схожа,
Хто назвати її зможе?
Вниз хвостом переверни
І цю цифру враз назви. (*Дев'ять*)

— Напишіть у зошиті рядок цієї цифри.

4 Повторення складу числа 9

— Буратіно пропонує вам пригадати, з яких двох чисел складається число 9.

5 Доповнення до 10 чисел 2; 7; 8

III. Повідомлення мети і задач уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новими прийомами додавання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*додавання частинами*), складемо таблицю додавання числа 9 з переходом через 10, будемо розв'язувати задачі і приклади.

IV. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

— Подивіться уважно на дошку. Для того, щоб до 2 додати 9, потрібно числа поміняти місцями. Від цього сума не зміниться. А щоб до 9 додати 2, потрібно 9 доповнити до десятка, і додати ще 1.

$$3 + 9 = 9 + 3 = 12$$

$$4 + 9 = 9 + 4 = 13$$

1	+		=	10
2	+		=	
3	+		=	
4	+		=	
5	+	9	=	
6	+		=	
7	+		=	
8	+		=	
9	+		=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне додавання числа 9. Перші доданки — це числа від 1 до 9. Вони записані у стовпчик. Другим доданком у виразі є число 9.

— Прочитайте приклад, до якого записана відповідь.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати.

2 Первинне закріплення

— За даним записом поясніть, як знайти суму $2 + 9 =$; $9 + 9 =$.

$$\begin{array}{r} \frown \\ 8 \quad 1 \\ \frown \\ 1 \quad 8 \end{array}$$

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю додавання числа 9.

— Прочитайте таблицю додавання числа 9, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Прочитайте результати таблиці від найменшого числа до найбільшого.

— Затулить лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

Буратіно потягнувся,
Раз — нагнувся,
Два — нагнувся,
Руки вбоки він розвів,
Ключик, мабуть, загубив.
Щоб ключик нам дістати,
Навшпиньки потрібно встати.

V. Розвиток математичних знань**1 Конкурс «Кращий математик». Робота над текстовою задачею**

Тарас вирізав 6 синіх прапорців, а жовтих — на 9 більше. Скільки жовтих прапорців вирізав Тарас?

— Яку дію використали для розв'язання задачі? Чому?

2 Розв'язування задачі на знаходження невідомого зменшуваного

— А тепер Буратіно прагне вам показати, як розв'язуються задачі на знаходження невідомого зменшуваного. На дошці записана коротка умова.

Було — ?
З'їли — 3 пиріжки
Залишилося — 9 пиріжків

— Про що йдеться в задачі?

— Що означає число 3?

— Що означає число 9?

— Про що запитується в задачі?

— Чи можемо ми відразу відповісти на запитання задачі? Як?

$$9 + 3 = 12 (n.)$$

— Отже, ідея розв'язання знайдена.

— ... нам запише розв'язання задачі на дошці, а решта — запишіть розв'язання задачі самостійно.

► Пальчикова гімнастика

3 Самостійна робота

— А тепер влаштуємо конкурс «Кращий математик класу».

— Розв'яжіть приклади, у яких зменшуване не дорівнює 8.

$$\begin{array}{cccc} 8 + 9 = & 10 - 8 = & 10 + 8 = & 8 - 7 = \\ 18 - 8 = & 8 - 8 = & 9 - 8 = & 18 - 9 = \end{array}$$

Хто розв'яже першим — показує вчителю. Якщо правильно розв'язав — запише своє прізвище на дошці. (Після того, як на дошці записано 5 прізвищ, конкурс завершується.)

4 Робота в парах

— А тепер обміняйтеся зошитами в парах і перевірте розв'язання одне одного.

— У всіх правильно розв'язання? Хто помилився?

— Ти знайшов свою помилку? Уже знаєш, як її виправити?

Зачитуються прізвища переможців конкурсу. Звучать оплески класу.

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

— Як правильно виконувати додавання виду

$$9 + \square \text{ і } \square + 9?$$

— До якого числа ми завжди будемо доповнювати число 9?

— Як ви вважаєте, що на уроці вам вдалося виконати найкраще?

— Я думаю, що в Буратіно, як і в усіх вас, гарний настрій. Адже ми впоралися з усіма його непростими завданнями. Попрощаємося з ним і будемо чекати на нього в гості.

— Ви дуже добре попрацювали на уроці! Спасибі за старання! Молодці!

Урок 98

Тема. Таблиця віднімання числа 9. Розв'язування задач на додавання і віднімання
Мета: ознайомити учнів із прийомами віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток (*віднімання частинами*); скласти таблицю віднімання числа 9 з переходом через десяток; вдосконалювати обчислювальні навички; закріплювати вміння розв'язувати задачі вивчених видів; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Усі поспішаєм скоріше до школи,

У наш улюблений клас.

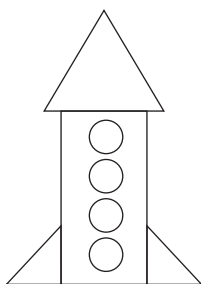
Багато справ цікавих і нових
 Очікує на нас.
 Буде день, швидший від світла,
 Полетимо і ми
 До таємниць, казкових планет,
 У далекі світи.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Робота з геометричним матеріалом

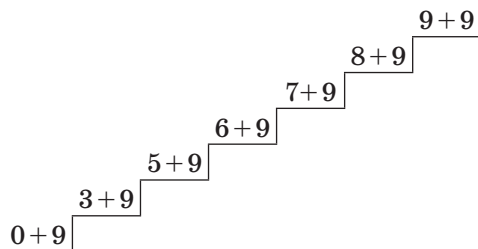
— У вас на партах лежать геометричні фігури. Ми складемо з них ракети і полетимо на них у космос.

— З яких геометричних фігур складається наша ракета?

2 Усна лічба

— Підніміться на ракету по драбинці по черзі.

3 Гра «Встав пропущене число». Завдання для капітанів корабля

1 команда

$$\square + 3 = 11$$

$$\square - 4 = 13$$

$$8 + \square = 14$$

$$5 + \square = 13$$

$$\square - 2 = 11$$

$$\square - 6 = 12$$

2 команда

$$\square + \square = 14$$

$$15 - \square = 7$$

$$6 + \square = 12$$

$$\square + \square = 18$$

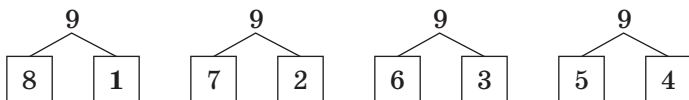
$$12 - \square = 4$$

$$13 - \square = 7$$

III. Ознайомлення з новим матеріалом

1 Пояснення нового матеріалу

— А сьогодні ми навчимося віднімати число 9. Для цього повторимо склад числа 9.

— Використовуючи склад числа 9, поясніть, як виконано віднімання?

— Усе це відбувається на планеті Віднімання.

Записи на дошці:

$$11 - 9 = \square$$

$$11 - 1 - 8 = 2$$

$$12 - 9 = \square$$

$$12 - 2 - 7 = 3$$

$$17 - 9 = \square$$

$$17 - 7 - 2 = 8$$

2 Робота за таблицею

10	-		=	1
11	-		=	
12	-		=	
13	-		=	
14	-	9	=	
15	-		=	
16	-		=	
17	-		=	
18	-		=	

На дошці схематично записані всі вирази на табличне віднімання числа 9. Зменшуване — це числа від 10 до 18. Вони записані у стовпчик. Від'ємником у виразі є число 9.

— Прочитайте приклад, до якого записана відповідь.

— Прочитайте приклади, які ми ще не вміємо розв'язувати.

3 Робота над складеною таблицею

— Прочитайте таблицю віднімання числа 9.

— Прочитайте таблицю віднімання числа 9, починаючи від найбільшого результату.

— Прочитайте тільки результати таблиці.

— Затупіть лінійкою відповіді таблиці і прочитайте її напам'ять.

► Фізкультхвилинка

У далекий шлях ми з вами, діти,
Летимо на ракеті.
Ви навшпиньки підніміться,
Руки — вгору, руки — вниз!
Раз, два, три, чотири, п'ять,
Шість, сім, вісім, дев'ять, десять —
Космонавт готовий літати,
А ми з вами — рахувати!

IV. Розвиток математичних знань

1 Планета Задач

Летіла комета. В її хвості було 17 білих зірочок, а блакитних на 9 менше. Скільки блакитних зірочок було у хвості комети?

Білих — 17 ←
 Блакитних — ?, на 9 менше

- Про що йдеться в задачі?
- Що означає число 17?
- Скільки було блакитних зірочок?
- Про що запитується в задачі?
- Чи можемо відразу відповісти на запитання задачі? Яку дію використаємо? Чому?

— Отже, ідея розв'язання знайдена! Запишіть його в зошиті.

2 Планета Прикладів

► Самостійна робота

$15 - 9 - 6 =$	$13 - 9 - 1 =$	$14 - 9 + 6 =$
$12 - 9 + 7 =$	$16 - 9 + 3 =$	$17 - 9 + 2 =$
$8 + 3 - 9 =$	$10 + 8 - 9 =$	$8 + 4 - 9 =$

► Фізкультхвилинка

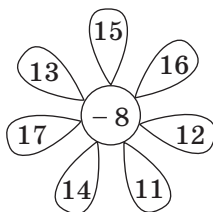
Щось не хочеться сидіти, Треба трохи відпочити.	(Встати і вийти з-за парти.)
Руки вгору, руки вниз, На сусіда подивись.	(Потягування.) (Ходьба на місці.)
Руки вгору, руки в боки І зроби чотири кроки.	(Підняти руки, прогнути спину назад.)
Вище руки підніміть І спокійно опустіть.	
Плесніть, діти, кілька раз. За роботу — все гаразд!	(Поплескати у долоні.)

3 Гра «Місяцеходи». Письмове порівняння виразів

$18 - 10 \square 9$	$5 + 4 \square 6 - 3$	$10 - 1 \square 7 + 2$
$3 + 9 \square 8 + 4$	$6 + 6 \square 8 + 5$	$20 - 1 \square 18 - 1$

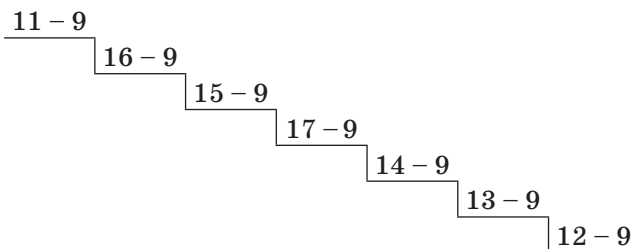
— Із завданням успішно впоралися, летимо на іншу планету!

4 Гра «Мовчанка»

V. Підсумок уроку. Рефлексія

— На початку уроку ми піднялися по драбинці в ракету, а зараз спустимося по ній.

- Від яких чисел можна відняти 9?
- Що викликало у вас труднощі на уроці?
- Чого навчилися на уроці?
- Чи сподобалася вам подорож?

Урок 99

Тема. Повторення вивченого матеріалу. Куб. Куля. Вправи і задачі на додавання і віднімання в межах 20

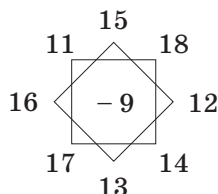
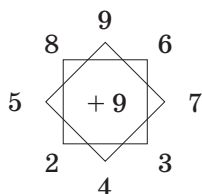
Мета: повторити й узагальнити вивчений матеріал; удосконалювати обчислювальні навички, уміння розпізнавати об'ємні фігури; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба. Гра «Мовчанка»

2 Робота за індивідуальними картками

Картка № 1

а) $15 - 8 - 2 = 8 + 6 - 10 =$

б) Пакет коштує 15 к.

Скільки буде коштувати пакет, якщо його ціна знизиться на 6 к ?

Картка № 2

а) $16 - 9 + 10 = 9 + 5 - 8 =$

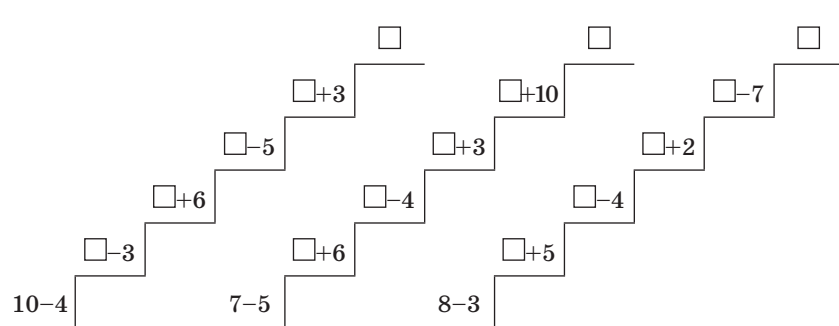
б) Пакет коштує 14 к.

Скільки буде коштувати пакет, якщо його ціна знизиться на 8 к. ?

3 Математичний диктант

- Знайдіть різницю чисел 19 і 9.
- Знайдіть суму чисел 6 і 9.
- Зменшене 14, від'ємник 5. Чому дорівнює різниця?
- Перший доданок 8, другий доданок 3. Чому дорівнює сума?
- У басейні на першій доріжці плаває 12 дітей, а на другій — 9 дітей. На скільки більше дітей плаває на першій доріжці, ніж на другій?

Взаємоперевірка. (10; 15; 9; 11; 3)

4 Гра «Хто швидше?»**III. Закріплення вивченого матеріалу****1 Складання задачі на знаходження остачі**

З 15 яєць взяли на яечню 7, а решту зварили. Скільки яєць зварили?

— Що означає число 15 у задачі?

— Що означає число 7?

— Назвіть питання задачі.

— Чи можемо відразу відповісти на запитання задачі? Яку дію використаємо? Чому?

$$15 - 7 = 8 \text{ (яєць)}$$

— Отже, ідея розв'язання знайдена. Запишіть його в зошиті.

► Фізкультхвилинка**2 Робота над текстовою задачею на збільшення числа на кілька одиниць**

Братові 8 років, сестра на три роки старша. Скільки років сестрі?

► Конкурс «Кращий математик». Самостійне розв'язування задачі

Самоперевірка робіт.

3 Самостійна робота1 *варіант* — 1-й рядок;2 *варіант* — 2-й рядок.

$$18 - 8 = \quad 10 + 9 = \quad 8 + 2 + 5 = \quad 13 - 3 - 0 =$$

$$19 - 9 = \quad 6 + 10 = \quad 7 + 3 + 4 = \quad 18 - 8 - 0 =$$

4 Робота з геометричним матеріалом. Куб. Куля

— Куб — це об'ємна фігура, а квадрат — це плоска фігура.

— Чим схожі і чим відрізняються куб і квадрат?

— Куля — це об'ємна фігура, а коло — це плоска фігура.

— Чим схожі і чим відрізняються коло і куля?

— Чим відрізняються об'ємні фігури від плоских?

— Знайдіть на малюнку предмети, що мають форму кулі, куба.

Учитель виставляє предметні малюнки: кубики, коробка, повітряні кульки, апельсини тощо.

► ФізкультхвилинкаСкільки раз ногою тупнемо, $(2 + 1)$ Стільки раз руками плеснемо. $(3 + 2)$ Ми присядемо стільки раз, $(5 - 4)$ Ми нахилимося зараз, $(4 - 2)$ Ми підстрибнемо рівно стільки! $(6 - 5)$

От так лічба! Гра, і тільки!

5 Робота над задачею, до якої поставлено два запитання

Довжина першого відрізка 14 см, другий відрізок на 4 см коротший від першого, а третій відрізок — на 5 см довший від другого. Яка довжина другого відрізка? Яка довжина третього відрізка?

Повторюючи з учнями умову задачі, вчитель записує на дошці коротку умову.

I	— 14 см	←
II	— ?, на 4 см коротший	←
III	— ?, на 5 см довший	

— Чи можливо відразу знайти довжину третього відрізка? Чому?

— Як знайти довжину другого відрізка?

$$14 - 4 = 10 \text{ (см)}$$

— Що сказано про довжину третього відрізка? Як знайти його довжину?

$$10 + 5 = 15 \text{ (см)}$$

6 Завдання на увагу

— Знайдіть приклади, у яких відповідями є числа 19 і 10.
10 + 9; 16 + 1; 20 - 1; 2 + 8; 16 - 6; 10 + 7; 18 + 1; 4 + 6.

IV. Підсумок уроку. Рефлексія

- Ми рахували?
- Ми гралися?
- Ми задачі розв'язували?
- Оцініть свою роботу смайликом.

Урок 100

Тема. Перевірна робота № 4

Мета: перевірити вміння учнів розв'язувати приклади і задачі вивчених видів у межах 20; виховувати культуру оформлення письмових робіт.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Контроль знань**

1 варіант

1. Розв'яжи. Познач правильну відповідь

1) $10 - 5 + 4$

- а) 9; б) 1.

2) $9 - 4 + 2$

- а) 5; б) 7.

3) $7 + 6$

- а) 12; б) 13.

4) $13 - 9$

- а) 10; б) 4.

2. Розв'яжи. Познач правильний варіант розв'язання.

Юннати виростили 9 білих кролів, 6 чорних, а сірих стільки, скільки білих і чорних разом. Скільки сірих кролів виростили юннати?

- а) 9 + 6; б) 9 - 6.

3. Розв'яжи. Познач правильний варіант розв'язання.

1) Діти посадили 10 тополь, а кленів на 4 менше. Скільки кленів посадили діти?

- а) $10 + 4$; б) $10 - 4$.

2) Коли з полиці взяли 7 книжок, на ній ще залишилось 9 книжок. Скільки книжок було на полиці?

- а) $7 + 9$; б) $9 - 7$.

- 3) У каструлі вміщується 6 л води, а в банці 2 л. На скільки літрів води більше вміщується в каструлі, ніж у банці?
а) $2 + 6$; б) $6 - 2$.
4. Розв'яжи. Познач правильний варіант розв'язання або правильну відповідь.
- 1) В одній вазі 5 квіток, а в другій на 3 квітки більше. Скільки всього квіток в обох вазах?
а) $(5 + 3) + 5$; б) $5 + 3$.
- 2) Біля ставка росло 8 осик і беріз. Осик було 4. Скільки беріз росло біля ставка?
а) 4; б) 12.
- 3) В одній бочці залишилось 10 л води, а в другій 7 л. Скільки літрів води залишилось в двох бочках?
а) 17 л; б) 3 л.
5. Яка з нерівностей є правильною?
а) $11 + 9 < 20 - 9$; б) $12 - 4 < 14 - 6$.

2 варіант

1. Розв'яжи. Познач правильну відповідь.
- 1) $10 - 9 + 7$
а) 1; б) 8.
- 2) $8 - 4 + 3$
а) 7; б) 11.
- 3) $9 + 6$
а) 15; б) 14.
- 4) $14 - 5$
а) 10; б) 9.
2. Розв'яжи. Познач правильний варіант розв'язання.
Микола вирізав 8 зелених кружечків, а Сергій на 2 більше. Скільки зелених кружечків вирізав Сергій?
а) $8 - 2$; б) $8 + 2$.
3. Розв'яжи. Познач правильний варіант розв'язання.
- 1) Учні посадили 4 липи, 5 груш, а яблунь стільки, скільки лип і груш разом. Скільки посадили яблунь?
а) $4 + 5$; б) $5 - 4$.
- 2) У бочці було 8 відер води. Коли для поливу взяли кілька відер води, то в бочці залишилось 5 відер води. Скільки відер води взяли для поливу?
а) $8 + 5$; б) $8 - 5$.
- 3) На годівниці сиділо 3 горобчика і 5 синичок. На скільки менше горобчиків на годівниці, ніж синичок?
а) $5 + 3$; б) $5 - 3$.

4. Розв'яжи. Познач правильний варіант розв'язання або правильну відповідь.
- 1) У пеналі 9 олівців, а фломастерів на 2 більше. Скільки всього фломастерів і олівців?
а) $(9 + 2) + 9$; б) $9 + 2$.
- 2) В класі 11 дітей. З них 3 дівчинки. Скільки хлопчиків?
а) 14; б) 8.
- 3) У Миколи залишилось 9 зошитів у клітинку і 8 у лінійку. Скільки всього зошитів залишилось?
а) 1; б) 17.
5. Яка з нерівностей є правильною?
а) $10 + 6 < 9 + 4$; б) $12 - 5 < 11 - 3$.

III. Підсумок уроку

Урок 101

Тема. Вирази зі змінною. Позначення змінної буквою. Розв'язування і порівняння простих задач

Мета: закріпити вміння учнів додавати й віднімати числа з переходом через десяток; ознайомити з виразами зі змінною; формувати вміння розв'язувати і порівнювати прості задачі; розвивати увагу, логічне мислення; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Замовк дзвінок,
Починається урок.

II. Повторення вивченого матеріалу

— А зараз відгадайте загадку.

- Вдень вона лягає спати,
Бо всю ніч їй знов літати,
Ловить мишок, гризунів,
З нею їм вже не до снів! (*Сова*)

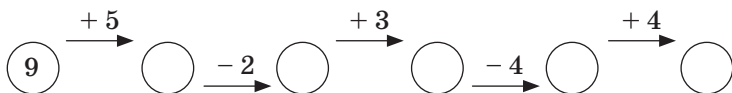
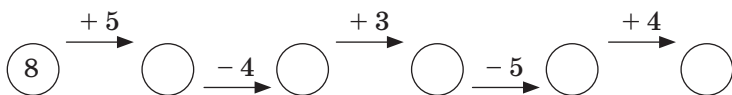
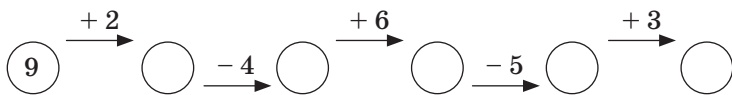
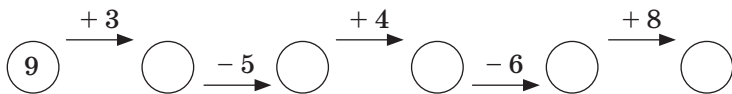
— Подивіться, хто до нас завітав на урок? (*Мудра тітонька Сова*)

— Вона принесла вам цікаві завдання.

1 Магічний квадрат

+	4	3	
5			7
		9	
	8		

2 Гра «Математична естафета»

3 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Знайдіть і запишіть зайвий ряд.

2	5	8	11	14
4	7	10	13	16
3	4	5	6	7
5	8	11	14	17

— Яке число додається до попереднього числа кожного ряду?

4 Математичний диктант

- До суми чисел 8 і 2 додати 3.
- Число 9 збільшити на 4.
- Число 11 зменшити на 3.

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Наша хороша подруга і помічниця у математичних справах Мудра Сова запрошує розглянути вирази зі змінною, розв'язати приклади на додавання і віднімання числа з переходом через десяток, прості задачі.

► Фізкультхвилинка

Хмарка сонечко закрила,
Слізки срібнії зронила.

Ми ті слізки пошукаємо,
 У травичці позбираємо.
 Пострибаємо, як зайчата,
 Політаємо, як пташата.
 Потанцюємо ще трішки,
 Щоб спочили ручки, ніжки.
 Всі веселі? От чудово,
 А тепер до праці знову.

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Пояснення вчителя

— Прочитайте приклади.

$$7 + 1$$

$$7 + 2$$

$$7 + 3$$

$$7 + 4$$

— Що ви помітили? Який доданок постійний? (*Перший, не змінюється*) Який доданок змінюється? (*Другий*) Позначимо той доданок, що змінюється, буквою a , щоб не записувати різні значення другого доданку.

Тоді суму можна записати так: $7 + a$. Читають цей запис так: сума чисел 7 і a , або 7 плюс a . Якщо замість букви підставляти мемо вказані числа, то для кожного значення a можна знайти суму.

Наприклад, якщо $a = 1$, то $7 + 1 = 8$; якщо $a = 2$, то $7 + 2 = 9$.

2 Первинне закріплення

— Знайдіть різницю $a - 5$, якщо $a = 14$.

— Буквою можна позначати не лише другий або перший доданок, але і від'ємник або зменшуване.

3 Самостійна робота

— Знайдіть суму $5 + a$, якщо $a = 2; 3; 4$.

V. Розвиток математичних знань

1 Підготовка учнів до ознайомлення зі складеною задачею

У Сергійка було 8 зошитів у клітинку, а у косу — на 3 зошити менше.

1) Скільки зошитів у косу було у Сергійка?

2) Скільки всього зошитів було у Сергійка?

— Прочитайте задачу і її перше питання. Яку дію треба виконати, щоб дати відповідь на запитання задачі? Чому? Що потрібно знати, щоб дізнатися, скільки всього зошитів було в Сергійка? Чи відомо це?

— Яку дію треба виконати, щоб дати відповідь на питання задачі?

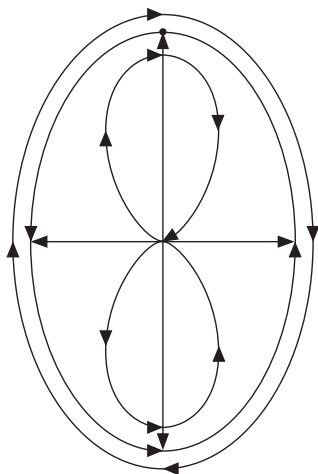
- Прочитайте розв'язання задачі.
- Ці дві задачі можна замінити однією.

$$\left. \begin{array}{l} \text{У клітинку} - 8 \text{ з.} \\ \text{У косу} - ?, \text{ на } 3 < \end{array} \right\} ?$$

2 Розв'язування і порівняння задач

- В однієї білки 12 горіхів, а у другої — на 3 менше. Скільки горіхів у другої білки?
- У білки було 12 горіхів, після того, як до неї завітала сойка, горіхів стало на 3 менше. Скільки горіхів залишилось у білки?

3 Офтальмологічна пауза

4 Завдання на кмітливість

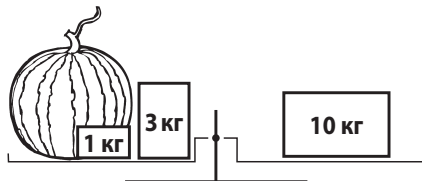
— А ось вам, діти, завдання від Мудрої Сови на увагу, кмітливість і логічне мислення.

- У сім'ї 7 дочок. Кожна з дочок має одного брата. Скільки у цій сім'ї хлопчиків? (*1 хлопчик*)
- Мишко намалював 4 картинки, а Сашко — стільки ж, півстілки і ще 1. Скільки картинок намалював Сашко? (*7 картинок*)
- Катруся й Оленка зібрали по одній склянці ягід. Катруся пересипала свої ягоди в маленьку баночку, а Олена у великий кошик. Де ягід більше у великому кошику або в маленькій баночці? (*Однаково. Порівну.*)

5 Розв'язування логічних задач

- Драбина має 13 щаблів. На який щабель слід стати, щоб стояти посередині драбини? (*7*)

- Скільки важить кавун?

Розв'язання: $10 - (1 + 3) = 6$ (кг).

Відповідь: 6 кг.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Наш урок добіг кінця. Він вам сподобався?
- Що вам особливо сподобалося в уроці?
- Що залишилося незрозумілим?
- Які вміння допомогли вам виконувати завдання?
- Оцініть свою роботу сигнальною картою.

Урок 102

Тема. Периметр чотирикутника. Розв'язування задач за даним планом

Мета: вчити учнів знаходити периметр чотирикутника; вдосконалювати обчислювальні навички, формувати вміння пояснювати задачі; розвивати логічне мислення, математичне мовлення учнів, уміння аналізувати; формувати потребу розв'язувати поставлені завдання швидко і правильно, навички роботи в парі і групі; виховувати навчальну активність.

ХІД УРОКУ

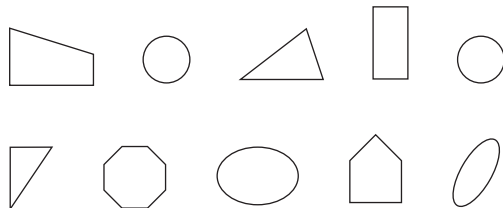
I. Організаційний момент

Стій, друже, зупинись,
Ти на місці не крутись.
Пролунав дзвінок,
Починаємо урок.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Розклади фігури» (робота в парах)

У кожної пари — набір одноколірних геометричних фігур (з цупкого паперу).

Слід об'єднати фігури у дві групи. У першій мають бути фігури, що не мають кутів, у другій — фігури, що мають кути. Виграють пари учнів, які не припустилися жодної помилки.

— Які фігури не є многокутниками? Поясніть свій вибір.

2 Хвилинка каліграфії із завданням

— Хтось заляпав плямами числа в прикладах. Допоможіть відновити числа!

$$\square + 5 = 14$$

$$\square + 7 = 12$$

$$\square + 8 = 16$$

$$\square - 9 = 5$$

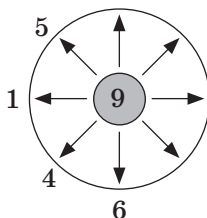
$$\square - 5 = 6$$

$$\square - 8 = 4$$

Учні самостійно розв'язують і записують тільки пропущені числа. Під час перевірки числа відкриваються. Діти пояснюють, як знайшли ці числа.

3 Гра «Чарівне колесо»

— Для того щоб завести двигун цього чарівного колеса, треба швидко і правильно розташувати в ньому числа. (Сума чисел, розташованих на будь-якій прямій лінії, дорівнює 9.)

4 Гра «Виручай»

Учні кожного ряду отримують по картці. У першого учня в ряду завдання записане повністю, а в решти учнів замість першого числа — «віконечко». Його зміст учень дізнається тільки тоді, коли його товариш, що сидить попереду, повідомить йому відповідь у своєму завданні. У такій грі всі мають бути дуже уважними, оскільки помилка одного учасника псує роботу всіх.

$$10 + 5 = \square$$

$$11 - 2 = \square$$

$$12 - 5 = \square$$

$$- 7 = \square$$

$$+ 4 = \square$$

$$+ 6 = \square$$

$$+ 4 = \square$$

$$- 6 = \square$$

$$- 8 = \square$$

$$- 6 = \square$$

$$+ 5 = \square$$

$$+ 6 = \square$$

$$+ 7 = \square$$

$$- 3 = \square$$

$$- 2 = \square$$

$$- 8 = \square$$

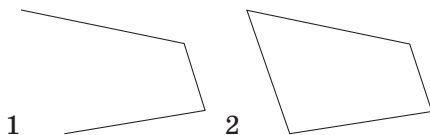
$$+ 8 = \square$$

$$+ 7 = \square$$

III. Вивчення нового матеріалу

► Знайомлення з периметром чотирикутника

— Як називаються ці геометричні фігури?

1 — незамкнена ламана;

2 — замкнена ламана, многокутник, чотирикутник.

— Що зображене? (*Многокутники*)

— Назвіть кожен многокутник і покажіть його межі.

Учні виходять до дошки й указкою показують межі кожного многокутника. Ведуть по сторонах многокутника так, щоб лінія, яку опише кінець указки, представляла б замкнену ламану.

— Що є межею многокутника? (*Замкнена ламана*)

— Як знайти довжину ламаної? (*Виміряти ланки і скласти довжини.*)

Висновок. Сума довжин сторін чотирикутника — це периметр чотирикутника.

IV. Розвиток математичних знань

1 Тестування

- Перший доданок 4, другий 7. Чому дорівнює сума?
 - 3;
 - 10;
 - 11.
- Зменшуване 13, від'ємник 7. Чому дорівнює різниця?
 - 6;
 - 7;
 - 20.
- На скільки 8 більше, ніж 2?
 - На 4;
 - на 6;
 - на 10.
- 1 дм 6 см — скільки сантиметрів?
 - 5;
 - 16;
 - 20.
- 1 дес. 4 од. — яке це число?
 - 5;
 - 14;
 - 41.

Перевірка.

2 Розв'язування задач за даним планом

У ката Леопольда було 12 тістечок. Він дав мишенятам 3 і 5 тістечок. Скільки тістечок залишилося у Леопольда?

План розв'язування

- 1) Скільки тістечок дав Леопольд мишенятам?
- 2) Скільки тістечок залишилося у Леопольда?

3 Офтальмологічна пауза

- Пообертайте очима то в один, то в інший бік по декілька секунд.
- Подивіться на кінчик носа, а потім угору і вниз, кожна вправа — по 5 разів.
- Сильно примружтеся і розслабте очі — по 10 разів.
- Швидко кліпайте очима впродовж 1 хвилини.
- Дивіться поперемінно ліворуч і праворуч.

4 Самостійна робота

$$11 - 4 + 6 \qquad 12 - 5 + 7$$

$$13 - 9 + 8 \qquad 16 - 9 + 5$$

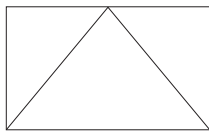
1 варіант — 1-й рядок; *2 варіант* — 2-й рядок.

Перевірка.

- Поставте знак плюс, якщо приклади розв'язані правильно.
- Поставте знак мінус, якщо допущені помилки.
- Просигналізуйте зеленим кольором ті, хто виконав роботу правильно.
- Просигналізуйте червоним кольором ті, хто припустився помилок.

5 Геометричний матеріал

- Скільки фігур сховалося на малюнку? (6)

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Чого ви навчилися на уроці?
- Оцініть свою роботу смайликом.

Урок 103

Тема. Периметр трикутника. Розв'язування задач двома способами (*ознайомлення*)

Мета: ознайомити учнів із розв'язуванням задач двома способами; навчити знаходити периметр трикутника; удосконалювати обчислювальні навички, вміння порівнювати вирази; розвивати логічне мислення учнів; виховувати почуття взаємодопомоги.

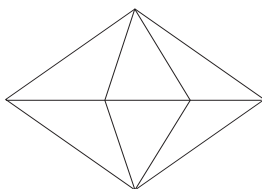
ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Здрастуйте, діти.
 Чуєте дзвінок?
 Це починається
 Новий наш урок.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Геометричний матеріал

— Скільки трикутників сховалося в цій фігурі? (12 трикутників)

2 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

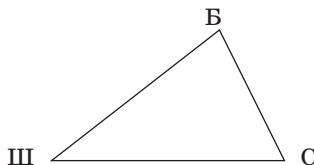
— Знайдіть закономірність у написанні числового ряду та продовжте його.

- 1) 13; 2; 13; 5; 13; 8; ...
- 2) 12; 7; 13; 7; 14; 7; ...
- 3) 15; 2; 15; 14; 3; 14; 13; 4; 13; ...

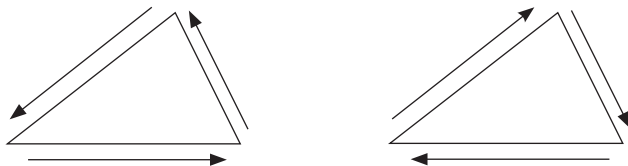
3 Обчислення периметра трикутника

1) Розв'язування задачі.

— Знайдіть довжину маршруту «Школа — будинок — стадіон».

— Укажіть можливі напрямки від будинку.

— Яку фігуру представляє маршрут руху? (Замкнену ламану, трикутник)

— Як знайти довжину маршруту? (Додати по порядку довжини всіх відрізків шляху.)

2) Створення проблемної ситуації.

— У вас на партах лежать фігури (виготовлені з дроту). Яку форму вони мають? (Форму трикутника.)

— Як по-іншому можна її назвати? (Замкнена ламана)

— Із скількох ланок складається ламана? (З трьох)

— Як знайти її довжину? (Виміряти ланки і додати всі довжини.)

— Виконайте вимірювання. (4 см, 5 см, 3 см)

— Виконайте обчислення. ($4\text{ см} + 5\text{ см} + 3\text{ см} = 12\text{ см}$)

— Як по-іншому назвати ланки в цій фігурі? (Сторони)

— Що вимірювали і додавали? (Вимірювали і додавали довжини сторін трикутника.)

— Уявіть, що вершини цього трикутника представляють місця, куди ви хочете потрапити.

Як представити довжину пройденого шляху, якщо учень побував скрізь? (Пропозиції учнів.)

— Запишемо вираз.

$4\text{ см} + 5\text{ см} + 3\text{ см} = 12\text{ см}$ — довжина шляху.

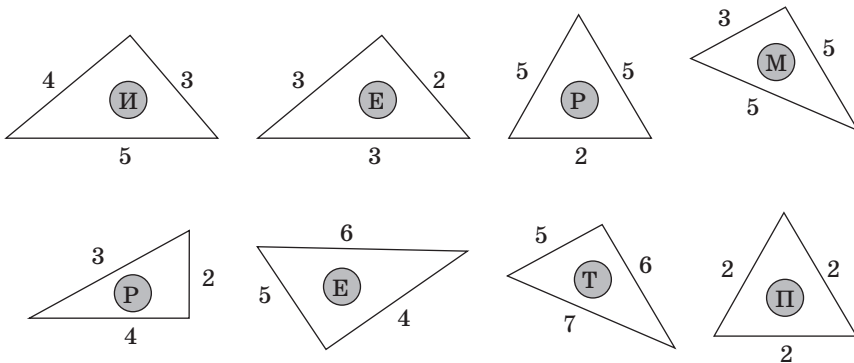
— Розпрямимо сторони трикутника в одну лінію і виміряємо за допомогою лінійки. Яка довжина дроту? (12 см)

— Порівняйте результат обчислення і вимірювання.

— Що ми з вами знайшли цим виразом? (Довжину шляху, або суму довжин сторін трикутника.)

4 Гра «Не помилися!»

— Я пропоную вам упорядкувати трикутники за допомогою чисел, що є значеннями їх периметрів. Заповніть таблицю.

6	8	9	12	13	15	18	12

— Яке слово отримали? (*Периметр*)
 — Отже, що таке периметр трикутника? (*Це сума довжин усіх сторін трикутника.*)

► **Фізкультхвилинка**

Ми з-за парт мерщій встаєм,
 Лінькам волі не даєм,
 Руки вгору, руки вниз,
 На сусіда подивись.
 Руки вгору, руки в боки
 І зроби чотири кроки.
 Думки наші прилетіли,
 Ми за парти тихо сіли.

III. Вивчення нового матеріалу

1 Підготовча робота

— На набірному полотні виставлено 5 квадратів і 4 трикутники. Треба зняти 3 фігури. Які фігури можна прибрати? (*Три квадрати, 3 круги або 3 різних фігури*)

— Скільки фігур залишиться?

— Якщо прибрати квадрати, то як розв'язати задачу? ($5 - 3 = 2$; $2 + 4 = 6$)

— А якщо прибрати трикутники? ($4 - 3 = 1$; $1 + 5 = 6$)

— А якщо прибрати різні фігури? ($5 + 4 = 9$; $9 - 3 = 6$)

2 Пояснення двох способів розв'язування задачі

На першій полиці було 9 книг, на другій — 8 книг. 7 книг узяли. Скільки книг залишилося на двох полицях?

На дошці — коротка умова задачі.

Було — 9 кн. і 8 кн.

Узяли — 7 кн.

Залишилося — ?

Учитель пропонує розв'язати задачу самостійно. З'ясовується, що учні розв'язали її різними способами.

Робиться висновок про те, що є задачі, які можна розв'язати різними способами, і результат від цього не зміниться.

3 Первинне закріплення

1) Розв'язування задачі різними способами за даним планом.

В автобусі їхало 6 жінок і 8 чоловіків. На зупинці вийшло 5 чоловіків. Скільки пасажирів залишилося в автобусі?

На дошці — запис короткої умови задачі.

Їхало — 6 ж. і 8 ч.

Вийшло — 5 ч.

Залишилося — ?

— Прочитайте план розв'язування задачі. До кожного питання доберіть дію. Поясніть свій вибір.

1 спосіб

1) Скільки всього пасажирів було в автобусі?

2) Скільки пасажирів залишилося в автобусі?

2 спосіб

1) Скільки чоловіків залишилося в автобусі?

2) Скільки всього пасажирів залишилося в автобусі?

4 Пояснення способів розв'язування задачі

На тарілці лежало 11 помідорів. На приготування сніданку використали 4 помідори, а на приготування обіду — 5 помідорів. Скільки помідорів залишилося?

На дошці — запис короткої умови задачі.

Було — 11 п.

Використали — 4 п. і 5 п.

Залишилося — ?

1 спосіб

1) $4 + 5 = 9$ (п.) 2) $11 - 9 = 2$ (п.)

2 спосіб

1) $11 - 4 = 7$ (п.) 2) $7 - 5 = 2$ (п.)

5 Офтальмологічна пауза

- На «раз» — підняти очі вгору, на «два» — дивитися прямо, на «три» — опустити погляд донизу, на «чотири» — дивитися прямо (*8 разів*).
- На «раз» — дивитися на перенісся, на «два» — прямо. (*8 разів*)
- На «раз» — дивитися ліворуч, на «два» — прямо, на «три» — дивитися праворуч, на «чотири» — перед собою. (*8 разів*)
- Кругові обороти очима — 4 рази ліворуч, 4 — праворуч.
- Широко розплющити очі, а потім щільно заплющити. (*5 разів*)

IV. Розвиток математичних знань

1 Самостійна робота

1 варіант

$$9 + 6 =$$

$$9 + 3 =$$

$$5 + 7 =$$

2 варіант

$$4 + 8 =$$

$$7 + 9 =$$

$$8 + 9 =$$

$16 - 9 =$

$13 - 8 =$

$17 - 9 =$

$14 - 6 =$

$12 - 6 \square 15$

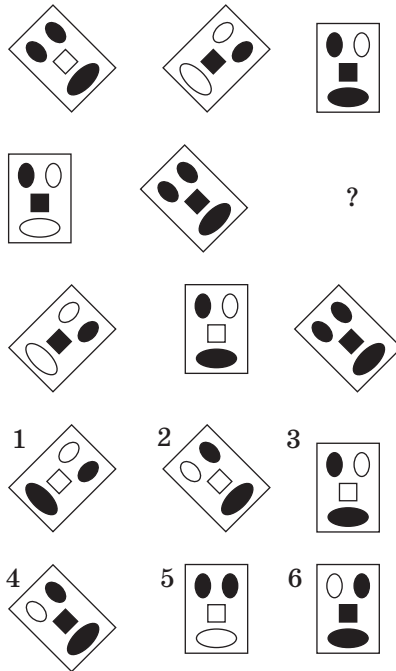
$15 - 9 \square 7$

$5 + 8 \square 20$

$9 \square 12 - 4$

2 Розв'язування логічної задачі

— Виберіть з шести пронумерованих фігур ту, що доповнює ряд.

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Яке завдання сподобалось найбільше?
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 104

Тема. Вирази з дужками. Порядок виконання дій у виразах, що містять дужки. Задачі на дві дії

Мета: ознайомити учнів з виразами, у яких використовуються дужки; дати уявлення про правила порядку дій у виразах з дужками; сприяти розвитку амінь і навичок розв'язування текстових завдань; виховувати в учнів моральні якості (організованість і доброзичливість).

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Дзвенить дзвінок веселий,
Скликає на урок.
Такий порядок в школі —
Не забувай, дружок.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Рівна лічба»

На дошці записаний приклад з відповіддю. Учні придумують свої приклади з тією самою відповіддю. Їх приклади на дошці не записуються. Діти на слух повинні сприймати числа і визначати, чи правильно складений приклад.

$$14 - 6 = 8 \text{ (приклад учителя)}$$

$$\square \square \square = 8$$

2 Розв'язування прикладів

$$\square + 5 = 12$$

$$\square - 8 = 4$$

$$\square + 6 = 15$$

$$13 - \square = 9$$

$$\square - 6 = 8$$

$$12 - \square = 3$$

3 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Запишіть пропущені числа.

1; 1; 3; 3; 7; ?; 4; 4; ?; 9. (7; 9)

4 Підготовка до вивчення нового матеріалу

Учитель читає приклади і показує картки із записом відповідних чисел або виразів, діти показують (*чи записують*) відповіді.

— Знайдіть суму чисел 5 і 4 і додайте її до 8.

— Знайдіть різницю чисел 17 і 7 і відніміть її від 15 (*і відніміть від неї 8*). І так далі.

Учитель виставляє на набірному полотні заздалегідь приготовлену картку із записом $7 + 3$, пропонує прочитати цей запис, використовуючи слово «сума», обчислити суму.

— Тепер до суми чисел 7 і 3 додайте 8.

На набірному полотні виставляються картки зі знаком «+» і цифрою 8; на нижній полиці під карткою із записом $7 + 3$ ставиться картка із записом числа 10, до 10 додають 8 і отримують 18. Аналогічно розглядають випадок.

— До різниці чисел 8 і 2 додати 10.

— На які дві групи можна розділити ці числа?

15 6 20 7 13 10 5

- Сума яких чисел дорівнює 13? (7 і 6)
- Різниця яких чисел дорівнює 13? (20 і 7)
- Різниця яких чисел дорівнює 10? (15 і 5)
- Сума яких чисел дорівнює 20? (15 і 5)
- Прочитайте вираз.
20 – 10 – 5
- Скільки всього відняли? (15)
- Подивіться на другий вираз.
20 – (10 + 5) = 5.
- Що змінилося в записі виразів? (З'явилися дужки.)
- Що знаходиться в дужках? (Сума чисел 10 і 5)

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні на уроці математики ми навчимося читати, записувати вирази з дужками, обчислювати їх значення.

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Вправлення в читанні виразів з дужками

$$7 + (3 + 2) = 12 \qquad 6 + (18 - 8) = 16$$

— Якщо у виразі звучить слово «сума» або «різниця» чисел, то ми їх беремо в дужки. Дія, записана в дужках, обчислюється першою.

Пам'ятка

- 1) Подивись на знак в дужках і скажи — це сума або різниця.
- 2) Подивись на інший знак і скажи — потрібно додати або відняти.

При читанні потрібно також стежити за словами: «Додати до...», «відняти від...».

2 Первинне закріплення

1) Прочитати вирази. Знайти значення виразів (з коментуванням)

$$8 + (2 + 5) = \qquad 13 - (4 + 3) =$$

2) Прочитати та обчислити. З'єднати вирази з відповіддю.

$9 + 4 + 3$	8
$9 - (4 - 3)$	16
$9 - (4 + 3)$	2
$9 - 4 + 3$	8

► Фізкультхвилинка

Ходить качка по двору,
Зазиває дівчорі:

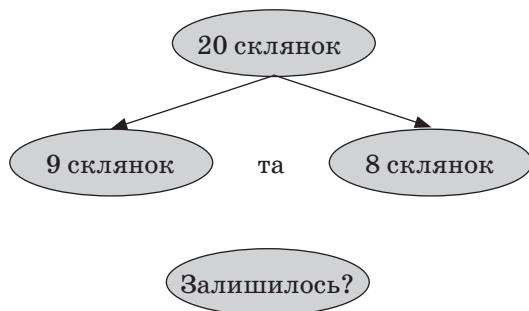
— Встаньте швидко по порядку,
 Розпочнем мерщій зарядку.
 Покрутили головою,
 Стали всі, немов до бою,
 Крила в боки розвели
 Й полетіли, попливли.
 Ліва, права, ліва, права,
 Роблять ніжки наші вправи.
 Не лінуйтеся, присідайте,
 Ви здоров'ячко зміцняйте,
 Щоб хвороби оминали,
 Смутку й задрості не знали.

V. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування задачі

У шкільній їдальні було на підносі 20 склянок компоту. 1 «А» клас випив 9 склянок, 1 «Б» клас — 8 склянок. Скільки склянок компоту залишилося на підносі?

На дошці — схема задачі.

— Щоб дізнатися, скільки склянок компоту залишилося, потрібно спочатку знайти, скільки склянок компоту випили, а потім відповісти на головне питання задачі.

Учні самостійно розв'язують задачу.

Перевірка розв'язання задачі різними способами (*діти пояснюють*).

1 спосіб: $20 - 9 - 8 = 3$ (с.)

2 спосіб: $20 - (9 + 8) = 3$ (с.)

Відповідь: 3 склянки компоту залишилося у шкільній їдальні.

2 Офтальмологічна пауза

- Скласти пальці в кулак, мізинець покласти на точку внутрішнього кута ока.

- Зробити дев'ять рухів головою за годинниковою стрілкою і дев'ять — проти неї.
- Провести мізинцем по кромці очній западини знизу до зовнішнього кута ока і згори до внутрішнього. Ці рухи виконувати по три рази.
- Зробити три аналогічних рухи в протилежний бік — три рази.
- Провести кінчиками пальців по бровах від середини назовні. (9 разів)
- Після масажу розтерти долоні, запліщити очі і покласти долоні рук на очі так, щоб центр долоні співпадав із зіницями. Постаратися відчутти тепло, яке виходить з ваших долонь. (1–2 хв)

3 Самостійна робота

1 варіант

1) Задача.

У Марійки було 8 яблук і стільки ж груш. Скільки фруктів було у Марійки?

2) Обчислити.

$$8 + 7$$

$$14 - 7$$

$$12 - 3 + 6$$

$$5 + 9$$

$$7 + 7$$

$$7 + 9 - 6$$

$$6 + 5$$

$$15 - 6 - 5$$

3) Знайти значення виразу $8 + a$, якщо $a = 6$.

2 варіант

1) Задача.

У річці плавало 7 качок і стільки ж гусей. Скільки птахів плавало у річці?

2) Обчислити.

$$9 + 4$$

$$8 + 9$$

$$11 - 3 - 5$$

$$6 + 6$$

$$13 - 7$$

$$8 + 4 - 7$$

$$8 + 5$$

$$14 - 6 - 3$$

3) Знайти значення виразу $12 - a$, якщо $a = 4$.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Які знання та вміння стали вам у пригоді під час виконання завдань?

— Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 105

Тема. Знаходження значень виразів з дужками. Розв'язування задач на дві дії

Мета: формувати вміння обчислювати вирази з дужками, розв'язувати текстові і логічні задачі, розпізнавати многокутники; удосконалювати обчислювальні навички; розвивати логічне мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Заходьте, діти, в клас,
Продзвенів дзвінок для вас.

II. Повторення вивченого матеріалу**1 Усна лічба**

1) Магічний квадрат.

— Замість крапок вставте цифри так, щоб усі вісім прикладів були розв'язані.

7	+	...	-	...	=	5
+		-		+		+
...	-	2	+	...	-	...
-		+		-		-
10	+	...	-	6	=	6
=		=		=		=
5	+	5	-	...	=	7

2) Обчисліть зручним способом.

$$7 + 8 + 3 + 2 \qquad 8 + 1 + 2 + 9$$

$$6 + 2 + 8 + 4 \qquad 7 + 5 + 5 + 3$$

3) Складіть задачу за коротким записом та розв'яжіть її.

Було — ?, 6 кг і 9 кг

Продали — 8 кг

Залишилося — ?

4) Вгадайте, які фігури зображені на малюнку і назвіть їх.

2 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Запишіть, вставте пропущені числа.

1; 3; 3; 1; 7; 9; 9; 9; 7; 3; 4; 4; 4; 3; 2; 5; 7; 7. (5; 2)

3 Знаходження значень виразів, що містять дужки

$$\begin{array}{ll} 12 - (6 - 4) & 12 - 6 - 4 \\ 13 - (6 + 4) & 13 - (6 + 4) \\ 8 + (6 + 4) & 8 + (6 + 4) \end{array}$$

4 Складання прикладів на віднімання

— З кожного прикладу на додавання складіть два приклади на віднімання.

$$9 + 3 \qquad 8 + 5 \qquad 4 + 7$$

5 Читання виразів різними способами

— Прочитайте приклади по-різному, використовуючи подані слова.

Додати	Відняти
плюс	мінус
сума	різниця
збільшити	зменшити
$6 + 9$	$17 - 8$

6 Математичний диктант

- Від числа 13 відняти суму чисел 5 і 4;
- до 7 додати різницю чисел 9 і 4;
- 14 зменшити на суму чисел 5 і 4;
- 9 збільшити на різницю чисел 8 і 2.

► Фізкультхвилинка

Ми берізки і кленці,
В нас тоненькі стовбурці.
Ми в стрункі стаєм ряди,
Випрямляємо гілки.
Ледь зіп'явшись з корінців,
Дістаєм до промінців.
Наші ручки-пагінці
Хиляться на вітерці
Вправо, вліво.
І весь сад
Нахилився вперед-назад.

II. Розвиток математичних знань**1 Творча робота над задачею**

У кошику лежало 8 червоних яблук, а жовтих — на 3...

- Яке питання ми поставимо до задачі?
- Про що ще можна дізнатися в задачі?

— Поставте питання так, щоб задача розв'язувалася дією віднімання.

— Яке питання треба поставити, щоб задача розв'язувалася двома діями?

2 Розв'язування задач

У гаражі стояло 17 автомобілів. Виїхало 8 легкових і 7 вантажівок. Скільки автомобілів залишилось у гаражі?

— Складіть задачу, подібну до попередньої, щоб її розв'язанням був вираз:

$$13 - (4 + 6) = 3. \text{ Розв'язування задачі за планом}$$

Мама збрала на городі вчора 8 огірків, а сьогодні — на 2 огірки більше. 6 огірків з сьогоднішнього збору з'їли за обідом, а решту залишили на вечерю. Скільки огірків залишили на вечерю?

Учні читають задачу по частинах. Розв'язання задачі записується на дошці за планом.

План розв'язування

- 1) Скільки огірків мама збрала сьогодні?
- 2) Скільки огірків залишили на вечерю?

3 Офтальмологічна пауза

- *Вправа 1 (для зміцнення м'язів повік, розслаблення очних м'язів і поліпшення їх кровопостачання)*

Міцно замружити очі на 5 секунд, потім розплющити. Повторити 6–8 разів.

- *Вправа 2 (для поліпшення кровопостачання м'язів очей)*

Упродовж 15 секунд швидко кліпати, потім розслабити очні м'язи. Повторити 3–4 рази.

- *Вправа 3 (для розслаблення м'язів очей і поліпшення кровопостачання)*

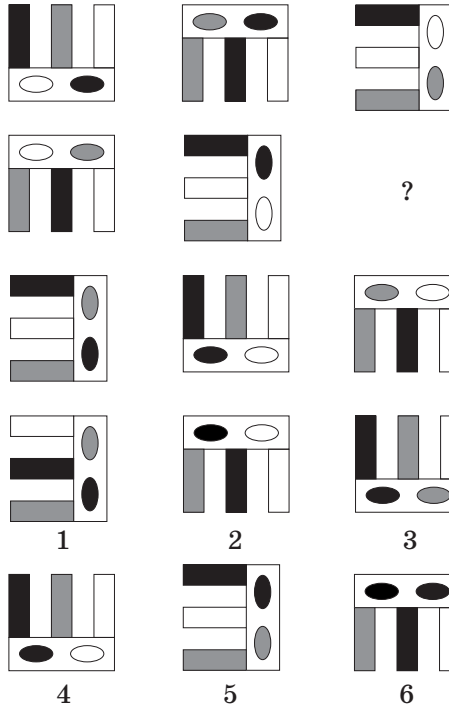
Заплющити очі і круговими рухами кінчиків пальців масажувати повіки впродовж 1 хвилини.

4 Тестування

І рівень

- 1) Обведи кружечком двоцифрові числа.
1; 10; 2; 5; 20; 11.
- 2) Підкресли число, що йде за числом 15.
13; 16; 14; 17.
- 3) Закресли неправильні відповіді: $10 + 6 = 15$; 16; 17; 14.
- 4) Закресли неправильні відповіді: $18 - 8 = 11$; 10; 12; 8.

- Оберіть потрібну фігуру з шести пронумерованих.

III. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Яке завдання сподобалося найбільше?
- Оцініть свою роботу на уроці.

НУМЕРАЦІЯ ЧИСЕЛ ВІД 21 ДО 100

Урок 106

Тема. Утворення і назви чисел від 21 до 39. Розв'язування складених задач

Мета: ознайомити учнів з утворенням і назвами чисел від 21 до 39; вчити лічити в межах 39; вправляти у розв'язуванні складених задач; розвивати мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок,
Починається урок.
На уроці не куняй —
Математику вивчай.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

7; 5; 3; 4; 1; 2; 6.

— Назвіть числа в порядку зростання.

— Назвіть числа в порядку спадання.

— Складіть усі можливі приклади на віднімання одноцифрових чисел з відповіддю 2 і з відповіддю 3.

— Скільки вийшло прикладів з відповіддю 3?

— Скільки вийшло прикладів з відповіддю 2?

— Укажіть найбільшу суму двох різних однозначних чисел.

2 Розв'язування задач

- На городі працювали 10 хлопчиків, а дівчаток — на 4 менше. Скільки дівчаток було на городі?
- Школярі працювали в саду. У перший день вони зібрали 20 ящиків яблук, а в другий день — на 10 ящиків менше. Скільки ящиків яблук зібрали школярі в другий день?
- Намалуйте дві смужки: одну завдовжки 12 см, а іншу — на 2 сантиметри коротше.

III. Повідомлення теми і мети уроку

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Запишіть ряд, вставивши пропущені числа.
3; 3; 3; 7; 7; 7; 2; ?; 2; 6; ?; 6.

2 Пояснення нового матеріалу

На столі має бути заздалегідь приготовлені 39 паличок і 3 резинки для зв'язування десятків. Учитель ставить питання: «Як швидше дізнатися, скільки на столі паличок?» — і, якщо не підкажуть діти, пропонує зібрати палички в пучки-десятки.

— Зв'язуємо спочатку 2 пучки-десятки — це двадцять. Далі беремо по одній і міркуємо. Утворюються числа, які складаються вже з двох слів: двадцять один, двадцять два, ...

— Як утворюється кожне наступне число?

— Назвіть числа, в яких 2 дес. і 4 од., 2 дес. і 5 од., 2 дес. і 6 од., 2 дес. і 9 од.

— Якщо додати ще одну паличку, отримаємо новий десяток, і тоді десятків стане 3 — 3 десятки паличок, або тридцять. (*Аналогічно лічимо до 39.*)

3 Первинне закріплення

Для закріплення нових знань рахують десятки паличок і окремі палички, читають і називають числа від 21 до 39. Учитель стежить за мовленням учнів, виправляє помилки.

► Фізкультхвилинка

Раз! Два! Час вставати:
Будемо відпочивати.
Три! Чотири! Присідаймо,
Швидко втому проганяймо.
П'ять! Шість! Засміялись,
Кілька раз понахилялись.
Зайчик сонячний до нас
Завітав у вільний час.
Будем бігати, стрибати,
Щоб нам зайчика впіймати.
Прудко зайчик утікає
І промінчиками грає.
Сім! Вісім! Час настав
Повернутись нам до справ.

V. Розвиток математичних знань

1 Закріплення навичок додавання і віднімання

На дошці записані стовпчиком числа: 10; 3; 8; 14. Учитель, показуючи відповідні числа, диктує завдання, діти записують тільки відповіді.

- Збільшіть 10 на 3, зменшіть 10 на 3, знайдіть суму чисел 3 і 8; знайдіть різницю чисел 3 і 8; запишіть, на скільки 8 менше, ніж 14; на скільки 14 більше, ніж 10.

Під час перевірки повторити, якою дією дізнаються, на скільки одне число більше або менше іншого.

2 Закріплення уявлень про літр і кілограм

Дописавши найменування до записаних на дошці чисел (10 кг і 3 кг, 8 л і 14 л), можна запропонувати дітям скласти завдання за цими даними.

Наприклад:

В одному кошику 10 кг яблук, в іншому — 3 кг. На скільки кілограмів яблук більше в першому кошику, ніж у другому?

Завдання розв'язується усно.

— Змініть питання так, щоб задача розв'язувалася додаванням.

3 Розв'язування прикладів

$10 - (4 + 2) =$	$7 + 6 =$	$13 - 4 =$
$7 + (9 - 6) =$	$12 - 6 =$	$8 + 4 =$
$(7 + 2) - 6 =$	$11 - 4 =$	$15 - 8 =$
$(2 + 8) - 5 =$	$17 - 8 =$	$6 + 7 =$
$18 - (9 - 7) =$	$8 + 8 =$	$14 - 5 =$

4 Розв'язування задач

- У саду росло 15 кущів троянд. Зрізали 6 кущів. Посадили ще 8 кущів троянд. Скільки всього кущів троянд стало в саду?

Слід учити дітей пояснювати розв'язання задачі за планом, використовуючи пам'ятку.

- 1) У задачі відомо...
 - 2) Потрібно дізнатися...
 - 3) Пояснюю... Росло 15 кущів, зрізали 6. Отже, потрібно відняти від 15 число 6.
 - 4) Розв'язую... Від 15 відняти 6, вийде 9.
 - 5) Потім посадили 8 кущів. Значить...
 - 6) Відповідь на питання задачі... Усього стало 17 кущів.
- Розв'язання задачі записати в зошиті з поясненням першої дії.
- У хлопчика були 4 моделі вантажних автомобілів, а легкових — на 7 моделей більше. Скільки всього моделей було в колекції хлопчика?

5 Офтальмологічна пауза

Заплющивши очі, обертайте по колу очними яблуками — спочатку ліворуч, потім угору, праворуч, вниз. Потім у зворотному на-

прямі 4–5 разів в один, а потім 4–5 разів в інший бік. Постарайтеся не мружитися. При заплющених повіках подивіться спочатку вгору, потім униз. Повторити 8 разів.

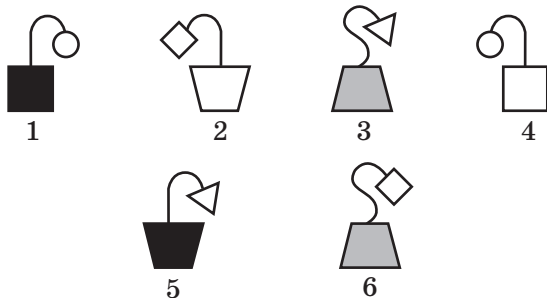
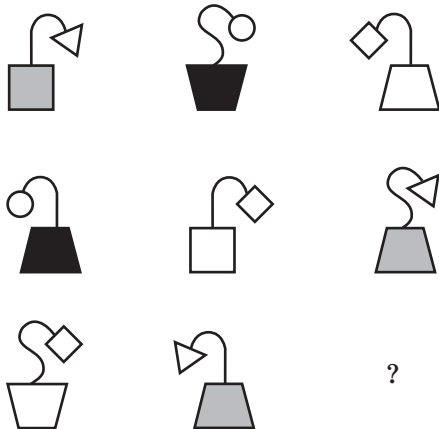
Розплющивши очі, треба пильно дивитися вперед 30 секунд, потім швидко кліпати, потім знову нерухомо дивитися перед собою. Повторити 3 рази.

Дивіться спочатку ліворуч, потім угору, потім праворуч, потім опустіть очі і т. д. Повторити 8 разів.

Подивіться на кінчик носа, а потім — удалечінь. Вправу повторити 8 разів.

6 Розв'язування логічних завдань

- Закреслити всі букви, що зустрічаються більше одного разу, а букви, що залишилися, з'єднати. Яке число вийде?
СТО СОРОК ОДИН ДНО КОД. (Три)
- Виберіть правильну фігуру з шести пронумерованих.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Яке завдання здалося найскладнішим? Чому?
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 107

Тема. Утворення і назви чисел від 40 до 89. Знаходження значень виразів, що містять дужки. Розв'язування складених задач

Мета: ознайомити учнів з утворенням і назвами чисел від 40 до 89; вправляти в знаходженні значень виразів, які містять дужки; розвивати вміння розв'язувати задачі; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

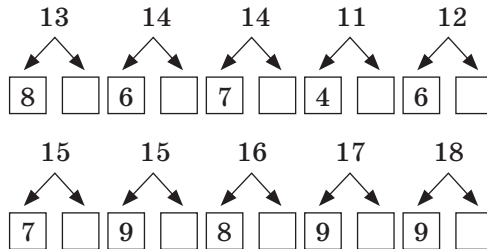
I. Організаційний момент

Перевір, дружок,
Чи готовий ти почати наш урок?

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

1) Повторення складу чисел.

2) Гра «Угадай число».

1-й	2-й	3-й	4-й
1	2	4	8
3	3	5	9
5	6	6	10
7	7	7	11
9	10	12	12
11	11	13	13
13	14	14	14
15	15	15	15

На дошці — так звана «чарівна таблиця».

«За допомогою цієї чарівної таблиці, — говорить учитель, — я можу дізнатися, скільки років вашому братові, сестрі, товаришеві. Ви мені тільки скажіть, у яких стовпцях зустрічається число задуманих вами років». — «Мое число знаходиться в першому, другому і четвертому стовпчику», — сказала Марина. «Про кого ти задумала?» — «Про брата». — «Твоєму братові 11 років», — відповідає учитель. Як учитель відгадав число років братові Марини?

— відповідає учитель. Як учитель відгадав число років братові Марини?

Пояснення. Щоб відгадати задумане число років, потрібно скласти числа першого рядка ($1 + 2 + 8 = 11$) названих стовпчиків таблиці (1-й, 2-й, 4-й). Так вчиняють і в інших випадках, тобто складають числа першого рядка названих стовпчиків таблиці.

Після пояснення вчителя до дошки по черзі викликають декілька учнів, і тепер вони дізнаються загадане число років.

3) Назвіть «сусідів» чисел 29; 35; 30.

Назвіть числа, більші, ніж 24, але менші, ніж 39.

2 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Продовжте ряд чисел.

10; 8; 11; 9; 12; 10; 13; ?; ?.

III. Вивчення нового матеріалу

1 Підготовча робота

Як і на попередньому уроці, потрібно, використовуючи різний демонстраційний матеріал для лічби (*палички, олівці, кубики, гудзики, різні предметні картинки*), вправляти дітей у лічбі.

— Покладіть три десятки паличок. Додайте ще 9 паличок. Скільки стало?

— До 39 додамо ще 1 паличку. Скільки стане?

2 Пояснення нового матеріалу

— 3 десятки паличок і ще 10 паличок складають 4 десятки, або сорок. Продовжуємо утворювати числа. Додамо ще одну паличку. Стане 4 десятки й 1 паличка, або сорок одна паличка. Яким буде наступне число?

3 Первинне закріплення

Учитель показує 4 пучки та 2 окремі палички; 6 пучків і 9 паличок тощо. Скільки всього паличок?

— Назвіть усі числа від 60 до 70; від 58 до 68 тощо.

► Фізкультхвилинка

Раз, два — усі пірнають,
Три, чотири — виринають,
П'ять, шість — на воді кріпнуть крильця молоді.
Сім, вісім — що є сили всі до берега поплили.
Дев'ять, десять — розгорнулись, обсушилися,
потягнулись.

IV. Розвиток математичних знань

1 Знаходження значень виразів, що містять дужки

— Розв'яжіть зручним способом.

$$17 - (7 + 3) =$$

$$8 + (2 + 4) =$$

$$19 - (9 + 1) =$$

2 Розв'язування задачі

У каністрі було 15 л бензину. Із неї спочатку відлили 8 л, а потім долили 6 л. Скільки літрів бензину стало в каністрі?

На дошці записується коротка умова задачі.

3 Лічба в межах 89**4 Офтальмологічна пауза**

Капітан відважний!
Шлях твій дуже важний!
У підзорну трубу дивися,
І уважніше наводь
Управо, вліво і вперед.
Тебе далекий берег чекає!
Міцніше за штурвал тримайся
Подивися і вгору, і вниз!

*(Відповідні рухи очима
праворуч і ліворуч.)*

(Переводимо погляд

з близької точки на найвіддаленішу.)

*(Супроводжуємо рухами очей
угору і вниз.)*

Навколо острова пливи!

*(Описуємо очима великі кола
за годинниковою стрілкою і назад.)*

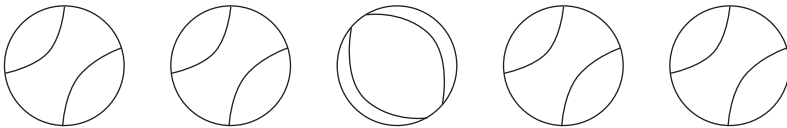
5 Розв'язування задачі

В одній вазі лежало 13 пряників, а у другій — 16. З першої вази взяли 3 пряники, а з другої — 9. У якій вазі залишилося більше пряників?

Учитель пропонує учням спробувати відповісти на питання задачі, не обчислюючи. Учні аргументують свої відповіді. Потім розв'язують і перевіряють свої відповіді.

6 Розв'язування логічних завдань

1) Яка фігура відрізняється?

- Закреслити всі букви, що зустрічаються більше одного разу, а букви, що залишилися, з'єднати. Яке число вийде?
ЛОНОП'ЛЯТУНУЛЬ. (П'ять)
- В одному рядку учень поставив 6 точок на відстані 2 см одна від одної, а в іншому — 11 точок на відстані 1 см одна від одної. Який ряд точок довший? (Однакові)
- Катя вилпила з пластиліну слона, зайця і верблюда. Яку фігуру Катя вилпила раніше, якщо слон з'явився пізніше за всіх, а верблюд не раніше зайця? (Зайця)

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Чого навчалися на уроці?
- Оцініть свою роботу смайликом.

Урок 108

Тема. Утворення і назви чисел від 90 до 100. Складання виразів на дві дії за текстовою умовою

Мета: ознайомити учнів з утворенням і назвами чисел від 89 до 100; вправляти в лічбі в межах 100; формувати вміння складати вирази на дві дії; виховувати інтерес до предмета, дбайливе ставлення одне до одного, етичні навички.

ХІД УРОКУ

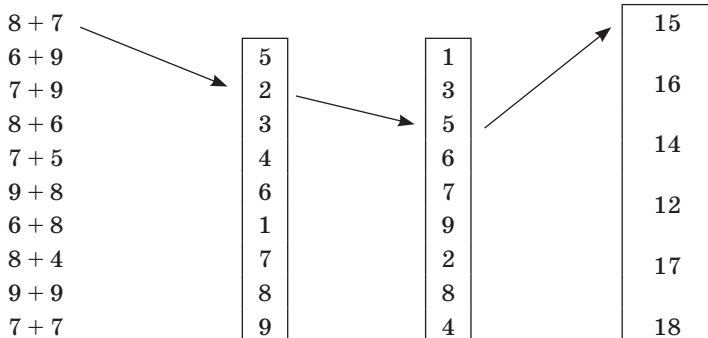
I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок,
Починається урок.
Працюватиме старанно,
Щоб почути у кінці,
Що у нашій першій класі
Діти — просто молодці!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

1) Гра «Футбол».

Напрямок удару м'яча зашифрований прикладом. Спосіб розв'язання кожного прикладу можна відшукати на числових воротах. Слід правильно загнати м'яч у числові ворота, показати шлях його руху, з'єднати лінією приклад з тією парою числових воріт, на яких записано прийом розв'язання прикладу, а потім гнати м'яч до третіх числових воріт, де записана відповідь прикладу.

Учні по черзі виходять до дошки і заганяють м'яч у числові ворота, сполучають приклад з парою чисел, у яких наданий склад другого доданку, одне з яких доповнює перший доданок до «чудового числа» 10, а потім ведуть лінію до відповіді прикладу, записаної на третій числових воротах. У гри бере участь одночасно весь клас за допомогою сигнальних карток.

2) Віршовані задачі.

- Три коти у холодочку
Сірих мишок їли,
Проти кожного kota
Два коти сиділи.
Це задача, а не сміх,
Полічіть котів усіх. (3)
- 18 зерняток мишка знайшла
9 зерняток мишка кротові віддала,
А ті, що залишилися, в комірці закрила
І чіпати мишенятам вона заборонила.
Мишенята лише в шпарку дивляться на них,
Рахують і сперечаються: ну скільки ж їх? (9)

3) Гра «Учителі — учні».

— Сьогодні ми попрацюємо незвично. Кожен з вас зможе побути й учителем, й учнем. Хочете спробувати? Працювати ми будемо в парах змінного складу.

Перш ніж працювати в парах, нам доведеться домовитися про правила, яких ми повинні дотримуватися під час гри, оскільки говорити будуть усі одночасно. Як нам треба працювати?

- Бути доброзичливими.
- Слухати команду учителя.
- Пересуватися тільки по команді.
- Говорити пошепки.
- Слухати і перевіряти партнера.

Учитель пропонує учням утворити два кола. Внутрішнє коло — вчителі, зовнішнє — учні.

За командою «Обговорюємо» всі «учні» читають приклад і розв'язують його. Всі команди учителя супроводжуються оплеском. «Учителі» перевіряють і піднімають угору руки — знак готовності пари, якщо завдання виконане правильно. Друга команда — «Перехід ходу», потім — команда «Обговорюємо», і робота триває за картокю нового «вчителя». Так триває до тих пір, поки кожен не повернеться до початкового партнера.

«Учителі» з «учнями» міняються місцями, звучить команда «Перехід ходу» і т. д. Наприкінці гри діти висловлюють свої зауваження, побажання на адресу своїх товаришів.

Картки з прикладами

$12 - 2 - 4$

$18 - 8 - 1$

$7 + 8 - 10$

$5 + 8 - 6$

$6 + 6 - 8$

$(12 - 4) + 8$

$11 - (3 + 5)$

2 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Продовжте ряд чисел.

2; 3; 6; 7; 10; 11; ?; ?; ?; ?.

III. Вивчення нового матеріалу**1 Підготовча робота**

1) Назвати всі числа від 78 до 88.

2) Назвати число, що складається з...

5 дес. 4 од.

7 дес. 6 од.

6 дес. 9 од.

8 дес. 4 од.

6 дес. 3 од.

7 дес. 2 од.

2 Пояснення нового матеріалу

Учитель пояснює, як з 89 утворити 90.

— Як утворити числа 91, 92, 93?

Роботу над утворенням числа 100 можна розпочати із загадки про цибулю: «Сидить дід, в сто шуб одягнений, хто його роздягає, той сльози проливає». Число 100 часто використовується в розмові, коли хочуть підкреслити, що чогось багато. Наприклад, сто доріг, сто шляхів, сто разів говориться, сто слів на хвилину і так далі.

Потім, використовуючи пучки-десятки паличок, прилічують по десятку, поки не отримають 10 десятків. Ще раз треба повторити, що 10 десятків утворюють 1 сотню. Можна записати: 1 сотня = 10 десятків. Далі розв'язують 1 десяток і, прилічуючи до 90 по 1, отримують 100 паличок (*запис: 1 сотня = 100 одиниць*). У записі числа 100 нулі показують, що немає окремих одиниць і окремих десятків, а цифра 1 показує, що в числі 1 сотня.

3 Первинне закріплення

1) Назвати всі числа від 86 до 96.

2) Назвати всі числа від 89 до 100.

► Фізкультхвилинка

Що ж, мабуть, прийшла пора
Трохи відпочити,
Хочу на фізкультхвилинку
Всіх вас запросити.
Раз — підняли руки вгору.
Два — схилились всі додолу.
Руки в боки!

Повернулись, нахилились
 І вправо, і вліво —
 Щоб нічого не боліло.
 Раз, два, три, чотири!
 Набираємося сили.
 Нахились, повернись,
 До товариша всміхнись.

IV. Розвиток математичних знань

1 Складання й обчислення виразів на дві дії

- 1) 19 зменшити на різницю чисел 15 і 4.
- 2) 7 збільшити на суму чисел 8 і 2.

2 Самостійна робота

$$10 - (4 + 2) = \quad 7 + (9 - 6) =$$

$$(7 + 2) - 6 = \quad (2 + 8) - 5 =$$

3 Офтальмологічна пауза

4 Розв'язування логічних завдань

- В одній вазі 10 яблук, а в іншій вазі 6 яблук. Скільки яблук потрібно перекласти з однієї вази в іншу, щоб яблук вийшло порівну? (2)
- На двох тарілках порівну цукерок. З однієї тарілки переклали на іншу 2 цукерки. На скільки цукерок стало більше на другій тарілці? (На 4)
- У Петрика було 7 грн, а у Михайлика 5 грн. Петрик купив олівець. Скільки коштує олівець, якщо у хлопчиків грошей залишилося порівну? (2 грн)
- У Кості і Сергійка порівну марок. Скільки марок Костя віддав Сергійкові, якщо у нього стало на 6 марок менше, ніж у Сергія? (3)
- У Люсі 3 цукерки, у Валі стільки ж. Люся віддала Валі 1 цукерку. На скільки цукерок стало більше у Валі? (На 2)

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Що на уроці було найцікавішим?
- Що на уроці було найважчим?
- Перед вами — драбинка. На якій сходинці знань, на вашу думку, ви зараз знаходитесь?

Хочу знати більше

Добре,
але могу краще

Поки що
зазнаю труднощів

Діти прикріплюють прапорці на вибраній ними сходинці.

Урок 109

Тема. Лічба десятками. Утворення чисел з десятків та одиниць. Творча робота над задачею

Мета: формувати в учнів уміння лічити десятками; утворювати числа з десятків і одиниць; удосконалювати обчислювальні навички, вміння розв'язувати прості і складені задачі; розвивати кмітливість, мислення дітей; виховувати інтерес до математики.

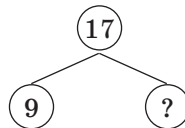
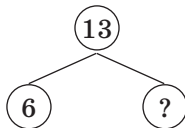
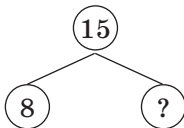
ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Щоб урок пройшов немарно,
Треба сісти рівно, гарно
І виконувати те,
Про що мова зараз йде.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Знайди доданок»

2 Усна лічба

- Яке сьогодні число? А яке число було вчора? позавчора?
- Яке число буде завтра? післязавтра?
- На кожному поверсі 4 квартири. Номер однієї з квартир на першому поверсі 38. Які номери квартир можуть бути ще на цьому поверсі? (*Назвати декілька варіантів.*)
- Якщо 38 — це номер останньої квартири на першому поверсі, то на якому поверсі знаходиться квартира номер 45?
- Дівчинка читає книгу на сторінці 50. Назвіть номери попередньої і наступної сторінок.

3 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

- Продовжте ряд чисел.
3; 4; 5; 11; 12; 13; 18; ?; ?.

4 Математичний диктант

- Записати число, яке складається з 1 дес. 6 од.; (16)
- число, в якому 2 од. 1 дес. (12)
- у розряді десятків 1, у розряді одиниць 3; (13)
- число, попереднє числу 16; (15)

- число, в якому кількість одиниць 4, а десятків — на 3 менше; (14)
- 2 десятки; (20)
- найменше двоцифрове число; (10)
- 3 послідовних числа, починаючи з найбільшого 19; (19; 18; 17)
Самоперевірка.

III. Вивчення нового матеріалу

1 Підготовча робота

— Коли предметів мало, то їх рахують по одному, коли предметів багато, їх групують при лічбі, наприклад, парами, п'ятірками, десятками.

На столі має бути заздалегідь приготовлені 100 паличок і 10–12 резинок для зв'язування десятків. Учитель ставить питання: «Як швидше дізнатися, скільки на столі паличок?» — і, якщо не підкажуть діти, пропонує зібрати палички в пучки-десятки. Цю роботу виконують два-три учні, які відлічують по 10 паличок і зв'язують десятки за допомогою резинок. Потім учитель показує, а всі учні хором лічать десятками: 1 десяток, 2 десятки і так далі — до 10 десятків.

2 Пояснення нового матеріалу

1) Бесіда.

— Десять — нова одиниця лічби. Що рахують десятками? (*Яйця, гудзики, овочі і т. ін.*)

— Скільки десятків кісточок відкладено на рахівницях? (2)

— Прилічуємо по 1 десятку і називаємо результат. (*3 десятки, або 30; 4 десятки, або 40, і т. ін.*)

— Відлічуємо по 2 десятки і називаємо, скільки залишилося. (*Залишилося 8 десятків, або 80; 6 десятків, або 60, ..., 2 десятки, або 20, тепер не залишилося жодного десятка, або 0 десятків.*)

2) Робота з демонстраційним матеріалом.

Використовуючи різний демонстраційний матеріал для лічби (*палички, олівці, кубики, гудзики, різні предметні картинки*), учитель вправляє дітей у лічбі десятків, порівнянні, складанні і відніманні десятків.

Наприклад:

— Скільки десятків гудзиків на одному картоні? (*Малюнок на дошці.*)

— А на двох, на трьох картонах?

— Скільки це окремих гудзиків? (20; 30)

Учитель пропонує завдання.

- Спочатку купили 3 десятки гудзиків, а потім ще 2 десятки. Скільки всього десятків гудзиків купили? Скільки це гудзиків?

- Було 5 десятків ґудзиків, 1 десяток пришили до наволочок. Скільки десятків ґудзиків залишилося?
 - Перший покупець купив 3 десятки ґудзиків, а другий — два. Хто купив ґудзиків більше і на скільки?
- 3) Практична робота з дидактичним матеріалом (*смужки з кругами або палички*).
- Візьміть 2 десятки і ще 8 кружечків. Скільки всього кружечків узяли?
 - Додайте ще 1 десяток кружечків. Скільки стало кружечків?
 - Зобразіть смужками й окремими кружечками число 42 (51).
 - Візьміть декілька десятків кружечків і стільки ж окремих кружечків; скажіть, яке число ви зображували кружечками.

3 Первинне закріплення

- 1) Полічити десятками до 100.
- 2) Назвати число, у якому: 3 дес. 5 од.; 5 дес. 8 од.; 8 дес. 3 од.; 9 дес.
- 3) Назвати всі числа четвертого десятка.
- 4) Назвати всі числа першої сотні, у яких число одиниць 6.

► Фізкультхвилинка

Раз — підняли руки вгору.
 Два — схилилися додолу.
 Не згинайте, діти, ноги,
 Як торкнетесь підлоги.
 Раз, два, три, чотири —
 Треба знову прямо стати,
 П'ять, шість, сім, вісім —
 І спочатку починати.

IV. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування задач

- 1) Творча робота над задачею.
 На дошці — малюнок: 2 гаманця, у першому 2 монети по 10 к. і 1 монета 5 к.; у другому — 3 монети по 10 к. і 1 монета 2 к.
 — Скільки всього копійок у кожному гаманці?
- 2) Розв'язування задачі.
 У перший день хлопчик прочитав 5 сторінок, у другий — на 2 сторінки більше. Третього дня він прочитав 6 сторінок. Скільки сторінок прочитав хлопчик за другий і третій день?
 На дошці записується коротка умова задачі.
 — Чи можемо ми одразу відповісти на питання задачі? Чому?
 — Як дізнатися, скільки сторінок прочитав хлопчик за другий день? Якою дією треба відповісти на питання задачі?

Після запису розв'язання учні складають задачу, замінивши слово «більше» словом «менше».

— Чи змінився план розв'язування задачі?

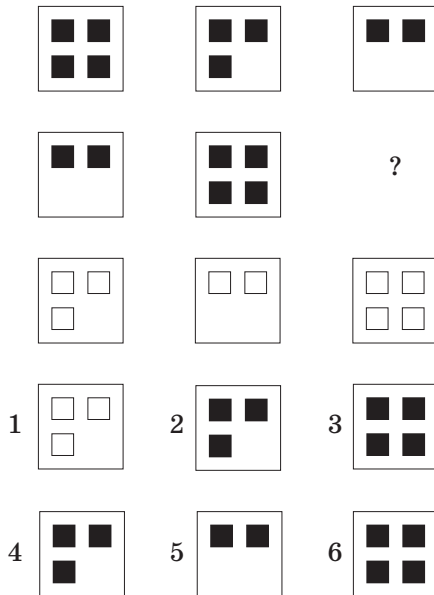
2 Офтальмологічна пауза

3 Розв'язування логічних завдань

- Закреслити всі букви, що зустрічаються більше одного разу, а букви, що залишилися, з'єднати. Яке число вийде?

ТРИ СІК М'ЯЧ МІРКА. (Тисяча)

- Виберіть потрібний малюнок з шести пронумерованих.

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Чого навчалися на уроці?
- Оцініть свою роботу смайликом.

Урок 110

Тема. Порівняння чисел і виразів із застосуванням знаків «більше», «менше». Сантиметр, дециметр, метр. Вимірювання метром

Мета: ознайомити з новою одиницею вимірювання довжини — метром; співвідношеннями між одиницями довжини; закріпити вміння вимірювати довжину предметів різними одиницями довжини; закріпити усну нумерацію чисел в межах 100; розвивати обчислювальні навички; формувати вміння порівнювати вирази і числа, використовуючи знаки «більше», «менше»; розвивати довільну увагу, уяву; розширювати світогляд учнів.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок,
 Всіх покликав на урок.
 Тому дружно всі сідаємо.
 Працювати починаємо.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Повторення складу чисел другого десятка з двох одноцифрових чисел. Гра «Засели будиночки чисел 13; 16; 18»

2 Гра-естафета по складанню і запису всіх прикладів на додавання одноцифрових чисел з відповіддю 12 і 15. (2 команди)

3 Усна лічба

- Полічи десятками до 100.
- Назви «сусідів» числа 50; 79; 93.
- Назви число, в якому 6 дес. і 7 од., 8 дес. 2 од., 9 дес., 10 дес.
- Скільки повних десятків в числі 86; 40; 59?

4 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Запишіть числа, вставте пропущене число.
 7; 5; 12. 8; 2; 10. 9; ?; 16.

5 Порівняння чисел і виразів із застосуванням знаків «більше» і «менше»

— Порівняйте числа, поставте знак: «<», «>» або «=».

$6 \square 7$

$8 \square 12$

$0 \square 20$

$9 \square 5$

$8 \square 4$

$19 \square 20$

— Порівняти вирази, поставити знак: «<», «>» або «=».

$12 - 6 \square 7$

$7 + 8 \square 12$

$15 - 9 \square 5$

$16 - 8 \square 4$

► Фізкультхвилинка

Раз! Два! Час вставати,
 Будемо відпочивати.
 Три! Чотири! Присідайте,
 Швидко втому, проганяйте.
 П'ять! Шість! Засміялись,
 Кілька раз понахилялись.
 Сім! Вісім! Час настав
 Повернутися до справ.

III. Вивчення нового матеріалу

1 Практична робота

Для кожної дитини мають бути виготовлені з паперу моделі сантиметра, дециметра і метра, тоді діти зможуть зіставити дециметр і метр (*порівняти*)

смужки), потім виконати практичні вправи з вимірювання за допомогою цих моделей.

Наприклад:

— Розгляньте смужку (12 см). Виміряйте її довжину за допомогою моделей дециметра і сантиметра. Скільки разів уклався дециметр? (Один раз)

— Ще раз можна укласти дециметр? (Ні, він не уміщається.)

— Чим можна виміряти частину відрізка, що залишилася? (Сантиметром)

— Скільки разів уклався сантиметр? (2 рази)

— Довжина цього відрізка 1 дм 2 см.

— Скільки сантиметрів в одному дециметрі?

Під час вправ (головним чином практичних) діти повинні отримати наочне уявлення про співвідношення таких одиниць вимірювання, як дециметр і сантиметр: 10 см складають 1 дм, або 1 дм дорівнює 10 см.

2 Креслення відрізків

— Накреслити відрізок завдовжки 1 см; 1 дм.

3 Пояснення нового матеріалу

▶ Відгадування ребуса

(Метр)

Діти повинні накреслити в зошитах 1 см і 1 дм і записати: 1 дм = 10 см, а також пояснити, чому потрібні різні одиниці вимірювання. Невеликі відрізки зручно вимірювати сантиметром, більші — дециметром. Навести приклади, коли зручніше використовувати як одиницю вимірювання — сантиметр, наприклад, визначаючи довжину палички для лічби або олівця, а коли — дециметр, наприклад, при визначенні довжини або ширини столу.

— Сантиметрами і дециметрами незручно вимірювати довжину великих предметів, для таких вимірювань люди зазвичай користуються метром. (Демонстрація метрової лінійки.)

— Для вимірювання довжини і ширини, наприклад, кімнати використовується метр.

Корисно виконати декілька вправ у вимірюванні метром — знайти довжину і ширину дошки, дверей, вікна, класу, якщо метр не укладається ціле число разів, то результат вимірювання називати приблизно (близько 3 м, майже 6 м, більше 5 м).

Потім, використовуючи паперові смужки завдовжки 1 дм, діти з'ясовують, скільки таких смужок укладеться уздовж 1 м, і записують: $1 \text{ м} = 10 \text{ дм}$.

Учитель використовує для цього історію походження слів: *деци* — від лат. «десятий», *санти* — від франц. «сто».

$$1 \text{ м} = 10 \text{ дм} = 100 \text{ см}$$

Таблицю мір пропонується запам'ятати.

4 Первинне закріплення

1) Скільки в метрі дециметрів? Скільки сантиметрів?

2) Гра «Так — ні».

- Метр — одиниця вимірювання маси.
- Метр — одиниця вимірювання довжини.
- $1 \text{ м} = 10 \text{ дм}$.
- $100 \text{ см} = 1 \text{ м}$.
- Довжину кімнати зручно вимірювати у сантиметрах.
- Висоту дерева — у метрах.
- Спортсмен пробіг дистанцію 100 см.
- 10 см менше 1 м.
- 49 дм більше 5 м.
- 80 см більше 7 дм.
- 5 дм менше 60 см.

3) Гра «Заповни пропуски».

$$1 \text{ м} = \square \text{ дм} \qquad 4 \text{ дм} = \square \text{ см}$$

$$9 \text{ м} = \square \text{ дм} \qquad 7 \text{ дм} = \square \text{ см}$$

$$1 \text{ м} = \square \text{ см} \qquad 10 \text{ см} = \square \text{ дм}$$

$$30 \text{ дм} = \square \text{ м} \qquad 40 \text{ см} = \square \text{ дм}$$

4) Порівняти 2 м 8 дм і 30 дм.

Пояснення: 2 м — це 20 дм, та ще 8 дм, усього 28 дм, $28 < 30$, отже, $2 \text{ м } 8 \text{ дм} < 30 \text{ дм}$ (можна міркувати і по-іншому: $30 \text{ дм} — це 3 \text{ м}$, $2 \text{ м} < 3 \text{ м}$).

IV. Розвиток математичних знань

1 Практична робота з вимірювання за допомогою дециметра (його моделі)

Наприклад, запропонувати виміряти довжину портфеля, ширину парти, довжину смужки паперу, стрічечки тощо. Корисно, щоб дитина знайшла відстань, що дорівнює дециметру, у себе на руці (наприклад, ширина долоні плюс довжина великого пальця або відстань між кінчиками витягнутих великого і вказівного пальців). Надалі можна використовувати таку мірку в практичних вправах: наприклад, визначаючи довжину столу та ін.

2 Практична робота з вимірювання за допомогою метра (його моделі)

Вимірювати відстань від дверей класу до вікна, від дошки до шафи і тому подібне.

3 Офтальмологічна пауза**4 Розв'язування задачі**

Від землі до даху будинку 9 м. Зв'язали дві драбини: в 3 м і 4 м. Чи можна по них влізти на дах?

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

- З якою новою одиницею ознайомилися на уроці?
- Що розкажете вдома батькам?

Урок 111

Тема. Письмова нумерація чисел першої сотні: читання чисел, записаних у нумераційній таблиці. Порівняння виразів і числа. Знаходження значень виразів на дві дії

Мета: ознайомити учнів з письмовою нумерацією чисел першої сотні; формувати вміння читати числа, записані в нумераційній таблиці, порівнювати вирази і числа, знаходити значення виразів на дві дії; розвивати спостережливість, кмітливість; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок,
Починається урок.
Щоб урок минув цікаво,
Всі беремося до справи.

II. Повторення вивченого матеріалу**1 Усне розв'язування задач**

- У першому конверті 7 листівок, в другому 5 (*показати конверти*). Скільки всього листівок у цих двох конвертах?
- У цих двох конвертах 12 листівок, а в першому конверті 7. Скільки листівок у другому конверті? Як дізнатися, не обчислюючи?
- У конверті було 13 листівок, 6 узяли. Що можна дізнатися?
- У конверті були листівки. Коли взяли 6, залишилося 7 листівок. Що тепер можна дізнатися? Якою дією?
- В іншому конверті було 11 листівок, декілька листівок узяли, залишилося 5 листівок. Скільки листівок узяли?

2 Повторення складу чисел

14 — це 10 і скільки? 9 і скільки? 8 і скільки? 7 і скільки? Можна записати отримані суми так:

$$14 = 10 + 4 \qquad 14 = 9 + 5$$

$$14 = 8 + 6 \qquad 14 = 7 + 7$$

Або так:

14	
10	4
9	5
8	6
7	7

Корисно виділити випадки складу числа у вигляді суми однакових доданків, записати в зошитах і вивчити: $10 = 5 + 5$; $12 = 6 + 6$ тощо.

3 Називання чисел у прямому і зворотному порядку з переходом через кругле число

1) 37; 38; 39; 40; 41... і т. ін.

2) 73; 72; 71; 70; 69... і т. ін.

4 Математичний диктант

- Із суми чисел 10 і 6 відняти 8.
- До різниці чисел 10 і 6 додати 9.

5 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Розбити числа на дві групи. Записати їх в два рядки.

5; 7; 1; 15; 20; 13; 6; 9; 8; 10; 16; 11.

— Скільки цифр потрібно для запису двоцифрового числа?

— Що показує перша цифра праворуч?

— Як називається другий праворуч розряд у двоцифрового числа?

— Назвіть круглі числа.

6 Виконання завдань

1) Скільки десятків у кожному з чисел?

Десять — дес.

Сімдесят — дес.

Сорок — дес.

Тридцять — дес.

Вісімдесят — дес.

Сто — дес.

III. Вивчення нового матеріалу**1 Підготовча робота**

— Назвіть числа, зображені за допомогою пучків-десятків та окремих паличок.

Учитель показує 2 пуч. 6 окр.; 1 пуч. 3 окр.; 5 пуч. 6 окр.; 3 пуч. 8 окр.

2 Робота за таблицею

десятки	одиниці
5	6
2	4
8	1
9	3

Потрібно нагадати дітям, що одиниці пишуть на першому місці праворуч, десятки — на другому. Що ж до нуля, то для нього немає особливого місця: він пишеться на місці одиниць або на місці десятків (число 100), якщо їх немає в цьому числі.

Тим самим запобігають помилці, якої іноді припускаються діти, записуючи, наприклад, число 56 як 506.

3 Читання чисел першої сотні, записаних у нумераційній таблиці**► Фізкультхвилинка**

Раз, два, три, чотири —
 У лісок ми ходили,
 Зайця сірого зустріли.
 Зайчик прудко так стрибає,
 Пташка весело літає,
 Швидко лис десь пробіжить,
 Їжачок в кущах сидить.
 Посиділи і ми трішки,
 Щоб спочили руки, ніжки.
 Всі веселі, от чудово!
 У лісок підемо знову.

IV. Розвиток математичних знань**1 Порівняння чисел і виразів (під керівництвом учителя)**

$8 + 3 \square 11$

$12 - 3 \square 8$

$3 + 7 \square 11$

$4 + 9 \square 11$

$12 \square 8$

$7 \square 17$

2 Знаходження значення виразів на дві дії

$6 + 9 + 5 =$

$5 + 9 + 3 =$

$13 + (15 - 9) =$

$6 + 9 - 8 =$

$15 - 9 + 3 =$

$13 - (15 - 9) =$

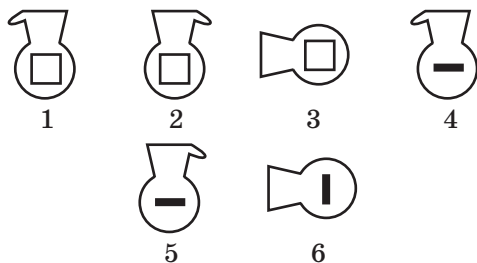
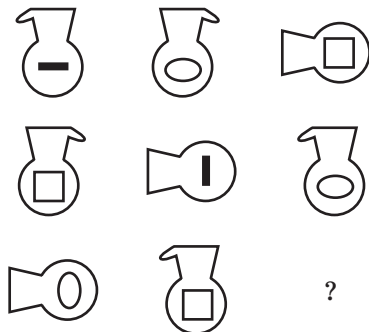
Учні записують на дошці вирази і пояснюють порядок дій у виразах з дужками і без дужок. Складаються різні види задач за виразом $6 + 9 - 8$.

3 Офтальмологічна пауза**4 Розв'язування логічних задач**

- Вітя, Сашко й Андрійко змайстрували з паперу кораблик, змія і лелеку.

Яку іграшку зробив кожен хлопчик, якщо Вітя не робив кораблика і змія, а Сашко не робив кораблика? (Сашко — змія, Вітя — лелеку, Андрійко — кораблик)

- Знайко, Кнопочка і Тюбик живуть у будинках № 14, 17, 19. У якому будинку живе кожна коротулька, якщо Знайко не живе у будинку 19 і 17, а Кнопочка не живе у будинку 19? (Знайко — в № 14, Кнопочка — в № 17, Тюбик — в № 19.)
- Виберіть необхідну фігуру з шести пронумерованих.

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Чого навчалися на уроці?
- Яке завдання найбільше сподобалося?
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 112

Тема. Письмова нумерація, запис чисел у нумераційну таблицю. Таблиця чисел першої сотні. Визначення числа десятків у двоцифровому числі. Порівняння чисел

Мета: формувати в учнів уміння записувати числа першої сотні в нумераційній таблиці; розвивати обчислювальні навички, уміння порівнювати числа і вирази; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав і стих дзвінок,
Починається урок.
Всі за парти посідаєм,
Працювати починаєм.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Робота за таблицею

Доданок	7				7	7	7
Доданок	4	5	6	7			
Сума	11	12	13	14	15	16	17

Діти методом підбору знаходять невідомі доданки і записують їх у порожніх клітинах таблиці. Потім учитель пропонує прочитати всі перші доданки, всі другі доданки, всі суми. З'ясувати, що перший доданок залишається одним і тим самим (7), другий збільшується на 1, і сума збільшується на 1.

2 Розв'язування задач

Учитель читає задачу, а діти викладають квадрати або обводять клітинки в зошитах.

- Мишко купив 5 зошитів в лінійку і 4 зошити в клітину. Скільки усього зошитів купив Мишко?
- Мишко купив 9 зошитів, 6 зошитів він віддав сестрі. Скільки зошитів залишилося у Мишка? (6 будь-яких зошитів відсовують або закреслюють 6 квадратів.) З'ясовується, чим цікаві ці дві задачі. Друга задача — немов продовження першої, оскільки відповідь першої задачі входить до умови другої.
- У хлопчика було 12 марок, українських і зарубіжних порівну. Скільки було українських і скільки зарубіжних марок? А якщо відомо, що українських марок було більше, ніж зарубіжних, то скільки могло бути тих і інших марок? (Розв'язують методом підбору чисел у рівності: $12 = \square + \square$)

3 Порівняння чисел

- 23 і 32 (23 менше, ніж 32, оскільки 2 десятки менше, ніж 3 десятки.)
- 9 дес. 2 од. і 9 дес. 6 од. (9 дес. 2 од. менше, ніж 9 дес. 6 од., оскільки десятків порівну, а одиниць у першому числі менше).

За потреби при порівнянні чисел слід звернутися до наочності.

- 14 см і 4 дм (порівнюючи 14 см і 4 дм, учні міркують так: 4 дм — це 4 десятки сантиметрів, або 40 см; 14 см менше, ніж 40 см, отже, 14 см менше, ніж 4 дм.)

Корисно, щоб, виконуючи порівняння, діти показували орієнтовну довжину порівнюваних відрізків.

4 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Доповніть ряд двома-трьома числами.

1; 3; 5; 7, ...

III. Повідомлення теми і мети уроку

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Робота з матеріалом для лічби

Використовуючи абак (нумераційну таблицю), пучки-десятки й окремі палички, спочатку повторюють письмову нумерацію чисел другого десятка: позначають цифрами число паличок (1 дес. 9 од., 2 дес.). Діти пояснюють, що означає в записі числа кожна цифра.

Потім аналогічно працюють над числами, які більше 20: задають число паличками, а діти позначають число цифрами і, навпаки, задають число, позначене цифрами, а діти ілюструють їх паличками (39; 40; 45).

При записі чисел діти під керівництвом учителя дають пояснення виду: число містить 2 десятки — цифра 2 повинна стояти на другому місці праворуч; число містить 4 одиниці — цифра 4 на першому місці праворуч. Читаю: двадцять чотири. У числі 30 міститься 3 десятки, або 30 одиниць, нуль показує, що в числі 30 окремі одиниці відсутні. (Термін «одиниці 1(2) розряду» не вводиться.)

2 Первинне закріплення

Записування чисел у нумераційну таблицю.

— Запишіть у таблицю числа: тридцять два, двадцять п'ять, сімнадцять, сімдесят, дев'яносто вісім, сто.

3 Робота за таблицею першої сотні

— Назвіть числа шостого десятка;

— назвіть попереднє і наступне число для числа 37; 50;

— прочитайте всі числа, у яких число одиниць 6.

— Яке число іде за числом 99?

— Збільшиться чи зменшиться число 25, якщо в ньому поміняти місцями цифри?

► Фізкультхвилинка

Поросятко зранку встало, потягнулось,
 В різні боки повернулось,
 Потім весело всміхнулось.
 Кругом себе обернулось,
 Та й побігло до води.
 — Хрю, хрю, хрю!
 — Хрю, хрю, хрю!
 Я купатися люблю!

V. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування задачі

Мама купила 6 десятків огірків, а бабуся — на один десяток менше. Скільки десятків огірків купила бабуся?

На дошці — запис короткої умови задачі.

Мама — 6 дес. огір. ←
 Бабуся — ?, на 1 дес. огір. менше

- Якою дією розв'яжемо задачу?
- Яку дамо відповідь на питання задачі?
- Яке число містить 1 десяток?

Учитель пропонує замінити в умові слово *менше* словом *більше*.

- Що змінилося в розв'язанні?

2 Офтальмологічна пауза

3 Порівняння чисел і виразів. Самостійна робота

$$10 + 8 \square 10 + 9 \quad 8 + 6 \square 8 + 8$$

$$12 - 6 \square 12 - 8 \quad 13 - 4 \square 15 - 4$$

1 варіант — 1-й рядок; 2 варіант — 2-й рядок.

Перевірка.

- Поставте знак плюс, якщо приклади розв'язані правильно.
- Поставте знак мінус, якщо допущені помилки.
- Просигналізуйте зеленим кольором ті, хто виконав роботу правильно.
- Просигналізуйте червоним кольором ті, хто припустився помилки.

4 Розв'язування логічних задач

- У Віті сьогодні день народження. Він молодший за свою сестру, якій виповнилося 6 років. Скільки років може бути Віті? (5; 4; 3; 2; 1)
- Володя, Дмитрик і Петрик влаштували змагання. Один з хлопчиків розв'язав 12 прикладів, другий — 13, а третій — 14.

Скільки прикладів розв'язав кожен хлопчик, якщо Петрик розв'язав прикладів менше, ніж Дмитрик, а Дмитрик менше, ніж Володя? (*Володя — 14, Дмитрик — 13, Петрик — 12*)

- Котові Леопольду подарували 11 кульок. Кульки були червоні і сині. Червоних було більше, ніж синіх. Скільки могло бути синіх кульок і скільки червоних? (*Червоних кульок 7, синіх 4*)
- У kota Леопольда є три книги. У першій на три сторінки більше, ніж у другій, і на дві сторінки менше, ніж у третій. Усього в книгах 20 сторінок. Скільки сторінок у кожній книзі? (*7; 4; 9*)

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Яке завдання вам сподобалося найбільше?
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 113

Тема. Письмова нумерація, запис чисел під диктовку. Знаходження значень виразів та їх порівняння

Мета: повторити нумерацію чисел першої сотні; вправляти учнів у записуванні двоцифрових чисел; формувати вміння пояснювати розв'язання задачі, порівнювати величини, знаходити значення виразів; розвивати мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав для всіх дзвінок,
Час почати наш урок.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «Весела лічба»

На малюнку або на дошці записані числа, наприклад від 23 до 35 і від 43 до 55. Хто швидше знайде на малюнку і покаже числа в порядку зростання? (*Можна об'єднати клас у дві команди.*)

Варіант гри

Назвати по порядку всі числа.

52	77	59	76
60	54	67	72
58	69	50	61
65	74	68	73
51	71	66	55
62	70	57	63
75	56	64	53

2 Робота з паличками й абаком

Вправління в записі двоцифрових чисел (наприклад, 34, 43, 40), позначених паличками і цифрами на абаку.

- Скільки десятків паличок?
- Скільки окремих паличок?
- Скільки всього паличок?
- Якими цифрами записано це число?
- Що означає цифра, що стоїть на першому місці, рахуючи справа наліво?

3 Запис чисел під диктування

— Сорока може прожити 25 років, а ворона — 70 років; у вересні 30 днів, а в жовтні — 31 день.

— Запишіть, які монети використовуються в нашій країні.

— Запишіть число, в записі якого є нулі; число, в якому одиниць і десятків порівну; число, в якому десятків менше, ніж одиниць.

Запис кожного числа пояснюється.

4 Задачі практичного характеру

— Уявіть, що ми шукаємо номери крісел одного ряду в театрі. Яке крісло знаходиться між 41-м і 43-м?

— Твоє крісло 45; повз які крісла ти пройдеш?

— Якщо у ряді всього 50 крісел, то з якого боку зручніше пройти до 42-го крісла? до 48-го крісла? тощо.

5 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Запишіть числа сьомого десятка.

► Фізкультхвилинка

Щоб здоровим бути нівроку —
Треба рано встати.
На зарядку шикуватись
І не лінуватись.
Руки вгору, ноги ширше,
На носочки піднімись.
Під рахунок ти швиденько
В різні боки нахились.
Раз, два, три! Присіли, встали,
Якнайвище пострибали!
Біг на місці починай!
Веселіш! Не відставай!
Вийшла пауза мала —
До роботи нам пора.

III. Розвиток математичних знань

1 Виконання завдання з коментуванням

— Яких чисел не вистачає в цьому ряді?

29; 30; □; 32; 33; □; 35; □; 37; □; 39.

2 Розв'язування задачі

Учителька перевірила 10 зошитів. Їй залишилось перевірити ще 2 зошити з математики і стільки ж — з письма. Скільки всього зошитів перевірить учителька?

Розв'язання

1) $2 + 2 = 4$ (з.)

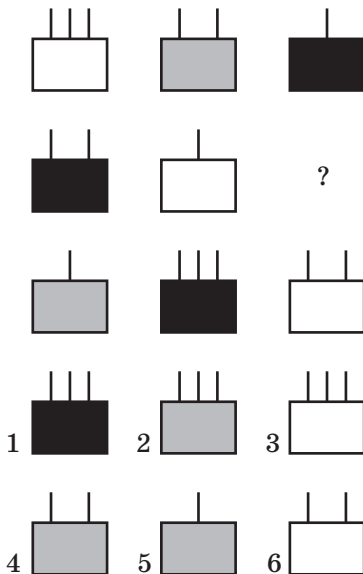
2) $4 + 10 = 14$ (з.)

Пояснити, що дізналися в кожній дії задачі.

— На скільки більше зошитів учителька вже перевірила, ніж їй залишилося перевірити?

3 Розв'язування логічних задач

- Сума двох чисел дорівнює 7, а їх різниця дорівнює 3. Знайти ці числа. (5 і 2)
- В Аліні декілька ляльок. Тато подарував їй на день народження стільки ж ляльок, скільки у неї було. Тепер в Аліні 12 ляльок. Скільки ляльок подарував їй тато? (6)
- Виберіть з шести пронумерованих фігур ту, що доповнює ряд.

4 Офтальмологічна пауза**5 Самостійна робота***1 варіант*

$9 + 4 + 6$

$15 - (10 - 3)$

$70 \square 69$

$16 \square 60$

4 дес. 3 од. \square 43

2 варіант

$9 + 3 + 5$

$14 - (10 - 4)$

$60 \square 59$

$19 \square 90$

5 дес. 7 од. \square 57

Порівнюючи двоцифрові числа, діти спираються на десятковий склад цих чисел 16 — це 1 дес. і 6 од., 60 — це 6 дес., 1 дес. < 6 дес., отже, $16 < 60$.

IV. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Що сподобалося на уроці?
- Яке завдання здалося складним?
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 114

Тема. Читання, запис і порівняння чисел. Одноцифрові і двоцифрові числа. Попереднє й наступне число до даного. Додавання й віднімання одиниці. Ознайомлення з гривнею

Мета: закріпити знання усної і письмової нумерації чисел першої сотні; вправляти у визначенні попереднього і наступного числа до даного числа, додаванні і відніманні одиниці, вмінні складати і розв'язувати задачі; ознайомити учнів із гривнею; розвивати мислення; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент**

Вже дзвінок сигнал нам дав —
Працювати час настав.
Тож і ти часу не гай,
Працювати починай.

II. Повторення вивченого матеріалу**1 Робота за таблицею**

Зменшуване	18	12			13	12
Від'ємник	9	8	5	9		
Різниця			6	8	7	3

— Що отримаємо, якщо від зменшуваного відняти різницю?
(Від'ємник)

2 Усне розв'язування задач

На дошці — малюнок двох кошиків, біля одного запис «8 кг», біля іншого — «на 2 кг більше». Пропонується скласти умову задачі, поставити питання. Задачу розв'язують, потім біля другого кошика замість першого запису з'являється інший: «10 кг».

- Що тепер можна дізнатися? Складіть задачу.
- Покажіть карткою, якою дією розв'яжете цю задачу.
- Покажіть відповідь задачі.

Кожного разу корисно відзначати особливість цих задач: відповідь першої задачі виходить з умови другої.

3 Практична роботи з дидактичним матеріалом

— Покладіть 8 кружечків, відсуньте у бік 5 кружечків. Скільки кружечків залишилося?

— А якщо присунемо ті, що залишилися, 3 кружечки, то скільки отримаємо?

— Намалюйте 6 трикутних прапорців.

— Учениця намалювала 6 прапорців. Коли вона розфарбувала декілька прапорців, то їй залишилося розфарбувати 2 прапорці. Скільки прапорців вона розфарбувала?

— Як дізнатися, скільки вона розфарбувала?

— З усіх 6 прапорців закriamo ті 2 прапорці, які їй залишилося розфарбувати.

— Скільки у неї було розфарбованих прапорців? (*Шість без двох.*)

— Отже, від 6 треба відняти 2. Запишемо розв'язання: $6 - 2 = 4$.
Відповідь: 4 прапорці.

— Розфарбуйте 4 прапорці.

4 Ознайомлення з гривнею

Нагадати дітям, які монети і купюри є в нашій країні, потім запитати.

— Якими грошовими знаками може дати здачу касир, якщо йому потрібно видати 11 грн, 12 грн, 13 грн, і т. ін. до 20 грн?

При відповідях діти повинні використовувати схематичні малюнки грошових знаків (*прямокутники з числами 10, 5, 2, 1*).

— Якими двома однаковими монетами можна розмінати купюру в 10 гривень?

5 Арифметичний диктант

Учитель записує на дошці числа 10, 1, 9 і проводить арифметичний диктант.

— Записуйте відповіді у рядок.
 — Знайдіть різницю чисел 10 і 1. Знайдіть суму чисел 10 і 1 і відніміть від неї 9. Знайдіть різницю чисел 10 і 1 і відніміть від неї 9.

— Наступні відповіді записуйте в другому рядку.
 — Знайдіть суму чисел 10 і 1. Знайдіть різницю чисел 9 і 1 і додайте її до 10. Знайдіть суму чисел 9 і 1 і додайте її до 10.

— Прочитайте числа, записані в першому рядку. (9; 2; 0)
 — Скільки цифр знадобилося для запису кожного числа?
 — Прочитайте числа, записані в другому рядку. (11; 18; 20)
 — Скільки цифр знадобилося для запису кожного числа в цьому рядку? (Числа 9; 2; 0 — це одноцифрові числа, а числа 11; 18; 20 — двоцифрові числа.)

— Які числа називаються одноцифровими, а які — двоцифровими? Чому?

— Наведіть свої приклади одноцифрових і двоцифрових чисел.
 — Одноцифрове число містить тільки одиниці і записується однією цифрою, двоцифрове число обов'язково містить десятки, записується двома цифрами, тому 01, 02 не є двоцифровими числами.

Слід звернути увагу на запис числа 100: використано три цифри, це найменше трицифрове число, перше у ряді трицифрових чисел.

— Запишіть число, яке стоїть перед числом 40.
 — Запишіть число, що йде за числом 59.
 — Яке число стоїть між 39 і 41.
 — Запишіть число, в якому 6 дес. і 4 од.
 — Складіть і запишіть числа, використовуючи три задані цифри (2; 4; 9; 0; 5; 8).

— Чому в другому випадку можна скласти тільки 4 числа, а не 6, як у першому випадку?

6 Хвилинка каліграфії

— Запишіть усі числа сьомого десятка.

► Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти,
 Треба трохи відпочити:
 Руки вгору, руки вниз,
 На сусіда подивись.
 Треба трошки пострибати,
 І в долоні поплескати.
 Плесніть, діти, кілька раз,
 За роботу — все гаразд!

III. Розвиток математичних знань

1 Виконання завдань

- Василько заплатив за булочку 9 монет по 10 к. Скільки коштує булочка?
- У бабусі було 8 мотків ниток по 10 м у кожному мотку. На плетіння рукавичок вона використала 60 м ниток. Скільки метрів ниток залишилося у бабусі?
- Дано числа 6; 1; 8; 0; 9; 61; 90; 88; 19.
 - Скільки чисел записано?
 - Скільки використовували різних цифр?
 - Яке одноцифрове число найменше? Найбільше двоцифрове?
 - Прочитайте спочатку двоцифрові числа, потім — одноцифрові.

2 Розв'язування прикладів з коментуванням

$16 + 1$	$40 - 1$	$100 - 1$	$75 - 1$
$66 + 1$	$99 + 1$	$18 - 1$	$40 + 1$
$48 + 1$	$55 - 1$		

Висновок. Додавши до числа 1, ми отримуємо число, що йде за ним при лічбі — наступне, а віднявши 1 — число, яке йде при лічбі перед ним — попереднє.

3 Складання і розв'язування задач

Кораблик	— 9 грн.	←
Лялька	— ?, на 4 к. дешевша	

Щоб дізнатися про ціну ляльки, потрібно від 9 грн відняти 1 грн і перетворити її на копійки. Учитель пояснює, що 1 грн — це 100 к., тобто 10 десятків копійок (*10 монет по 10 копійок*).

— Візьмемо одну монету вартістю 10 к., віднімемо 4 к., дістанемо 6 к. Ще залишилося 9 монет по 10 к., тобто 9 десятків копійок, чи 90 копійок і 8 грн. Таким чином, 8 грн + 90 к. + 6 к. = 8 грн 96 к.

Літачок	— 8 грн	←
Конячка	— ?, на 4 грн дешевша	

— Змініть питання так, щоб задача розв'язувалася двома діями.

4 Офтальмологічна пауза

5 Виконання завдань

- Назвіть «сусідів» кожного з чисел: 20; 48; 19; 10; 39.

- Яка сторінка йде за сторінкою 47? за сторінкою 59? за сторінкою 99?
- Яка сторінка передує сторінці 30? сторінці 44? сторінці 90?

6 Розв'язування логічних задач

- Сергійко пофарбував сторони кубика різними фарбами. Скільки фарб для цього знадобилося? (6)
- У понеділок Ганна розв'язала одну задачу, у вівторок — дві задачі, в середу — три і так далі. Скільки задач вона розв'язала у неділю? (7)
- На терезах, які знаходяться в рівновазі, на одній шальці лежить 1 морквина і 2 однакових редиски. На іншій шальці — 2 такі самі морквини й 1 така сама редиска. Що легше — морквина чи редиска? (Однаково)

IV. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Що сподобалося на уроці?
- Яке завдання здалося складним?
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 115

Тема. Випадки додавання й віднімання, пов'язані з нумерацією. Кут. Кути многокутника. Творча робота над задачею

Мета: ознайомити учнів з прийомами додавання і віднімання, пов'язані зі знанням нумерації чисел в межах 100; поглибити знання про многокутники; формувати вміння творчо працювати над задачею; розвивати кмітливість; виховувати бажання надавати допомогу у складній ситуації.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Вчити математику прийшла пора,
Сідайте тихо, дітвора.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Фронтальна робота

— Хто з вас не чув дивовижну казку про «Трьох поросят»? Та чи казка це, чи не було цієї історії насправді? Адже, говорять, досі збереглася лісова галявинка, на якій троє поросят одного разу почали будувати свої будиночки. Поросяттам вдалося втекти від вовка і сховатися в кам'яному будиночку Наф-Нафа з міцними дубовими дверима.

Але ось знову з поросятами сталася неприємність. Вовк все-таки заманив поросят до себе додому і замкнув їх. Вони дуже просили вовка відпустити їх додому, на що вовк погодився, але з однією умовою: поросята повинні впоратися з усіма завданнями, які він їм придумав. Поросята звернулися до нас по допомогу. Давайте допоможемо їм впоратися з усіма завданнями вовка!

1) Назвіть з пари чисел більше: 25 і 52; 22 і 23; 83 і 85; 88 і 8.

Назвіть менше: 44 і 43; 56 і 57; 95 і 59.

2) Запишіть числа: тридцять два, вісімдесят дев'ять, сорок п'ять, дев'яносто чотири.

— Поміняйте цифри в записі чисел місцями. Прочитайте отримані числа.

3) Але вовк ще більше злиться і пропонує вам записати і прочитати числа, у яких:

6 дес.; 2 дес. 3 од.; 9 дес. 9 од.; 10 дес. 9 од.; 1 дес. 5 од.

— А чи знаєте ви, як називаються числа при додаванні? Вовк пропонує вам розкласти числа на розрядні доданки.

$$12 = \square + \square$$

$$89 = \square + \square$$

$$27 = \square + \square$$

$$71 = \square + \square$$

$$68 = \square + \square$$

$$55 = \square + \square$$

$$34 = \square + \square$$

$$43 = \square + \square$$

— Молодці! Ви допомогли поросятам і зуміли представити числа у вигляді суми розрядних доданків, а чи зможете ви допомогти їм знайти цифри.

2 Гра «Найшвидший»

1	20	27	28	15	30	45	33	12	4
6	48	31	43	35	24	49	42	17	21
11	23	18	40	2	9	37	7	39	14
29	3	47	32	50	36	41	34	46	25
26	8	16	22	13	44	5	10	38	19

— У таблиці наведені числа від 1 до 50 (їх можна міняти місцями). Хто найшвидше знайде числа в порядку зростання (спадання)?

3 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Доповніть ряд двома-трьома числами.

3; 6; 9; 12; ...

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні на уроці ми працюватимемо з числами від 1 до 100, повторимо назви та ознаки многокутників і їх елементи, розв'язуватимемо вирази і задачі.

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Пояснення нового матеріалу

Використовуючи картки з числами 0; 1; 2;...; 9; 10; 20;...; 90, діти під керівництвом учителя розв'язують з поясненням приклади виду $20 + 4$; $24 - 4$; $24 - 20$. Потім показують двоцифрові числа і їх десятковий склад ($32 = 30 + 2$).

- Скільки десятків в числі 20?
- Якщо до 2 дес. додати 4 од., то отримаємо 24.
- Якщо від 2 дес. 4 од. відніmemo 2 дес., то отримаємо 4.

2 Первинне закріплення

1) Колективне розв'язування прикладів.

$$30 + 5; 35 - 5; 35 - 30$$

Важливо, щоб, виконуючи такі завдання, діти не лише називали відповідь, але і давали пояснення: 3 дес. і 5 од. — це число 35, від 3 дес. 5 од. відніmemo 5 од., отримаємо 3 дес., або 30 тощо.

2) Коментоване розв'язування прикладів.

$$\begin{array}{ccc} 60 + 6 & 82 - 80 & 30 + 8 \\ 74 - 4 & 68 - 60 & 90 + 6 \end{array}$$

— Молодці! Вовк бачить, що ви дуже дружно працюєте і тому у вас усе виходить. Він вирішив трохи відпочити і, звісно, пропонує це зробити всім разом.

► Фізкультхвилинка

Станем струнко! Руки в боки!
Пострибаєм, як сороки,
Як сороки білобокi.
Стрибу-стрибу! Скоки-скоки!
А тепер, як жабенята,
Хочем трохи пострибати.
Ква-ква-ква! Ква-ква-ква! —
Щоб спочила голова.

Л. Кондрацька

V. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування задач

— Відпочивши і набравшись сил, вовк вирішив запропонувати вам розв'язати ще 3 задачі.

- У Тетянки було 10 марок про тварин і 4 марки про космос. Їй подарували ще 3 марки. Скільки марок стало у Тетянки?

На дошці — коротка умова задачі.

Було — 10 м. і 4 м.
Подарували — 3 м.
Стало — ?

► **Творча робота над задачею**

- Для дитячого садка купили 20 лійок, а лопаток — на 8 більше, ніж лійок. Про що можна дізнатися, обчисливши такі вирази:
 $20 + 8 = ?$ $20 + (20 + 8) = ?$

Учні пояснюють, що можна дізнатися, розв'язавши кожний з цих виразів.

► **Самостійне розв'язування задачі з наступною взаємоперевіркою**

- Тато знайшов 5 грибів, а потім — ще 3 лисички і 6 білих грибів. Скільки всього грибів знайшов тато?

— Молодці! Поросята дуже задоволені, адже ви майже з усіма завданнями вовка впоралися. Але вовк все не заспокоюється і пропонує вам попрацювати з геометричним матеріалом.

2 Робота з геометричним матеріалом

1) Бесіда за малюнком.

- Як називаються ці фігури?
- Скільки на малюнку трикутників? Покажіть їх.
- Скільки у трикутника кутів? вершин, сторін?
- А в чотирикутника?
- Як називається фігура, у якої 8 кутів?

- Де ви зустрічалися з кутами? Де в нашому класі є кути?

2) Пояснення вчителя про кут.

- Кут — геометрична фігура, він має вершину і сторони.

Сторони кута — промені, що виходять з однієї точки, а їх спільний початок — вершина кута, вона позначається латинською літерою.

Учитель креслить кут, показує його віялоподібним рухом указки, один кінець якої поєднується з вершиною кута. Звертає увагу дітей на те, що

вершина многокутника і є вершиною відповідного кута. Після цього креслить різні за величиною кути і показує, що величина кута не залежить від довжини його сторін.

Після цього учні креслять многокутник, у якого 4 вершини.

3 Офтальмологічна пауза

4 Самостійна робота

— Вовк не може змиритися з тим, що йому доведеться звільнити трьох поросят. І він вирішив подивитися, наскільки ви були уважні на уроці і чи все запам'ятали. Він пропонує виконати самостійну роботу і розв'язати логічні завдання.

1 варіант

$$\begin{array}{rcl} 10 + 6 & 19 + 1 & 39 + 1 + 5 \\ 15 - 5 & 13 - 1 & 20 + 10 + 3 \end{array}$$

2 варіант

$$\begin{array}{rcl} 10 + 7 & 12 - 1 & 30 + 10 + 7 \\ 14 - 4 & 29 + 1 & 89 + 1 + 5 \end{array}$$

Перевірка.

— Поставте знак плюс, якщо приклади розв'язані правильно.

— Поставте знак мінус, якщо допущені помилки.

— Просигналізуйте зеленим кольором ті, хто виконав роботу правильно.

— Просигналізуйте червоним кольором ті, хто припустився помилки.

— Молодці!

5 Розв'язування логічних завдань

$$1) 8 \square < 85 \qquad \square 0 > 50$$

$$\square 0 + 5 = 65 \quad \square 3 - \square 0 = 3$$

2) У бабусі два онуки: Микола і маленький Олег. Бабуся купила їм 16 цукерок і сказала Миколі, щоб він дав Олегу на 2 цукерки більше, ніж узяв собі. Як Микола повинен розділити цукерки? (7 і 9)

3) Батька одного громадянина звать Микола Петрович, а сина — Олексій Володимирович. Як звать громадянина? (*Володимир Миколайович*)

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Молодці! На уроці ви працювали дружно і тому легко впоралися з усіма завданнями вовка. Поросята вдячні вам. І в подарунок дарують вам мультфільм «Троє поросят».

— Діти, яке завдання вовка було найлегшим?

— А яке викликало утруднення?

Урок 116

Тема. Закріплення випадків додавання й віднімання, пов'язаних з нумерацією чисел. Види кутів. Прямий кут. Задачі на знаходження третього доданка

Мета: ознайомити учнів з поняттям «прямий кут»; сформувати практичні навички визначення прямого кута за допомогою трикутника і без нього; продовжити роботу по вдосконаленню техніки усної лічби; формувати навички аналізу задач, уміння розв'язувати задачі на знаходження третього доданка; розвивати логічне мислення, увагу, пам'ять, просторову уяву; виховувати спостережливість і допитливість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Треба всім нам привітатись:

— Добрий день!

Дружно весело сказати:

— Добрий день!

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

1) Гра «А що у людини?».

— Налаштуймося на швидку роботу на уроці! На мої питання відповідайте швидко і дружно хором.

- У птаха це крило, а у людини... (*рука*).
- У звіра лапа, а у людини... (*нога*).
- У цукерки фантик, а у людини... (*одяг*).
- У машини мотор, а у людини... (*серце*).
- У риби зябра, а у людини... (*легені*).
- У берези сік, а у людини... (*кров*).

2) Гра «Веселі приклади» (*робота з цифровим віялом*).

- До ніг у павука додайте кількість коліс на автомобілі. ($8 + 4 = 12$)
- До улюбленої оцінки учня додайте кількість барв веселки. ($12 + 7 = 19$)
- До кількості місяців у році додайте число голів у Змія Горинича. ($12 + 3 = 15$)
- Від кількості пальців на двох руках відніміть порядковий номер суботи. ($10 - 6 = 4$)

3) На дошці намальовані або виставлені на набірному полотні купюри 10 гривень, 5 гривень, 2 гривні, 1 гривня. Учитель ставить питання: Які дві купюри мама дала Оленці, якщо у неї виявилося всього 13 гривень (*15 гривень тощо*)?

4) Виконання завдань.

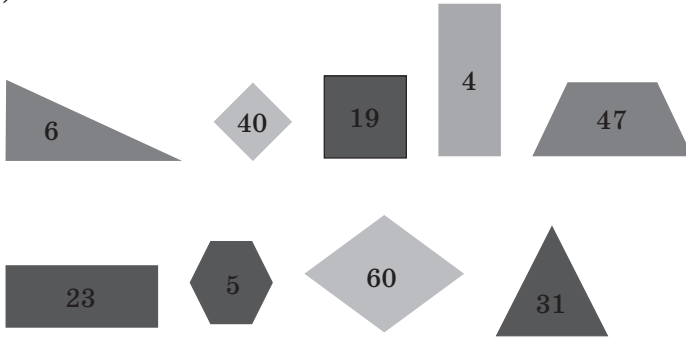
а) Яких чисел бракує у цьому ряді?

80; ; ; 83; ; 85; ; ; 88; ; .

б) Прочитайте числа від найбільшого до найменшого. Скільки всього чисел? Які цифри використано для їх запису?
30; 33; 38; 80; 83; 88.

2 Робота з геометричним матеріалом

— Подивіться на ці фігури. Як вони називаються? (*Геометричні фігури*)

— Ви маєте розв'язати приклади, знайти на геометричних фігурах потрібне число-відповідь.

$$26 - \square = 20$$

$$2 \text{ дм } 3 \text{ см} = \square \text{ см}$$

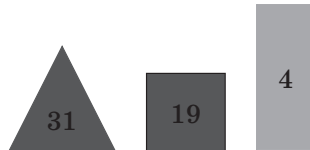
$$\square + 2 = 42$$

$$6 \text{ дм} = \square \text{ см}$$

$$35 - \square = 30$$

$$4 \text{ дм } 7 \text{ см} = \square \text{ см}$$

— Діти, а які фігури залишилися незайваними?

— Яка геометрична фігура зайва? Чому? (*Трикутник, оскільки у нього три кути.*)

3 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

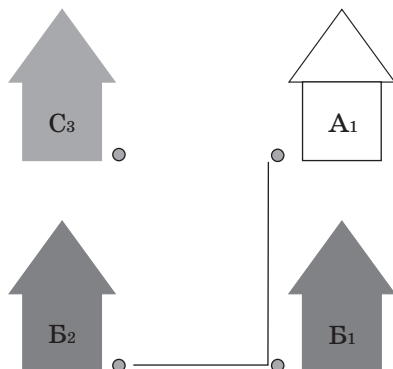
— Доповніть ряд чисел двома-трьома числами.

11; 9; 7; 5; ...

III. Повідомлення теми і мети уроку

► Розв'язування логічного завдання

— Кіт учений любить розповідати казки. Він ходить по будинках дітей і на ніч розповідає їм казки. Допоможіть котові потрапити до будинків. Йому дозволяється ходити тільки до тих будинків, у яких повторюється або буква, або цифра.

Діти вибудовують дорогу кота за допомогою червоних відрізків.

- Подивіться, на що схожа дорога кота? (*На кут*)
- Покажіть кути.

— Сьогодні на уроці ми дізнаємося, які бувають кути. А бувають вони *прямі* — основа будиночка і *непрямі* — нижні кути даху.

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Практична робота

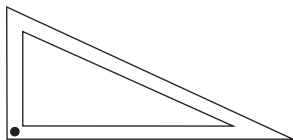
1) Робота з прямокутним трикутником.

— Візьміть трикутник. На ньому ми можемо знайти прямий кут.

Він один. А ось два інші кути — непрямі.

— Знайдіть спочатку два непрямих кута.

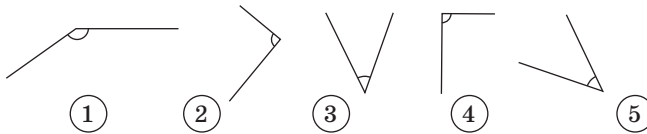
— А де прямий кут? Наклейте на нього червоний кружок.

2) Вправляння у знаходженні прямих кутів за допомогою прямокутного трикутника.

— Зараз за допомогою трикутника ми навчимося визначати прямі кути. Потрібно трикутник прямим кутом накласти на накреслений кут. Якщо кути співпадуть, значить, ми знайшли пря-

мий кут. Не забувайте, що прямий кут у нас позначений червоним кружечком.

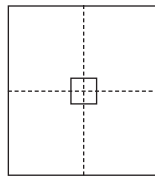

— Під якими номерами зображені прямі кути? (№ 2, № 4)

3) Моделювання прямого кута за допомогою складання аркуша зошита.

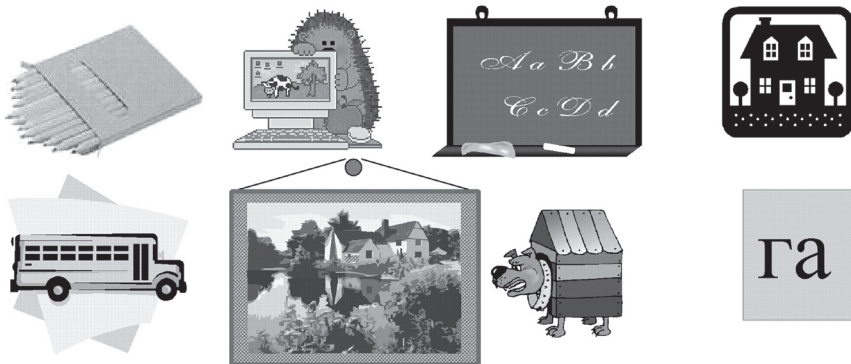
— А ще модель прямого кута можна зробити шляхом складання аркуша. Візьміть аркуш зошита і складіть його навпіл уперек. А тепер складіть ще раз навпіл, але вздовж. Розгорніть аркуш.

- Скільки вийшло прямих кутів у вас у центрі аркуша?
- Позначте їх на аркуші різними кольоровими олівцями.

2 Гра «Уважне око». Практичне знаходження прямого кута

— Подивіться уважно на малюнок і скажіть, де ви бачите прямі кути.

— А тепер спробуйте знайти прямі кути в класі.

3 Які бувають кути?

— Кути можуть бути *прямими* і *непрямими*.

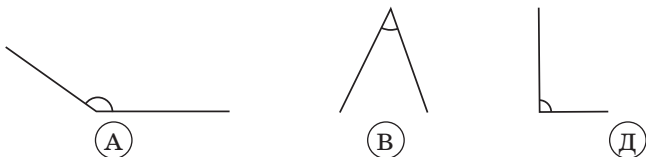
Щоб визначити, чи прямий кут, слід узяти особливий інструмент — косинець.

Якщо, приклавши косинець до кута, вершиною до вершини, сторони співпадуть, то кут прямий; не співпадуть — непряий.

— Непрямі кути поділяються на *тупі* і *гострі*.

Кут, величина якого менше величини прямого, — *гострий*, а кут величина якого більше величини прямого, — *тупий*.

На дошці — креслення:

— Читається креслення так: кут з вершиною в точці А — тупий; кут з вершиною в точці В — гострий, кут з вершиною в точці Д — прямий.

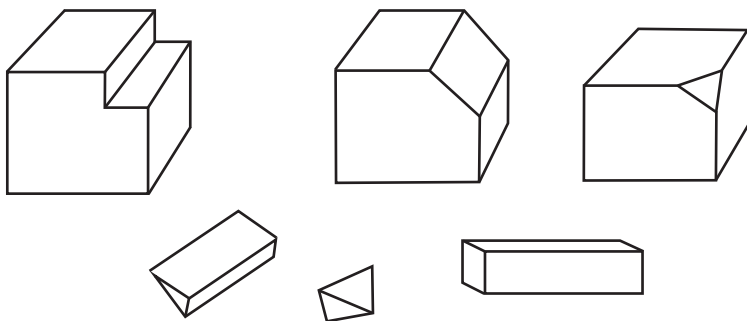
► Фізкультхвилинка

На дошці — малюнки із зображенням вивчених геометричних фігур. Учитель називає фігуру, діти знаходять її поглядом.

V. Розвиток математичних знань

1 Гра «Поміркуй!»

— Подивіться на ці кубики і знайдіть до кожного з них відпиляний шматок.

— Який шматок відпиляний під прямим кутом?

2 Розв'язування задачі

У другому класі 29 учнів. До святкового концерту 6 із них розучують танці, 3 — пісні, а решта вчать вірші. Скільки другокласників вчать вірші?

На дошці — коротка умова задачі.

Танці	— 6 уч.	}	29 уч.
Пісні	— 3 уч.		
Вірші	— ? уч.		

— Якщо відомо, що 6 учнів розучують танці, а 3 — пісні, то що можна дізнатися?

— Яку дію потрібно виконати?

— Що означає число 9?

— Якщо в класі 29 учнів, а 9 з них розучують танці і пісні, то що можемо дізнатися? Яку дію потрібно виконати?

3 Офтальмологічна пауза

4 Самостійна робота

50 + 8	46 – 6	7 + 20	54 – 50	49 + 1
70 + 4	95 – 5	8 + 30	43 – 40	99 + 1

1 варіант — 1-й рядок; 2 варіант — 2-й рядок.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Зверніть увагу, на що схожа дорога кота? (*На прямий кут*)

— Які ще бувають кути? (*Непрямі*)

— За допомогою чого вимірюють прямий кут? (*Прямокутного трикутника*)

— Як ще ми можемо отримати прямий кут? (*За допомогою складання аркуша паперу*)

— У яких геометричних фігурах зустрічається прямий кут? (*Прямокутники, чотирикутники, трикутники*)

— А навколо нас?

Урок 117

Тема. Додавання й віднімання розрядних чисел другого розряду (*круглих десятків*).

Розв'язування простих і складених задач

Мета: ознайомити учнів з додаванням і відніманням круглих десятків; вправляти у розв'язуванні простих і складених задач; удосконалювати обчислювальні навички, вміння порівнювати і перетворювати величини; розвивати спостережливість, згодність; виховувати звичку уважно сприймати навчальний матеріал.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Робота з роздавальним матеріалом

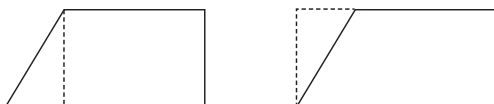

— У вас на партах — геометричні фігури. Знайдіть і покажіть тільки ті фігури, у яких є прямі кути.

— Які дві фігури мають усі прямі кути?

— Що можна зробити, щоб у фігури, що залишилася, всі кути стали прямими? (Обрізати кут або докреслити трикутник.)

2 Усна лічба

«Знавець величин»

$$3 \text{ дм } 5 \text{ см} = \square \text{ см}$$

$$8 \text{ дм} = \square \text{ см}$$

$$6 \text{ м} = \square \text{ дм}$$

$$95 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

$$1 \text{ дм} = \square \text{ см}$$

$$70 \text{ см} = \square \text{ дм}$$

«Я вмію
замінювати»

$$20 =$$

$$54 =$$

$$73 =$$

$$85 =$$

$$96 =$$

$$40 =$$

«Я вмію
порівнювати»

$$5 \text{ м} \square 50 \text{ дм}$$

$$3 \text{ дм } 6 \text{ см} \square 36 \text{ см}$$

$$1 \text{ м } 8 \text{ дм} \square 20 \text{ дм}$$

Діти працюють у парах.

3 Математичний диктант

- Запиши числа 15; 50; 70; 17; 100.
- Запиши числа, у яких 3 дес. 8 од., 8 дес. 3 од.
- Порівняй: $67 \square 76$.

- Запиши число 84. Відлічуючи по одному, запиши ще 4 числа.
- Які це числа: $10 + 5$; $70 + 3$; $90 + 6$; $50 + 0$? Запиши.

Діти міняються зошитами. На дошці відкриваються відповіді. Взаємо-перевірка.

4 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Запишіть ряди чисел. Що зайве? Чому?

27; 43; 98; 30; 9.

72; 40; 30; 50; 60.

5 Гра «Третій зайвий»

$70 + 6$

$30 + 4$

$20 + 50$

III. Повідомлення теми і мети уроку

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Підготовча робота

Данилко зірвав з одного куца 2 десятки ягід малини, а з другого — 3 десятки. Скільки ягід малини зірвав Данилко?

2 Пояснення нового матеріалу

— Усі дії з круглими десятками зводяться до перетворення одиниць на десятки і до наступного роздроблення отриманого результату в одиниці, тобто врешті-решт до виконання дій над числами першого десятка.

$$30 + 20 = 3 \text{ дес.} + 2 \text{ дес.} = 5 \text{ дес.} = 50$$

$$90 - 50 = 9 \text{ дес.} - 5 \text{ дес.} = 4 \text{ дес.} = 40$$

3 Первинне закріплення

$$2 + 5 = 7$$

$$8 - 2$$

$$4 + 6$$

$$9 - 3$$

$$20 + 50 = 70$$

$$80 - 20$$

$$40 + 60$$

$$90 - 30$$

► Фізкультхвилинка

Горобцям не до науки,
Ох, давно вже терплять муки.
Затекли і ніжки, й крила.
Горобчиха зве до діла:
— Ану, славні малюки,
Стали струнко, мов грибки,
Крила вгору піднімайте,
Ними добре помахайте,
Головою покрутіть,
Ніжками потупотіть,

Навкруг себе оберніться,
Швидше, швидше, не лініться.
Стане легко й добре враз,
Відпочинете гаразд.

Л. Лук'янець

V. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування прикладів

$$(84 - 4) + 6 \qquad (61 - 1) + 20 \qquad 10 + 30 + 20$$

2 Розв'язування задач

- Мама купила 3 десятки яєць. 10 яєць вона поклала в сумку. Скільки яєць їй ще треба покласти?
— Скільки мама купила яєць?
— Скільки це штук?
— Скільки яєць вона поклала в сумку?
— Якою дією ми розв'яжемо задачу?
- Із 50 кг яблук отримали 40 кг яблучного джему. Скільки кілограмів рідини випарувалося під час варки джему?
На дошці — коротка умова задачі.

$$\left. \begin{array}{l} \text{Яблука} - 40 \text{ кг} \\ \text{Вода} - ? \end{array} \right\} 50 \text{ кг}$$

— Якою дією треба розв'язати задачу?

3 Самостійна робота з наступною взаємоперевіркою

$$\begin{array}{cccccc} 40 - 20 & 80 - 20 & 60 - 20 & 50 - 20 & 90 - 20 & 70 - 20 \\ 40 + 20 & 80 + 20 & 60 + 20 & 50 + 20 & 10 + 20 & 70 + 20 \end{array}$$

1 варіант — 1-й рядок; *2 варіант* — 2-й рядок.

4 Офтальмологічна пауза

5 Виконання практичних завдань

На дошці даються малюнки купюр (прямокутники): 50 грн, 10 грн, 5 грн, 2 грн, 1 грн. (Можна показати відповідні купюри.)

— Скільки може бути грошей у хлопчика, якщо у нього одна найбільша купюра й одна найменша? (2 купюри, які містять цифру 5? 2 купюри, які містять цифру 0?) і т. д.

— Як можна розміняти купюру в 100 гривень однаковими купюрами? різними купюрами?

6 Розв'язування логічних задач.

- Маса цуценяти, коли він стоїть на двох задніх лапах, 3 кг. Яка його маса, якщо він стоїть на 4 лапах?
- Зошит дешевший за ручку, але дорожчий за олівець. Що найдешевше?

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

► Вправа на релаксацію

Учитель просить прийняти положення спокою: сісти на стільці ближче до краю сидіння, спину тримати прямо, руки покласти вільно на колінах, очі можна заплющити.

Урок 118

Тема. Розв'язування прикладів і задач на додавання й віднімання круглих десятків. Задачі на знаходження третього доданка. Складання виразів за текстовою умовою. Творча робота над задачею

Мета: закріплювати навички додавання і віднімання круглих десятків в межах 100; розвивати логічне мислення, пам'ять; виховувати вміння працювати в групі, співпрацювати з товаришам.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

На дошці записані числа: 22; 66; 43; 80; 12; 19; 34.

— Розставте числа в порядку зростання.

— Назвіть такі двоцифрові числа, у яких кількість десятків дорівнює кількості одиниць (22; 66); кількість десятків більша, ніж кількість одиниць. (43, 80); кількість десятків менша, ніж кількість одиниць. (12; 19; 34).

— Зменшіть на 1 числа: 29; 75; 40; 33; 18; 34.

2 Гра «Естафета»

1 ряд. $50 - 20 + 10 - 30 + 40 = 50$

2 ряд. $80 - 10 - 20 + 30 - 40 = 40$

3 ряд. $60 - 30 + 10 - 20 + 40 = 60$

3 Гра «Не помилися!»

$30 + 30$; $\square + 20$; $\square - 40$; $\square + 30$; $\square - 10$.

4 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Знайдіть закономірність: 16; 26; 36.

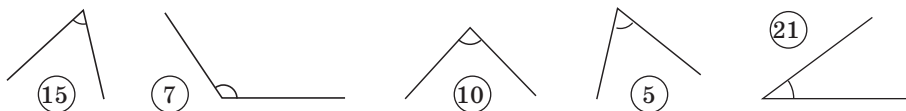
— Яка цифра не змінювалася?

— Де вона знаходиться?

- Як називається цей розряд?
- Що відбувається з цифрою, яка знаходиться другою праворуч?
- Який це розряд?
- Продовжте ряд чисел до 100.

5 Геометричний матеріал

На дошці намальовані кути, різні за величиною.

- Як називаються ці геометричні фігури?
 - Що ми можемо про них сказати, на які групи розділити? (За кольором, за величиною, за числами, які написані поряд.)
 - Придумайте завдання з будь-якими числами з даних.
- Хлопчики — завдання на додавання; дівчатка — завдання на віднімання.

6 Розв'язування задачі

На дереві сиділо декілька птахів. Коли 10 птахів відлетіло, на дереві залишилися 3 птахи. Скільки птахів сиділо на дереві?

- Виділіть умову, питання. Що відоме в задачі? (Скільки відлетіло і залишилося)
- Що невідомо? (Скільки сиділо)
- Було більше чи менше, ніж залишилося?
- Як отримати більше число?
- Виберіть правильне розв'язання.

$$10 + 3$$

$$10 - 3$$

► Фізкультхвилинка

Як захочу,
 Так підскочу —
 Навіть хату перескочу.
 Я по колу стриб та стриб —
 На одній нозі, як гриб.
 Ще й на другій —
 Стрибу, стрибуну...
 Вже мені немає стриму.
 Вже скачу,
 Скачу, скачу, —
 Наскачуся
 Доскочу.

III. Розвиток математичних знань**1 Знаходження значень виразів (біля дошки, з коментуванням)**

$30 + 10 + 40$

$70 - (10 + 50)$

$90 - 70 + 20$

2 Самостійна робота (за зразком)

$80 > 60$ на 20

$50 > 10$ на

$70 > 40$ на

$60 < 90$ на

$80 < 100$ на

$30 < 50$ на

3 Запис виразів і знаходження їх значень

- Від суми чисел 20 і 50 відняти 40.
- До різниці чисел 70 і 20 додати 10.
- Від числа 70 відняти суму чисел 20 і 10.
- До числа 30 додати різницю чисел 30 і 40.

4 Розв'язування задач

1) Творча робота над задачею.

У трьох коробках 80 олівців. У першій 30 олівців, у другій — 20.

Про що можна дізнатися, обчисливши такі вирази: $30 - 20$; $30 + 20$; $80 - (30 + 20)$?

На дошці — коротка умова задачі.

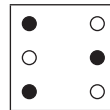
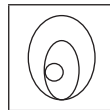
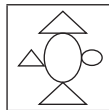
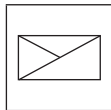
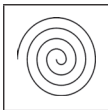
I	— 30 ол.	}	80 ол.
II	— 20 ол.		
III	— ? ол.		

2) У Петрика було 14 кульок. 5 кульок були червоні, 4 — сині, а решта — жовті. Скільки було жовтих кульок?

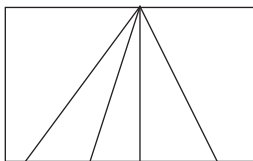
Задачу учні розв'язують самостійно після складання короткої умови й аналізу задачі.

5 Офтальмологічна пауза**6 Завдання на увагу**

— Упродовж 4–5 секунд я показуватиму вам картинки, а ви відтворите їх у зошиті по порядку, скільки запам'ятали.

7 Розв'язування логічних завдань

- З двоцифрового відняти одноцифрове — отримаємо 1. Які це числа?
- У кімнаті 4 кути. У кожному кутку — по кішці. Навпроти кожної кішки — 3 кішки. Скільки всього кішок в кімнаті?
- Скільки трикутників на малюнку?

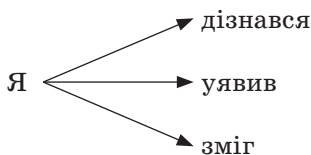
а) 6;

б) 3;

в) 4.

IV. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Розкажіть за схемою про те, що вам дав сьогоднішній урок математики.

Урок 119

Тема. Прямокутник. Задачі на знаходження третього доданка. Знаходження числових значень буквених виразів. Календар. Час. Одиниці часу — доба, місяць, рік

Мета: поглибити знання дітей про геометричні фігури, зокрема про чотирикутники; дати визначення, що таке прямокутник; вправляти у розв'язуванні задач, знаходженні числових значень буквених виразів; ознайомити з календарем; розвивати творчі вміння і навички учнів.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Математичний диктант

- Запишіть число, яке більше 36 і менше 38.
- Перший доданок — 8. Значення суми дорівнює 15. Знайдіть другий доданок.
- Зменшуване невідоме, від'ємник — 5, значення різниці — 60. Чому дорівнює зменшуване?
- Задумане число збільшили на 30 і отримали 36. Яке число задумали?
- Запишіть число, у якому 8 десятків, а одиниць — на 4 менше.
- Число, що передує числу 60, зменшили на 0. Яке це число?
- До суми чисел 4 і 5 додати 30.
- На скільки 87 більше 7?

— Перевіримо, що у вас вийшло.

37; 7; 65; 6; 84; 59; 39; 80.

— Яке з цих чисел зайве? Чому? (7 — одноцифрове або — 80 — кругле.)

— На які групи можна розбити? (На одноцифрові і двоцифрові. На круглі і некруглі числа)

2 Хвилинка каліграфії

— Запишіть усі круглі числа в межах 100.

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні на уроці нас чекає зустріч з дивною наукою — геометрією.

Слово *геометрія* в перекладі з грецької мови означає «вимірювання Землі» (*geo* — *Земля*, *metrio* — *міряти*).

Але спочатку налаштуємося на урок, оскільки завдання, які я вам запропоную, вимагають уваги, дисципліни, знання математичної термінології, властивостей і законів та швидких обчислювальних навичок.

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Підготовча робота

— Подивіться на креслення на дошці.

— Які фігури ви бачите?

— Скільки кутів в кожному чотирикутнику?

— Знайдіть фігури, у яких усі кути прямі.

2 Пояснення нового матеріалу

— Це прямокутник.

— Чому він так називається? (У нього всі кути прямі.)

Здійснюється перевірка біля дошки.

— Давайте виміряємо довжину сторін. Що ви про них скажете? (Сторони, які лежать одна навпроти одної, рівні.)

Учитель на дошці фіксує властивості прямокутника.

— Називаються ці сторони *протилежними*. Протилежні сторони прямокутника рівні.

Висновок. Чотирикутник, у якого всі кути прямі, називається *прямокутником*.

3 Первинне закріплення

- Учням роздаються моделі різних чотирикутників. Учні визначають кількість прямих кутів у кожному з них.
- Учням роздаються моделі прямокутників. Учні вимірюють довжину кожної сторони.

У процесі виконання завдання з'ясовують, що прямокутники бувають рівносторонні (*квадрат, ромб*) і такі, у яких тільки протилежні сторони рівні.

► Фізкультхвилинка

Раз, два!
 Всі присіли,
 Потім вгору підлетіли.
 Три! Чотири!
 Нахилились,
 Із струмочка гарно вмились.
 П'ять! Шість! Всі веселі
 Летимо на каруселі.
 Сім! Вісім! В потяг сіли,
 Ніжками затупотіли.
 Дев'ять! Десять! Відпочили
 І за парти дружно сіли.

V. Розвиток математичних знань**1 Порівняння виразу і числа**

— Вставте один із знаків: $<$, $>$, $=$.

$$80 - 30 \square 50 \quad 72 - 2 \square 28 \quad 7 \text{ дм} \square 7 \text{ см}$$

$$27 - 20 \square 17 \quad 60 + 7 \square 70 \quad 3 \square 30 \text{ дм}$$

Завдання виконується з коментуванням.

2 Колективне розв'язування задачі

В одному букеті 20 квітів, в іншому — стільки ж. В обох букетах 30 ромашок, а решта — волошки. Скільки волошок в обох букетах?

На дошці коротка умова задачі.

$$\left. \begin{array}{l} \text{Ромашок} - 30 \\ \text{Волошок} - ? \end{array} \right\} 20 \text{ і } 20 \text{ кв.}$$

3 Знаходження числових значень буквених виразів

— Знайти суму $a + 5$, якщо $a = 20$; 8; 7.

Виконується з детальним поясненням.

4 Ознайомлення з календарем, одиницями часу (доба, місяць, рік)

1) Відгадування загадки.

- Сам днів не знає, а іншим указує. (*Календар*)

2) Розповідь учителя.

— Я хочу розповісти вам історію.

Ці події сталися у далекій чарівній країні Часу. Правив цією країною чесний і справедливий король, і жили в ній дуже добрі і працелюбні люди, про яких надалі склали приказку «Працюють, як годинник».

Спостерігаючи за зміною дня і ночі, за рухом Сонця і Місяця, люди стали ділити час на роки, роки — на місяці, місяці — на дні. Але як визначати дату?

І люди винайшли календар.

Слава про календар рознеслася по всіх казкових королівствах. Злий повелитель сусідньої країни, у якого не було календаря, вирішив за будь-яких обставин отримати його. Послав він підступного Троля, який за допомогою заклинання зменшив календар і вкрав його. І оселився в країні хаос і безлад. Люди, які звикли жити за календарем й уміли цінувати кожну хвилину, вирішили повернути вірного друга-помічника.

У погоню за підступним Тролем, викрадачем календаря, вирушили діти короля Часу: Годинка і Хвилинка. Але Троль передбачав, що його шукатимуть, тому підготував різні пастки.

Дорога, що виходить з королівства, починалася з вулиці Повторення, і там необхідно було здолати першу перешкоду, але діти легко впоралися з цими завданнями.

3) Ознайомлення зі структурою табеля-календаря.

Учитель ознайомлює учнів з відривним календарем та з табелем-календарем.

— Розгляньте кожний аркуш відривного календаря. Про що можна дізнатися? (*Бажано продемонструвати табель-календар — високосного року і звичайний*). Тут є цілий рік: назви місяців, днів тижня, кількість днів у місяці, святкові й вихідні дні. Скільки всього місяців?

— З якого місяця починається відлік.

— Назвіть перший, другий місяці; кількість днів (*30 або 31, у лютому: 28 або 29*).

— Рік, у якому лютий має 29 днів, називається *високосним*. Кількість днів у місяці легко визначити за допомогою зігнутого кулака: кісточка — 31 день, «ямка» — 30 днів. Промовляємо: січень — 31, лютий — 28 або 29, березень — 31 тощо.

5 Виконання завдань

— Давайте згадаємо про наших казкових героїв. Вони тим часом майже дісталися мети. Тихо увійшовши до палацу, Годинка і Хвилинка побачили злого Троля, який марно бурмотав заклинання. Він

забув частину слів і тому не міг збільшити календар. Помітивши дітей короля Часу, він здивувався і сказав: «Не очікував я, що ви так швидко впораєтеся з усіма моїми пастками, але я визнаю себе переможеним лише тоді, коли ви впораєтеся з наступними завданнями».

— Який предмет допомагає визначити дату? (*Календар*)

— Які календарі існують?

— Який рік почався 1-го січня?

— Який був попередній?

— Який рік послідує за 2012 роком?

— Які одиниці часу ви знаєте?

— Закінчіть фразу:

- У році ... місяців.
- У році ... зимових місяця: ..., ...,
- У році ... весняних місяця: ..., ...,
- ... рік кінчає, а ... починає.
- У місяці ... тижнів.
- У тижні ... днів.
- Найкоротший місяць в році —

► Робота за табелем-календарем

— Ми поїдемо в театр у другий вівторок лютого. Коли це буде?

— Веселі старту заплановані в 1-й місяць весни, на 3-му тижні, у четвер. Якого числа відбудеться цей захід?

— Розкажіть нам про свій день народження аналогічно, а ми спробуємо визначити його дату.

— Відновіть тимчасову послідовність: завтра, позавчора, після-завтра, сьогодні, учора.

6 Офтальмологічна пауза

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Упоравшись із завданнями Троля, діти забрали календар, що належав їх королівству, і вирушили до своєї країни. І знову в країні Часу панував порядок і щастя. Так скінчилася ця чарівна історія.

Урок 120

Тема. Розв'язування задач на дві дії складанням виразу (*ознайомлення*). Повторення вивченого матеріалу

Мета: ознайомити учнів з розв'язанням задач на дві дії складанням виразу й їх письмовим поясненням; формувати вміння і навички усного пояснення розв'язання задач на дві дії способом складання виразу; розвивати математичне мовлення, увагу, пам'ять; прищеплювати любов до предмета.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Повторення вивченого матеріалу****1 Гра «Істина — брехня»**

(Якщо твердження істинне, діти великий палець руки піднімають угору, якщо хибне — вниз і називають правильну відповідь.)

- Сума чисел 50 і 9 дорівнює 49.
- Різниця чисел 27 і 7 дорівнює 20.
- 63 зменшити на 60 буде 6.
- Від 45 відняти 5 буде 20.
- 60 збільшити на 7 буде 47.
- При відніманні числа 30 від 39 буде 0.
- Кут — це геометрична фігура.
- Кут, величина якого менша величини прямого, — тупий.

2 Робота за таблицею

I доданок	7		80
II доданок		6	4
Сума	97	56	

3 Хвилинка каліграфії

— Напишіть дев'ять шестірок, а сімок — на 3 менше.

III. Повідомлення теми і мети уроку**IV. Вивчення нового матеріалу****1 Підготовча робота**

На дошці — малюнок: в одному кошику — 4 яблука, в другому — 3 яблука, в третьому — 5 яблук. Написавши вираз $3 + 5$, учитель пропонує пояснити: що означає в цьому записі кожне число? (*3 — це яблука в другому кошику, 5 — це яблука в третьому кошику*)

— Що дізнаємося, якщо виконаємо вказану дію, або що показує ця сума?

Аналогічно проводиться робота над виразами $4 + 3$; $5 - 3$; $7 + 5$; $7 - 5$.

— Складіть вираз, за допомогою якого можна дізнатися, скільки яблук у трьох кошиках. ($4 + 3 + 5$)

2 Розв'язування задачі

У каністрі було 30 л бензину. Із неї спочатку взяли 20 л, а потім — 6 л. Скільки літрів бензину залишилось у каністрі?

На дошці — коротка умова задачі і схема.

Було	— 30 л
Відлили	— 20 л і 6 л
Залишилося	— ?

$$\square - (\square + \square)$$

— Які числа слід вписати у віконця?

3 Пояснення вчителя

— Сьогодні ми розв'язуватимемо задачі способом складання виразу, не обчислюючи одразу результатів дій.

На стоянці було 19 автомобілів. Поїхало спочатку 5 автомобілів, а потім — ще 4. Скільки автомобілів залишилося на стоянці?

Було	— 19 авт.
Поїхало	— 5 авт. і 4 авт.
Залишилося	— ?

— Відомо, що поїхало спочатку 5 автомобілів, а потім — ще 4. Що можна дізнатися? Який вираз можна скласти?

— Було 19 авт., а поїхало (5 + 4). Що можна дізнатися? Який вираз можна скласти?

— Запишіть вираз: $19 - (5 + 4) = 10$ (авт.)

4 Первинне закріплення

У вазі лежало 10 пряників. 8 з'їли за чаєм, і мама положила у вазу ще 9 пряників. Скільки пряників стало у вазі?

$$(10 - 8) + 9 = 11 (n.)$$

► Фізкультхвилинка

Часу гаяти не варто —
 Руки покладемо на парти.
 Сонце, діти, вже високо!
 Всі вдихаємо глибоко,
 Руки разом опускаєм
 І глибоко видихаєм.
 В другій вправі для дітей
 Руки ставим до плечей.
 Руки вгору почергово —
 Вправу робимо чудово,
 Чітко руки піднімаєм,
 Пальці вгорі розтискаєм.
 Руки вже за головою —
 Дивимось перед собою.
 Випрямляємо хребет,
 Лікті зводимо вперед.
 Мов метелики, злітаєм,
 Крильця зводим — розправляєм.

Треба на поясі руки тримати —
 Будем вставати та присідати:
 Встати-присісти,
 встати-присісти,
 Як перед грою всі футболісти.

V. Розвиток математичних знань

1 Запис чисел у вигляді суми розрядних доданків

- 1) Запишіть числа у вигляді суми за зразком.

$$54 = 50 + 4$$

$$75 =$$

$$88 =$$

$$49 =$$

- 2) Застосовуючи, де потрібно, переставну властивість дії додавання, розв'яжіть приклади.

$$30 + 9 + 50$$

$$20 + 10 + 7$$

$$50 + 2 + 40 + 6$$

$$40 + 4 + 20$$

$$60 + 1 + 30 + 4$$

$$6 + 20 + 70$$

2 Офтальмологічна пауза

3 Розв'язування задач на кмітливість

- В одного старого запитали, скільки йому років. Він відповів, що йому сто років і декілька місяців, але днів народження у нього було всього 25. Як це могло трапитися? (*Ця людина народилася 29 лютого, тобто день народження у дідуся буває 1 раз на 4 роки.*)
- Я — день тижня. Я не йду вслід за понеділком, не стою перед четвергом, а завтра не неділя, а післязавтра буде не субота і позавчора була не середа. Що я за день? (*Неділя*)
- Рибалка за 2 хвилини впіймав 4 рибки. За скільки хвилин він упіймає 8 таких самих рибок? (*На питання задачі відповідати не можна.*)
- На парті 5 зошитів і 3 олівці. Таня поклала до ранця всі олівці і стільки ж зошитів. Скільки зошитів залишилося на парті? (*2*)
- У вазі лежало 5 льодяників і 8 ірисок. Після того, як Оля взяла тих і інших цукерок порівну, у вазі залишилися цукерки тільки одного сорту. Якого сорту ці цукерки і скільки їх залишилося? (*3 іриски*)
- Росли дві верби. На кожній вербі — по 2 гілки, на кожній гілці — по 2 груші. Скільки всього груш? (*На вербі груші не ростуть.*)
- На яблуні було 10 яблук, а на вербі — на 2 менше. Скільки всього було яблук? (*10*)

- Кришка столу має чотири кути. Один кут відпиляли. Скільки кутів стало у кришки столу? (5)
- У бабусі жив онук Федір, пес Шарик, кіт Васько. Скільки онуків у бабусі? (1)
- Скільки в кімнаті кішок, якщо в кожному з чотирьох кутів кімнати сидить по одній кішці, а навпроти кожної кішки сидить по три кішки? (4)

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Що нового дізналися на уроці?
- Оцініть свою роботу смайликом.

Урок 121

Тема. Година і хвилина. Знаходження числових значень буквених виразів. Задачі на знаходження третього доданка

Мета: ознайомити учнів з одиницями вимірювання часу — часом і хвилиною; формувати вміння і навички знаходження числових значень буквених виразів, розв'язування задач на знаходження третього доданка; розвивати увагу, пам'ять; вчити берегти час.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Гра «День — ніч»

— Коли я скажу «ніч», ви заплющете очі і починаєте обчислювати «ланцюжок». Коли я говорю «день», то ви розплющете очі і називаєте відповідь.

$$3 + 1 + 2 - 4 + 5 + 1 - 4 + 6$$

$$6 + 3 - 7 + 6 + 2 - 5 + 4 - 8$$

2 Математичний диктант

- Збільшити на 44 числа: 3; 6; 2; 5.
- Зменшити на 5 чисел: 10; 15; 55; 18.

3 Знаходження значення буквених виразів (з коментуванням)

— Знайдіть суму $a + 30$ і різницю $90 - a$, якщо $a = 50$.

4 Хвилинка каліграфії.

— Подивіться протягом хвилинки, запам'ятайте ряд чисел і запишіть у зошит по пам'яті.

5 хв, 10 хв, 15 хв, 20 хв, 25 хв, 5 год.

— Яке число «зайве»? За яким принципом побудований ряд?
(Через кожні п'ять чисел.)

III. Повідомлення теми і мети уроку

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Ознайомлення з одиницями вимірювання часу

— Назвіть знайомі вам одиниці вимірювання довжини; одиниці вимірювання маси.

— Хто знає, чим вимірюється час?

Хвилина — невеликий час. Коли ми говоримо про яку-небудь легку роботу, говорять: «Хвилинна справа».

Для лікарів — це врятоване життя, для вчених — відкриття нового, та і пожежники, і сапери зовсім по-іншому ставляться до хвилин. Хвилини біжать одна за одною, а наздогнати їх або повернути не можна.

Слід показати дітям, як скорочено записуються слова «година», «хвилина», «доба», і записати в зошитах: 1 год = 60 хв, 1 доба = 24 год.

— *Година і хвилина* — одиниці вимірювання часу. Скільки хвилин триває урок?

2 Первинне закріплення. Гра «Афіша»

На дошці — афіша: «Запрошуємо учнів на лялькову виставу. Тривалість вистави 60. Початок вистави в 11».

— Художник, який малював афішу, не знав одиниць часу і не написав, скільки триватиме вистава. Учні першого класу вирішили, що спектакль триватиме 60 секунд, тобто одну хвилину, а учні другого класу вирішили, що 60 хвилин.

— Як ви вважаєте, хто з них має рацію? О котрій годині закінчиться вистава?

— Чому ви вирішили, що мають рацію учні другого класу?

— Що потрібно для того, щоб не припускати таких помилок?

— Скільки хвилин в одній годині?

— Що потрібно для того, щоб уникнути подібної помилки?

— Учні з'ясовують, чи мають рацію учні 2 класу (1 хв < 1 год; вистава закінчиться о 12 год 00 хв.)

У процесі розв'язування цієї задачі діти роблять висновок, що при вимірюванні відрізків часу необхідно користуватися єдиною міркою (*хвилина, година*) — 1 год = 60 хв.

» Фізкультхвилинка

Щось повісили носи

І з-за парт не вийшли всі.

Вгору добре потяглись,
 На носочки піднялись.
 Опустились легко вниз,
 І подув в обличчя бриз.
 Як дерева, захитало:
 Вправо-вліво, вліво-вправо.
 Біля парт усі присіли,
 Потім встали й полетіли.
 Руки в боки узяли,
 На всі боки повели.
 Руки вниз всі опустили
 І за парти тихо сіли.

Л. Лук'янець

V. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування задач

- За 1 год на верстаті-автоматі виготовили 40 деталей. Після вдосконалення на ньому стали виготовляти на 10 деталей більше. Скільки деталей тепер виготовляють на цьому верстаті за 2 год?
 - Скільки деталей за 1 годину виготовляв верстат-автомат?
 - Що сказано про те, скільки деталей він став випускати після вдосконалення?
 - Що це означає?
 - Яку дію виконаємо?
 - Що ми дізналися?
 - Чи можемо ми тепер відповісти на питання задачі? Якою дією?
- Для гербарію засушили 20 квіточок. Серед них було 7 ромашок, 5 волошок, а решта — дзвіночки. Скільки засушили дзвіночків?
 - Які числа треба вставити у схему?

$$\square - (\square + \square)$$

2 Самостійна робота

1 варіант

1. Розв'язати задачу.
 У гаражі стояло декілька автобусів. Коли вранці поїхало 7 автобусів, у гаражі залишилося 5 автобусів. Скільки автобусів було в гаражі спочатку?
2. Розв'язати приклади.
 $59 + 1$ $30 - 1$
 $5 + 60$ $47 - 40$
3. Накреслити відрізок завдовжки 1 дм 3 см.

2 варіант

1. Розв'язати задачу.

У коробці в бабусі лежали 6 катушок ниток. Коли вона поклала туди ще декілька катушок, то їх стало 14. Скільки катушок вона поклала в коробку?

2. Розв'язати приклади.

$$\begin{array}{r} 6 + 90 \\ 29 + 1 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 40 - 1 \\ 78 - 8 \end{array}$$

3. Накреслити відрізок завдовжки 1 дм 2 см.

3 Офтальмологічна пауза**4 Розв'язування задачі на кмітливість**

Проживання за один день у казковому готелі коштує 1 сольдо. У Буратіно є купюри в 1 сольдо і в 2 сольдо. Як він повинен розплачуватися щодня за готель упродовж 3 днів?

Розв'язання бажано театралізувати. Нехай до дошки вийде Буратіно з двома купюрами в 1 і в 2 сольдо та хазяїн готелю. Учитель коментує події так:

— Буратіно прожив у готелі перший день і віддав хазяїну 1 сольдо. (*Буратіно віддає хазяїнові купюру в 1 сольдо.*)

— Буратіно прожив у готелі другий день і віддав хазяїну ще 1 сольдо (*Буратіно дає хазяїну купюру в 2 сольдо і бере здачу — купюру в 1 сольдо.*)

— Буратіно прожив у готелі третій день і віддав хазяїну ще 1 сольдо. (*Буратіно дає хазяїну останню купюру в 1 сольдо.*)

Відповідь: у перший день віддати 1 сольдо, у другий віддати 2 сольдо і взяти здачу 1 сольдо, в третій день віддати 1 сольдо.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Чим зацікавив вас урок?

— Що нового ви дізналися?

Одна хороша хвилинка
Зробила одну хорошу справу.
Десять хороших хвилин
Зробили десять хороших справ.
А скільки хороших справ
Можна зробити
За одну годину,
За один день,
За один тиждень,
За один місяць,
За один рік,
Якщо займатися справою!!!

— Багато часу ми витрачаємо безцільно. Квапимося, поспішаємо, страшенно переобтяжені. Адже якщо ретельно проаналізувати свій режим дня, то ми обов'язково виявимо, що частину часу ми витрачаємо безладно, безцільно на необов'язкові і непотрібні справи. У той самий час так бракує часу на хороші, корисні справи: сходити до бібліотеки, допомогти мамі тощо. Тому вчіться цінувати й економити час!

Урок 122

Тема. Повторення й закріплення вивченого матеріалу

Мета: провести роботу над помилками, допущеними у самостійній роботі; формувати вміння і навички розв'язання задач на дві дії, обчислювальні навички; розвивати математичне мовлення, увагу, пам'ять; прищеплювати любов до предмета.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні ми попрацюємо над помилками, допущеними у самостійній роботі, підготуємося до контрольної роботи.

III. Корекція та закріплення знань

1 Аналіз помилок, допущених у самостійній роботі

2 Робота за таблицею

— Заповніть порожні клітинки.

Доданок		7		3	40	20	9
Доданок	6	20	30				90
Сума	66		33	10	47	50	

— Запишіть числа, які ви поставили у порожні клітинки, в порядку зростання.

3 Розв'язування прикладів зручним способом

$$25 - (5 + 3) = \quad 50 + (6 + 20) =$$

$$86 - (6 + 1) = \quad 7 + (3 + 40) =$$

4 Розв'язування задач

1) Татові 34 роки, а мамі — 30 років. На скільки років тато старший за маму?

2) В автобусі було 25 пасажирів. На зупинці 6 пасажирів вийшли, а 9 зайшли. Скільки пасажирів стало в автобусі?

- 3) У класі 20 учнів. Із них 12 хлопчиків. Скільки в класі дівчаток?
 4) У гаражі стояло 20 автомобілів. Виїхало 5 легкових і 8 вантажних машин. Скільки автомобілів залишилося у гаражі?

5 Хвилинка каліграфії

— Напишіть усі числа восьмого десятку.

► Фізкультхвилинка

Трави ростуть низько-низько,
 Дерева ростуть високо!
 А ми ідемо тихо-тихо,
 Щоб не зробить нікому лиха.
 Вітер дує сильно-сильно,
 Дерева хита невпинно,
 А нам у класі так затишно —
 Ми до занять готові сісти.

V. Розвиток математичних знань

1 Робота з геометричним матеріалом

— Намалюйте три трикутники. У першому — всі кути гострі, у другому є прямий кут, а в третьому є тупий кут.

2 Не обчислюючи, поставте знаки: <, >, =

$$60 + 8 \square 60 + 20 \quad 28 - 6 \square 28 - 8$$

$$10 + 40 \square 40 + 10 \quad 64 - 4 \square 65 - 4$$

3 Розв'язування логічних задач

1) Іванко живе у 12-поверховому будинку, на 9 поверсі, якщо рахувати згори. На якому поверсі живе Іванко?

Розв'язання. Можна намалювати будинок, а можна розв'язати завдання і без малюнка, дізнавшись, скільки поверхів будинку знаходиться нижче за поверх Іванка ($12 - 9 = 3$).

Відповідь: на 4 поверсі.

2) У коробці лежить 15 кульок: чорних, білих і червоних. Червоних кульок у 7 разів більше, ніж білих. Скільки в коробці чорних кульок?

Розв'язання. Білих кульок не може бути більше одного, оскільки якби їх було хоч би 2, то червоних кульок було б не менше 14, а кульок всього 15. Значить, біла кулька всього одна, а червоних у сім разів більше, тобто 7. Чорних кульок $15 - (1 + 7) = 7$.

3) У Василька і Миколки разом 15 марок. Василько подарував 2 з них Миколі. Скільки стало у них разом марок після цього? (*Це — задача-жарт. Марок залишилося, скільки було, — 15.*)

4) У Даринки дві спідниці: червона і синя, — і дві блузи: у смужку і в горошок. Скільки різних нарядів є у Даринки?

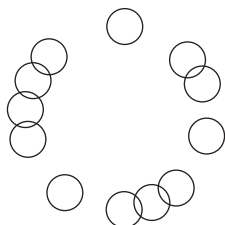
Розв'язання — за таблицею:

Спідниці	Блузки	
	г (в горошок)	п (в смужку)
ч (червона)	г ч	п ч
с (синя)	г с	с с

Відповідь: 4 наряди.

5) На скільки частин розірветься круглий ланцюг, якщо розпиляти три несусідні ланки?

Розв'язання — за малюнком:

Ланцюг розпадеться на три розпиляні ланки і три шматки між цими ланками.

Відповідь: на 6 частин.

6) У коробці лежить 4 кульки: чорних, білих і червоних. Червоних кульок стільки ж, скільки білих і чорних разом. Скільки чорних кульок у коробці?

Розв'язання. Червоні кульки складають половину всіх кульок, тобто їх 2. Чорних і білих кульок разом 2. Отже, їх по одній кожного кольору.

Відповідь: чорних — 1, білих — 1, червоних — 2.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Що вам необхідно повторити вдома, щоб упоратися із завданнями контрольної роботи?

Урок 123

Тема. Перевірна робота № 5

Мета: перевірити, як учні засвоїли знання нумерації чисел першої сотні; обчислювальні навички, вміння розв'язувати задачі; прищеплювати навички самоконтролю; виховувати самостійність, культуру оформлення письмових робіт.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Контроль знань

1 Математичний диктант (для обох варіантів)

- Запиши числа: 15; 50; 70; 17; 100.
- Запиши число, в якому 3 дес. 8 од., 8 дес. 3 од.
- Порівняй числа 67 і 76, встав знак $>$, $<$ або $=$.
- Запиши число 92. Відлічуючи по одному, запиши ще 5 чисел.
- Запиши число, яке при рахунку йде за числом 89, і число, яке при рахунку передує числу 80.

Встав пропущене число: 1 м = \square см, 1 год = \square хв.

2 Задача

1 варіант

Дідусеві 64 роки, а бабусі — 60. На скільки років дідусь старший за бабусю?

2 варіант

Татові 32 роки, а мама на 2 роки молодша. Скільки років мамі?

3 Приклади

1 варіант

$69 + 1$	$5 + 30$	$56 - 50$
$60 - (30 + 10)$	$6 + 40$	$49 + 1$
$34 - 4$	$80 - (50 + 10)$	

2 варіант

$40 - 1$	$89 - 9$	$20 + 60$
$80 - (40 + 20)$	$78 - 70$	$90 - 1$
$60 - 20$	$60 - (10 + 40)$	

4 Додаткове завдання (за бажанням)

Запиши число, в якому десятків і одиниць порівну (десятків більше, ніж одиниць; десятків менше, ніж одиниць).

III. Тест «Нумерація чисел від 21 до 100»*

1 варіант

- Число *сорок шість* цифрами записується так:

а) 406;	б) 46;	в) 40;	г) 64.
---------	--------	--------	--------
- 6 дес. 8 од. — це:

а) 60;	б) 86;	в) 68;	г) 80.
--------	--------	--------	--------
- Скільки повних десятків у числі 76?

а) 70;	б) 6;	в) 8;	г) 7.
--------	-------	-------	-------
- Число 93 можна замінити виразом:

а) $90 + 3$;	б) $90 - 3$;	в) $93 - 90$;	г) $93 + 3$.
---------------	---------------	----------------	---------------

* Контроль знань можна провести у формі тестування.

5. Яке з чисел при лічбі стоїть між числами 39 і 41?
а) 39; б) 40; в) 41; г) 42.
6. Яке з чисел при лічбі стоїть після числа 79?
а) 78; б) 80; в) 70; г) 81.
7. Познач правильну відповідь.
 $73 + 1 =$
а) 73; б) 74; в) 83; г) 72.
 $50 - 1 =$
а) 40; б) 48; в) 49; г) 51.
 $29 + 1 =$
а) 39; б) 31; в) 30; г) 28.
8. $34 > 30$ на:
а) 34; б) 30; в) 4; г) 31.
9. 60 збільшити на суму чисел 10 і 30.
а) 100; б) 30; в) 40; г) 20.
10. В одному мішку 4 десятки кілограмів цукру, а в другому — 6 десятків кілограмів. На скільки кілограмів цукру менше в першому мішку, ніж у другому?
а) На 100 кг; б) на 20 кг; в) на 40 кг; г) на 2 кг.
11. На початок навчального року Андрійко купив 12 зошитів. За першу чверть він використав 5 зошитів, за другу — 4. Щоб дізнатися, скільки зошитів залишилося в Андрійка, потрібно:
а) $12 - 5$; б) $12 - 4$; в) $12 - (5 + 4)$; г) $12 + 5 + 4$.
12. Оленка купила 40 см жовтої стрічечки, а блакитної — на 10 см більше. Скільки всього сантиметрів стрічечки купила Оленка?
а) 20 см; б) 90 см; в) 30 см; г) 40 см.
- 2 варіант*
1. Число *шістдесят чотири* цифрами записується так:
а) 604; б) 64; в) 60; г) 46.
2. 4 дес. 3 од. — це:
а) 43; б) 44; в) 34; г) 14.
3. Скільки повних десятків у числі 84?
а) 4; б) 40; в) 8; г) 80.
4. Число 57 можна замінити виразом:
а) $50 + 7$; б) $50 - 7$; в) $57 - 50$; г) $57 + 7$.
5. Яке з чисел при лічбі стоїть між числами 69 і 71?
а) 68; б) 72; в) 71; г) 70.
6. Яке з чисел при лічбі стоїть після числа 49?
а) 51; б) 50; в) 48; г) 40.
7. Познач правильну відповідь.
 $64 + 1 =$
а) 63; б) 44; в) 65; г) 66.

- $40 - 1 =$
а) 30; б) 41; в) 38; г) 39.
- $79 + 1 =$
а) 89; б) 78; в) 80; г) 81.
8. $54 > 6$ на:
а) 50; б) 56; в) 6; г) 48.
9. 70 зменшити на суму чисел 20 і 40.
а) 100; б) 30; в) 40; г) 10.
10. Закупили 3 десятки кілограмів гречки і 5 десятків кілограмів рису. На скільки кілограмів рису закупили більше, ніж гречки?
а) На 80 кг; б) на 10 кг; в) на 20 кг; г) на 50 кг.
11. На аеродромі було 16 літаків. Спочатку відлетіло 5 літаків, а потім — ще 4. Скільки літаків залишилося на аеродромі?
а) $16 - 5$; б) $16 - 4$; в) $16 - (5 + 4)$; г) $16 + 5 + 4$.
12. Майстер в перший день витратив 30 м дроту, а в другий — на 10 м більше. Скільки всього метрів дроту витратив майстер?
а) 70 м; б) 40 м; в) 50 м; г) 60 м.

IV. Розв'язування логічних задач

1. Зошит дешевший за ручку, але дорожчий за олівець. Що дешевше? (*Олівець*)

2. Іванко живе вище за Петрика, але нижче за Семена, а Миколка живе нижче за Петрика. На якому поверсі чотириповерхового будинку живе кожен з них? (*Іванко — 3, Семен — 4, Миколка — 1, Петрик — 2*)

3. Стоять двоє. Один дивиться на південь, інший — на північ. Чи можуть вони побачити одне одного, не повертаючи голови, не дивлячись у дзеркало або які-небудь інші пристосування? (*Так, якщо стоять обличчям один до одного.*)

4. Півтора лимони коштують півтори гривні. Скільки коштують десять лимонів? (*10 грн*)

5. За книгу заплатили одну гривню і ще половину вартості книги. Скільки коштує книга? (*2 грн*)

6. Кожну хвилину від колоди відпилюють метровий шматок. За скільки хвилин розпилюють на такі шматки колоду завдовжки 6 метрів? (*За 5 хв.*)

7. Даша і Маша отримали в школі «десятки»: одна — з математики, інша — з читання. З якого предмета отримала десятку Даша, якщо Маша отримала цю оцінку не з математики? (*З математики*)

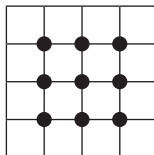
8. У трьох подружок — Віки, Ганни і Олени — дуже красиві куртки — синя і червона з капюшонами і синя без капюшона. У кого

яка куртка, якщо Ганна й Олена ходять з капюшонами, а у Ганни і Віки куртки синього кольору? (У Віки — синя без капюшона, у Ганни — синя з капюшоном, в Олені — червона з капюшоном.)

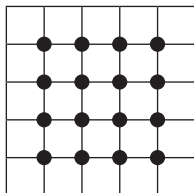
9. У шкільному буфеті Наталя, Яна і Олена купували тістечка — бісквітне з варенням, бісквітне з кремом і трубочку з кремом. Хто що купив, якщо кожна дівчинка з'їла по одному тістечку, Яна й Олена люблять тістечка з кремом, а Наталя й Олена купили собі по бісквітному тістечку? (Яна — трубочку з кремом, Олена — бісквітне тістечко з кремом, Наталя — бісквітне тістечко з варенням.)

10. Дев'ять точок у вузлах клітин утворюють квадрат. Яке найменше число точок можна до них додати, щоб вийшов новий квадрат, що містить наявні точки?

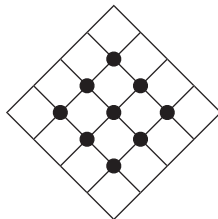
Розв'язання. Потрібно намалювати точки, про які йдеться в задачі.

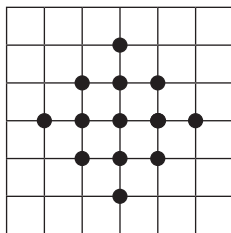
Відразу спадає на думку розв'язання:

Але воно не мінімальне. Повернемо малюнок так:

І тоді можна здогадатися про таке розв'язання.

Відповідь: 4 точки.

V. Підсумок уроку

ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ ДВОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ ДЕСЯТОК

Урок 124

Тема. Додавання й віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток. Загальний випадок. Задачі на дві дії

Мета: Проаналізувати помилки, допущені у контрольній роботі; провести роботу над типовими помилками; ознайомити учнів із додаванням двоцифрових чисел без переходу через десяток; розвивати логічне мислення; прищеплювати бажання вчитися, інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Загальна характеристика результатів виконання контрольної роботи

III. Аналіз помилок, виконання відповідних завдань

1 Робота над завданнями на знаходження невідомого від'ємника

— Учні потрібно було обвести 9 клітин у зошиті (*ставлять 9 точок*). Коли він обвів декілька, залишилося обвести 3 клітини (*затуляють 3 точки*). Скільки клітин він обвів? (*9 без 3, тобто $9 - 3 = 6$*).

Учні обводять 6 клітин і записують розв'язання.

2 Хвилинка каліграфії із логічним завданням

— За допомогою цифр 5 і 6 запишіть різні двоцифрові числа.

3 Завдання для учнів, які не припустилися помилок

1) Задача.

Для консервації овочів сім'я витратила 90 грн. 60 грн заплатили за помідори, 20 грн — за огірки, а інші гроші — за цибулю. Скільки гривень заплатили за цибулю?

2) Приклади.

$$50 + 3$$

$$8 + 30 + 1$$

$$98 - 90$$

$$90 - 60 - 20$$

$$69 + 1$$

$$66 - 6 + 10$$

$$79 - 9$$

$$90 - (60 - 20)$$

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Постановка проблеми. Відкриття нових знань

— Знайдіть суму чисел 35 і 23.

$$35 + 23 =$$

— Ми вміємо розв'язувати такі приклади? (Ні)
 — Спробуємо розв'язати ці приклади за допомогою моделей (трикутників і точок).

2 Пояснення нового матеріалу

— 35 — це? (3 десятки, 5 одиниць)

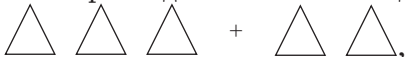

— 23 — це? (2 десятки, 3 одиниці)

— Знайдіть суму двоцифрових чисел (відповіді, припущення дітей).

— Потрібно десятки скласти з десятками:

а одиниці скласти з одиницями:

Сума дорівнює
 $35 + 23 = 58$

Висновок. Щоб додати двоцифрові числа, потрібно до десятків додати десятки, а до одиниць — одиниці.

3 Первинне закріплення

1) Колективна робота.

— Знайдіть суму чисел.

$$43 + 21 = \quad 54 + 32 =$$

Діти розв'язують усно, промовляючи правило.

— 43 — 4 десятки 3 одиниці.

— 21 — 2 десятки 1 одиниця.

Десятки додаю до десятків, а одиниці — до одиниць.

Сума дорівнює 64 (шістдесяти чотирьом).

54 — 5 десятків 4 одиниці.

32 — 3 десятки 2 одиниці.

Десятки додаю до десятків, а одиниці — до одиниць.

Сума дорівнює 86 (вісімдесяти шести).

2) Коментоване виконання завдань.

а) Застосовуючи переставну властивість дії додавання, розв'яжіть приклади.

$$40 + 3 + 20 + 5 \qquad 70 + 2 + 20 + 8$$

б) Розгляньте записи і поясніть розв'язання.

$$27 + 32 = 20 + 7 + 30 + 2 = 50 + 9 = 59$$

Висновок. Додаючи двоцифрові числа, десятки додають до десятків, а одиниці — до одиниць.

4 Самостійна робота

1 варіант

$45 + 51$

$22 + 33$

$67 + 12$

2 варіант

$13 + 66$

$44 + 22$

$34 + 41$

Самоперевірка — за готовим зразком з дошки.

1 варіант — 96; 55; 79; 2 варіант — 79; 66; 75.

► Фізкультхвилинка

МАШИНИ

Ми тепер вже анітрішки

Не будем ходити пішки.

До машини підійдем

І машину заведем.

(Ходьба.)

Зробимо машині вправи —

Їдем на колесах правих.

(Стрибки на правій нозі.)

Не втомились ще, машини?

Їдем на колесах лівих.

(Стрибки на лівій нозі.)

Зараз дружно загули

Всі машини «Жигулі»,

(Обертання рук.)

А тепер загальмували,

Відпочити на мить стали.

(Руки на пояс.)

В нас колеса накрутились,

Наїздились, натомились.

Тож дамо їм відпочити

І походим пішки, діти.

(Ходьба.)

Їдем на п'ятках, на носках,

Політаєм, наче птах.

(Повільні помаху руками.)

Ви вже, друзі, відпочили?

До роботи тихо сіли.

(Сідають за парти.)

В. Чабан

V. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування задач

1) Коментоване розв'язування задачі.

Із класу викликали до кабінету лікаря 12 учнів. У класі залишилося 17 учнів. Скільки всього учнів було в класі?

2) Розв'язування задач складанням виразу різними способами.

У коробці було 14 червоних і 12 синіх ялинкових шарів. Діти принесли ще 11 шарів. Скільки шарів стало в коробці?

— Розв'яжіть цю задачу трьома способами.

2 Офтальмологічна пауза**3 Розв'язування логічних задач**

- Бегемот важчий за носорога, а носоріг важчий за бика. Хто з них найлегший? (*Бик*)
- Віті, Петрикові й Андрійкові подарували по відеокасеті: одну — з комедією, другу — з веселими мультфільмами, а третю — з фантастичним фільмом. Хто що отримав у подарунок, якщо відомо, що Петрик і Вітя не люблять дивитися мультфільми, а Андрійко і Петрик у процесі перегляду реготали до упаду? (*Віті — з фантастичним фільмом, Петрику — з комедією, Андрійку — з веселими мультфільмами.*)

4 Розгадування математичних ребусів

100лиця

Пі100лет

Кі100чка

100вп 40а

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

— З яким обчислювальним прийомом ми ознайомилися на уроці?

— Розкажіть алгоритм додавання двоцифрових чисел. Наведіть приклади.

Урок 125

Тема. Додавання двоцифрових чисел без переходу через десяток. Задачі, які двічі містять відношення «на... більше» («менше»). Поняття «довжина» і «ширина» прямокутника

Мета: вправляти учнів у розв'язуванні прикладів і задач на додавання двоцифрових чисел без переходу через десяток; дати поняття довжини і ширини прямокутника; розвивати логічне мислення; виховувати акуратність, повагу одне до одного, бажання вчасно прийти на допомогу.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Повторення і закріплення вивченого матеріалу****1 Гра «Віконця»**

20	
	17
19	
	13
14	

30	
	2
	8
	1
	6

70	
64	
	68
63	1
	65

90	
70	
	20
50	
	10

2 Гра «Естафета»

Учням пропонується вибрати завдання посильного для себе рівня.

1 рівень	2 рівень	3 рівень
$73 - 1 =$	$74 - 70 =$	$72 - 70 + 20 =$
$42 + 1 =$	$43 - 40 =$	$80 + 4 + 6 =$
$50 - 10 =$	$62 - 2 =$	$59 - 50 - 9 =$
$40 + 10 =$	$90 + 8 =$	$25 + 5 + 40 =$
$30 - 1 =$	$37 - 3 =$	$40 + 40 + 2 =$

3 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— За допомогою цифр 4; 7; 8 запишіть дев'ять різних двоцифрових чисел.

4 Математичний диктант

- Записати цифрами числа : дев'яносто два, двадцять дев'ять, вісімдесят, сорок три, сімдесят чотири;
- записати числа, які передують числам: вісімдесят сім, тридцять, сто;
- записати число, що йде за числом 89;
- записати число, яке містить 6 дес. 7 од.;
- записати всі числа другого десятка.

5 Виконання завдань

1) Робота за таблицями.

Числа	Знайти
40 і 10	різницю
40 і 10	суму
15 і 62	суму

Числа	Знайти
40 і 1	суму
40 і 1	різницю
32 і 32	суму

2) Розв'язування прикладу (коментовано).

$$56 + 22$$

3) Знайдіть приклади з відповіддю 35; 66; 89.

$$22 + 13$$

$$63 + 25$$

$$55 + 34$$

$$90 - 1$$

$$40 - 1$$

$$60 + 6$$

$$24 + 11$$

$$48 + 41$$

► Фізкультхвилинка

Раз, два! Час вставати,
 Будемо відпочивати.
 Три, чотири! Присідаймо,
 Швидко втому проганяймо.
 П'ять, шість! Засміялись,
 Кілька раз понахилялись.

Зайчик сонячний до нас
 Завітав у світлий клас.
 Будем бігати, стрибати,
 Щоб нам зайчика впіймати.
 Прудко зайчик утікає
 І промінчиками грає.
 Сім, вісім! Час настав
 Повернутися до справ.

6 Розв'язування задачі

Навколо школи учні посадили 11 кущів шипшини, глоду — на 12 кущів більше, ніж шипшини, а бузку — на 23 кущі більше, ніж глоду. Скільки кущів бузку посадили учні?

На дошці — коротка умова завдання.

Шипшини	— 11 к.	←
Глоду	— ?, на 12 к. більше	←
Бузку	— ?, на 23 к. більше	

- Що відомо про кущі глоду?
- Якою дією можна це дізнатися?
- Що відомо про кущі бузку?
- Якою дією можна відповісти на це питання?

7 Робота з геометричним матеріалом

1) Виконання практичного завдання.

— Накресліть три відрізки: перший завдовжки 7 см, другий — на 2 см довший від першого, а третій — на 4 см довший від другого.

— На скільки сантиметрів перший відрізок коротший за третій?

2) Повторення геометричних понять.

— Назвіть елементи многокутника.

— Яка геометрична фігура називається прямокутником?

На дошці — прямокутник, розташований довільно.

— Як довести, що намальований чотирикутник — прямокутник?

— Покажіть більшу і меншу сторони цього прямокутника.

— Більшу сторону називають *довжиною*, меншу — *шириною* прямокутника.

3) Навчання креслення прямокутника.

— Повчимося креслити прямокутник.

— Накресліть прямокутник, довжина якого — 5 см, а ширина — 3 см. Як можна його розташувати?

— Проведіть у ньому відрізок так, щоб він розділив прямокутник на два трикутники.

8 Офтальмологічна пауза**9 Тестування**

- 1) Позначте число, у якому 3 десятки і 9 одиниць.
а) 33; б) 93; в) 39.
- 2) Між якими числами знаходиться число 59?
а) 60 і 61; б) 58 і 60; в) 58 і 57.
- 3) У якому ряді числа розташовані в порядку зростання?
а) 22; 43; 67; 84; 36; 98;
б) 22; 36; 43; 98; 84; 67;
в) 22; 36; 43; 67; 84; 98.
- 4) У якому ряді числа розташовані в порядку спадання?
а) 37; 55; 26; 44; 93; 75;
б) 93; 75; 37; 55; 26; 44;
в) 93; 75; 55; 44; 37; 26.
- 5) Позначте ряд чисел, у якому кожне наступне число більше попереднього на 1 десяток.
а) 36; 66; 46; 76; 56; 86;
б) 36; 46; 56; 66; 76; 86;
в) 36; 37; 38; 39; 40; 41.
- 6) Поставте знак $>$, $<$ або $=$.
2 дм 1 см 19 см
- 7) Поставте знак $>$, $<$ або $=$.
6 м 9 дм 69 дм
- 8) Розв'яжіть задачу.
Сестрі 22 роки, вона молодше за брата на 14 років. Скільки років братові?
а) 35; б) 8; в) 36.
- 9) Розв'яжіть задачу.
На пасіці було 25 вуликів. Через рік число вуликів збільшилося на 32. Скільки вуликів стало на пасіці через рік?
а) 56; б) 57; в) 58.
- 10) Позначте число, в якому число десятків на 3 більше числа одиниць.
а) 73, б) 53, в) 63.

10 Розв'язування логічних завдань

- На грядці стриало 8 горобців. Прилетіли ще 2 горобці. Кіт підкрався, схопив одного горобця і втік. Скільки горобців залишилося на грядці?
- З чисел 1; 2; 3; 4; 6; 11; 12; 13; 15 доберіть три доданки та отримайте суму 18.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Яке завдання виявилось найскладнішим?
- А яке — найцікавішим?
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 126

Тема. Застосування загального правила додавання двоцифрових чисел до випадку обчислень виду: $50 + 30$; $54 + 3$. Виконання учнями короткого запису задачі у зошиті. Порівняння довжин відрізків

Мета: формувати вміння застосовувати загальне правило додавання двоцифрових чисел до окремих випадків, коли в одному з доданків відсутні десятки або одиниці; вдосконалювати обчислювальні навички, уміння розв'язувати текстові задачі; розвивати логічне мислення, навички самостійної роботи; виховувати інтерес до предмета.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок,
Починається урок.

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

— Лижники беруть участь у змаганнях під номерами. Кому за ким встати?

- Назвіть номер учасника, який знаходиться між 16 і 18, 11 і 13?
- Який номер йде слідом за 15, 17, 19? Перед 11, 13, 20?
- Якщо в команді 2 десятки чоловік, який номер найперший? Останній?
- Які номери від 12 до 20? Назви попереднє і наступне число до числа 20.

— Скільки разів повторюється цифра 1 в записі чисел від 12 до 20?

— Що означає цифра 1 в записі цих чисел?

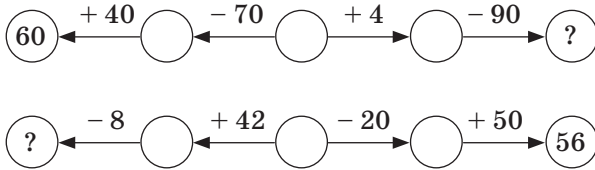
— Запишіть число 12 у вигляді суми одноцифрових доданків.

— У Ганни 15 шпильок. З них 8 шпильок з бантиками, а інші — з квіточками. Скільки у Ганни шпильок з квіточками?

— Співачці подарували букет з 11 троянд. З них 6 троянд були білі, а інші — червоні. Скільки червоних троянд було в букеті?

— Запишіть у вигляді суми розрядних доданків числа: 49; 37; 42; 30; 58; 23.

2 Гра «Естафета»

Перевірка. (20; 90; 94; 4. 60; 68; 26; 6.)

3 Хвилинка каліграфії

— Запишіть рядок числа 73.

— Дайте характеристику числа 73. (Це число двоцифрове, складається з 7 десятків, 3 одиниць. Для запису числа знадобилося дві цифри: 7; 3. Попереднє число — 72, наступне — 74. Число 73 — непарне.)

— У числі 73 затуліть цифру 7. Збільшиться або зменшиться число? На скільки? (Число зменшиться на 7 десятків.)

III. Вивчення нового матеріалу

1 Підготовча робота

— Додавайте спочатку виділені числа.

$50 + 5 + 3$

$70 + 8 + 20$

$60 + 4 + 10 + 2$

2 Пояснення нового матеріалу

На дошці — приклад: $34 + 20$

— У другому доданку немає одиниць. Тому треба додати десятки, а число одиниць не зміниться.

$34 + 20 = 30 + 20 + 4 = 54$

$34 + 2$

У другому доданку немає десятків. Тому додаємо одиниці, а число десятків залишається без зміни.

$34 + 2 = 4 + 2 + 30 = 36$

3 Первинне закріплення

1) Розв’язування прикладів $54 + 30$; $54 + 3$ (з коментуванням).

2) Розв’язування задачі (під керівництвом учителя).

На полиці стоїть 18 банок апельсинового соку, 20 банок яблучного. Скільки всього банок соку стоїть на полиці?

3) Розв’язування прикладів (з поясненням біля дошки).

$40 + 20$

$45 + 4$

$63 + 30$

$31 + 50$

► **Фізкультхвилинка**

Станем струнко! Руки в боки!
Пострибаєм, як сороки,

Як сороки білобокi.
 Стрибу-стрибу! Скоки-скоки!
 А тепер, як жабенята,
 Хочем трохи пострибати.
 Ква-ква-ква! Ква-ква-ква! —
 Щоб спочила голова.

Л. Кондрацька

IV. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування задач

- Два равлики повзуть один назустріч одному через стежину. Один проповз 42 см, інший — 30 см до зустрічі. Яка ширина стежини?

— Змініть питання задачі так, щоб розв'язання ми змогли записати відніманням.

— Складіть задачу за виразом: $20 + (20 + 3)$. (У саду дві яблуни. З однієї зірвали 20 яблук, а з іншої — на 3 більше. Скільки всього яблук зірвали з двох яблунь?)

— Змініть умову задачі, щоб розв'язання можна було записати так: $20 + (20 - 3)$. (У саду дві яблуни. З однієї зірвали 20 яблук, а з іншої — на 3 менше. Скільки всього яблук зірвали з двох яблунь?)

— Розв'яжіть задачі складанням виразу.

- На садову ділянку в середу привезли 40 кг добрив, а у четвер — 20 кг. Використали 30 кг добрив. Скільки кілограмів добрив залишилося?

2 Офтальмологічна пауза

3 Тестування

- 1) Позначте число, у якому 4 десятки і 7 одиниць.
 а) 74; б) 47; в) 48.
- 2) Між якими числами знаходиться число 79?
 а) 70 і 80; б) 78 і 80; в) 80 і 81.
- 3) Позначте найбільше двоцифрове число, записане цифрами 3 і 5.
 а) 35, б) 53, в) 33, г) 55.
- 4) Позначте ряд чисел, у якому кожне наступне число більше попереднього на 1 десяток.
 а) 42; 55; 37; 68; 72; 93;
 б) 43; 53; 63; 73; 83; 93;
 в) 43; 44; 45; 46; 47; 48.
- 5) Поставте знак $>$, $<$ або $=$.
 9 дм 8 дм 9 см

- 6) Поставте знак $>$, $<$ або $=$.
6 м 59 дм
- 7) До 32 додали 2 десятки. Яке число отримали?
а) 34; б) 52; в) 30.
- 8) 93 менше задуманого числа на 5 одиниць. Позначте задумане число.
а) 88; б) 98; в) 99.
- 9) Яке число задумали, якщо в нім бракує однієї одиниці до 6 десятків?
а) 58; б) 60; в) 59; г) 61.
- 10)* Знайдіть число, в якому число одиниць на 7 менше числа десятків.
а) 91; б) 71; в) 92.

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Яке завдання виявилось найскладнішим?
- А яке — найцікавішим?
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 127

Тема. Застосування загального правила додавання двоцифрових чисел до обчислень виду: $20 + 47$; $2 + 47$. Розв'язування задач складанням виразу

Мета: формувати вміння застосовувати загальне правило додавання двоцифрових чисел до окремих випадків, коли в першому доданку відсутні десятки або одиниці; вдосконалювати обчислювальні навички, вміння розв'язувати текстові задачі складанням виразу, порівнювати вираз і число; розвивати вміння грамотно, логічно давати повні відповіді на запитання, доводити, аргументувати власну думку; виховувати інтерес до предмета.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

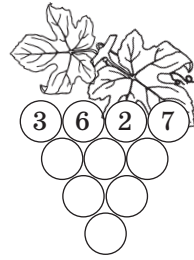
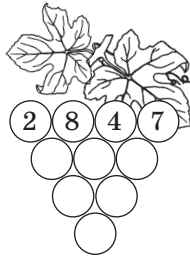
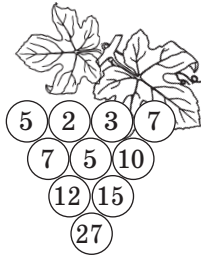
Нумо, подивись, друже,
Ти готовий розпочати урок?

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

1) Гра «Грона винограду».

— Подивіться, як грона винограду заповнено числами: вгорі — два доданки, внизу під ними — сума. Заповніть порожні «виноградинки» відповідними числами.

2) Робота в групах (біля дошки).

— Деякі діти працюють у групах біля дошки. Вони розшифрують тему нашого уроку.

1)		2)		3)		4)		5)	
40 – 30	д	55 – 50	в	5 + 6	н	40 – 20	м	20 – 15	в
36 – 30	о	70 – 60	д	14 – 10	а	14 – 9	в	66 – 60	о
44 – 40	а	13 – 8	в	7 + 8	я	90 – 80	д	17 – 7	д
11 – 6	в	20 – 16	а	25 – 20	в	20 – 5	я	4 + 7	н
14 – 7	і	20 – 13	і	57 – 50	і	17 – 10	і	27 – 20	і
54 + 3	ч	54 + 30	и	42 + 5	с	42 + 50	е	38 + 10	л

10	6	10	4	5	4	11	11	15	7

5	7	10	11	7	20	4	11	11	15

57	84	47	92	48

— Прочитайте тему уроку.

— Чим же ми сьогодні займатимемося на уроці? (Будемо розв'язувати приклади, задачі за допомогою дії додавання і віднімання.)

2 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Знайдіть закономірність і назвіть пропущені числа.

3; 6; 9; □; □; □; 21; □; □; □.

— Запишіть будь-яке двоцифрове число у вигляді суми розрядних доданків.

III. Вивчення нового матеріалу

1 Підготовча робота

$54 + 5$

$81 + 6$

$64 + 3$

$11 + 8$

$5 + 54$

$6 + 81$

$3 + 64$

$8 + 11$

— Яку властивість додавання використовували, виконуючи дії?

2 Пояснення нового матеріалу

На дошці — приклад: $2 + 47$.

— У першому доданку немає десятків. Тому треба додати 2 і 7, а результат додати до 40.

— Поясніть розв'язання прикладу.

$$30 + 26 = 30 + 20 + 6 = 50 + 6 = 56$$

3 Первинне закріплення

$60 + 14$

$4 + 44$

$42 + 37$

$80 + (6 + 9)$

$30 + 44$

$1 + 38$

$63 + 3$

$13 - (9 - 4)$

Два приклади розв'язують з коментуванням, а решту — самостійно.

► Фізкультхвилинка

ГУСИ

Вийшли гуси на травичку

Пощипати муравицю.

Йдуть вони ладочком,

Рівненьким рядочком.

(Ходьба на місці.)

Гусоньки гуляли,

Крильцями махали.

(Піднімання й опускання рук в сторони і вниз.)

Поскубли травички,

Попили водички,

Нахилились, потяглись,

Усі дружно піднялись.

(Присідання.)

Бігали-гуляли,

Крильцями махали.

(Піднімання й опускання рук.)

По дорозі цуцик біг,

Біля гусеняток ліг.

Гуси цуцику зраділи,

Заспівали, зашипіли.

(Нахили тулуба вперед.)

Він злякався і утік —

Тікав малий з усіх ніг.

Розправили гуси крила,

За цуциком полетіли.

(Біг з піднятими в сторони руками.)

Набігались, заморились,

Криленята опустили.

Пішли малі гусенята

Ввечері додому спати.

А як спатоньки вкладались —

(Ходьба, руки на поясі.)

Ще крильцями помахали.

В. Чабан (Піднімання й опускання рук.)

IV. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування задач

На спортивному майданчику гуляло 10 дітей. До них прийшло 11 дівчаток і 18 хлопчиків. Скільки дітей стало на майданчику?

На дошці — коротка умова задачі.

Було — 10 діт.

Прийшло — 11 дів. і 18 хл.

Стало — ?

Учні повторюють задачу, складають колективно план розв'язання, а потім розв'язують по діях і виразом.

2 Самостійна робота

У саду росло 40 кущів червоних троянд, а білих — на 30 менше. Посадили ще 26 кущів білих троянд. Скільки білих троянд стало в саду?

— Розв'яжіть задачу, склавши вираз.

3 Офтальмологічна пауза

4 Порівняння виразу і числа

1 варіант

$28 - 10 \square 28$

$42 + 5 \square 48$

$35 + 30 \square 65$

$66 \square 68 - 8$

2 варіант

$10 \square 28 - 8$

$48 \square 43 + 5$

$60 \square 35 + 20$

$4 \square 6 + 40$

Взаємоперевірка.

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Що найбільше запам'яталося?

— Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 128

Тема. Квадрат. Периметр квадрата. Застосування різних способів знаходження суми двоцифрових чисел

Мета: навчити розрізняти квадрат за істотними ознаками; узагальнити і систематизувати вміння учнів розв'язувати приклади і задачі на вивчені випадки знаходження суми двоцифрових чисел; закріпити вміння складати і розв'язувати задачі за малюнками; розвивати пізнавальну активність, вміння спостерігати і порівнювати, робити висновки, висловлювати власну думку; виховувати культуру розумової праці.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення і закріплення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

1) Розв'яжіть магічний квадрат.

	16	2
	8	
14		

14	24	42	23
----	----	----	----

2) Назвіть сусідів числа.

; 59; ; 11; ; 75; ; 30;

3) Знайдіть «зайве» число.

4; 13; 22; 35; 40.

4) Порівняйте, якщо це можливо.

23 кг 5 кг 68 см 89 см

18 л 37 л 3 дм 16 см

51 дм 57 дм 7 м 8 кг

2 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Знайдіть закономірність і назвіть пропущені числа.

4; 8; 12; ; ; ; ; 32; ; .

— Представте будь-яке двоцифрове число у вигляді суми розрядних доданків.

III. Вивчення нового матеріалу

1 Підготовча робота

— Подивіться на креслення.

— Які фігури ви бачите?

— Скільки кутів у кожному чотирикутнику?

— Знайдіть фігури, в яких усі кути прямі.

— Як вони називаються?

— У яких з цих прямокутників однакові сторони?

КВАДРАТ

Хоч квадратом покрути, —
В нього лиш прямі кути,
Ще й однакові всі боки,
Щоб ніхто не мав мороки.

Л. Вознюк

2 Практична робота

У кожного учня на парті — квадрат, учитель на дошці фіксує властивості квадрата.

— Ви отримали квадрат. Розкажіть про нього. (*У квадрата чотири вершини, чотири сторони, чотири кути.*)

За допомогою косинців або моделі прямого кута учні з'ясовують, що кути у квадрата прямі.

— Що можна сказати про кути? (*Вони прямі.*)

— Візьміть до рук лінійки, виміряйте сторони квадрата. (*Усі сторони рівні.*)

— Скільки кутів і сторін у квадрата? (*По чотири*)

— Як можна назвати квадрат по-іншому? (*Чотирикутник*)

— Я розповім вам казку. Вона незвичайна, математична і називається «Родичі».

Жила на світі важлива фігура. Важливість її визнавалася всіма людьми, оскільки при виготовленні багатьох речей форма її служила зразком. Кого б не зустріла вона на своєму шляху, всім хвалилася: «Подивіться, який у мене красивий вид: сторони мої всі рівні, кути усі прямі. Красивіше мене немає фігури на світі!» (*Учитель показує малюнок.*)

— Назвіть цю фігуру, діти! (*Квадрат*)

— Як ви дізналися? (*Сторони рівні, кути прямі.*)

— Ходив Квадрат по світу, і стала обтяжувати його самотність: ні з ким поговорити, ні з ким потрудитися в хорошій і дружній компанії. Адже весело і легко буває тільки з друзями. І вирішив Квадрат пошукати родичів... «Якщо зустріну родича, то відразу його впізнаю, — думав Квадрат, — адже він має бути схожий на мене».

Одного разу зустрічає він на шляху таку фігуру. (*Учитель показує прямокутник.*)

— Придивився Квадрат на неї і побачив щось знайоме. «Як тебе звуть?» — запитує.

— Дізналися, діти? (*Це прямокутник.*)

— Чому він так називається? (*У нього всі кути прямі.*)

— У вас на партах лежать прямокутники. Перевірте, які у них кути. (*Проводиться перевірка біля дошки і за партами.*)

— Давайте виміряємо довжину сторін. Що ви про них скажете? (Діти вимірюють довжини сторін прямокутників, роблять висновок: сторони, які лежать одна навпроти іншої, рівні.)

Учитель на дошці фіксує властивості прямокутника.

— Називаються ці сторони *протилежними*. Сформулюйте висновок про протилежні сторони прямокутника. (*Протилежні сторони прямокутника рівні.*)

— У чому ж відмінність квадрата та прямокутника? (*У квадрата всі сторони рівні, а у прямокутника — тільки протилежні.*)

— У прямокутника та сторона, яка довше, називається «довжина». Сторона, яка коротше, називається «ширина».

Як визначити, де у квадрата довжина, а де — ширина? (*У квадрата всі сторони однакові завдовжки.*)

— Накресліть прямокутник, довжина якого — 5 см, а ширина — 3 см.

— Поміркуйте, чи можна з цього прямокутника отримати квадрат? (*Узяти за сторону квадрата ширину або довжину прямокутника.*)

— Накресліть у зошиті квадрат будь-яким способом.

— Хто накреслив квадрат зі стороною 3 см, хто — зі стороною 5 см?

— А тепер послухайте продовження казки.

Квадрат запитує у Прямокутника:

— А ми не родичі з тобою?

— Я б теж був радий дізнатися про це, — говорить Прямокутник. — Якщо у нас знайдеться чотири ознаки, за якими ми схожі, тоді ми з тобою близькі родичі й у нас може бути одне прізвище.

— Давайте допоможемо фігурам знайти такі ознаки, узагальнимо отримані знання. (*У фігур чотири кути, всі кути прямі, у них по чотири сторони, протилежні сторони рівні.*)

— А яке ж у них загальне прізвище? (*Прямокутники*)

— Зраділи фігури, що знайшли один одного. Відпочивають разом, працюють. Одного разу гуляли на галявинці, і до них підійшла фігура, що мала такий вигляд. (*Учитель показує чотирикутник.*)

— Увічливо привітавшись, говорить: «Довго я шукав представників нашого старовинного роду. Нарешті я знайшов своїх близьких родичів!»

— А як же тебе звать?

— Чотирикутник.

— Як же довести, що ми — твої родичі?

— Ми маємо дві загальні ознаки.

Вони були названі.

А ви, діти, зможете їх назвати? (*Чотири кути, чотири сторони*)

— Так зустрілися і жили однією дружною сім'єю три споріднені фігури, які називалися чотирикутники.

Висновок. Квадрат — це прямокутник, у якого всі сторони рівні.

3 Первинне закріплення

— Побудуйте у зошиті квадрат зі стороною 4 см. Знайдіть його периметр.

► Гра «Істина — брехня»

— Які твердження правильні?

- Будь-який квадрат — це прямокутник.
 - Будь-який прямокутник — це квадрат.
 - Будь-який чотирикутник — це многокутник.
- (*Правильні — перше і третє твердження.*)

► Фізкультхвилинка

БДЖІЛКИ

Стали, дітки, у рядок,

Всі підемо на лужок.

(*Ходьба.*)

На квітучому лужку

Гудуть бджілки: «Жу-жу-жу».

Разом з ними політаєм,

(*Імітація руху крил.*)

Покрутились вліво-вправо,

(*Повороти тулуба.*)

Глянули, де кращі трави,

Пошукали квіточок,

Щоб зібрати з них медок.

(*Нахили тулуба вперед.*)

Політали, покрутились,

Дуже бджілки натомились.

Щоб набратись сили,

Усі дружно сіли.

(*Присідання.*)

Знов шукаєм квіточок,

Щоб зібрать смачний медок.

(*Головою торкнутися колін.*)

Назбирали? Ого-го!

Всі до вулика бігом.

(*Біг на місці.*)

Побували на лужку,

Скуштували ми медку.

Тепер стали у рядок,

Вертаємось на урок

(*Ходьба.*)

В. Чабан

IV. Розвиток математичних знань

1 Розв'язування прикладів з коментуванням

1) Розгляньте записи і порівняйте розв'язання.

$$43 + 55$$

$$40 + 50 = 90 \quad 43 + 50 = 93$$

$$3 + 5 = 8 \quad 93 + 5 = 98$$

$$90 + 8 = 98$$

$$63 + 32 \quad 65 + 30 \quad 65 + 3$$

2 Розв'язування задачі (за малюнком)

У відрі 9 кг картоплі, у кошику — 5 кг, а у ящику — стільки, скільки у відрі та кошику разом. Скільки всього кілограмів картоплі?

Учні складають задачу за малюнком, записують розв'язання з коментуванням.

3 Офтальмологічна пауза

4 Самостійна робота

1 варіант

$$14 + 12 \quad 62 + 30 \quad 2 + 86 \quad 33 + 33$$

2 варіант

$$47 + 32 \quad 62 + 3 \quad 20 + 76 \quad 40 + 48$$

Перевірка.

— Поставте знак плюс, якщо приклади розв'язані правильно.

— Поставте знак мінус, якщо допущені помилки.

— Просигналізуйте зеленим кольором ті, хто виконав роботу правильно.

— Просигналізуйте червоним кольором ті, хто припустився помилки.

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

Урок 129

Тема. Числові вирази. Складання задач за розв'язком

Мета: ознайомити учнів з термінами «числовий вираз», «значення числового виразу»; розвивати обчислювальні навички, вміння розв'язувати задачі, логічне мислення; виховувати любов до математики, допитливість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Стали, діти, підтягнулись,
Одне одному всміхнулись.

На урок старання не забудьте взяти.
Сіли всі рівненько, будем працювати.

II. Повторення вивченого матеріалу.

1 Усна лічба

1) Робота над загадками.

- Стоїть панна в краснім жупані;
Хто йде — руку дає. (*Суниця*)

$$20 - 5 + 3 - 9 + 11 + 4 + 6 - 30 + 7 + 20 = ?$$

15 — малина

27 — суниця

34 — смородина

— Скільки вийшло? (*27. Це — суниця.*)

— Скільки в цьому числі десятків і одиниць?

— Що ви знаєте про цю ягоду?

Суниця росте у світлих березових лісах. Це низенькі кущики з трійчатим листям і з довгими пагонами — вусами. Від цих вусів виростають нові рослини, а пагони відсыхають.

Давні мудреці завіряли: у домі, де їдять суницю, лікар не потрібен — суниця приносить здоров'я.

Плоди суниці лежать на землі. Вони, звісно, забруднюються, а від бруду можна захворіти. Садівники про це знають і підкладають під кущі суниці солому. Тоді ягоди не торкаються землі. Англійці перейменували суницю на «солом'яну ягоду». Називають її «строберрі». «Стро» означає «солома», «беррі» — «ягода».

Плоди дикої лісової суниці ароматніші від садової, але дуже вже дрібні. Ботаніки виявили у Південній Америці дику суницю з ягодами вдесятеро крупнішими. Її називають «Чилійською». У Північній Америці знайшли ще один вид, також крупноплідний — суницю «Вірджинську». Привезли обидва сорти до Європи, посадили в ботанічному саду. Від них пішов новий сорт — та сама «Вікторія», суниця ананасна, яку зараз вирощують по всьому світу.

- Народжується з квітки,
Його всі люблять дітки,
Заліза в нім багато,
Рум'яне і хрустке.
А ну, скажіть, малята,
То що ж воно таке? (*Яблуко*)

$$6 + 6 + 8 - 7 - 5 + 30 + 2 - 10 - 21 - 9 + 5 = ?$$

38 — груша

21 — апельсин

5 — яблуко

- Квітка пишна, квітка гожа,
На троянду трішки схожа.
На кущах вона зростає.
Хто із вас цю квітку знає? (*Шипшина*)

$$42 - 2 - 20 + 0 + 7 - 6 + 10 = ?$$

31 — шипшина

11 — калина

52 — слива

— Що ви знаєте про шипшину?

Шипшина була добре відома як лікарська рослина ще у Стародавній Греції. Мусульмани з самого початку зародження релігії дику шипшину вважали священною квіткою, що дає життя і здоров'я.

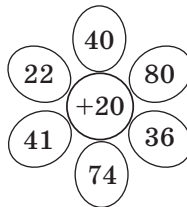
У Древній Русі для загоєння ран та запобігання гангрени застосовували пов'язки, просочені відваром або настоєм з квіток або плодів шипшини.

Заготовляють зрілі плоди до заморозків, коли вони набувають оранжево-червоного забарвлення, поки вони тверді, оскільки м'які плоди при зборі легко розчавлюються, при сушінні в них зменшується вміст вітамінів.

У плодах шипшини дуже багато вітаміну С — аскорбінової кислоти.

У китайській медицині використовуються коріння шипшини як засіб, що поліпшує травлення. У тибетській медицині плоди використовуються для лікування туберкульозу легенів, неврастенії, хвороб серця.

2) Гра «Мовчанка».

(60; 100; 56; 94; 61; 42)

2 Хвилинка каліграфії

— Повторіть написання цифр: 3; 6; 9.

79; 7; 17; 91; 70; 9; 97; 99; 19; 71; 90; 77.

— Випишіть двоцифрові числа, починаючи з найменшого.

— Зменшіть ці числа на 2 і запишіть.

III. Вивчення нового матеріалу

1 Пояснення нового матеріалу

На картках — числа: 50 і 2; 17 і 3.

— Запишіть суму.

Діти записують приклад у зошиті, один учень — на дошці.

На картках — числа: 38 і 8; 97 і 90

— Запишіть різницю.

Діти записують приклад у зошиті, один учень — на дошці.

— Прочитайте отримані суми і різниці.

50 + 2; 17 + 3; 38 - 8; 97 - 90 — це *числові вирази*.

— Виконавши дію у виразі, ми знайдемо *значення виразу*.

— Знайдіть значення виразів. (52 — значення першого виразу, 20 — значення другого виразу, 30 — значення третього виразу, 7 — значення четвертого виразу.)

На дошці — картки з числами: 4; 7; 14; 12; 8; 32; 6; 23; 66.

— А тепер, використовуючи ці числа, самостійно складіть вираз і знайдіть його значення.

Де кілька учнів записують свої вирази на дошці. (*Перевірка*.)

2 Первинне закріплення з коментуванням

— Випишіть приклади, значення яких дорівнює 58.

$$45 + 13$$

$$90 - (60 - 40)$$

$$57 + 10 + 1$$

$$26 + 31$$

$$60 - 20 + 18$$

$$77 - 10 + 21$$

— Як же знаходили значення виразу? (*Виконували дію*.)

► Фізкультхвилинка

ВЕДМЕЖАТА

Ведмежата в лісі жили,

Головою вертіли.

Ось так, ось так — головою вертіли.

Ведмежата мед шукали,

Дружно дерево гойдали,

Ось так, ось так — дружно дерево гойдали.

Вперевалочку ходили

Та із річки воду пили.

Ось так, ось так — та із річки воду пили.

Ну, а потім танцювали,

Вище лапи піднімали.

Ось так, ось так — вище лапи піднімали.

IV. Розвиток математичних знань

1 Складання задачі за розв'язком

— Складіть задачу, яка б розв'язувалася такими діями.

1) $10 + 6 = 16$

2) $16 - 9 =$

Плавало — 10 білих і 6 чорних лебедів

Вийшло на берег — 9 лебедів

Залишилося — ?

2 Розв'язування задачі складанням виразу

У першу бочку налили 50 відер води, у другу — на 20 відер менше, ніж у першу, а в третю — на 30 відер більше, ніж у другу. Скільки відер води налили у третю бочку?

На скільки відер налили більше у третю бочку, ніж у першу?

3 Офтальмологічна пауза**4 Самостійна робота**

На дошці — рівності і нерівності.

75 см 7 дм 6 см

5 дм 3 см 3 дм 5 см

9 дм 1 дм

10 см 1 дм

1 год 100 хв

90 хв 1 год 30 хв

2 доби 23 год

60 хв 6 год

1 *варіант*. Записати рівності.

2 *варіант*. Записати нерівності.

Взаємоперевірка.

5 Робота за індивідуальними картками

— З'єднайте вираз з його значенням.

8 + 9 | 56

27 - 6 | 37

30 + 4 + 3 | 17

52 - 2 + 6 | 40

43 - (13 - 10) | 21

6 Розв'язування логічної задачі

У 9 клітинах квадрата розставте числа 4; 4; 4; 5; 5; 5; 6; 6; 6 так, щоб сума чисел по горизонталі, вертикалі і діагоналям дорівнювала 15.

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Що нового дізналися на уроці?

— Як знайти значення виразу?

— Якщо ви задоволені своєю роботою, візьміть кружечок зеленого кольору.

— Якщо ви могли б працювати краще, візьміть кружечок жовтого кольору.

— Якщо вам ваша робота не сподобалася, і ви могли б краще працювати, візьміть кружечок червоного кольору.

— А тепер візьміть на парті смайлик, що відповідає вашому настрою, і прикріпіть його на дошку.

Урок 130

Тема. Віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток (*загальний випадок*)

Мета: ознайомити учнів із загальним випадком віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток; закріплювати обчислювальні навички; вправляти у розв'язуванні складених задач; розвивати логічне мислення, уважність; виховувати повагу одне до одного.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— За допомогою цифр 6, 3, 4 запишіть дев'ять різних двоцифрових чисел.

2 Математичний диктант

- Число 60 збільшити на 20;
- до 30 додати стільки ж;
- яке число слідує при лічбі за числом 34;
- яке число передує при лічбі числу 41;
- перший доданок 20, другий доданок 3, знайдіть суму;
- зменшуване 22, від'ємник 2, знайдіть різницю.
- Скільки сантиметрів в 1 дм 7 см?

Перевірка. Учитель диктує питання, учень біля дошки відповідає, якщо відповідь неправильна, відповідає інший учень, пояснює, дає правильну відповідь.

80; 60; 35; 40; 23; 20; 17 см

Діти, у яких усі відповіді у диктанті правильні, ставлять собі «+» у зошиті.

— Яке число може бути «зайвим»? (17 см. Це величина, іменоване число. 35 і 23. Інші числа — круглі.)

— Виписіть круглі числа:

80; 60; 40; 20.

— Що ви помітили? (Числа зменшуються на 20. Ці числа парні.)

— Випишіть числа, що залишилися:

$$35 = \qquad 23 =$$

Запишіть суму розрядних доданків.

$$= 30 + 5 \qquad = 20 + 3$$

3 Розв'язування задач

— Прочитайте умову задачі і поясніть, що дізнаєтесь, виконавши дії.

$$25 + 13 = 38 \qquad 25 + 10 + 13 = 48$$

$$13 + 10 = 23 \qquad 25 - 10 = 15$$

Задача. В осінньому букеті 25 кленових листочків, 13 дубових і 10 березових.

На дошці — коротка умова задачі.

Було — 30 кг

Продали — 10 кг

Залишилося — ?

— Складіть та розв'яжіть задачу.

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Ми вже вміємо додавати і віднімати двоцифрові числа.

Сьогодні на уроці ми ознайомимося з новим обчислювальним прийомом.

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Постановка проблеми. Відкриття нових знань

— Знайдіть різницю чисел 35 і 23.

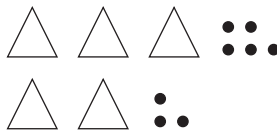
Запис на дошці: ПРОБЛЕМА!

$$35 - 23 =$$

— Ми вміємо розв'язувати такі приклади? (Ні)

— Спробуємо розв'язати ці приклади за допомогою моделей (трикутників і точок).

Знайдіть різницю двоцифрових чисел 35 і 23.

— Як знайти різницю двоцифрових чисел? (Відповіді, припущення дітей.)

— Потрібно з десятків відняти десятки:

— Залишився один десяток

Потрібно від одиниць відняти одиниці.

— Залишилися дві одиниці .

Різниця дорівнює .

$$35 - 23 = 12$$

Висновок. Щоб відняти двоцифрові числа, потрібно від десятків відняти десятки, а від одиниць — одиниці.

— Знайдіть різницю чисел:

$$48 - 25 = \quad 57 - 14 =$$

Діти розв'язують усно, промовляючи правило.

48 — 4 десятка 8 одиниць.

25 — 2 десятка 5 одиниць.

Десятки віднімаю від десятків, а одиниці — від одиниць.

Різниця дорівнює 23 (*двадцяти трьом*).

57 — 5 десятків 7 одиниць.

14 — 1 десяток 4 одиниць.

Десятки віднімаю від десятків, а одиниці — від одиниць.

Різниця дорівнює 43 (*сорока трьом*).

2 Первинне закріплення

$$48 - 25$$

$$69 - 27$$

$$40 - 20 = 20$$

$$60 - 20 = 40$$

$$8 - 5 = 3$$

$$9 - 7 = 2$$

$$20 + 3 = 23$$

$$40 + 2 = 42$$

Виконання завдання з детальним поясненням.

► Фізкультхвилинка

По долині ми гуляєм,
Фізкультхвилинку починаєм.
Справа — ліс, а зліва — поле,
Унизу іскриться море.
В небі сонечко сіяє
І з нами промовляє.
Раз, два, три, чотири, п'ять.

Будем дружними зростать.
 Дуже добре будем вчитись,
 Вдома, в школі не лінитись.

V. Розвиток математичних знань

1 Самостійна робота

1 варіант

$27 - 12$

$95 - 51$

$76 - 44$

$88 - 53$

2 варіант

$28 - 26$

$66 - 52$

$47 - 13$

$35 - 11$

Самоперевірка проводиться за готовим зразком з дошки.

1 варіант: 15; 44; 32; 35.

2 варіант: 2; 14; 34; 24.

Діти, які розв'язали приклад правильно, ставлять собі «+» у зошиті.

2 Розв'язування задачі

Діти зібрали 58 грибів. 15 маслюків і 12 лисичок вони віддали бабусі, а решту віднесли додому мамі. Скільки грибів діти принесли мамі?

— Чи можна одразу відповісти на питання задачі?

— Що для цього треба знати?

— Чи відомо, які гриби діти віддали бабусі?

— Яку дію треба виконати, щоб дізнатися, скільки всього грибів діти віддали бабусі?

— Як знайти, скільки грибів діти віддали мамі?

Після запису розв'язання учні складають і розв'язують подібну задачу.

3 Гра «Знайди помилку»

$37 + 22 = 59$

$18 - 15 = 13$

$59 - 46 = 3$

$43 + 15 = 68$

$75 - 24 = 61$

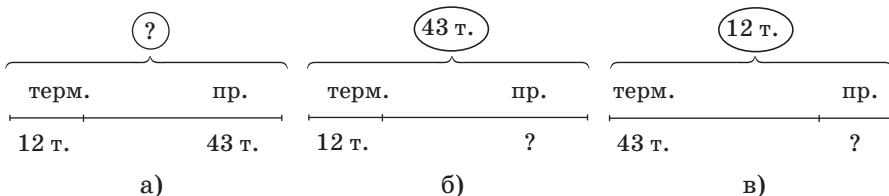
$46 - 12 = 34$

$77 - 33 = 44$

$32 + 47 = 79$

4 Офтальмологічна пауза

5 Розв'язування задачі з опорою на схему

За день на пошті прийняли 43 телеграми, з них 12 — термінові, а інші — прості. Скільки простих телеграм?

— Потрібно знайти частину. Щоб її знайти, потрібно з цілого (43 телеграми) відняти відому частину 12.

Яка схема підходить до задачі? (Схема «б»)

— Запишіть у зошиті розв'язання задачі. Використовуйте новий обчислювальний прийом для віднімання двоцифрових чисел.

$$43 - 12 =$$

Десятки віднімаю від десятків, а одиниці — від одиниць.

$$43 - 12 = 31 \text{ (т.)}$$

Відповідь: 31 телеграма.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

— З яким обчислювальним прийомом ми ознайомилися на уроці?

— Сформулюйте правило віднімання двоцифрових чисел?

Урок 131

Тема. Віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток (*закріплення*). Задачі на дві дії, у яких потрібно результат першої дії порівняти з одним із даних задачі

Мета: закріпити знання загального випадку віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток; формувати вміння розв'язувати задачі на дві дії, у яких треба порівняти результат першої дії з одним з даних задачі; розвивати логічне мислення; виховувати інтерес до математики.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми і мети уроку

III. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

— У деякому царстві, в Тридев'ятій державі жили-були Іван-Царевич і Василина Прекрасна. Одного разу Василина зникла, Іван-Царевич посумував, погорював і вирушив на пошуки. Але куди йти, де шукати? Хто викрав Василину? Ми дізнаємося це, виконавши 1-ше завдання.

» Завдання 1

— Знайдіть «зайве» число; розташуйте числа в порядку спадання.

— Тепер перегорнемо картки. Що вийшло? 35; 73; 33; 13; 23.

73	35	33	23	13
К	о	щ	і	й

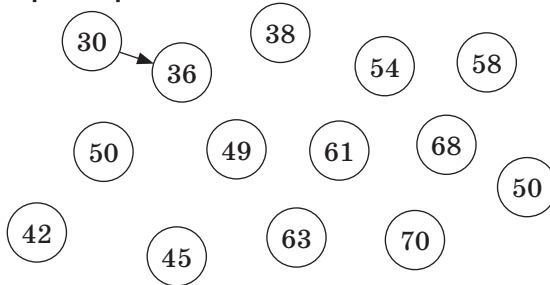
— Іван-Царевич вирушив у дорогу. Але його вже очікує Змій Горинич, посланий Кощеєм. Хто битиметься зі Змієм? Треба перемогти всі три голови Змія!

► Завдання 2. Гра «Естафета»

$38 + 2$	$65 + 5$	$28 + 2$
$46 - 4$	$87 - 3$	$39 - 6$
$46 + 40$	$87 + 10$	$39 + 30$
$82 + 8$	$56 + 6$	$76 + 4$
$100 - 20$	$50 + 30$	$90 - 40$
$75 - 5$	$91 - 90$	$83 - 3$
$59 - 30$	$36 - 2$	$49 - 3$
$59 - 3$	$36 - 20$	$49 - 30$

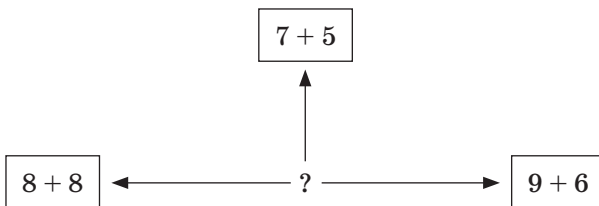
— Поведе Івана-Царевича чарівний клубочок, але до нього можна дістатися лабіринтом чисел (у порядку зростання).

► Завдання 3. Гра «Лабіринт»

► Завдання 4

— Чарівний клубочок привів Івана-Царевича на роздоріжжя. На придорожньому камені — напис: «Правильна дорога — та, де відповідь не найбільша і не найменша». По якій дорозі йти Івану?

► **Завдання 5. Хвилинка каліграфії з логічним завданням**

— А на дорозі — числа, записані рядами. Знайдіть закономірність, продовжте ряди чисел.

20; 17; 14; □; □; □; □.

2; 4; 7; 11; □; □; □; □.

— Ви перемогли Змія Горинича! Він охороняв скриню, у якій зберігався меч для Івана-Царевича. Але скриня міцно замкнута трьома замками. А замки непрості — на кожному приклад. Що скажете?

► **Завдання 6**

— Замки відмикаються, якщо ми виправимо помилки, зробимо їх «невидимками». Стирати нічого не можна, можна дописувати числа і знаки дій.

$$46 = 50$$

$$28 + 1 = 30$$

$$64 > 70$$

$$4 + 46 = 50$$

$$1 + 28 + 1 = 30$$

$$64 > 70 - 7 \text{ (та ін. числа до 70)}$$

$$46 = 50 - 4$$

$$28 + 1 = 30 - 1$$

$$\text{будь-яке число} > 6 + 64 > 70$$

— Отже, меч у руках Івана, шлях в Царство Коцїя вільний!

► **Завдання 7. Пояснення розв'язання прикладу на віднімання**

77 - 33

Замок Коцїя знаходиться на величезній високій скелі. Допоможемо Івану-Царевичеві подолати скелю, розв'язавши приклад.

► **Фізкультхвилинка**

Раз, два — руки в боки,
Три, чотири — два підскоки,
П'ять, шість — нахилились,
Сім, вісім — розпрямились,
Дев'ять, десять — всі присіли
І за парти тихо сіли.

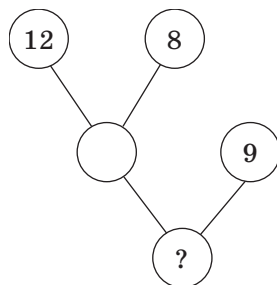
IV. Розвиток математичних знань

— Ну, ось і дісталися до замку Коцїя. Він зустрів Івана-Царевича такими словами: «Якщо ти зміг до мене добратися, виконай мої завдання, і Василина — твоя! Якщо не виконаєш — голова з плечей! Ось перше завдання...».

► **Завдання 1**

Задача. У моєму саду росте чарівна яблуня із золотими і срібними яблуками. Золотих яблук було 12, срібних — 8. 9 яблук я зірвав. На скільки яблук менше зірвав, ніж росте?

Запис короткої умови, аналіз задачі, складання графічної схеми.

Було — 12 яблук і 8 яблук
 Зірвав — 9 яблук

) на ? <

Коментоване розв’язування задачі. Перевірка, вписування чисел у схему.

► **Завдання 2**

У магазині було 75 кг сметани. Продали 45 кг. На скільки кілограмів менше сметани залишилось, ніж продали?

На дошці — коротка умова задачі і неповне розв’язання.

1) $75 - 45 = 30$

2) $45 - 30 =$

— Чи можна відповісти на питання задачі?

— Що треба дізнатися спочатку?

— Яку дію виконуватимемо? Чому?

Учні закінчують розв’язання задачі і записують його у зошит.

► **Завдання 3**

Було	Відремонтував	Залишилося
68 стільців	43 стільці	?

— На скільки більше було стільців, ніж залишилося?

Учні складають задачу за таблицею, складають план розв’язання задачі. Записують розв’язання на дошці і в зошитах.

► **Завдання 4**

Число збільшили на 32 і дістали 57. Яке число збільшили?

Учні записують приклад з віконцем і розв’язують його.

$\square + 32 = 57$

$57 - 32 = 25$

► **Завдання 5. Самостійна робота**

1 варіант

$55 + 44$

$98 - 11$

$30 + 70$

$65 - 32$

2 варіант

$38 - 8$

$18 + 11$

$86 - 32$

$65 - 45$

Фронтальна перевірка

99 87 100 33

30 29 54 20

— У яких прикладах відповідь — кругле число?

— У яких відповідях однакова кількість десятків і одиниць?

► **Завдання 6. Логічне завдання**

— Скільки квартир під номерами від 1 до 100 мають у своєму номері цифру 7? (7; 17; 27; 37; 47; 57; 67; 70; 71; 72; 73; 74; 75; 76; 77; 78; 79; 87; 97 — 19 квартир.)

► **Завдання 7. Логічне завдання**

«Ну, Іване, забирай Василину, — сказав Коцій. — Тільки спочатку здогадайся, де вона. У мене 4 вежі. Перша вежа порожня. Василина не в найвищій вежі. Де вона?»

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Які знання та вміння допомогли вам у пошуках Василини?

Урок 132

Тема. Застосування загального правила віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток до обчислень виду: $79 - 40$; $79 - 4$. Складання задач за малюнками

Мета: учити застосовувати загальне правило віднімання двоцифрових чисел до обчислень виду $79 - 40$; $79 - 4$; формувати вміння розв'язувати задачі; розвивати увагу, пам'ять; виховувати ошадливість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повторення вивченого матеріалу.

1 Гра «Магічний квадрат»

3		
13		5
11		

Ключ				
27	29	25	31	23

2 Геометричний матеріал

— Накресліть прямокутник. Проведіть у ньому відрізок таким чином, щоб він розділив прямокутник на два чотирикутники.

3 Хвилинка каліграфії

- Написання числа 25.
- Характеристика числа: парне — непарне, місце у числовому ряді, скільки десятків і одиниць, скільки цифр для запису, одноцифрове або двоцифрове, попереднє і наступне для нього числа.

4 Гра «Третій зайвий»

— Усі ми знаємо гру «Третій зайвий», де необхідно виключити із запропонованого ряду зайве і відповідь обґрунтувати (*відповіді можуть бути різними*).

- 1) 1; 2; 3; 4; 5.
- 2) Гривня, алтин, копійка, долар.
- 3) Шестірка, сімка, вісімка, копійка, десятка.

5 Гра «Асоціації»

— Які асоціації викликають у вас подані слова?

- 1) Маленька, кругла, мідна, розмінна. (*Копійка*)
- 2) Залізна, бронзова, срібна, золота, нерозмінна, українська. (*Гривня*)
- 3) Зелений, американський, канадський. (*Долар*)

III. Повідомлення теми і мети уроку**IV. Вивчення нового матеріалу****1 Пояснення нового матеріалу**

Учитель записує на дошці приклад $45 - 3$ і пропонує викликаному до дошки учневі виставити 45 паличок на абак. Діти можуть самі здогадатися, як виконуються обчислення: від 5 одиниць віднімаємо 3 одиниці (*прибираємо 3 палички*), залишається 4 десятки і 2 одиниці, це число 42. Учитель супроводжує пояснення записами.

$$45 - 3 = 42 \quad 40 + (5 - 3) = 42$$

Аналогічно розглядається випадок $56 - 40$.

2 Первинне закріплення

$$79 - 40$$

У від'ємнику одиниць немає, треба віднімати тільки десятки.

$$79 - 40 = 70 - 40 + 9 = 39$$

$$79 - 4$$

У від'ємнику немає десятків, треба віднімати тільки одиниці.

$$79 - 4 = 9 - 4 + 70 = 75$$

► Виконання завдання з коментуванням

$$36 - 2$$

$$83 - 32$$

$$65 - 30$$

$$88 - 70$$

$$47 - 20$$

$$36 - 20$$

$$76 - 20$$

$$65 - 3$$

$$88 - 7$$

$$69 - 5$$

Діти детально коментують хід обчислень: « $36 - 2$. 36 — це 30 і 6. Віднімаємо одиниці від одиниць. $6 - 2 = 4$. 30 та ще 4, вийде 34».

З метою попередження типових помилок дітей (*від числа десятків віднімають число одиниць, наприклад $69 - 5 = 19$; з числа одиниць віднімають*

число десятків, наприклад $47 - 20 = 45$; змінюють дії додавання і віднімання, наприклад $76 - 20 = 96$) корисно звернути увагу на приклади кожного стовпчика, порівнявши компоненти дій.

► Фізкультхвилинка

Всі піднесли руки — раз!
 На носках стоїть весь клас.
 Два — присіли, руки вниз,
 На сусіда подивись.
 Раз! — і вгору,
 Два! — і вниз,
 На сусіда не дивись.
 Будем дружно ми вставати,
 Щоб ногам роботу дати.
 Раз — присіли, два — піднялись.
 Хто старався присідати,
 Може вже відпочивати.

V. Розвиток математичних знань

1 Розповідь учителя

— Ще кілька років тому на копійку можна було купити певний товар: коробку сірників, гумку, шкільний зошит у 12 аркушів, випити мінеральної води в автоматі.

Зараз за все за це попросять набагато більше. Хоча монета ця зараз не в особливому ході, назву її чуєш часто.

В Україні є магазини з багатообіцяючою вивіскою «Копійка» та рекламою про «скандально низькі ціни», але товару на зазначений номінал не знайдеш...

Ось і виходить: чуємо дзвін, та не знаємо, де він. Знуцання з копійки виходить!

Перша копійка на Русі ввійшла до обігу в 30-х роках XVI ст. (1534 р.). І назву свою отримала цілком обґрунтовано.

Першу монету копійчаного номіналу чеканили зі срібла. На неї можна було придбати цілого гусака.

За часів правління Олексія Михайловича, батька Петра I, срібла бракувало, і копійку стали чеканити з міді.

За радянської влади копійки виробляли з бронзи.

У роки Великої Вітчизняної війни монети такого номіналу не виготовляли — сплав, з якого їх робили, йшов на військові потреби.

Пізніше копійки мали мідно-цинковий склад.

У наш час копійчані монети чеканяться зі сплаву мельхіору — сталі, що включає кольорові метали (*мідь і нікель*).

Назвіть найпопулярніше прислів'я про цей номінал. «Копійка рубль береже»

У російській мові існує багато прислів'їв, приказок, крилатих фраз про копійку. («Копійка до копійки — ось і рубль», «Копійка обоз жене», «Копійка до копійки — проживе і сімейка», «Життя — копійка», «Розмах на рубль — удар на копійку», «Ціна — копійка, та і то у базарний день», «За три копійки канарку, та щоб співала і не їла», «Одна копійка — і та ребром».

— Історія копійки налічує понад чотири століття. Ось старовинні грошові одиниці.

1 гривня = 100 копійок

Полтиник = 50 копійок

Полуполтиник = 25 копійок

Гривеник = 10 копійок

Алтин = 3 копійки

Гріш = 2 копійки

2 Гра «Магазин»

Учитель ставить на стіл іграшкові терези, кладе на «прилавок» яблука, огірки, цукерки тощо і пропонує пограти «у магазин». Учні розглядають товар, ціни.

— У господарки 58 грн.

— Які продукти може купити хазяйка?

— Скільки отримає здачі?

— Чи може хазяйка купити всі продукти?

3 Офтальмологічна пауза

4 Розв'язування прикладів на знаходження невідомого зменшуваного

$$\square - 33 = 55$$

$$\square - 13 = 81$$

Учні читають приклад, називають компоненти дії віднімання. Додають до різниці від'ємник, роблять висновок: якщо до різниці додати від'ємник, то отримаємо зменшуване.

5 Самостійна робота

$$98 - 60$$

$$75 - (8 + 4)$$

$$98 - 6$$

$$47 - (20 + 6)$$

$$57 - 30$$

$$68 - (8 + 4)$$

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Що нового дізналися на уроці?

— Чому кажуть, що «копійка рубль береже»?

Урок 133

Тема. Закріплення вивченого. Побудова квадрата на папері у клітинку. Знаходження периметра квадрата

Мета: повторити і закріпити вивчений матеріал; формувати вміння будувати прямий кут і квадрат на папері в клітинку, знаходити периметр квадрата; розвивати вміння порівнювати і розв'язувати геометричні задачі; виховувати самостійність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

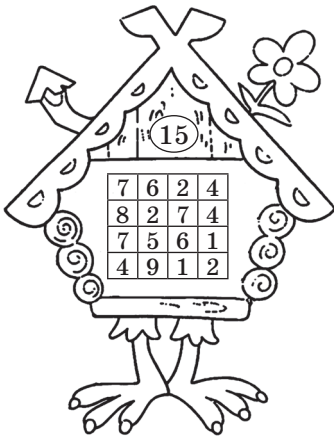
Нумо, перевір, дружок.

Чи готовий ти почати урок?

II. Повторення вивченого матеріалу

1 Усна лічба

- 1) Зберіть число 15. (Можна використовувати два, три і чотири числа.)

- 2) З'єднайте правильні відповіді.

$45 - 5$	69
$62 + 7$	40
$96 - 90$	10
$20 - 10$	6
$40 + 5$	45

- 3) Порівняйте.

Поставте знаки $>$, $<$, $=$. На скільки одне число більше іншого?

$10 \square 80$	$54 \square 18$	$10 \square 66$	$100 \square 93$
$19 \square 20$	$90 \square 100$	$30 \square 13$	$80 \square 70$

4) Як називаються ці геометричні фігури?

2 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Знайдіть закономірність і вставте пропущені числа.

3 6 15 24 .

3 Практичні завдання

1) Візьміть аркуш паперу і перегніть його 2 рази, вийшла модель прямого кута.

Розгорніть аркуш — можна побачити 4 прямих кута.

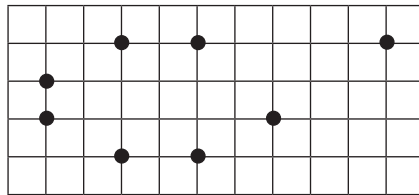
2) Самостійно побудуйте свій прямий кут у зошиті. (З коментуванням)

3) Знайдіть у буквах алфавіту ті, у яких є прямий кут.

4) Використовуючи предмети найближчого оточення, покажіть прямі кути.

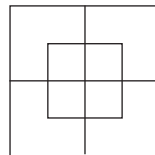
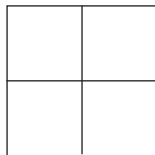
5) Які точки потрібно з'єднати, щоб вийшов:

- прямокутник;
- квадрат?

6) Побудуйте квадрат зі стороною 4 см, знайдіть його периметр.

7) Скільки квадратів на малюнках?

4 Розв'язування прикладів

$$70 - \square = 50$$

$$17 - \square = 8$$

$$43 - \square = 13$$

Виконавши завдання, учні роблять висновок, як знайти від'ємник.

5 Розв'язування задач

Купили 17 аркушів паперу. 11 аркушів було білого паперу, а решта — кольорового. На скільки більше аркушів білого паперу, ніж кольорового.

— Чи можна відповісти на питання задачі?

— Що спочатку треба дізнатися?

— Яку дію виконати? Яку дію треба виконати для відповіді на питання задачі?

— Скласти задачу за короткою умовою.

Було — ?

Дали — 20 грн і 2 грн

Стало — 25 грн

Після детального аналізу задачі учні записують розв'язання складанням виразу.

— Скільки грошей залишиться у Владика, якщо він купить 2 книжки по 10 грн?

► Фізкультхвилинка

«Раз» — підняти руки вгору,

«Два» — нагнутися додолу.

Не згинайте, діти, ноги,

Як торкаєтесь підлоги.

«Три-чотири» — прямо стати,

Будем знову починати.

III. Самостійна робота*1 варіант***1. Задача.**

У потягу 36 вагонів: 10 купейних, інші — плацкартні. На скільки більше в потягу плацкартних вагонів, ніж купейних?

2. Розв'язати приклади.

$$37 - 17$$

$$63 - 42$$

$$44 + 20 - 4$$

$$98 - (60 + 20)$$

$$36 + 33$$

$$57 + 31$$

$$78 - 30 - 8$$

$$52 - 12 + 40$$

3. Накреслити квадрат із стороною 3 см. Обчислити периметр.**4. Вставити потрібні числа.**

$$70 - \square = 50$$

$$16 - \square = 9$$

*2 варіант***1. Задача.**

Бабуся спекла 39 пиріжків. З капустою було 12 пиріжків, а інші — з картоплею. На скільки менше пиріжків з капустою, ніж з картоплею спекла бабуся?

2. Розв'язати приклади.

$$54 - 30$$

$$86 - 34$$

$$90 - 70 + 60$$

$$13 - (46 - 40)$$

$$56 + 13$$

$$75 - 32$$

$$37 + (2 + 30)$$

$$100 - (56 - 36)$$

3. Накреслити прямокутник, довжина якого 5 см, а ширина — 2 см. Обчислити периметр.

4. Вставити потрібні числа.

$$90 - \square = 40$$

$$14 - \square = 6$$

IV. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Що таке периметр многокутника?

— Як можна знайти прямий кут?

— Як знайти невідомий від'ємник?

Урок 134

Тема. Задачі на знаходження невідомого від'ємника. Закріплення вивченого матеріалу

Мета: ознайомити учнів із задачами на знаходження невідомого від'ємника, довести до свідомості учнів, що задачі на знаходження невідомого від'ємника розв'язуються дією віднімання; формувати вміння знаходити значення числових виразів; провести роботу над помилками, допущеними у самостійній роботі; розвивати пізнавальний інтерес; виховувати культуру письма.

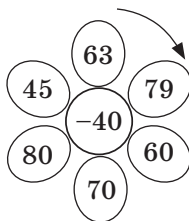
ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Корекція і закріплення знань

1 Аналіз помилок, допущених у самостійній роботі

2 Гра «Мовчанка»

(23; 39; 20; 30; 40; 5)

3 Гра «Відгадай число»

1) Якщо відняти від задуманого числа 6, то залишиться 11. Яке число задумали? (17)

2) Якщо 19 зменшити на задумане число, то вийде 12. Яке число задумане? (7)

3) Я задумала число, відняла його від 15 і отримала 9. Яке число я задумала? (6)

4 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

15 18 20 3 45 37

— Визначте зайве число. Чому число 3 зайве?

— Збільште його на 10.

— Яке це число? Розкладіть його на розрядні доданки.

— А як ще можна отримати число 13 за допомогою одноцифрових чисел?

5 Розв'язування прикладів з «віконцями»

— Як називаються числа при відніманні? (Зменшуване, від'ємник, різниця)

— Прочитайте приклади різними способами.

$$\square + 4 = 16$$

$$14 - \square = 6$$

$$\square - 5 = 11$$

$$15 - \square = 11$$

$$9 + \square = 16$$

$$12 - \square = 6$$

$$20 - \square = 16$$

$$\square - 3 = 10$$

$$\square - 7 = 15$$

Висновок. Якщо від суми відняти один з доданків, то вийде інший доданок; якщо до різниці додати від'ємник, то вийде зменшуване. Як знайти від'ємник?

III. Повідомлення теми і мети уроку

IV. Вивчення нового матеріалу

1 Підготовча робота

У Тетянки було 7 значків. Вона подарувала подрузі 2 значки. Скільки значків залишилося у Тетянки?

— Складіть і розв'яжіть обернену задачу до поданої — на знаходження від'ємника.

Короткий запис і креслення до неї учитель у процесі бесіди з дітьми виконує на дошці.

Було — 7 знач.

Подарувала — ?

Залишилося — 5 знач.

— Обведіть у зошиті стільки клітинок, скільки значків було у Тетянки.

— Що ще відомо в задачі?

— Зафарбуйте стільки клітинок, скільки значків залишилося у Тетянки.

— Скільки незафарбованих клітинок?

— Отже, скільки значків Тетянка подарувала подрузі?

— Яку дію треба виконати, щоб дізнатися, скільки значків Тетянка подарувала подрузі?

— Прочитайте розв'язання; відповідь.

2 Пояснення нового матеріалу

На столі лежало 13 кексів. Прийшли діти і декілька кексів з'їли. Після цього на столі залишилося 7 кексів. Скільки кексів з'їли діти?

— Повторіть умову задачі.

— Повторіть питання.

— Про що йдеться в задачі?

— Що відомо?

— Що треба знайти?

На дошці з'являється запис: $13 - \square = 7$

Було — 13

З'їли — ?

Залишилося — 7

— Яку цифру треба вставити замість пропуску? (6)

— Як перевірити?

— Як називається число 13? (Зменшуване)

— Як називається число 6? (Від'ємник)

— Як називається число 7 при відніманні? (Різниця)

— Як знайшли від'ємник? ($13 - 7 = 6$. Зі зменшуваного відняли різницю)

— Як розв'язали задачу? ($13 - 7 = 6$)

Висновок. Якщо від зменшуваного відняти різницю, то вийде від'ємник.

Щоб обґрунтувати віднімання при знаходженні від'ємника, треба допомогти дітям побачити відношення: зменшуване складається з від'ємника і різниці, тому щоб знайти від'ємник, потрібно від зменшуваного відняти різницю.

Для перевірки правильності обчислень, а надалі — для розв'язування рівнянь — вистачає, якщо при розв'язуванні задач цих видів на перших уроках діти подолають орієнтування на єдине слово («поїхали», «втекли» — отже, потрібно віднімати) і зрозуміють, що в цих задачах потрібно уважно аналізувати, що відомо, а що потрібно дізнатися — і, щоб розв'язати задачу правильно, корисно спиратися на коротку умову, схему або креслення.

3 Первинне закріплення**► Розв'язування задачі з коментуванням**

У гаражі стояло 22 автомобілі. Коли декілька автомобілів виїхало, залишилося 12 автомобілів. Скільки автомобілів виїхало? — Складіть подібну задачу, щоб її розв'язанням був вираз $36 - 14$.

► Фізкультхвилинка

Руки в боки!
Нахились вперед.
Нахились назад.
І направо, і наліво,
Щоб нічого не боліло.
Раз, два, три, чотири —
Набираємося сили.
Нахились, повернись,
До товариша всміхнись.

V. Розвиток математичних знань**1 Розв'язування прикладів**

1 варіант

$$36 + 20 + 5 = \quad 55 + 4 + 30 = \quad 73 + (15 - 9) =$$

$$36 - 20 + 5 = \quad 55 - 4 + 30 = \quad 78 - (15 - 9) =$$

2 варіант

$$36 + 20 - 5 = \quad 52 + 7 - 30 = \quad 76 - (15 + 9) =$$

$$36 - 20 - 5 = \quad 59 - 6 - 30 = \quad 73 + (15 + 9) =$$

Перевірка.

— Поставте знак плюс, якщо приклади розв'язані правильно.

— Поставте знак мінус, якщо допущені помилки.

— Просигналізуйте зеленим кольором ті, хто виконав роботу правильно.

— Просигналізуйте червоним кольором ті, хто припустився помилки.

2 Усні вправи

1) $16 - \square = 7$; $\square + 8 = 16$; $\square - 9 = 9$.

2) У Віті було 4 купюри, по 20 гривень кожна. Скільки гривень було у Віті?

3) Книга коштує 37 грн. Покупець має три купюри: 20 грн, 10 грн, 5 грн. Чи зможе він за ці гроші купити книгу?

— Скільки коштує книга?

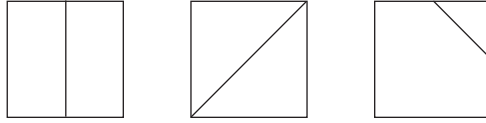
— Скільки грошей у покупця?

— Чи може він на ці гроші купити книгу? Чому?

3 Офтальмологічна пауза

4 Розв'язування логічних завдань

1) Накресліть 3 квадрати.

— Проведіть у них по одному відрізку так, щоб цей відрізок розділив квадрат на:

- а) 2 чотирикутники;
- б) 2 трикутники;
- в) трикутник і п'ятикутник.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Як знайти невідомий від'ємник?
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

Урок 135

Тема. Перевірна робота № 6

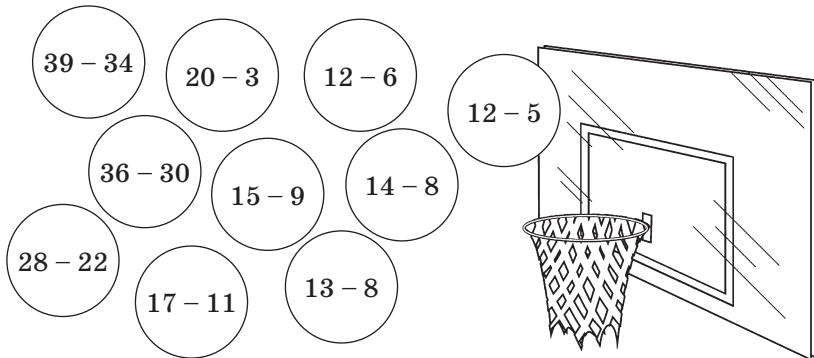
Мета: перевірити знання за темою «Усне додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через десяток», вміння розв'язувати задачі, рівності і нерівності; виховувати культуру оформлення письмових робіт.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Усна лічба

1 Гра «Математичний баскетбол»

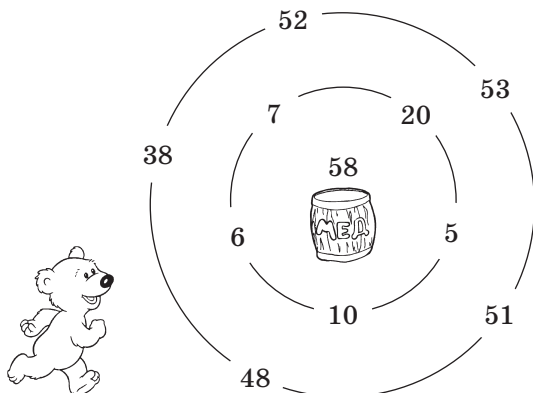

— Міккі-Маус грав у баскетбол. Він забив тільки ті м'ячі, біля яких знаходяться приклади, різниця яких дорівнює 6.

Обчисліть приклади та дізнайтеся, які м'ячі забив Міккі-Маус.

2 Гра «Лабіринт»

Учитель малює на дошці лабіринт.

— Допоможіть ведмежаті дістатися до барильця з медом. Йому потрібно пройти через двоє воріт, одні з яких розташовані у великому колі, інші — у маленькому.

III. Контроль знань

1 Математичний диктант (для обох варіантів)

- Збільши 23 на 16.
- Зменши 76 на 6.
- Знайди суму чисел 52 і 40.
- Зменшуване — 74, від'ємник — 50, знайди різницю.
- Дізнайся, на скільки 16 більше, ніж 9.
- Запиши, скільки хвилин в одній годині.
- На скільки сантиметрів 1 м більше, ніж 1 см?
- На скільки копійок одна копійка менша, ніж одна гривня?
- Запиши вираз і знайди його значення.
 - а) До 65 додай різницю чисел 40 і 10;
 - б) від числа 80 відними суму чисел 13 і 7.

2 Розв'язи задачу

1 варіант

Брат вирізав 7 сніжинок, а сестра — 5 сніжинок. Найгарніших 8 сніжинок вони віднесли до школи. Скільки сніжинок у них залишилося?

2 варіант

В одному відрі 8 л води, в іншому — 6 л. На поливання квітів витратили 10 л. Скільки літрів води залишилося?

3 Випиши тільки правильну рівність і нерівність*1 варіант*

$46 + 20 < 56 + 20$

$90 - 40 > 90 - 30$

$40 + 60 = 60 + 40$

2 варіант

$76 - 20 = 86 - 30$

$37 + 10 > 50 - 10$

$60 - 10 < 60 - 20$

4 Розв'яжи приклади*1 варіант*

$75 + 20$

$60 + 36$

$42 + 17$

$63 + 16$

$40 + 27$

$43 + 20$

2 варіант

$59 - 4$

$87 - 50$

$96 - 82$

$87 - 6$

$78 - 45$

$95 - 40$

5 Додаткове завдання

Від числа 88 відняли задумане число і отримали 55. Знайди задумане число.

» **Офтальмологічна пауза****IV. Розгадування ребусів, виконання логічних завдань**

100лиця про**100** **40**а Кі**100**чка **100**вп По**100**вий

- Три дівчинки — Тетянка, Катруся і Маринка — займаються у трьох різних гуртках — вишивки, танців і хорового співу. Катруся не знайома з дівчинкою, що займається танцями. Тетянка часто ходить у гості до дівчинки, що займається вишивкою. Подружка Катрусі — Маринка, — хоче наступного року додати до своїх захоплень заняття співом. Хто з дівчаток чим займається?

	Танці	Вишивка	Хор
Катруся	–	–	+
Тетянка	+	–	–
Маринка	–	+	–

- Мишко, Миколка і Настя вирішили допомогти мамі зібрати врожай — смородину, агрус і вишню. Кожен з них збирав щось одне. Хто що збирав, якщо відомо, що найбільше було зібрано смородини, Мишко не збирав агрус, а Мишко і Миколка вдвох набрали ягід менше, ніж Настя?

	Смородина	Аґрус	Вишня
Мишко	–	–	+
Миколка	–	+	–
Настя	+	–	–

V. Підбиття підсумків. Рефлексія

— Чи з усіма завданнями вам удалося впоратися?

Урок 136

Тема. Узагальнення й систематизація знань учнів

Мета: проаналізувати помилки, допущені в контрольній роботі, провести роботу над ними; узагальнити і систематизувати знання учнів; формувати вміння творчо працювати над умовою задачі; виховувати відповідальне ставлення до праці, навички співпраці.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок,
Починаємо наш урок.

II. Аналіз помилок, виконання відповідних завдань

III. Завдання для учнів, які успішно виконали контрольну роботу

1 Гра «Чарівна таблиця»

I	II	III	IV	V
1	2	4	8	16
3	3	5	9	17
5	6	6	10	18
7	7	7	11	19
9	10	12	12	20
11	11	13	13	21
13	14	14	14	22
15	15	15	15	23
17	18	20	24	24
19	19	21	25	25
21	22	22	26	26
23	23	23	27	27
26	26	28	28	28
27	27	29	29	29
29	30	30	30	30
31	31	31	31	31

— Задумайте будь-яке число і скажіть, у яких стовпчиках воно зустрічається.

Додайте перші числа цих стовпчиків та отримайте задумане число.

2 Хвилинка каліграфії з логічним завданням

— Яке число зайве в кожній групі?

23 74 41 14

40 17 60 50

► Фізкультхвилинка

Хто ж, хто вже там стомився
І наліво нахилився?
Треба дружно всім нам встати,
Фізкультпаузу почати!

(Піднімають руки, прогинають спину назад, присідають, роблять оплески у долоні.)

IV. Розвиток математичних знань**1 Розв'язування задачі**

Учні двох класів збирали шишки для уроків трудового навчання. Учні першого класу зібрали 26 шишок, учні другого класу — на 14 шишок більше, ніж учні першого класу. Скільки всього шишок зібрали діти?

— Чи зможемо відразу відповісти на питання задачі? (Ні) Чому? (Ми не знаємо, скільки шишок зібрали учні другого класу.)

— Отже, щоб відповісти на головне питання задачі, що ми повинні знайти? (Скільки шишок зібрав 2-й клас.)

1) $26 + 14 = 40$ (ш.) — зібрав другий клас

2) $26 + 40 = 66$ (ш.) — усього

2 Гра «Дужки»

— Розставте дужки так, щоб рівності стали правильними.

$42 + 26 - 9 = 59$

$50 - 15 + 34 = 69$

3 Розв'язування прикладів

$36 + 24 =$

$98 - 8 =$

$24 - 12 - 12 =$

$87 - 35 =$

$99 - 16 =$

$18 - 6 - 6 =$

$57 - 44 =$

$95 - 32 =$

$36 + 8 + 8 =$

4 Офтальмологічна пауза**5 Розв'язування логічних завдань**

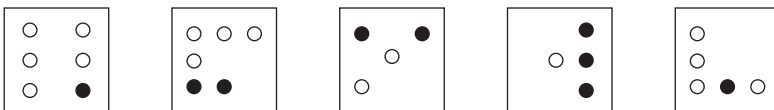
1) Троє друзів — Ігор, Андрій і Володимир — мають собак — вітчарку, пуделя і добермана. Ігор живе в одному під'їзді з власником пуделя. Доберман, виходячи ввечері гуляти зі своїм хазяїном, завжди дуже радіє, зустрічаючи Володимира з його собакою, але не любить пуделя і завжди злісно облаює його при зустрічі. У кого з хлопчиків який собака?

	Вівчарка	Пудель	Доберман
Ігор	–	–	+
Андрій	+	–	–
Володимир	–	+	–

2) У павука 4 пари ніг, а у козеняти — 2 пари ніг. На скільки ніг менше у козеняти, ніж у павука? ($8 - 4 = 4$)

6 Гра «Запам'ятай точно»

Учитель демонструє перший квадрат протягом 8–10 с. Учні по пам'яті відтворюють у себе в зошиті 1-й квадрат, і робота триває.

7 Гра «Швидка лічба»

— Назвіть по порядку всі числа. Хто швидше?

5	19	10	18
16	22	24	13
15	6	11	4
8	1	14	7
20	21	23	17
12	9	2	3

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія

- Яке завдання було найцікавішим? найскладнішим?
- Оцініть свою роботу на уроці смайликом.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Богданович М. В.* Математичні джерельця. — К. : Гранд, 1996. — 112 с.
2. *Будна Н. О., Романов Н. П.* Математичні диктанти. — Тернопіль : Богдан, 1997. — 31 с.
3. *Иванова Н., Черняева В.* Загадки для детей. Познавательные школьные загадки. — Новосибирск : Сиб. унив. из-во, 2009. — 142 с. — (Умные вопросы).
4. *Корчевська О., Кордуба Н.* Нестандартні уроки з математики. — Тернопіль : Астон, 2005. — 160 с.
5. *Максимова Л. В.* Дидактичний матеріал з математики. — Х. : Ранок, 1999. — 157 с.
6. *Маршак С. Я.* Веселый счет. От 1 до 10. — М. : Детгиз, 1970. — 300 с.
7. *Січовик І. П.* Весела школа. — К. : Видавничий центр «СІ», 1995. — 64 с.
8. *Форощук О. О., Форощук Н. Е.* Практические задания по математике. — К. : Феникс, 199. — 350 с.

Навчальне видання

Серія «Усі уроки в початковій школі»

ВОЛОДАРСЬКА МАРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА
ПЛАЄВА ОЛЕНА МИХАЙЛІВНА
РУДАКОВА АЛІНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УСІ УРОКИ МАТЕМАТИКИ.
1 КЛАС

Головний редактор *Ю. С. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *О. В. Лебедєва*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 12.04.2012. Формат 60×90/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк.30,0. Замовлення № 12-04/16-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»»
61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66
тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2911 від 25.07.2007 р.